

Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing

EESTI RAAMATUKOGUHOIDJATE ÜHINGU

AASTARAAMAT

16 / 17

2004 / 2005

Tallinn 2007

Toimetuskolleegium: Janne Andresoo (koostaja ja toimetaja), Malle Ermel, Linda Kask, Margot Mahlapuu (keeletoi­metaja), Reet Olevsoo, Krista Talvi

Resümeed tõlkinud ja toimetanud Tiina Vilberg

Trükkimist toetas Eesti Kultuuriministeerium

ISSN 1406-0876

Trükkunud Bookmill trükikoda, Tartu

© Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing
Tõnismägi 2, 10122 Tallinn
Tel: 630 7427
e-post: ela@nlib.ee

SISUKORD * CONTENTS

Saateks * Preface	6
-------------------	---

RAAMATUKOGUHOIDJA KUTSEKVALIFIKATSIOON

<i>Kersti Rodes</i> Eesti kutsete süsteem	12
<i>Reet Olevsoo</i> Raamatukoguhoidja kutsekvalifikatsioon ja ERÜ	21
<i>Janne Andresoo</i> Raamatukoguhoidja kutsestandardist	29
<i>Malle Ermel</i> Raamatukoguhoidja kutsekvalifikatsioonist	33
<i>Õie Tammissaar</i> Raamatukoguhoidja kutsekvalifikatsioonist tööandja pilgu läbi	37
Miks ma taotlesin kutsekvalifikatsiooni?	40
<i>Jaanus Kõuts</i> Kutsest ja kutsumusest	44
<i>Krista Talvi</i> Õppimine raamatukogu keskkonnas: uued võimalused Eesti Rahvusraamatukogus	46

VAADATES AASTATE TAHA

<i>Anne Klaassen</i> Akadeemikud peegeldis. Isikubibliograafiad – kas ajastu nähtus?	49
---	----

ERÜ AASTA- JA TEENETEPREEMIA

<i>Hilja Toome, Anne Ütt, Rutt Rimmel</i> Vaike Oro, ERÜ aastapreemia 2004	59
<i>Malle Ermel</i> , ERÜ teenetepreemia 2004	61
<i>Elle Tarik, Tiina Tarik</i> Hea raamatute hoidja. Kalju Tammaru, ERÜ teenetepreemia 2004	65
<i>Külli Ots</i> Pole hoo ega hoobi vahet. Tiina Hoop, ERÜ aastapreemia 2005	68
<i>Anne Rande</i> Imepärane inimene, kolleeg ja õpetaja Leida Olszak. ERÜ teenetepreemia 2005	70

JUUBELID

<i>Malle Ermel</i> ERÜ auliige Kaja Noodla	90
<i>Anne Valmas</i> Raugematud tööaastad: Endel Annus	90
<i>Iive Jagomägi, Anne Klaassen</i> Hea raamatukoguhaldjas: Hilja Vihalem	85
<i>Larissa Petina</i> Rein Aru tööelu Eesti Rahvusraamatukogus	81

IN MEMORIAM

<i>Heino Rääm</i> Helene Kulpa	86
<i>Anne Valmas</i> Raamatud olid tema elu: Vaime Kabur	88
<i>Hans Jürman</i> Helgi Elken	91
<i>Reet Tomband</i> Huvasti, Liisa Düüna!	92
<i>Reet Kukk, Mihkel Loodus</i> Sven Maiväli	95

ARVUSTUSI

<i>Malle Ermel</i> Maailma raamatukogude ajalugu Boris Volodini pilgu läbi	98
<i>Maare Künnik</i> Lehitsedes ja lugedes	100
<i>Ilmar Vaaro</i> Mitmekihiline sünnipäevatorit	103

ERÜ TEGEVUSEST

MTÜ Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing tegevusest 2004. a.	105
MTÜ Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing tegevusest 2005. a.	120
Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu kroonika 2004–2005	133
<i>Margit Stamm</i> ERÜ trükisõnas 2004–2005	140

ELNET KONSORTSIUM

<i>Mare-Melli Ilus</i> Eesti Raamatukoguvõrgu Konsortsium 2004–2005	148
---	-----

JUHENDDOKUMENDID

Kutsestandard "Raamatukoguhoidja III, IV, V"	154
Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu kutsekomisjoni statuut	163
Raamatukoguhoidja III, IV ja V kutsevalifikatsiooni tõendamise ja omistamise kord	166
Raamatukoguhoidja III kutsekoolitus. Programm	172

SUMMARIES

<i>Kersti Rodes</i> The Estonian System of Professions	188
<i>Reet Olevsoo</i> Professional Qualification of Librarians and the ELA	189
<i>Janne Andresoo</i> About Librarians' Professional Standard	190
<i>Malle Ermel</i> About Professional Qualification of Librarians	190
<i>Õie Tammissaar</i> Professional Qualification of Librarians Through the Eyes of Employers	191
<i>Jaanus Kõuts</i> About Profession and Vocation	192

<i>Krista Talvi</i> Learning in Library Environment: New Possibilities Provided by the National Library of Estonia	193
<i>Anne Klaassen</i> Reflections upon Academicians. Personal Bibliographies – Perhaps a Zeitgeist Phenomenon?	193
<i>Hilja Toome, Anne Ütt, Rutt Rimmel</i> Vaike Oro, the ELA Annual Prize Winner in 2004	194
Malle Ermel was Awarded the ELA Prize for Merits in 2004	195
<i>Elle Tarik, Tiina Tarik</i> A Good Keeper of Books. Kalju Tammaru, Winner of the ELA Prize for Merits in 2004	195
<i>Küllli Ots</i> Sweep and Go. Tiina Hoop, the ELA Annual Prize Winner in 2005	196
<i>Anne Rande</i> A Wonderful Person, Colleague and Instructor Leida Olszak, Winner of the ELA Prize for Merits in 2005	196
<i>Malle Ermel</i> Kaja Noodla, Honorary Member of the ELA – 90	197
<i>Anne Valmas</i> Ceaseless Years of Work. Endel Annus – 90	197
<i>Iive Jagomägi, Anne Klaassen</i> Good Library Fairy. Hilja Vihalem – 85	198
<i>Larissa Petina</i> Rein Aru’s Working Life at the National Library of Estonia	199
<i>Heino Räim</i> Helene Kulpa	199
<i>Anne Valmas</i> Books Were Her Life. Vaime Kabur	200
<i>Hans Jürman</i> Helgi Elken	200
<i>Reet Tomband</i> Farewell, Liisa Düüna!	201
<i>Reet Kukk, Mihkel Loodus</i> Sven Maiväli	201
The Activities of Estonian Librarians’ Association in 2004	202
The Activities of Estonian Librarians’ Association in 2005	203
<i>Mare-Nelli Ilus</i> The Estonian Libraries Network Consortium in 2004 and 2005	205
Autorid * Authors	206

SAATEKS

Seekordsesse Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu aastaraamatusse oleme koondanud materjali kahe aasta kohta. Sisult keskendub väljaanne raamatukoguhoidja kutsekvalifikatsiooni uuele süsteemile, mille väljaarendamine oli aastail 2004-2005 ühingu jaoks olulisim tegevus. Aastaraamatu autorid Kersti Rodes, Reet Olevsoo, Malle Ermel, Janne Andresoo ja Krista Talvi on Kutsekoja, ERÜ raamatukoguhoidjate kutsekomisjoni ja Kultuuri Kutsenõukogu ning raamatukoguhoidja standardi töörühma kaudu olnud kutseküsimustega tihedalt seotud. Lisaks saavad kogumikus sõna nii tööandjad kui ka raamatukogutöötajad, avaldades oma arvamust uue kutsekvalifikatsiooni süsteemi kohta. Mõtlemapaneva täiendusena eelnimetud kirjutistele sisaldub aastaraamatus noore raamatukoguhoidja mõtisklus kutsest ja kutsumusest.

Raamatukoguhoidja kutse teemade kõrval on kogumikus koha leidnud ka kirjutis, millega püütakse vastata küsimusele, kas isikubibliograafiaid võib pidada ühe ajastu nähtuseks.

Tavapäraselt vahendab aastaraamat kõige olulisemaid ettevõtmisi ja sündmusi raamatukogunduses. Kuna seekordsesse kogumikku aga kahjuks aastate 2004–2005 kõik tähtsamad tegemised ei mahtunud, toome siinkohal ülevaate erialastest tähtsündmustest.

Vaadeldes ajavahemikku 2004–2005 laiemas tähenduses, ei saa mööda minna Eesti jaoks olulisest daatumist, 1. maist 2004, mis tähistab Euroopa Liitu astumist. Euroopa Liidu liikmelisusega kaasnevatele teemadele oli pühendatud ka 30. septembrist 2. oktoobrini 2004 Lätis Jumurdas toimunud Balti raamatukoguhoidjate VII kongress “Diversity in Unity: Baltic Libraries in the European Union”. Eestist osales seekordsel kongressil 17 inimest, kellest 11 esines ettekandega. Sisuline töö toimus kuues sektsioonis, kus keskenduti raamatukogude muutuvale rollile digitaalses keskkonnas, raamatukogude koostööle ja võrgustumisele, raamatukoguhoidjate ja info-spetsialistide haridusele ja täienduskoolitusele ning rahvaraamatukogudele kui kultuuri- ja infokeskustele. Kokku peeti 40 ettekannet ning otsustati, et järgmine kongress toimub 2007. aastal Eestis.

2004. aastal võttis ERÜ oma südameasjaks parandada Eesti kirjanike ja raamatukogude vahelisi suhteid, mis olid muutunud pingeliseks seoses raamatukogudest teoste laenutusega kaasneva autorihüvituse maksimisega. Nii toimuski 2004. aasta raamatukogupäevade ajal (21.–23. oktoobrini) esimest korda Kirjanike Liidu, Rahvusraamatukogu ja ERÜ koostöös sündinud ettevõtmine “Kirjandustuur I”, mille käigus kirjanikud sõitsid mööda Eestit ja kohtusid raamatukogudes lugejate ning raamatukoguhoidjatega. Esimesel aastal sõitis ringi kaks kirjanike meeskonda, järgmisel

aastal sai tuur kõlavama pealkirja “Eesti kirjanikud Eesti raamatukogudes” ning siis tuuritas mööda raamatukogusid juba seitse bussitäit kirjanikke.

2004. aastast väärrib märkimist kindlasti asjaolu, et 1. septembrist alustas tegevust Eesti Rahvusraamatukogu teadus- ja arenduskeskus, mis loodi raamatukogundus- ja infoteadusalase teadus- ja arendustegevuse koordineerimiseks.

Tagasivaatavalt võib tõdeda, et 2004. aasta oli mitmete traditsioonide algatamise aastaks. Tartu Linnaraamatukogu vabaõhuraamatukogu traditsioon sai alguse 17.–18. septembril 2004, mil avati esimene pargiraamatukogu. Pargiraamatukogu eesmärk on raamatu(kogu)sõprade kõrval ka nende huvi äratamine, kel siiani pole olnud vajadust või aega raamatukokku minna.

2004. aastal asutas Tallinna Keskraamatukogu omaaegse juhataja ning raamatukoguhoidjate kutseühingu esimehe Aleksander August Sibula 120. sünniaastapäevaks Aleksander Sibula nimelise stipendiumi, aitamaks kaasa raamatukogunduse eriala üliõpilaste õpimotivatsioonile. Stipendium määratakse ühele õppetöös edukale ja ühiskondlikult aktiivsele raamatukogunduse erialal õppivale üliõpilasele.

2004. aasta alguses valmis Kultuuriministeeriumi eestvedamisel moodustatud raamatukogude, arhiivide, muuseumide ja Eesti Raadio esindajate töörühma koostatud “Kultuuripärandi digitaalse säilitamise strateegia 2004-2007”. Strateegia elluviimiseks, tegevuste kavandamiseks ja koordineerimiseks moodustati samal aastal Kultuuriministeeriumi juurde ka Kultuuripärandi digitaalse säilitamise nõukogu.

2004. aastal pidas juubelihõngulist sünnipäeva mitu Eesti raamatukogu. Kirjandusmuuseumi Arhiiviraamatukogul täitus 95 tegutsemisaastat, Jõgeva Maakonna Keskraamatukogu pidas 90. juubelisünnipäeva ja TTÜ Raamatukogu ning Harju Maakonnaraamatukogu tähistasid 85. sünnipäeva.

Paljudele, kes raamatukogundusega lähedalt seotud, jääb 2004. aastast meelde ka see, et algasid Eesti Meditsiiniraamatukogu likvideerimiskatsed.

Kuigi 2005. aasta algas sõna otseses mõttes tormiselt – jaanuaritorm tegi kahju paljudele rannikuäärsetele majapidamistele ning uputas TÜ Pärnu Kolledži raamatukogu, kujunes aasta Eesti raamatukogudele positiivses mõttes oluliseks. Ka Eesti rahvaraamatukogude jaoks oli aasta eriline, sest jõudis lõpule Kultuuriministeeriumi internetiseerimise programm, mille tulemusena peaks kõikides rahvaraamatukogudes olema võimalus kasutada Interneti.

2005. aasta raamatukogunduslike tähtsündmuste seas tuleb esile tõsta IV Põhja- ja Baltimaade raamatukoguhoidjate nõupidamist, mis peeti 2.–3. maini Lätis Liepajas. Seekordseks nõupidamise teemaks oli “Teadustöö ja innovatsioon: Põhja- ja Baltimaade raamatukogude arengustrateegiad”. Töö

toimus neljas sektsioonis: uus digitaalne keskkond, rahvuslikud digitaalraamatukogud ja erialaportaamid, infoteenused ja digitaalne keskkond, raamatukogutöö tulemuslikkus, teadus- ja arendustegevus ning erialaharidus. Kokku peeti neljas sektsioonis ja plenaaristungil “Teadus, tehnoloogia ja innovatsioon raamatukogudes” 29 ettekannet, Eesti oli esindatud 13 osaleja ning viie ettekandega.

2005. aastal vahetas taas kord nime meie väärikas teadusraamatukogu - 18. märtsist 2005 kannab Tallinna Pedagoogikaülikool Tallinna Ülikooli nime, seoses sellega nimetati raamatukogu TLÜ Akadeemiliseks Raamatukoguks. 2005. aastal tähistas Tallinna Ülikool infoteaduse eriala õpetamise 40. aastapäeva, millele oli pühendatud 7.-8. oktoobrini toimunud rahvusvaheline konverents „Informatsioon. Kommunikatsioon. Ühiskond“. Samuti ilmus sel puhul ajakirja “Raamatukogu” erinumber. Ka Valga Keskraamatukogu jaoks oli 2005. aasta eriline, nimelt tähistati 85. tegevusaastat.

Usutavasti tundsid paljud raamatukogutöötajad uhkust Tartu Ülikooli Raamatukogu kolleegide üle, kui selgus, et Heateenindus.ee korraldatud konkursi Teenindustegu 2005 esimese koha võitis Tartu Ülikooli Raamatukogu teenindusprojekt „Kuidas ületada kliendi ootusi: projekt Ööraamatukogu“. Eksamiperioodil selgus, et raamatukogu lahtioleku ajad ei vasta üliõpilaste vajadustele. Nii sündiski projekt, mille käigus pikendati raamatukogu lahtioleku aega, et üliõpilased saaksid vajalikud raamatud kätte ka hilistel õhtutundidel. Sama projekt pälvis ka publikulemmiku tiitli ning Hansapanga eripreemia.

Kindlasti väärib esiletõstmist tegu, millega 2005. aastal sai hakkama Eesti Rahvusraamatukogu, korraldades 20.-23. septembril esimese IFLA egiidi all toimunud suurürituse Eestis – konverentsi “Making library collection accessible locally and worldwide”, mis käsitles raamatukogudevahelise laenutuse ja dokumendiedastuse temaatikat.

Kogumikus sisalduvad muu hulgas ka kõik olulisemad raamatukoguhoidja kutse omistamisega ning tõendamisega seotud juhenddokumendid ning kutsestandard. Kuigi käesolev aastaraamat on seniseid traditsioone veidi eirav, on koostajad pidanud kinni enamikust selle kogumikuga seotud tavadest. Nõnda tuuakse lugejani mälestusi kolleegidest ning arvustusi erialaste teoste kohta.

Suur tänu kõigile, kes aitasid aastaraamatu teoks teha!

*Aastaraamatu 2004/2005 koostaja
ja Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing*

PREFACE

The present yearbook of the Estonian Librarians' Association draws together two years materials. It focuses on the new system of librarians' professional qualification, which development was essential for the ELA in 2004 and 2005. The authors of the yearbook, Kersti Rodes, Reet Olevsoo, Malle Ermel, Janne Andresoo and Krista Talvi, have been closely involved in professional development issues via the Estonian Qualification Authority, ELA's Professional Qualifications Committee, Chamber for Art and Culture-based Professions and the working group for drawing up a professional standard "Librarian III, IV, V". Both employers and librarians take the floor about the new system. In addition to the afore-mentioned pieces, a young librarian has published a contemplation about profession and vocation in the present yearbook.

Besides focusing on occupational issues, the collection also includes an article that aims to find an answer to the question whether personal bibliographies can be rather regarded as an epochal phenomenon.

As usual, the yearbook brings to its readers the most important library events. Regrettably the present collection could not hold all the significant undertakings in 2004 and 2005. So, we will highlight here all significant undertakings.

While observing the period of 2004 and 2005 in a wider context, we cannot omit an important date for Estonia – the 1st of May 2004 – that marks the country's accession to the European Union. The 7th Congress of Baltic Librarians, "Diversity in unity: Baltic libraries in the European Union", held in Jumurda, Latvia from 30 September up to 2 October 2004, also focused on issues related to the European Union membership. Seventeen persons from Estonia participated in the Congress, and eleven of them presented a paper. Practical work was carried out in six sections that focused on the libraries' changing role in digital environment, library cooperation and networking, education and in-service training of librarians and information specialists and libraries as cultural and information centres. Altogether forty papers were presented and a decision was made that the next Congress will be convened in 2007 in Estonia.

In 2004, the ELA decided to improve the relations between Estonian writers and libraries that were getting tense because of remunerating authors for lending their works from library collections. So, during the Library Days of 2004, held from 21–23 October, "Literary Tour I", a joint undertaking of the Estonian Writers' Union, National Library of Estonia and ELA took place for the first time. This is an event when writers tour around Estonia and meet readers and libraries in library premises. In the first year, two teams of writers participated. In the next year, the tour was more high-soundingly

titled “Estonian Authors in Estonian Libraries” and then already seven teams of writers toured in Estonian libraries.

It should be also mentioned that on 1 September 2004 the Research and Development Centre of the National Library of Estonia was established for coordinating research and development in the field of library and information science.

We can retrospectively recognise that 2004 was the year of initiating several traditions. Tartu Public Library’s outdoor library tradition was started on 17–18 September 2004, when the library initiated its park library event. Park library aims to intrigue those, who have so far had no need or time to visit the library.

In 2004, Tallinn Central Library established the Aleksander Sibul Prize on the occasion of the 120th anniversary of Aleksander August Sibul, the former director and president of librarians’ professional association. The prize aims to facilitate the learning motivation of students in library field and is awarded to a socially active student with successful study results.

In the beginning of 2004, the working group at the Ministry of Culture that consisted of the representatives of libraries, archives, museums and the Estonian public service radio, Eesti Raadio, drew up “The Strategy for Digital Preservation of Cultural Heritage for the Years 2004–2007”. The same year the Council for Digital Preservation of Cultural Heritage was established at the Ministry of Culture for implementing the strategy and planning and coordinating relevant activities.

Several Estonian libraries celebrated their anniversaries in 2004. The Archival Library of the Estonian Literary Museum had been active for 95 years, Jõgeva County Central Library celebrated its 90th and the Library of Tallinn University of Technology and Harju County Library their 85th anniversary.

Many people, closely attached to libraries, remember 2004 also as the year when started attempts to liquidate the Estonian Medical Library.

Though the beginning of 2005 was stormy in the exact meaning of the word – storm in January damaged a number of coastal households and swamped the Library of Pärnu College of the University of Tartu –the year generally was positive for libraries. It also was a special year for Estonian public libraries, as the internetisation programme of the Ministry of Culture was concluded and today it should be possible to use the Internet in all public libraries.

The 4th Nordic-Baltic Library Meeting, held in Leipaja, Latvia on 2–3 May, should be highlighted among important library events in 2005. This time, the meeting focused on the theme “Research and Innovation: Development Strategies of Nordic and Baltic Libraries”. Practical work was carried out in

four sections, treating new digital environment, national digital libraries and professional portals, information services and digital environment, library performance, research and development activities and library education.

29 papers were altogether presented in four sections and on the plenary session, "Science, technology and Innovation in Libraries". Estonia was represented with thirteen participants and five papers.

In 2005, one of our dignified research libraries was again renamed. Since 18 March 2005 Tallinn Pedagogical University was renamed Tallinn University and its library –the Academic Library of Tallinn University.

In 2005 , Tallinn University celebrated forty years of teaching information studies with an international conference, "Information. Communication. Society", held on 7–8 October. The Estonian library journal, *Raamatukogu*, issued a special number on the occasion. The year was also special for Valga Central Library, who celebrated its 65th years of activities.

Many library workers were probably proud of the colleagues in Tartu University Library, when the Estonian excellent service organisation Heateenindus.ee announced Tartu University Library's service project "How to Exceed Clients Expectations: the Night Library Project" the Best Estonian Customer Service Representative of 2005. During the examination period, it became clear that library's opening hours do not meet students' needs. So it initiated a project that prolonged library's opening hours for the examination period, so that students could lend necessary books late in the evening, too. The same project was also named the public's favourite and awarded the special prize of Hansabank.

An undertaking of the National Library of Estonia in 2005 should also be highlighted. On 20–23 September it organized the first major event under the auspices of IFLA in Estonia – a conference "Making Library Collection Accessible Locally and Worldwide" that focused on interlibrary lending and document delivery.

As it has been previously mentioned, the present yearbook predominantly deals with the new system of librarians' professional qualification. The collection includes among other materials all important instructions for the attestation and award of professional qualifications of librarians and librarians' professional standard. Though the present yearbook slightly neglects the traditions followed so far, the compilers have tried to adhere to former practice. So it brings to the readers memories of colleagues and critical reviews of professional literature.

We are grateful to everybody, who helped to publish this yearbook!

Compiler of the yearbook 2004/2005
The Estonian Librarians' Association

RAAMATUKOGUHOIDJA KUTSEKVALIFIKATSIOON

Kersti Rodes

EESTI KUTSETE SÜSTEEM

Kutsete süsteemi arendamist alustati riigi tellimusel aastal 1998, kui Eesti Kaubandus-Tööstuskojas asus tööle Kutsereformigrupp ning sündisid esimesed kutsestandardid.

Alates 2001. aastast korraldab kutsete süsteemi edasiarendamist Kutsekoda. Kutseeadus on õiguslik alus kutsete süsteemi arendamisel ja rakendamisel. Eesti kutsete süsteemis koostatakse kutsestandardeid viiel kutsetasemel, kutsestandardid on aluseks kutseomistamisele. Kutseomistamine ja riiklike kutsetunnistuste väljastamine tugineb tööandjate kaasatusel ja tunnustusel ning kutseeksamid on kinnitamas kohta haridussüsteemis.

Eesmärgid

Kutsete süsteemil on oluline roll Eesti konkurentsivõime toetajana – professionaalsed töötajad on majandusarengu edasiviijad. Hästi toimiv kutsete süsteem aitab kaasa elukestva õppe põhimõtete rakendamisele, olles tugistruktuuriks haridussüsteemile.

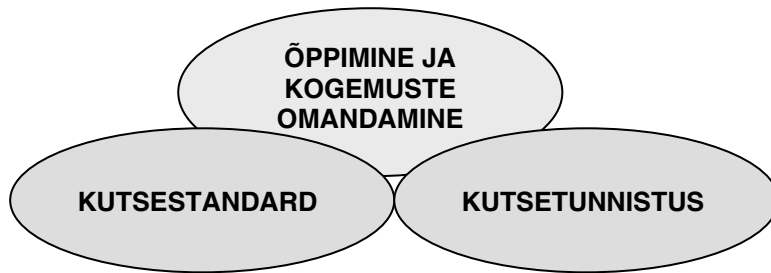
Põhimõtted

Kutsete süsteemi arendamise üheks oluliseks põhimõtteks on sotsiaalpartnerite kaasamine. Tööturu osapooled – tööandja, töötaja ja riik – on kutsete süsteemi rakendamisel peamised osalised ja otsustajad. Kokkulepped sünnivad erinevate osapoolte vahel läbi koostöö ning keskkonda selleks pakub Kutsekoda. Kutsete süsteem on terviklik ja selle põhimõttelised alused ühtsed kõikide valdkondade jaoks.

Kutsete süsteem

Eesti kutsete süsteemis on viis kutsetaset, millest I tase madalaim ja V kõrgeim.

Kutsete süsteemi osad on kutsestandardite väljatöötamine ja kutseomistamine ning olulisimad väljundid kutsestandard ja kutsetunnistus.

KUTSENÕUKOGU

Kutsenõukogu on majandusharu töötajate, tööandjate, kutse- ja erialaühenduste ning riigi esindajatest koosnev koostööorgan, mille tegevuse eesmärk on vastavas majandusharus kutsete süsteemi arendamine ja rakendamine. Vabariigi Valitsus kinnitab kutsenõukogude koosseisu. Kutsenõukogud moodustatakse Kutsekoja juurde.

2006. aasta alguse seisuga tegutsevad järgmised kutsenõukogud:

1. Ehituse, Kinnisvara ja Geomaatika Kutsenõukogu
2. Energeetika, Mäe- ja Keemiatööstuse Kutsenõukogu
3. Hariduse Kutsenõukogu
4. Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Kutsenõukogu
5. Inseneride Kutsenõukogu
6. Kergetööstuse Kutsenõukogu
7. Kultuuri Kutsenõukogu
8. Masina-, Metall- ja Aparaaditööstuse Kutsenõukogu
9. Metsanduse Kutsenõukogu
10. Rahvakunsti ja Käsitöö Kutsenõukogu
11. Teeninduse Kutsenõukogu
12. Tervishoiu ja Sotsiaaltöö Kutsenõukogu
13. Toiduainetööstuse ja Põllumajanduse Kutsenõukogu
14. Transpordi ja Logistika Kutsenõukogu
15. Õigus- ja Sisekaitse Kutsenõukogu
16. Äriteeninduse ja Muu Äritegevuse Kutsenõukogu

Kutsenõukogu koosseis

Kutsenõukogud on moodustatud sotsiaalpartnerluse põhimõttel, kus tööandjate liitudel ning kutse- ja erialaühendustel töö sisulises osas kandev jõud. Kõikide kutsenõukogude koosseisu kuuluvad sotsiaal- ning haridus-

ja teadusministeeriumi esindajad, vastavalt majandusharule on kaasatud ka teisi ministeeriume ning muid valitsusasutusi. Kutsenõukogudesse kuuluvad ka valdkondlikud ametiühingud. Samuti on kõigis kutsenõukogudes esindatud Eesti Kaubandus-Tööstuskoda kui kutsete süsteemi loomise algataja ja suurim ettevõtteid koondav organisatsioon Eestis.

Kutsenõukogu ülesanded

Kutsenõukogu roll kutsete süsteemis on olla valdkonna ekspertide koostöona sündinud otsuste kinnitaja ja kogu tegevuse üle järelevalvaja ning suuna andja. Kutsenõukogu otsustab kutsestandardite väljatöötamise ja uuendamise vajaduse ning kinnitab valminud kutsestandardid. Kutsenõukogu annab kutset omistavatele organitele õiguse tegelda kutse omistamisega, kinnitades kutseomistamise korraldamiseks vajalikud alusdokumendid. Samuti teostab kutsenõukogu järelevalvet kogu kutseomistamise protsessi üle.

KUTSESTANDARD

Kutsestandard on kutsenõukogu kinnitatud dokument, mis kirjeldab tööd ja määrab selle tegemiseks vajalikud oskused, teadmised ja hoiakud.

Kutsestandardi kasutamise võimalused erinevatele sihtgruppidele on järgmised:

- abiks tööandjale ametite kirjeldamisel-tutvustamisel, ametijuhendite koostamisel, töötajate kutsenõuete määramisel, koolituse planeerimisel;
- aitab töötajal saada selgust olemasolevate ja puuduvate oskuste vahel, annab võimaluse planeerida oma arengut ja karjääri ning loob aluse elukestavale õppimisele;
- aluseks tööturu nõudmistele vastavate õppekavade, koolitusprogrammide koostamisel;
- aluseks kutseeksamite nõuete väljatöötamisel;
- abiks koolitajale, õppurile, lapsevanemale, nõustajale ja teistele info hankimisel selle kohta, millist töötajat tööturul vajatakse;
- aluseks kutsetunnistuste rahvusvahelisel võrdlemisel;
- tugimaterjal kutsealade süstematiseerimisel ja karjääri planeerimisel.

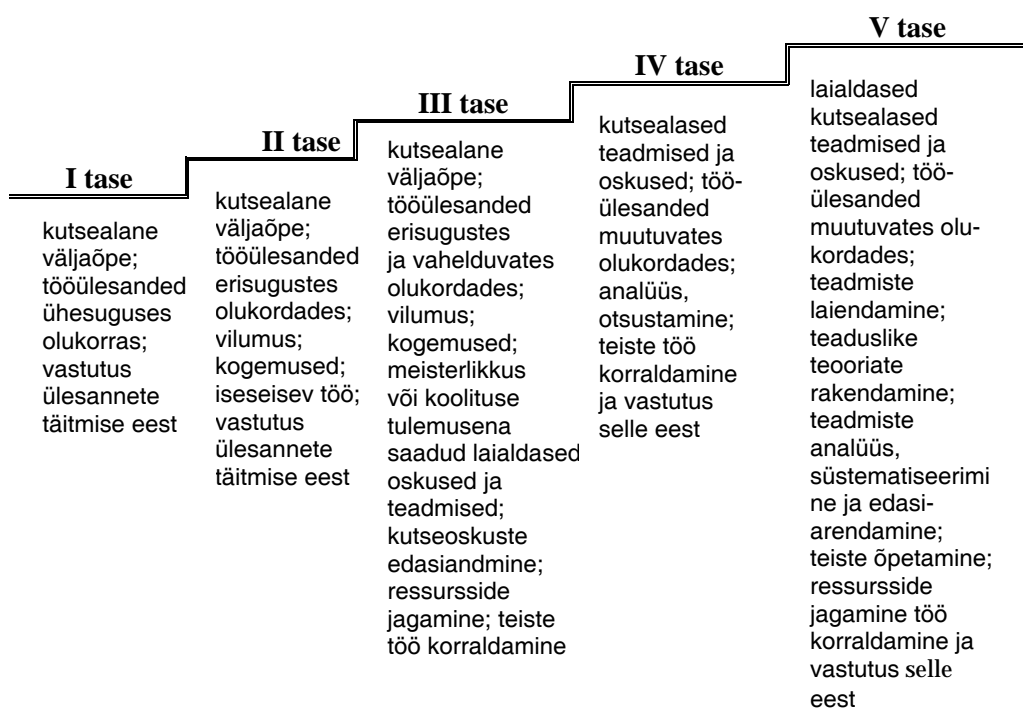
KUTSETASEMED

Eesti kutsete süsteemis on viis kutsetaset, mille määramisel võetakse aluseks töö keerukus, oskuste ja teadmiste osakaal ning iseseisvuse ja vastutuse ulatus.

Kolm esimest kutsetaset seonduvad reeglina oskustöötajatega ja arenevad õpipoisi-selli-meistri põhimõtte alusel. Kolmas kutsetase on os-

kustootaja kõrgeim ehk meistritase. Kõrgharidust eeldavad kutsed algavad enamasti kolmandalt tasemelt. Kutsete puhul on kolmas kutsetase süsteemi sisenemise tase. Neljanda ja viienda kutsetaseme puhul lisandub üldjuhul juhtimisfunktsioon, tõuseb töö keerukuse ja vastutuse määr.

Kõik kutsed ei eelda kutsetasemete fikseerimist I kuni V tasemeni. Selle, kui mitmel kutsetasemel on konkreetne kutse kirjeldatud, otsustavad valdkonna spetsialistid.

KUTSESTANDARDI KOOSTAMINE

Otsuse kutsestandardi koostamise või uuendamise vajaduse kohta teeb kutsenõukogu, tuginedes asjaomaste organisatsioonide või isikute ettepanekutele. Kutsestandardid koostab kutsenõukogu moodustatud töörühm, kuhu kuuluvad oma ala asjatundjad – töötajad, spetsialistid, juhid ja koolitajad. Töörühmade töö korraldajaks ja kutsestandardite vormistajaks on Kutsekoda.

Kutsestandardi kavandit tutvustatakse vastava valdkonna ekspertidele ja võimalikule kasutajaskonnale arvamuste ning ettepanekute saamiseks. Kutsestandardi töörühm analüüsib esitatud ettepanekuid, täiendab vajadusel kutsestandardit ning esitab selle kutsenõukogule kinnitamiseks. Kutsestandard kinnitatakse vastava majandusharu kutsenõukogu otsusega ning kantakse riiklikku kutseregistrisse. Registrisse kantud kutsestandard

kehtib neli aastat. Vajadusel uuendatakse või muudetakse kutsestandardit varem.

KUTSEOMISTAMINE

Kutseomistamine on protsess, mille käigus kutset omistav organ hindab kutset taotleva isiku oskuste ja teadmiste vastavust kutsestandardis toodud nõuetele. Positiivse tulemuse korral väljastatakse kutsetunnistus.

Kutsetunnistus on dokument, mis tõendab kutset omava isiku vastavust kutsestandardis kehtestatud nõuetele.

KUTSEOMISTAMISE PROTSESSIS OSALEJAD

Kutse taotleja. Inimene, kes soovib saada kutsetunnistust ja on esitanud vastava taotluse.

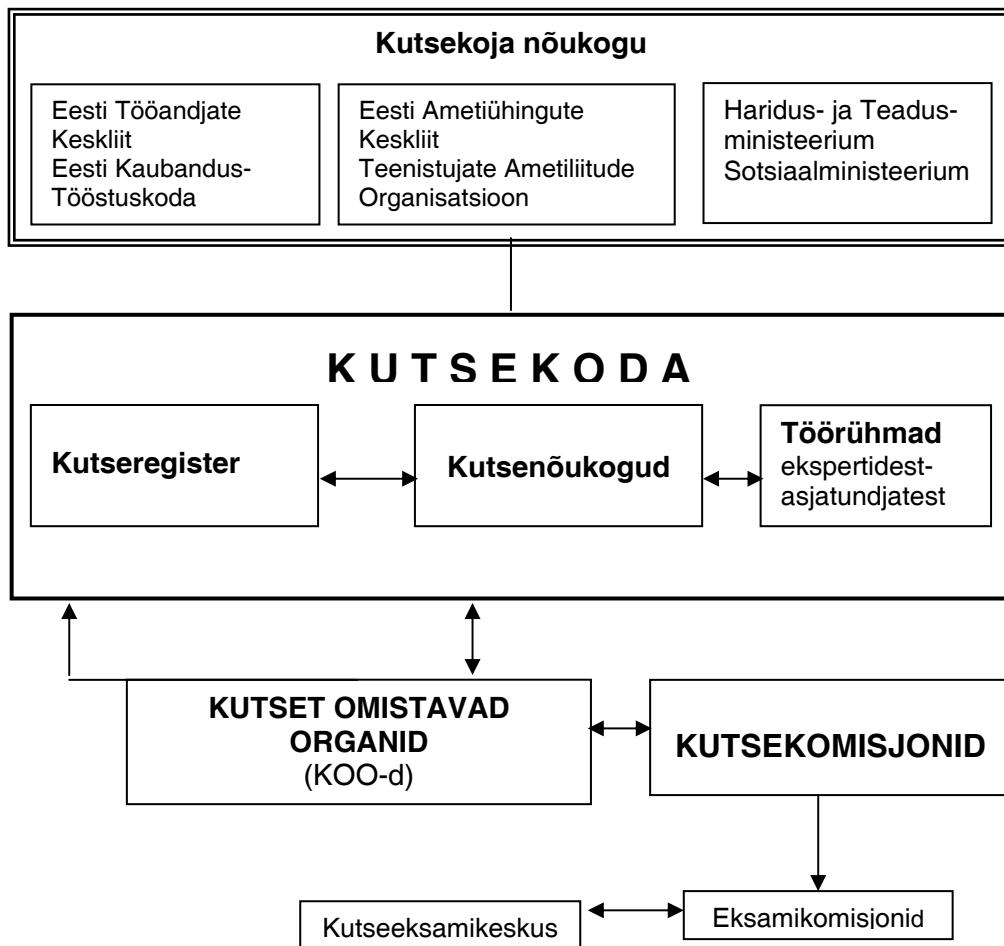
Kutsenõukogu annab kutset omistavale organile õiguse kutseid omistada ja teostab järelevalvet kutseomistamise protsessi üle.

Kutset omistav organ (KOO). Kutseomistamist korraldavad kutset omistavad organid – organisatsioonid, mis on vastava valdkonna kutsenõukogult saanud õiguse kutseomistamist läbi viia. Enamasti tegutsevad KOO-dena erinevad tööandjate liidud ning kutse- ja erialaühendused, KOO-de hulgas on ka riigiasutusi. Kutseomistamise õigus antakse KOO-dele kindlate kutsenimetuste ja tasemete osas, mis tulenevad kinnitatud kutsestandarditest.

Kutsekomisjon. Kutseomistamist puudutavate sisuliste otsuste tegemiseks moodustab KOO enda juurde kutsekomisjoni, kaasates antud valdkonna töötajate professionaalsusest huvitatud osapooled – oma ala tunnustatud eksperdid, tööandjad, koolitajad jt. Kutsekomisjoni koosseisu kuulub ka Kutsekoja või kutsenõukogu esindaja.

Eksamikomisjon. Konkreetsete kutseeksamite läbiviimiseks võib kutsekomisjon omakorda moodustadaksamikomisjone.

Kutsekoda täidab toetavat ja nõuandvat rolli, olles KOO-de koostööpartneriks ja kutsekomisjonide liikmeks.

KUTSEOMISTAMISE PROTSESSI TEGEVUSED

1. Kutseomistamise kavandamine

Kutseomistamise kavandamise eelduseks on valdkonna huvi ja vajadus. Kinnitatud peab olema kutseomistamise aluseks olev kutsestandard. Vajalik on KOO õigusi taotlema asuva organisatsiooni valmisolek kutseomistamisega tegelemiseks ja vastavus kutseeaduses kehtestatud tingimustele. Ettevalmistuse juures on oluline koostöö Kutsekoja vastava valdkonna koordinaatoriga. Üks võimalus eeltöö tegemiseks on kutseomistamise töörühma moodustamine.

2. Kutsekomisjoni moodustamine

KOO õigusi taotlev organisatsioon peab kutsekomisjoni koosseisu hoolikalt kavandama. Kõikide oluliste osapoolte kaasatusest sõltub hilisem tulemus, laiem kandepind ja kogu kutseomistamise alase tegevuse usaldusväärsus. KOO õiguste taotleja kutsub kokku tulevase kutsekomisjoni, annab neile informatsiooni kutsete süsteemi toimimise põhimõtetest ning teavitab

plaanidest seoses kutseomistamisega antud valdkonnas. Asjast huvitatud osapoolte ringis tehakse kutsekomisjoni koosseisu puudutavad otsused.

3. KOO õiguste taotlemine

KOO õiguste taotleja valmistab koos kutsekomisjoniga ette ja esitab kutsenõukogule järgmised dokumendid:

- taotlus;
- kutsekomisjoni tegevusstatuut;
- kutseomistamise kord;
- kutsetunnistuse väljaandmisega seotud kulude kalkulatsioon.

Dokumentide koostamisel on abiks Kutsekoja koordinaator. Töö käigus mõeldakse läbi kutseomistamise põhimõtted antud valdkonnas ja otsustatakse kutseomistamise viis. Kutseomistamise viisiks võib olla kutseksam või dokumentide alusel tõendamine. Kutseomistamise korras pannakse kutsetasemeti paika eksamivormid, kirjeldatakse üldisi nõudeid kutseomistamisel ja kutsetunnistuse taotlemise protseduuri. KOO õigusi taotleva organisatsiooni esindaja põhjendab kutsenõukogule kutseomistamise vajalikkust antud valdkonnas ning tutvustab konkreetseid tegevusplaanide. Kutsenõukogu võtab vastu otsuse KOO õiguste andmise kohta. Kutseomistamise õiguse saanud organisatsioon kantakse Kutseregistrisse.

4. Kutseomistamise materjalide väljatöötamine

Kutsestandardis on kirjas nõuded teadmistele ja oskustele, kutseomistamiseni jõudmiseks tuleb KOO-l välja töötada kutseksami materjalid ja juhendid protsessis osalejatele. Vajalikud materjalid kutseomistamise läbiviimiseks on valdkonniti erinevad, sõltudes kutsealast ning kutseomistamise viisist ja vormist.

Dokumentide alusel tõendamise puhul tuleb välja töötada täpsed nõutavate dokumentide kirjeldused ja hindamiskriteeriumid.

Kutseksami puhul sõltub eksamivormist, millised materjale on vaja. Eksamijuhend, hindamisjuhend, testiküsimused, proovitööde kirjeldused – on vaid üks näide vajaminevast dokumentsatsioonist. Eksamimaterjalide väljatöötamine on ressursimahukas töö, mida korraldab KOO, sisulised suunised annab kutsekomisjon.

5. Eksamikomisjoni moodustamine

Sõltuvalt kutseomistamise viisist võib kutsekomisjon konkreetse eksami vastuvõtmiseks moodustada eksamikomisjoni. Eksamikomisjon moodustatakse oma ala spetsialistidest, eksamikomisjoni võivad kuuluda ka kutsekomisjoni liikmed.

Eksamikomisjoni liikmetest ei tohi üle kolmandiku olla vahetult seotud eksamiks ettevalmistava koolituse või väljaõppe läbiviimisega ja üle kolmandiku olla kutsetunnistust taotleva isiku tööandja esindajad.

6. Kutseomistamise väljakuulutamine

KOO annab kutseomistamisest avalikkusele teada, kasutades eri kanaleid, et jõuda vajalike sihtgruppideni. Dokumentide alusel tõendamise puhul avaldatakse täpne info selle kohta, millised dokumendid peab kutse taotleja esitama. Kutseeksami toimumise korral annab KOO informatsiooni eksami toimumise aja, koha ja protseduurireeglite kohta. KOO teeb koostööd erinevate koolitajatega. Õpetajatel ja koolitajatel on oluline osa kutseomistamist puudutava info jagamisel, kui kooli või kursuse lõpetamisel on võimalik sooritada kutseksam.

KOO määrab kindlaks kutseeksami kuupäeva ning kutse taotlejalt dokumentide vastuvõtmise aja ja koha ning korraldab laekunud taotlusdokumentide läbivaatamise.

7. Kutseomistamise läbiviimine

Tõendamisel dokumentide alusel vaadatakse läbi kutse taotlejate esitatud dokumendid. Dokumentide alusel hindamise viib läbi kutsekomisjon või selleks volitatud ekspertgrupp, otsused dokumenteeritakse.

Kui kutseomistamise viisiks on kutseksam, tegeleb eksami korralduslike küsimustega KOO esindaja. KOO vastutab tehniliselt ja logistiliselt sujuva eksamikorralduse eest. Kutseeksami toimumise kohad võivad olla erinevad – kutseõppeasutus, ettevõtte või muu asutus. Eksami korralduslike küsimuste lahendamisse kaasatakse ka selle asutuse töötajad, kus kutseksam toimub. Kutseksamit korraldava asutuse ja KOO vahel sõlmitakse leping, kus on ära näidatud osapoolte õigused ja kohustused. Kutseõppeasutusi, kus toimuvad mitmete valdkondade kutseksamid, nimetatakse kutseksamikeskusteks. Eksamikomisjon vastutab kutse taotlejate ühtse ja korrektse hindamise eest kutseksamil. Eksamitulemused protokollitakse vastavalt kutsekomisjoni väljatöötatud juhistele.

8. Otsus kutseomistamise kohta

Otsuse kutseomistamise kohta langetab kutsekomisjon. Kutsekomisjoni otsus kutseomistamise kohta protokollitakse. Kui kutse taotlejate hindamiseks moodustati eksamikomisjon, teeb kutsekomisjon otsuse eksamikomisjoni koostatud protokollil alusel.

9. Kutsetunnistuste tellimine ja kutseregistrisse kandmine

Kutsekomisjoni otsuse alusel vormistab KOO töötaja dokumendid, mille alusel taotleb kutsetunnistuste trükkimist. Dokumendid edastatakse Kutsekotta kutseregistri koordinaatorile, kes kannab kutsetunnistused kutseregistrisse, korraldab kutsetunnistuste trükkimise ja väljastab tunnistused KOO esindajale. KOO korraldab kutsetunnistuse üleandmise kutseomistamise edukalt läbinutele.

KUTSEREGISTER

Kutseregister on riiklik register, mis sisaldab informatsiooni kutse- nõukogude, kutsestandardite, kutset omistavate organite ja kehtivate kutsetunnistuste kohta. Kutseregistri vastutavaks töötlejaks on Haridus- ja Teadusministeerium ning volitatud töötlejaks Kutsekoda. Kutseregister asub aadressil www.kutsekoda.ee

2006. aasta alguse seisuga

- tegutseb 16 kutse-õukogu;
- on kinnitatud 532 kutsestandardit;
- õiguse tegutseda on saanud 72 kutset omistavat organit;
- on väljastatud üle 11 000 kutsetunnistuse.

KUTSEKODA

Kutsekoda on riigi osalusel moodustatud eraõiguslik sihtasutus ning koostöökeskkonna looja tööturu osapooltele.

Kutsekoja nõukogusse kuuluvad: Eesti Tööandjate Keskliit, Eesti Kaubandus-Tööstuskoda, Eesti Ametiühingute Keskliit, Teenistujate Ametiliitude Organisatsioon, Haridus- ja Teadusministeerium ja Sotsiaalministeerium.

Kutsekoja tegevused:

- kutsete süsteemi rakendamine ja arendamine;
- kutse-õukogude tegevuse korraldamine ja koordineerimine;
- kutsestandardite väljatöötamise ja uuendamise korraldamine;
- kutsestandardite koostamise ja kutseomistamise ühtse metoodika väljatöötamine;
- kutsete süsteemiga seotud dokumentide vormide ja näidiste väljatöötamine ja kinnitamine;
- kutsete süsteemi alane nõustamine ja koolitamine;
- kutsete süsteemi tutvustamine;
- volitatud töötlejana riikliku kutseregistri pidamine;
- Europassi Eesti koordinaatsioonipunkti töö korraldamine.

Alates 2005. aastast arendab Kutsekoda Eesti kutsete süsteemi Euroopa Sotsiaalfondi (ESF) toel.

Kutsekoda

www.kutsekoda.ee

Telefon: +372 679 1700

Faks: +372 679 1701

E-post: kutsekoda@kutsekoda.ee

Europassi Keskus

www.europassikeskus.ee

Telefon: +372 679 1715

E-post: kristina@europassikeskus.ee

Aadress: Pärnu mnt 142, 11317 Tallinn

RAAMATUKOGUHOIDJA KUTSEKVALIFIKATSIOON JA ERÜ

Raamatukoguhoidjad on hinnanud erialateadmisi alates eelmise sajandi kahekümnendatest aastatest. Kuna tol ajal polnud võimalik omandada raamatukogunduslikku kõrgharidust, andis raamatukoguhoidjatele kutsealaseid teadmisi 1923. aastal loodud Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing (ERÜ). Aastatel 1924–1940 toimus üle 30 kursuse, kus osales ligi 1000 raamatukoguhoidjat (Mugasto–Johani 1990).

Raamatukogunduses oldi ajast ees ka eelmise sajandi viimasel kümnendil, s. o ligi kümme aastat enne kutseeaduse vastuvõtmist, mil Kultuuri- ja Haridusministeerium alustas taas kutsetunnistuste väljastamist. Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing on aidanud kaasa kutsekvalifikatsiooni tänapäevase süsteemi käivitamisele ja arendamisele ning kutseõppeprogrammi koostamisele.

Raamatukoguhoidja kutse tõsisema väärtustamise algtõukeks oli 1992. aastal vastu võetud rahvaraamatukogu seadus (Rahvaraamatukogu 1992), milles sätestati raamatukogu juhataja erialase ettevalmistuse nõue. Kuna seaduse teksti koostamisel osales ka ERÜ töörühm, algasid arutelud raamatukoguhoidja kutseõuetest juba seaduse koostamise ajal. ERÜ koolituse (tollel ajal hariduse ja täienduskoolituse) toimkonna juurde moodustati raamatukoguhoidja kutseõuete ja raamatukogutöötajate täienduskoolituse töörühmad (Rannap ja Sepp 1999). Arutelude tulemusel võeti vastu soovitusel:

- moodustada Kultuuri- ja Haridusministeeriumi juurde nõukogu, mille ülesandeks on raamatukogutöötajate tasemekoolituse ja täiendõppe nõuete ühtlustamine, erinevate õppekeskuste tegevuse kooskõlastamine, programmide ja õppeplaanide analüüsimine ning kutseeksami nõuete kehtestamine;
- koostada kutseeksami programm ja läbiviimise kord, jm.

Tuginedes toimkonna soovitudele, loodi 1993. aasta märtsis Kultuuri- ja Haridusministeeriumi juurde koordineeriva ja nõustava organina raamatukoguhoidjate koolituse nõukogu. Nõukogu töötas koostöös ERÜ koolituse toimkonna liikmetega välja raamatukogude ametikohtade haridusnõuded, eri tüüpi raamatukogude raamatukoguhoidja kutseõuded ning kutseeksami juhendi ja programmi.

Kultuuri- ja Haridusministeeriumi määruse nr 20 “Raamatukogutöötajate kutseeksami juhendi kinnitamine” (30.12.1993) järgi tuli raamatukoguhoidja kutseeksam sooritada neil raamatukogutöötajatel, kes töötasid raamatukoguhoidja kutset nõudvatel ametikohtadel, kuid kellel

raamatukogualane eriharidus puudus. Kutseeksami programm koostati raamatukogutöö põhivaldkondade kaupa ning kutseeksamit oli võimalik sooritada I (kõrgema) või II (madalama) astme raamatukoguhoidja kutse saamiseks. I astme kutseeksamile lubati kõrgharidusega ja II astme kutseeksamile keskerihariduse või keskkharidusega isikuid, kes valdasid eesti keelt ametikohale vastava keeleoskustaseme kohaselt ning kellel oli raamatukogutöö staaži vähemalt üks aasta. Kultuuriminister moodustas igaks kalendriaastaks viieliikmelise eksamikomisjoni, kuhu kuulusid esindajad Tallinna Pedagoogikaülikoolist, Raamatukoguhoidjate Koolitusnõukogust, Kultuuriministeeriumist, Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingust ja Eesti kesketest raamatukogudest. Ka eksamikomisjoni esimehe määras kultuuriminister. Kutseeksamiks valmistujale vajalikud ettevalmistuskursused korraldas Tallinna Pedagoogikaülikool Tallinnas ja Tartus. Esimene kutseksam toimus 18. mail 1994. aastal ning kahekümne viiele, põhiliselt rahva- ja kooliraamatukoguhoidjale, anti välja kutsetunnistus (Talvi 2002).

Aja jooksul täiendati kutseeksami korraldust ja programmi ülesehitust. 1996. ja 1999. aastal tehti programmis väiksemaid muudatusi (Raamatukoguhoidjakutset 1999). 2001. aastal viidi sisse olulisi parandusi (Kultuuriministri 2001), mis nägid ette juba suuremaid sisulisi muudatusi. Kutseeksami programm koosnes viiest moodulist: raamatukogunduse ja informatsiooninduse alused, info- ja kommunikatsioonitehnoloogia rakendamise raamatukogudes; kogude kujundamine, kirjeldamine ja säilitamine; kogude ja informatsiooni kättesaadavaks tegemine; Eesti raamatu, bibliograafia ja raamatukogude ajalugu. Programmi kogumaht oli 400 tundi (iga moodul 2 ainepunkti ehk 80 tundi).

Seega oli kutsekoolituses toimunud kvalitatiivne nihe – nii sisus kui vormis. 1994. aastal piirdus koolitus osavõtjate jaoks vaid kahe korraga – esmalt tuldi kokku konsultatsioonile ning järgmisel korral juba kutseeksamile. 2001. aastast muutus koolitus tunduvalt põhjalikumaks ja õppetöögi toimus vastavalt moodulitele viiel korral nädalase tsükliina ning kutseksam loeti sooritatuks, kui kõik viis moodulit olid edukalt läbitud (Vaaro 2005). Kutsetunnistuse said ühtsetel alustel nii kesk- kui kõrgharidusega raamatukogutöötajad, lõpetati kutsetunnistuste väljaandmine kahel astmel. Taoline korraldus toimus kuni 2004. aastani. Tallinna Pedagoogikaülikoolis läbis selle ajaga kutseõppe kursused 340 inimest (Krull ja Rogalevitš 2005). Viljandi Kultuuriakadeemia alustas kutseõppekursuste korraldamist alates 2001.–2002. õppeaastast, kus kuni 2005.–2006. õppeaastani on osalenud 70 inimest.

Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu osa raamatukoguhoidja kutsekvalifikatsiooni süsteemi loomisel

Raamatukogunduses hästi toimunud kutsekvalifikatsiooni tõendamise süsteemi muutmist tingis vajadus viia see kooskõlla kutseeadusega (Kutseeadus 2001), millega sätestati kutsekvalifikatsiooninõuete välja-töötamise ning kutsekvalifikatsiooni tõendamise ja omistamise alused. Eestis alustati kompetentsipõhise kvalifikatsioonisüsteemi väljatöötamisega juba 1997. aastal, mil Eesti Kaubandus-Tööstuskoja algatusel ja eestvedamisel valmis kontseptsioon, mille lähtekohad olid lihtsad (Randma 2004):

- kutsekvalifikatsioon peab olema mõõdetav;
- mõõtmise aluseks pole läbitud õppekava, vaid inimese tegelikud teadmised/oskused (kompetentsid);
- mõõtmisüsteem peab olema ühtne ja võrreldav;
- täiend- ja ümberõppe süsteem peab paindlikult toetama puuduvate kompetentside omandamist;
- taoline mõõtmisüsteem loob eelduse motivatsiooniks eluaegsele õppimisele.

2001. aasta augustis loodud Kutsekvalifikatsiooni Sihtasutus (Kutsekoda) jätkas Kaubanduskoja poolt alustatud (Kutsekvalifikatsiooni 2001). Kutsekoja tegevuse eesmärkideks seati ühtse ja korrastatud kutsekvalifikatsiooni süsteemi loomisele ja arendamisele kaasaaitamine ning eelduste loomine Eesti töötajate kvalifikatsioonide võrdlemiseks ja teiste riikide poolt tunnustamise saavutamiseks.

ERÜ koolituse toimikond oli juba pikemalt jälginud kutsekvalifikatsiooni süsteemi korrastamist riigis, eeltööd kutseeaduse vastuvõtmiseks ning 2001. aasta sügisel korraldanud ka ühisarutelu haridus- ja sotsiaalministeeriumi esindajatega.

Ettepaneku kutsenõukogu moodustamiseks ja isikkoosseisu kohta esitas ERÜ juhatus sotsiaalministrile 4. mail 2002. Sama aasta 26. novembril moodustatigi valitsuse korraldusega Raamatukoguhoidjate Kutsenõukogu (Raamatukoguhoidjate 2002). Algas tihe koostöö ERÜ ja Kutsekoja vahel. Raamatukoguhoidjate Kutsenõukogu esimene kokkusaamine toimus 20. veebruaril 2003, kus loodi kutsestandardi töörühm ning alustati raamatukoguhoidja kutsestandardi kavandi väljatöötamisega. Töörühm andis raamatukoguhoidja kutsestandardi kavandist avalikkusele teada 9.–10. juunil 2003 toimunud Eesti raamatukoguhoidjate VIII kongressil. Standardi tutvustamiseks ja hinnangu saamiseks viis kutsekoda hiljem läbi arvamus-küsitlusi, mille tulemuste põhjal koostati kutsestandardi eelnõu lõpp-redaktsioon. Kutsestandard “Raamatukoguhoidja III, IV ja V” (Kutsestandard 2003) kinnitati 8. detsembril 2003 Raamatukoguhoidjate

Kutsenõukogu otsusega nr 2. Samal koosolekul võttis Raamatukoguhoidjate Kutsenõukogu vastu kahetsusväärse otsuse lõpetada oma tegevus ning liituda Kultuuri Kutsenõukoguga.

Kutsestandard “Raamatukoguhoidja III, IV, V”

Raamatukoguhoidja kutsestandard sätestab raamatukoguhoidja töö põhieesmärkidena:

- pakkuda kõrgetasemelist infoteenust kõikidele teabevajajatele;
- võimaldada juurdepääsu hästi komplekteeritud ja korrastatud raamatuvaradele ja inforessurssidele;
- osaleda Eesti rahvuslikku teabevaramut luues rahvusvahelises infovahetuses;
- toetada elukestvat õpet ja kultuuridevahelist suhtlemist.

Raamatukoguhoidja töö sisuks on kogude kujundamine, säilitamine ja kättesaadavaks tegemine, tagades nii teabenõudluse täitmise ning kultuuri-pärandi säilimise tulevastele põlvkondadele. Tähtis koht raamatukoguhoidja kutsekvalifikatsioonis on pideval enesetäiendamisel.

Raamatukoguhoidja III töö koosneb kindlate eeskirjade järgi tehtavatest tööülesannetest, mis nõuavad erialaseid teadmisi ning iseseisvat otsustamist oma tööülesannete piires. Raamatukoguhoidja III kutsekvalifikatsiooni taotlemisel on nõutav:

- raamatukogunduslik või infoteaduste alane kõrgharidus ja töötamine erialal;
- või kõrgharidus mõnel muul erialal ja raamatukogunduslik või infoteaduste alane täienduskoolitus ja üheaastane erialane töökogemus;
- või keskharidus (soovitavalt raamatukogunduslik), kutsealane koolitus ning viimased viis aastat erialast töökogemust.

Raamatukoguhoidja IV on spetsialist töölõikudes, mis nõuavad aine ja teooria tundmist ning erialateadmisi. Tema töö koosneb erinevatest tööülesannetest, mis nõuavad iseseisvat otsustamist. Raamatukoguhoidja IV kutsekvalifikatsiooni taotlemisel on nõutav:

- raamatukogunduslik või infoteaduste alane kõrgharidus ja kolmeaastane erialane töökogemus;
- või kõrgharidus mõnel muul erialal ja raamatukogunduslik või infoteaduste alane täienduskoolitus ja kolmeaastane erialane töökogemus.

Raamatukoguhoidja V on spetsialist raamatukogunduse teatud valdkondades üleraamatukoguliste ja/või raamatukoguvõrku hõlmavate funktsioonidega. Töö nõuab erialaselt laia silmaringi, aine ja teooria tundmist. Raamatukoguhoidja V kutsekvalifikatsiooni taotlemisel on nõutav:

- raamatukogunduslik või infoteaduste alane kõrgharidus, nelja-aastane erialane töökogemus ja üheaastane erialase juhendamise või juhtimisalane töökogemus, raamatukogunduslik või infoteaduste alane täienduskoolitus, erialane uurimistöö ja arendustegevus;
- või kõrgharidus mõnel muul erialal ja raamatukogunduslik või infoteaduste alane täienduskoolitus ja viieaastane erialane töökogemus ja üheaastane erialase juhendamise või juhtimisalane töökogemus, erialane uurimistöö ja arendustegevus.

Kutsestandard on olemuselt paindlik ja annab võimalusi kutseala arenedes viia sisse muudatusi ka enne nelja aastat, mis on tavapärane standardi kehtivusaeg. Raamatukoguhoidja kutsekvalifikatsioon on tähtajatu. Kutsestandardis sisalduvad raamatukoguhoidja III, IV ja V kutsekvalifikatsioonid on kantud kutseregistrisse.

Kutsekoolituse programmi väljatöötamine

Rahvusraamatukogu statistikaandmebaasi andmetel töötas Eesti raamatukogudes 2004. aastal 2 922 raamatukoguhoidjat, neist:

- 969 teadus- ja erialaraamatukogudes;
- 1348 rahvaraamatukogudes;
- 605 kooliraamatukogudes.

Hariduse järgi jagunesid raamatukoguhoidjad:

- 1124 keskharidusega, neist 460 raamatukogundusharidusega;
- 1593 kõrgharidusega, neist 867 raamatukogundusharidusega;
- 178 rakendusliku kõrgharidusega, neist 142 raamatukogundusharidusega.

Raamatukoguhoidja kutsekvalifikatsiooni tõendamise ja omistamise korras on sätestatud, et kutseeksami peavad sooritama isikud, kellel ei ole kõrgharidust või raamatukogundusalast keskharidust. Keskharidusega raamatukoguhoidjaid töötas 2004. aastal raamatukogudes 662 ning kõik nad peaksid kvalifikatsiooni taotlemiseks läbima kutsekoolituse.

ERÜ koolituse toimekond võttis endale ülesandeks koostada raamatukoguhoidja kutsestandardist lähtuva kutsekoolituse programmi. Leiti, et kutseõppe lähtealuseks jääb läbiproovitud ja toimiv moodulõpe ning ei püüta hakata üles ehitama uut süsteemi. Kutseõppe koolitusprogramm tuli vastavusse viia kutsestandardis kehtestatud nõuetega ning kõik viis moodulit vajasisid seega täiendamist ning lisatunde. Kutseoskusalõpete sissevõtmine ning moodulõppe terviklikkuse huvid tõstsid koolituse mahu 600 tunni ehk 15 ainepunktini. Kogumahuks on 286 tundi lähiõpet, 314 tundi iseseisev töö. Võrreldes varasemaga suurenes programmi kogumaht 200 tundi.

Kutsekoolituse moodulid järgivad endiselt alates 2001. aastast kehtinud ülesehitust:

- raamatukogunduse ja informatsiooninduse alused;
- info- ja kommunikatsioonitehnoloogia rakendamine raamatukogudes;
- kogude kujundamine, kirjeldamine ja säilitamine;
- kogude ja informatsiooni kättesaadavaks tegemine;
- eesti raamatu, bibliograafia ja raamatukogunduse ajalugu.

Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu juhatus kiitis heaks raamatukoguhoidja III kutsekoolituse programmi (Raamatukoguhoidja 2005a) 15. juunil 2005. Uuel programmil põhinevat kutsekoolitust pakuvad alates 2005. aasta sügisest Tallinna Ülikooli infoteaduste osakond ning Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia raamatukogunduse, infoteaduse ja dokumendihalduse osakond. Kursuse edukalt läbinule antakse tunnistus, mille alusel saab taotleda raamatukoguhoidja kutset. 2005.–2006. õppeaastal õppis kursustel TLÜs 24 ja VKAs 10 inimest.

Raamatukogundusalase keskharidusega, raamatukogundus- ja infoteadusalase või muu kõrgharidusega isikud võivad raamatukoguhoidja III, IV ja V kutsekvalifikatsiooni taotleda dokumentide alusel või ka kutseksamit sooritades. Kutsekvalifikatsiooni tõendamisel dokumentide alusel on oluline erialane (raamatukogunduslik) täienduskoolitus. Kutseomistamisel arvestatakse täienduskoolitusena kursusi, kus taotleja on osalenud viimasel viiel aastal ja mis sisult käsitlevad kutsestandardis toodud teemasid ning mille maht on vähemalt kuus akadeemilist tundi.

Esimeste kutsetunnistuste väljaandmine andis kogemuse, et koolitus kui kutseomistamisprotsessi vältimatu osa vajab täiustamist ning edaspidi tuleb tõsisemalt tegeleda raamatukoguhoidjate täienduskoolitusega, sest IV ja V kvalifikatsiooniastme taotlemisel on sellel oluline koht.

Kutsekvalifikatsiooni tõendamine ja omistamine

Kutsekvalifikatsiooni tõendamine ja omistamine on protsess, mille käigus isik tõendab oma kutse- ja erialase kompetentsuse taset ning kutsekvalifikatsiooni andev organ hindab selle vastavust taotletavale kvalifikatsioonile ja annab välja kutsetunnistuse. Kuna ERÜ üheks peamiseks ülesandeks on raamatukoguhoidjate kutsehuvide kaitsmine, oli raamatukogundusüldsus seisukohal, et kutseomistamise tegevusluba peaks taotlema kutseühing.

ERÜ juhatus moodustas kutseomistamisega seonduvate otsuste tegemiseks 2004. a kevadel seitsmeliikmelise kutsekomisjoni. Valmisid "Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu kutsekomisjoni statuut" (Eesti 2005) ja "Raamatukoguhoidja III, IV, V kutsekvalifikatsiooni tõendamise ja omistamise kord" (Raamatukoguhoidja 2005b). Statuudis sätestati kutsekomisjoni vastutus, õigused, koosseis, moodustamine, töökord ja pädevus. Määrati kutseomistamise vormid, tõendamise ja omistamise protse-

duurireeglid, nõuded kutsekvalifikatsiooni taotlejale, kutsetunnistuse taotluste läbivaatamise kord. ERÜ juhatus esitas need dokumendid koos kutseomistamise tegevusloa taotlusega Kultuuri Kutsenõukogule. 24. mail 2005 a. toimunud nõukogu istungil anti Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu kutsekvalifikatsiooni omistava organi tegevusluba.

2005. aasta detsembris võttis Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing esimest korda vastu dokumente raamatukoguhoidja kutsekvalifikatsiooni tõendamiseks ja omistamiseks. Laekus 29 avaldust. Kutsekomisjon otsustas omistada kõigile avalduse esitanutele raamatukoguhoidja III, IV või V kvalifikatsiooni. Esimesed kutsetunnistused anti välja ERÜ aastakoosolekul 28. veebruaril 2006.

Kasutatud kirjandus

Eesti Raamatukoguhoidja Ühingu kutsekomisjoni statuut [WWW] http://www.nlib.ee/ERY/koolituse_toimk/Statuut.pdf (5.03.2006)

Krull, Egle, Rogalevitš, Veronika. 2005. Raamatukogu- ja infotöö alane täienduskoolitus Tallinna Ülikooli Infotöö Keskuses 1995–2005. - Raamatukogu, nr 4, lk 16-19.

Kultuuriministri 24. märtsi 1999. a määruse nr 11 "Raamatukoguhoidjakutset nõudvate ametikohtade loetelu, raamatukoguhoidjatele esitatavate kutse-nõuete ja raamatukoguhoidjate kutseeksami sooritamise korra kinnitamine" muutmine: Kultuuriministri 17. jaanuari 2001. a määrus nr 3 - Riigi Teataja Lisa, 2001, nr 13, lk 170.

Kutsekvalifikatsiooni Sihtasutuse asutamine: Vabariigi Valitsuse 26. juuni 2001. a korraldus nr 457-k. - Riigi Teataja Lisa, 2001, nr 82, lk 1183

Kutseeadus - Riigi Teataja I osa, 2001, nr 3, lk 7.

Kutsestandard Raamatukoguhoidja III, IV, V [WWW] <http://www.kutsekoda.ee/default.aspx/1/menu/181/content/66> (05.03.2006)

Mugasto-Johani, Helene. 1990. Raamatukoguhoidjate ühing oli mu kool. - Rmt: Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu aastaraamat 1989. 1. Tallinn: Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing, lk 98–116.

Raamatukoguhoidja III kutsekoolitus. Programm [WWW] http://www.nlib.ee/ERY/koolituse_toimk/Kutsekoolituse_programm.pdf (05.03.2006)

Raamatukoguhoidja III, IV, V kutsekvalifikatsiooni tõendamise ja omistamise kord [WWW] http://www.nlib.ee/ERY/koolituse_toimk/Kord.pdf (05.03.2006)

Raamatukoguhoidjakutset nõudvate ametikohtade loetelu, raamatukoguhoidjatele esitatavate kutseõuete ja raamatukoguhoidjate kutseeksami sooritamise kord: Kultuuriministri 24.03.1999 määrus nr 11. - Riigi Teataja Lisa, 1999, nr. 63, lk 842

Raamatukoguhoidjate kutseõukogu koosseisu kinnitamine: Vabariigi Valitsuse 26. novembri 2002. a korraldus nr 767-k. - Riigi Teataja Lisa, 2002, nr 134, lk 1965.

Rahvaraamatukogu seadus. - Riigi Teataja, 1992, nr 17, lk 250

Randma, Tiia. Eesti on liituvatele riikidele eeskujuks [WWW]
<http://www.koda.ee/?id=1355> (26.02.2006)

Rannap, Evi, Sepp, Aivi. 1999. Koolituse toimkond. - Rmt: Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu aastaraamat 1998. 10. Viljandi: Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing, lk 78–80.

Talvi, Krista. 2002. Raamatukoguhoidjate erialane täienduskoolitus. - Rmt: Raamatukogud ja raamatukogundus taasiseseisvunud Eestis 1991-2001 : artiklite kogumik. Tallinn: Eesti Rahvusraamatukogu, lk 105-111.

Vaaro, Ilmar. 2005. Kutsekoolitus laiemalt ja kitsamalt - Käsikiri: Raamatukoguhoidja ja kutsekvalifikatsioon : [ERÜ koolituse toimkonna teabepäev 6. aprillil 2005: ettekannete kogumik. Tallinn: Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing], lk 20–22.

RAAMATUKOGUHOIDJA KUTSESTANDARDIST

Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu üheks tähtsaimaks tegevussuunaks on raamatukoguhoidjate kutsehariduse edendamine ja kutsehuvide kaitsmine. Seetõttu on ühing läbi aastate olnud kutseala arengut toetavatele ettevõtmiste eestvedajaks.

2001. aastal jõustunud kutseseadus lõi kutsekvalifikatsiooni süsteemile uue raamistiku, avades võimalused kutsealade süsteemsele korrastamisele. Kui uus kutseseadus hakkas kehtima, asus ERÜ aktiivselt moodustama Raamatukoguhoidjate Kutsenõukogu, mis loodi 2002. aasta lõpuks. Raamatukoguhoidjate Kutsenõukogu koosseisu kuulusid Tiiu Reimo (Eesti Akadeemiline Raamatukogu), Janne Andresoo (Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing), Tiiu Valm (Eesti Rahvusraamatukogu), Rutt Enok (Harju Maakonnaraamatukogu), Kadri Haljamaa (Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus), Eve Rahkema (Tallinna Laagna Gümnaasium), Heili Kase (Tartu Ülikooli Euroopa Kolledž), Ljudmilla Dubjeva (Tartu Ülikooli Raamatukogu), Ere Raag (Võrumaa Keskraamatukogu), Meeli Veskus (Kultuuriministeerium), Malle Kindel (Sotsiaalministeerium), Mati Heidmets (Tallinna Pedagoogikaülikool).

Kutsenõukogu ühendab ühe tegevusvaldkonna töötajaid, tööandjaid, kutse- ja erialaühenduste ning riigi esindajaid. Nõukogu eesmärgiks on tööturu vajadustest lähtuvalt kutsestandardite väljatöötamine, kutsekvalifikatsioonisüsteemi rakendamine ja uuendamine. Kutsenõukogu esimesel koosolekul kinnitati kutsestandardi kavandi töörühma koosseis ja kutsestandardi väljatöötamise lähtealus – kutsekvalifikatsiooni tasemed. Standardi koostamisel oligi esimeseks tööks raamatukoguhoidjate kompetentsuse tasemete kaardistamine. Vastavalt kutseseadusele eristatakse viit kvalifikatsiooni taset. Põhjendusega, et esimesed kaks taset on vastavuses raamatukogu põhitegevust toetava ning pigem tehnilist laadi tööga, määratleti raamatukoguhoidja kutse III, IV ja V kvalifikatsiooni tase ning nende põhjal asus kavandi töörühm standardit välja töötama. Standardi kavandi töörühma kuulusid Anneli Sepp (Tartu Ülikooli Raamatukogu ja Eesti Muusikaakadeemia Raamatukogu), Malle Ermel (Tartu Ülikooli Raamatukogu), Rutt Enok (Harju Maakonnaraamatukogu), Kai Kalvik (Eesti Akadeemiline Raamatukogu, praegu Tallinna Ülikooli Akadeemiline Raamatukogu), Reet Kukk (Jõgeva Maakonna Keskraamatukogu), Janne Andresoo (Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing, Eesti Rahvusraamatukogu), Ülle Talihärm (Eesti Rahvusraamatukogu), Ester Sõrmus (Tallinna Pedagoogiline Seminar).

8. detsembril 2003 kinnitas Raamatukoguhoidjate Kutseenõukogu raamatukoguhoidja kutsestandardi. Sama koosoleku otsusega lõpetati Raamatukoguhoidjate Kutseenõukogu tegevus, et liituda Kultuuri Kutseenõukoguga. Selline otsus põhines praktikas tõestuse leidnud tõdemusel, et kutseenõukogu peab olema laiapõhjaline, hõlmates mitmeid sarnaste valdkondade kutsealasid. Kaalumisel oli liitumine hariduse kutseenõukoguga, kuid toona polnud see võimalik, kuna mainitud nõukogu oli alles loomisel.

Esimese kutsestandardi koostamine oli küllaltki keeruline ettevõtmine. Kuigi töörühma liikmeid saab iseloomustada kui oma kutseala tõelisi asjatundjaid, kujunes standardi koostamine esmajoones just seetõttu komplitseerituks, et oli raske ette näha, kuidas hakkab toimuma standardi rakendamine praktikasse. Kutsestandardi asetus täiesti uude kutsekvalifikatsiooni omistamise süsteemi, mille toimimise mehhanismidki olid esialgu raskesti määratavad. Standard on nüüdseks saanud mitmesugust kriitikat. Kõige enam on kritiseeritud nõudeid haridusele raamatukoguhoidja III tasemel, ehk teisisõnu – lattu on liiga madalal sisenemisel kutseala kogukonda. Kutsestandardi koostamisel kujuneski see punkt vahest kõige enam kompromisse nõudvaks. Aktiivselt on kutsestandardit kritiseerinud kauaaegne ja tunnustatud raamatukogunduse õppejõud, Viljandi Kultuuriakadeemia lektor Mati Muru. Tuleb nõustuda Mati Muruga, et tema ärgitavatest kirjutistest, mis sisaldasid küllaltki karmi kriitikat kutsestandardi aadressil, diskussiooni kogukonnas lõppkokkuvõttes tekkinud. Vähemasti ei tehtud seda trükisõna vahendusel. Minnes aga tagasi standardi väljatöötamise juurde, siis standardi arvamusküsitlus kinnitas, et raamatukoguhoidjate kogukond jagunes üldjoontes kaheks. Ühed leidsid, et III kutsetaseme puhul tuleb arvestada kutseala praegust olukorda, kus rahvaraamatukogudes on keskharidusega raamatukoguhoidjaid 56 ja kooliraamatukogudes 43 protsenti (2002. aasta andmed). Olgu täpsustusena mainitud, et keskhariduse alla kuulub selles kontekstis ka raamatukogundusalane keskharidus. Teine osa kogukonnast leidis, et raamatukoguhoidja III vastav haridustase peab olema kõrgharidus. Seda nõuet on raske pidada valeks, kuivõrd kutsestandard peab aitama kaasa kutseala arengule ja liiga madalad kutsekvalifikatsiooni nõuded on sellega vastuolus.

Eeltoodud diskussiooniga haakub küsimus raamatukoguhoidjate kutsekoolitusest, mida praegu korraldavad edukalt Tallinna Ülikool, Viljandi Kultuuriakadeemia ja Eesti Rahvusraamatukogu. Praegu on ERÜ koolitustoimkond välja töötanud kutsekoolitusprogrammi üksnes raamatukoguhoidja III tasemele, sisult aga vastab programm ositi nii III, IV kui V tasemele. Samal ajal on programmist välja jäänud kutsestandardis nõutavad distsipliinid, nagu majanduse alused ja tööõigus.

Koolitusprogrammi või -programmide kooskõlastamine kutsestandardi ning kutse omistamise ja tõendamise korraga on seega üheks probleemiks, millega tuleb jätkuvalt tegeleda.

Standardi väljatöötamisel tuli töörühmal esialgu järjekindlalt teadvustada, et kutsestandard ei ole ametijuhend, mis sisaldaks nõudeid konkreetsele ametikohale. Kutsestandard on oma olemuselt piisavalt üldine, kujutades endast mõõdupuud, mis määrab kutsealal töötamiseks vajalikud nõudmised teadmiste ja oskustele, lähtudes kompetentsuse erinevatest tasemetest. Ka järgnenud standardi-arutelud viitasid sellele, et kvalifikatsioonisüsteemi ning kutsestandardi olemust on esialgu küllaltki raske mõista. Nii mõnigi kolleeg avaldas arvamust, et tema raamatukogus ei ole võimalik seda standardit rakendada, kuna enamik ametikohti nõuab väga spetsiifilisi oskusi ning teadmisi. Taas tuli selgitada, et standard käsitleb raamatukogutöö spetsiifikat nimme võimalikult laialt ning universaalselt, andes sellega raamatukoguhoidjale võimaluse tööturul oma kutseala piires vabalt liikuda.

Kutsestandard on omakorda aluseks kutsekvalifikatsiooni tõendamise ja omistamise korrale, mis esitab väga täpsed nõudmised raamatukoguhoidja III, IV ja V kutsekvalifikatsioonile. Vastav kord sai kinnitatud 2005. aasta kevadel ning esimene kutsekvalifikatsiooni tõendamise voor kuulutati välja sama aasta lõpul.

Ilmselt ei ole võimalik kutsestandardi mõju kohe, lähema aasta või paari jooksul tajuda. Tegemist on tulevikku suunatud ettevõtmisega, eesmärgiga tööturgu raamatukogunduse kutsealal korrastada, millest võidaksid nii töövõtja kui tööandja. Tööandjale on kutsestandard abiks ametijuhendite koostamisel ning annab parema selguse töötajate kutseoskuste kvaliteedi osas ja võimaldab neid võrrelda. Samuti aitab see koolitusi planeerida ning palgasüsteemi kujundada. Töövõtjale on kutsestandard toeks "turuväärtuse" tõstmisel ja karjääri planeerimisel ning annab selguse olemasolevate ja puuduvate oskuste kohta. Nagu eespool öeldud, peab kutsestandard olema kooskõlas kutsekoolitusprogrammide ning eriala õpetavate kõrgkoolide õppekavadega.

Kutsestandardi kehtivusajaks on neli aastat, seega lõpeb praeguse standardi kehtivus 2007. aasta detsembris. Selle artikli ilmumise ajal on ilmselt kutsestandardi uuendamise töörühm juba moodustatud. Nende nelja aastaga oleme palju õppinud, mida ja kuidas muuta kutsestandardis, et see tõepoolest toetaks kutseala arengut. Jääb üle loota, et kutsestandardi uuendamisest võtavad kõik huvitatud osapooled aktiivselt osa.

Kasutatud kirjandus

Andresoo, Janne. Kutsestandardist. // Raamatukogu. - (2004), nr. 1 - Lk. 37

Enok, Rutt. Mina saan kutsestandardist aru. // Raamatukogu. - (2005), nr. 3 - Lk. 9-10

Lubi, Reet. Kutsestandard aitab nii tööandjat kui -võtjat. // Raamatukogu. - (2004), nr. 5 - Lk. 36-37

Muru, Mati. Mõistus keeldub kutsestandardist aru saamast. // Raamatukogu. - (2005), nr. 2 - Lk. 15-17

Muru, Mati. Quo vadis, kutsekoolitus?. // Raamatukogu. - (2005), nr. 1 - Lk. 12-13

Muru, Mati. Veel kord kutsekvalifikatsioonist, sest diskussiooni ei sündinud. // Raamatukogu. - (2006), nr. 3 - Lk. 20-21

RAAMATUKOGUHOIDJA KUTSEKVALIFIKATSIOONIST

Kuidas tõendada oma kutsekvalifikatsiooni? Lihtne ja selge vastus sellele küsimusele oleks: töö käigus. Paraku otsib tööandja vabale töökohale õpipoisi asemel enamasti meistri- või vähemalt sellipaberitega isikut, st professionaali ning kutsetunnistus (sertifikaat) peaks olema nii tööandjale kui töövõtjale vastav tagatis.

1997. a kinnitati kultuuriministri määrustega kutsenõuded kooli-, rahva- ja teadusraamatukogude töötajatele. 2001. a muudeti kutseeksami sooritamise korda, kinnitati uus, viiest moodulist koosnev eksami-programm ning kaotati raamatukoguhoidja kutsetunnistuse taotlemise erinevused kesk- või kõrghariduse baasil. Eelmisel kümnendil välja kujunenud süsteemi muutmise tingis vajadus viia see kooskõlla 2000. a vastu võetud kutseseadusega.

2002. a moodustati Kutsekoja (kutsekvalifikatsiooni määramist üleriigilises ulatuses koordineeriv organ) juurde Raamatukoguhoidjate Kutsenõukogu¹ ning töögrupp kutsestandardi väljatöötamiseks. 2003. a detsembris kinnitas Kutsenõukogu **raamatukoguhoidja kutsestandardi** (Kutsestandard), milles on ära toodud:

- nõuded
 - erialasele (raamatukogunduslikule) kompetentsusele eri kvalifikatsiooniastmetel;
 - üldoskustele ja -teadmistele (keeled, info- ja kommunikatsioonitehnoloogia);
 - sotsiaalsele kompetentsusele;
- eeldused raamatukoguhoidja III, IV ja V kvalifikatsiooniastme taotlemiseks (haridus, töökogemus, täiendkoolitus).

Raamatukoguhoidja kutsekvalifikatsiooni küsimustega hakkas kultuuriministeeriumi juures tegutsenud raamatukogutöötajate koolituse nõukogu asemel tegelema ERÜ, kelle põhikirjaliseks ülesandeks on raamatukoguhoidjate kutsehariduse edendamine ning kutsehuvide kaitsmine.

Kutsekvalifikatsiooni andmiseks moodustati 2004. a kevadel ERÜ juhatuse juurde **kutsekomisjon** järgmises koosseisus:

- esimees Malle Ermel, töövõtjate esindaja (Tartu Ülikooli Raamatukogu)
- aseesimees Krista Talvi, ERÜ juhatuse esindaja (Eesti Rahvusraamatukogu)

¹ Raamatukoguhoidjate kutseküsimused läksid 2003. a lõpust Kultuuri Kutsenõukogu pädevusse.

- sekretär Eve Rahkema, töövõtjate esindaja (Laagna Gümnaasiumi raamatukogu)
- Jüri Järs, tööandjate esindaja (Tallinna Tehnikaülikooli Raamatukogu)
- Aira Lepik, eriala õppeasutuse esindaja (Tallinna Ülikool)
- Katrin Niklus, töövõtjate esindaja (Rapla Keskraamatukogu)
- Ilmar Vaaro, eriala õppeasutuse esindaja (TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia).

Valminud on „Raamatukoguhoidja III, IV, V kutsekvalifikatsiooni tõendamise ja omistamise kord” ja „Raamatukoguhoidja kutseeksami juhend”, mis konkretiseerivad kutseseaduses ja kutsestandardis esitatut.

Vastavalt kutsele on kutsekvalifikatsiooni tõendamine (kutsetunnistuse taotlemine) vabatahtlik, kui seadusega ei ole ette nähtud teisiti. Eesti raamatukogudes puudub sellekohane ühtne õiguslik regulatsioon. Kooskõlas rahvaraamatukogude seadusega kinnitas kultuuri- minister 2. juunil 2002 raamatukoguhoidja kutset (pigem küll raamatukogundusharidust) nõudvate ametikohtade loetelu. Teadus-, eriala- ning kooliraamatukogude praktikas on haridus- ja kutsenõuded ametikirjelduse ning töölepingu osaks.

Raamatukogunduse ja infoteaduse alase haridusega ei kaasne raamatukoguhoidja kutse, kutsestandard eeldab ka 1- kuni 5-aastast töökogemust. ERÜ meililistis levitatavates töökuulutustes otsitakse (eriti rahvaraamatukogudes) raamatukogunduse ja infoteaduse haridusega, mitte raamatukoguhoidja kutsetunnistusega töötajaid. Usutavasti on tegemist pigem harjumusega kui kindla sooviga mitte võtta raamatukoguhoidjate tsunfti teiste erialade esindajaid.

Kutsealaste oskuste ja teadmiste **tõendamiseks** tuleb lisaks sooviavaldusele ja vormikohasele elulookirjeldusele (*curriculum vitae*), haridust tõendavale dokumendile jm esitada kutsekomisjonile õiendi koopia kutseeksami sooritamise kohta või täiendkoolitust tõendavate dokumentide koopiaid.

Täiendkoolitusena tulevad arvesse kursused:

- millel taotleja on osalenud viimasel viiel aastal;
- mis sisult käsitlevad kutsestandardis toodud teemasid;
- mille maht on vähemalt kuus akadeemilist tundi.

Läbitud kursuste kogumaht peab olema vähemalt 40 akadeemilist tundi.

Kutseksam

Kutsestandard näeb ette, et kutseeksami peavad sooritama isikud, kellel **ei ole kõrgharidust** (olenemata erialast) **või raamatukogundusalast keskharidust** ning neile antakse **raamatukoguhoidja III** kvalifikatsioonitase.

Raamatukoguhoidja III kutseksam on kirjalik ja selle käigus kontrollitakse kutsestandardis esitatud põhioskusi ja -teadmisi integreeritult üldoskuste ja -teadmistega. Eksami sooritamiseks vajalikud teadmised võib omandada iseseisvalt või vastavatel kursustel.

Moodulõppel (5 moodulit) põhinevat kutsekoolitust pakuvad Tallinna Ülikooli Infotöö Keskus, Viljandi Kultuuriakadeemia raamatukogunduse ja infoteaduse osakond ning Eesti Rahvusraamatukogu. Alates 2006/2007 õppeaastast pakub TLÜ Infotöö Keskus kutseõpet ka veebikeskkonnas, mis peaks eriti sobima väikeste raamatukogude töötajatele, kel on raske pikemat aega töölt eemalt olla. Kuna moodulites on väga täpselt märgitud lähiõppe (päeva- või e-õpe) korral teadmiste kontrolli vormid, siis on kutsekomisjon seisukohal, et kutsekursuse läbinud ei pea enam kutseksamit sooritama – piisab õppeasutuse tunnistusest ja akadeemilisest õiendist.

Kutsekoolitusega probleeme ei ole – seda pakub kogunisti kolm asutust. Keerukam on olukord raamatukogundusala täiendkoolitusega, mis vastavalt kutsestandardile on eriti oluline raamatukoguhoidja IV ja V taotlemisel ainult dokumentide alusel. Kui nõutavas mahus pole saanud oma teadmisi-oskusi täiendada, jääb üle sooritada kutseksam.

Raamatukoguhoidja IV kutseksam koosneb avatud küsimustega vestlusest ning praktilistest ülesannetest kutsestandardis nõutavate oskuste ja teadmiste piires. Vestluse käigus hinnatakse eksamineeritava võimet siduda teoreetilisi teadmisi raamatukogu tööprotsesside ja olukordadega.

Raamatukoguhoidja V kutseksam on samuti suuline, koosnedes avatud küsimustega vestlusest ning ette valmistatud portfoolio² või e-portfoolio esitlemisest ja kaitsmisest, mille käigus hinnatakse eksaminandi oskust siduda teoreetilised teadmised konkreetsete olukordade ja tööprotsessidega.

Kutseksamid toimuvad eesti keeles ning eksamineeritava teadmised peavad vastama vähemalt E-tasemele, st programmi mahust peab olema omandatud 50–60%.

Esimesed kakskümmend üheksa kutsetunnist on uue korra kohaselt juba välja antud ja 2006. a detsembris on võimalik sooritada kutseksam neil, kel pole olnud võimalik õppida kutse- või täiendkoolituse kursustel, kuid soovivad saada kutsetunnistust.

On siis meie kutsesüsteem paigas?

Kutsestandardit on teravalt kritiseerinud Mati Muru (Muru 2005; Muru 2006), eriti raamatukoguhoidja III taseme osas, milles nõutud põhioskustest

² Esitlusmapp mingil teemal, kuhu on koondatud mitmesuguseid dokumente (projektide kirjeldused, hinnangud, fotod jm).

ei piisavat töötamiseks üheski raamatukogus, eriti küla- ja vallaraamatukogudes.

Standardi kehtivusaeg lõpeb varsti ning Kutsekomisjon on teinud ERÜ juhatusele ettepaneku moodustada töögrupp uue versiooni välja töötamiseks. Kutsekojas on olnud arutlusel kvalifikatsiooniastmete ühtlustamine Euroopa Liidu raamistikuga. Uus astmete süsteem tähendab seda, et senise kolme asemel peaks meil olema viis taset. Praegu on olnud probleemiks raamatukoguhoidja IV ja V tase – neljas aste on väikestes rahvaraamatukogudes peaspetsialisti ja juhi tasand, suurtes teadusraamatukogudes spetsialisti, keskastme juhi tasand. Uus astmete süsteem võimaldaks paindlikumat lähenemist.

Kasutatud kirjandus

Kutsestandard Raamatukoguhoidja III, IV, V [WWW]

<http://www.kutsekoda.ee/default.aspx/1/menu/181/content/66>

Muru, Mati. Mõistus keeldub kutsestandardist aru saamast. - Raamatukogu, 2005, nr 2, lk 15–17.

Muru, Mati. Veel kord kutsekvalifikatsioonist, sest diskussiooni ei sündinud. - Raamatukogu, 2006, nr 3, lk 20–21.

RAAMATUKOGUHOIDJA KUTSEKVALIFIKATSIOONIST TÖÖANDJA PILGU LÄBI

Toimetuskolleegiumi küsimustele vastab Lääne-Virumaa Keskraamatukogu direktor Õie Tammissaar

Millist vastukaja raamatukoguhoidja kutsestandardi vastuvõtmine on raamatukoguhoidjate hulgas leidnud? Milline on raamatukogurahva valmisolek kvalifikatsiooni taotlemiseks?

Saan arvata asjade üle seekord küll ainult Lääne-Virumaa Keskraamatukogus toimuva põhjal. Kutsestandardist ollakse kuulnud, aga temast teatakse sisulises mõttes veel vähe. Oleme isegi maakogude infopäeval seda tutvustanud. Ollakse üsna kahtleval seisukohal. Vesteldes sel teemal töötajatega, küsitakse enamasti, mis see kutsekvalifikatsioon mulle annab, kellele seda vaja on, palka see juurde ei anna. Kvalifikatsiooni taotlemisel nähakse mõtet ainult siis, kui sellega kaasneb mingi praktiline kasu (palgatõus) või see muutub määravaks töökoha saamisel. Aga kui selle omamine praegu mingeid eeliseid ei anna, jääb suhtumine kõhklevaks, põhimõttelist vastuseisu ei ole kohanud. Valmisolek kutsekvalifikatsiooni taotlemiseks dokumentide alusel on olemas. Tihti jääb vormistamine puudulike dokumentide taha. Koolitusel on käidud, kuid pole osatud küsida või saadud vastavat koolitust tõendavaid dokumente.

Mõnda vaevavad kõhklused, kas ma ikka olen kutsekvalifikatsiooni väärt, millist kategooriat taotleda, kas mulle ikka antakse, mul pole ju midagi trükkis ilmunud jne. Seega on suhtumisi seinast sein, inimesed vajavad lihtsalt julgustamist ja soovitusi. Paljud ei mõtle ka sellele, et äkki tuleb ükskord tööturule uut kohta otsima minna ja kui ikkagi erialast tööd tahta, siis oleks sellest abi, kvalifikatsioon tähendab ju konkurentsivõimet.

Millise kvalifikatsiooniastmega töötajaid vajab maakonna keskraamatukogu ja maal asuv raamatukogu?

Maakonna keskraamatukogu vajab ilmselt erineva kvalifikatsiooniastmega töötajaid - neid, kel oskused ja võimed juhtida, ja ka neid, kel piisab III kvalifikatsiooniastme teadmistest. Kuna keskkogus on töö enamasti ikka vähemalt paarkümmend inimest, on tööülesanded ja vastutus jagatud ning määratud ametijuhenditega. On ju olemas kõrgemat ja madalamat kvalifikatsiooni nõudvad ametikohad ja seega oleks ju madalama astme teenindajalt mõttetu nõuda V astme kutsekvalifikatsiooni.

Maal asuvas raamatukogus on olukord keerulisem. Seal sõltub palju sellest, mitu inimest üldse raamatukogus töötab. Kui on tegemist koguga,

kus töötajaid 2–3, võiks olla ka erineva kutsekvalifikatsiooni omajaid. Üksi töötades võiks aste olla vähemalt IV, päris väikese kohas võib ju ka III astme oskustega hakkama saada, sest kõige tähtsam on ikka inimene ise ja töötahe, oma nõrkade kohtade teadvustamine ja loomulikult pidev täiendkoolitustel osalemine.

Kas olete raamatukogujuhina saanud tugineda kutsestandardile? Kas teie raamatukogus ja maakonnas on uute töötajate töölevõtmisel, ametijuhendite koostamisel vm aluseks võetud kutsestandardi nõudeid?

Siin saan jällegi tugineda eelkõige Lääne-Virumaa Keskraamatukogu olukorrale. Meie maja uuendatud ametijuhendites on võimalusel püütud kutsestandardi nõuetega arvestada, seda muidugi nende töötajate puhul, kes hiljaaegu on meie kollektiivi lisandunud. Nende inimeste puhul, kes juba aastaid töötavad oma ametikohal ja kelle tööpõhimõtted pole küll muutunud, küll aga on tööülesanded nüüdisajastunud, on kahjuks praeguse töölepingu seaduse alusel võimatu kutsestandardile rõhuda.

Maal on töötajate palkamine veelgi keerulisem. Vaevalt vaevub vallavanem või kultuurinõunik süüvima raamatukoguhoidja kutsestandardisse. Keskkogu juhtkond saab küll soovitada, et tutvutaks kutsestandardi nõuetega, kui hakatakse uut töötajat valima või ametijuhendit koostama, aga alati me ei teagi toimuvast konkursist. Praegu saab töötaja palkamisel määravaks kõik muu peale kutsekvalifikatsiooni tõestava tunnistuse. Esiteks, nende omajaid veel eriti palju pole, seega puudub tööandjal valiku võimalus, ja teiseks, raamatukoguhoidja vabu ametikohti ka eriti ei liigu.

Teatavasti on kutsekvalifikatsiooni taotlemine vabatahtlik. Kas tööandjana näete võimalusi kutsekvalifikatsiooni omandanud raamatukoguhoidja tööalaseks edutamiseks (ametikoht, palk vm)? Mis suunas peaks liikuma, et kutsekvalifikatsiooni omandamisest oleksid huvitatud nii tööandja kui ka töövõtja?

Uue töötaja valikul oleks kutsekvalifikatsioonist abi ametikoha määramisel või tööle võtmisel. Samal ajal ei saa töötajale alati garanteerida tasemele vastavat tööd. Kui töötaja on huvitatud kutsekvalifikatsiooni tõstmisest, siis annab see tunnistust tema suhtumisest töösse ja enesetäiendamise soovist, mis omakorda võiks arvesse tulla tööülesannete ja vastutuse määra jagamisel ning palga määramisel. Tööandja jaoks on ametikohale kandideerijal, kes omab kutsekvalifikatsiooni tõendavat dokumenti, vähemalt üks eelis. See annab tööandjale teadmise, et inimene austab oma tööd, tunneb eriala ja peab auasjaks omada eriala kutsetunnistust. Kas ta ka pakutavale ametikohale sobib ja meeskonda sobitub, on juba hoopis teine asi, siin tulevad lisaks teadmistele ja oskustele mängu ka isikuomadused. Juba olemasolevate töötajate ametikohtade puhul on kutsekvalifikatsiooni arvestamine keerulisem. Omavalitsusasutusena sõltume kehtestatud palgaastmetest ja -määradest. Kui muutub organi-

satsiooni struktuur ja tekivad uued ametikohad (aga see on ju pidev protsess), saab töötajate ümberpaigutamisel või värbamisel kutsekvalifikatsiooni tõendava dokumendiga ka arvestada.

Kas täiendõpe ja kutsekoolitus rahuldavad raamatukoguhoidja vajadusi, et taotleda kutsekvalifikatsiooni?

Esmapilgul tundub küll, et rahuldavad. Koolitamisega tegelevad ju Tallinna Ülikool, Viljandi Kultuuriakadeemia, Rahvusraamatukogu, ERÜ. Lisaks on võimalik valida ka paljude muude koolitusvõimaluste vahel, sõltuvalt sellest, milline on koolitusvajadus. Oma osa on siin täita maakonna keskraamatukogudel, kelle üheks ülesandeks on ka maaraamatukogude töötajate koolitamine. Kui ikka mõne teema puhul on koolitust vajavate töötajate hulk suurem, on alati odavam ja mõttekam tellida koolitus maakonna keskusesse, keskraamatukokku kohale. Oma viimaste aastate kogemusest võin küll öelda, et see on lõppkokkuvõttes majanduslikult kasulik, aga eeldab ka üsna korralikku koolitusvajaduse analüüsi ja kaardistamist. Meie siin igatahes selles suunas toimetame.

Teatavasti kehtib raamatukoguhoidja kutsestandard neli aastat, s.o 2007. aasta lõpuni. Kuidas Teile tundub, kas standard vajab pärast seda muutmist ja kui peate seda vajalikuks, kas täpsustaksite?

Ükski standard või norm ei saa olla muutumatu ja jääv suurus. Uusi teadmisi ja oskusi, mis on meie kutsetöös olulised ja ilma milleta ei saa olla hea raamatukoguhoidja, tuleb aina juurde. Samas ei tohiks uue e-maailma laienemisega ära unustada ka seda olulist tööoskust, mis seondub raamatuga. Seega, arvan küll, et kutsestandard tuleks enne järgmist kinnitamist põhjalikult üle vaadata ja kui vaja, siis ka täiendused sisse viia. Praegu ma küll konkreetseid parandus- või muudatusvajadusi üles lugeda ei oska. Ei ole võrrelnud õppeprogramme ja kutseeksami koolituskavu kutsestandardiga. Kutsestandardi olemasolu ja kutsekvalifikatsiooni omistamist pean aga väga vajalikuks küll.

Kui me ise oma ametit ausse ei tõsta, kes siis veel.

MIKS MA TAOTLESIN KUTSEKVALIFIKATSIOONI?

Sirje Bärge, Kose-Uuemõisa raamatukogu juhataja:

Kutsetunnistust taotledes tahtsin tõendada oma teadmisi ja oskusi. Milleks seda vaja on? Praegu ei tunnista veel paljud tööandjad kutsekvalifikatsiooni olemasolu. Mina loodan, et õige pea suhtumine muutub, sest rahvaraamatukogude seaduse muudatuste jõustumisel on kutsekvalifikatsiooni omamine vastavalt kutsestandardile kohustuslik.

Esitades kutsetunnistuse tööandjale, annan võimaluse võrrelda minu kvalifikatsiooni teiste samal alal töötavate inimestega ja mis seal salata, loodan, et minu töö tasustamisel arvestatakse sellega. Mina esitasin oma kutsetunnistuse, mille järgi mulle on omistatud raamatukoguhoidja IV kutsekvalifikatsioon, oma tööandjale uhkusega. Omades kutsetunnistust tunnen, et väärtustan raamatukoguhoidja elukutset.

Raamatukoguhoidja kutsestandardi vastuvõtmine 2004. aastal oli üheks väga tähtsaks otsuseks meie, raamatukoguhoidjate elukutse väärtustamisel ühiskonnas. Edaspidine eesmärk peaks olema võimalikult paljudele raamatukoguhoidjatele kutsetunnistuste andmine.

Uuele töökohale kandideerides loodan, et kutsekvalifikatsiooni omamist peetakse positiivseks näitajaks minu kasuks otsustamisel.

Kutsetunnistus näitab ka seda, et olen ennast täiendanud ega pole rahuldunud ainult aastaid tagasi saadud erialase haridusega. Koolituste abil olen püüdnud eriala uuendustega kaasas käia. Asudes kutsetunnistuse taotlemiseks vajalikke pabereid kokku panema, avastasin, et olen olnud mitmete tööühikute liige ja oma seisukohti maaraamatukogude poolt avaldanud, aga koolituspabereid polegi nii väga ette näidata.

See pani mõtlema ja planeerima ka iseenda edaspidist koolitamist hoopis tõsisemalt ja sihipärasemalt.

Inga Kuljus, Võrumaa Keskraamatukogu direktor:

Otsus taotleda raamatukoguhoidja kutsetunnistust sündis samal hetkel, kui lugesin üleskutset ajakirjast Raamatukogu. Ma ei kõhelnud minutitki, sest on ju raamatukogundus minu armastatud eriala.

Dokumentide kogumine võttis küll natuke hoogu maha, kuid siht oli silme ees.

Kutsetunnistuse omistamise kohta saabus koju kirjalik teade. Tunnistuse saamine ERÜ aastakoosolekul oli väga pidulik, mis lisas ette-

võtmisele sära veelgi. Samuti teadmine, et tunnistus on kantud riiklikku kutseregistrisse. Kontrollimisel selgus, et nii see tõesti on.

Südamlik tänu kõigile, kes selle ilusa ettevõtmise nimel vaeva nägid!

Olga Zonina, Ehte Humanitaargümnaasiumi raamatukoguhoidja:

Tore küsimus, millele kohe nagu ei oskagi vastata! Lihtsalt tundsin, et seda on vaja.

Tegelikult olen ma juba ammu pannud tähele, et astun mingeid samme juba enne, kui olen endale selgeks teinud, et teen just nii. Ja kui hiljem hakkab selle peale mõtlema, miks ma just niimoodi tegin, siis leian ka üpris veenvaid tõendeid, et just nimelt see valik oligi kõige õigem. Ka kutsetunnistusega oli sama lugu.

Kuna olen ERÜ kooliraamatukoguhoidjate sektsiooni juhatause liige, siis kuulsin sellest juba tol ajal, kui see kampaania alles algas. Ja minu arvates oli see üks väga mõttekas tegu.

Nüüd aga püüan selgitada, miks ma nõnda arvan.

Muidugi on väga tore, kui sinu otsene ülemus mõistab, mida sina seal riilulite vahel terve tööpäeva teed, peale armastusromaanide lugemise. Veel toredam oleks töötada suures raamatukogus, kus see inimene, kellest sõltub sinu palk, oleks hariduselt samuti raamatukoguhoidja, kuid meil on selline tore amet, et oleme ükshaaval mööda kõiksugu ametiasutusi laiali ja tihti peale need asutused käivad eri ministeeriumide alla... Arvan, et 99% meie ametiõdesid ei lähe direktori kabinetti rusikaga vehkima ja palgale lisa nõudma. Nad ootavad vaikselt oma raamatute keskel, kuni kellelegi tuleb meelde, et ka neil on pere ja nemadki tahaks vahel reisima minna... Kutsetunnistus on veel päris uus värk, kuid sellel on oma jõud täiesti olemas. Kui ma tulin tööle, värske tunnistus pihus, ja näitasin seda meie direktorile, siis olin vägagi üllatatud, kui esimene lause, mis mulle proua direktor ütles, oli: „Aga minul pole praegu raha teie palka nii palju tõsta...”

Tahaks vägagi loota, et edaspidi on meie palgad selle toreda tunnistusega seotud. Siis me ei pea enam piinlema ja leiutama, miks oleme kõrgemat palka väärt. Sest kui enamikul meist on ametlik tunnistus, siis võime ka oma ülemusega vesteldes mainida, et palk peaks sellele vastama.

Ja veel: ei usu, et see aspekt mind otseselt puudutaks, pigem see tuleb nooremale põlvkonnale kasuks, aga omades seda tunnistust, on raamatukoguhoidjal võimalus ilma lisaeksameid tegemata pakkuda end tööle terves EL-is, kuna see dokument vastab rahvusvahelistele nõutele.

Ere Raag, Võrumaa Keskraamatukogu pearaamatukoguhoidja:

Kutsetunnistuse taotlemist pean sama iseenesestmõistetavaks nagu kuulumist Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingusse.

Mul on olnud võimalus olla aastatel 1999–2002 kultuuriministeeriumi raamatukoguhoidjate koolituse nõukogu liige ja kuuluda 2002. aastal moodustatud raamatukoguhoidjate kutsenõukogu koosseisu. Tänu sellele olen lähemalt kokku puutunud raamatukoguhoidja kutsekvalifikatsiooni nõuetega ja kutseeksamiga seonduvate teemadega.

Täiendkoolituse läbiviijana julgustan kõiki kutsekvalifikatsiooni taotlema – see loob hea enesetunde, pakub rahulolu ja kindlustunnet. Kindlustunne tähendab omakorda usku oma töö tulemuslikkusesse ja võimalust edasi liikuda.

Mis kasu on kunagi omandatud haridusest, kui sellele ei järgne pidev enesetäiendamine. Vaid oma teadmisi ja oskusi pidevalt täiendades saab igäüks anda oma panuse raamatukogunduse arengusse.

Kutsetunnistuse taotlemine – see on parim!

Maris Paas, Vaimastvere raamatukogu juhataja:

Õeldakse, et hirm on see, mis inimese liikuma paneb. Elame ebakindlas maailmas, kus töökohtadele kandideerimist mõjutavad poliitilised vaated, erakondlik kuuluvus ja tutvused. Üks põhjus, miks mina ja minu lähimad kolleegid oleme end pidevalt täiendanud ja koolitanud, ongi selles, et me tunneme end ebakindlalt. Omavalituses tuleb pidevalt tõestada oma professionaalsust ja seepärast oli meie jaoks kutsekvalifikatsiooni taotlemine väga oluline samm. Meil on olemas must valgel tõend, et oleme oma ala parimad.

Samas on see ka tõestus iseendale siin tunnustusevaeses maailmas, et me ei pea kahtlema, et kõik, mida me oma töös teeme, on õigesti tehtud.

Kindlasti on kutsekvalifikatsioon vajalik selleks, et pidada pidevaid palgavaidlusi omavalitsuses. Pärast kutsetunnistuse saamist töötasu tõusis, kuid Eesti keskmisest palgast jääb meiesugustel kõrgharidusega inimestel veel puudu 50%. 5000 krooni ei ole piisav töötasu IV kategooria raamatukoguhoidja jaoks. Kutsekvalifikatsioon võiks olla aluseks riiklikul tasemel palgapiirnormide määramisel. Et kaoks ära omavalitsuste omavoli otsustada töötajate kutsesobivuse üle ja vastavalt sellele määrata töötasu.

Puhtisiklikult arvan, et ei või kunagi teada, millal elu muutub selles suunas, et ühel päeval soovin välismaal tööd leida. Siis loodan küll, et kutsetunnistus on mulle abiks leidmaks just erialast tööd.

Kutsekvalifikatsiooni taotlemine on ka isiklik motivaator, et end pidevalt erialaselt täiendada, saada paremaks ja targemaks.

Mare Torim, Karksi-Nuia Linnaraamatukogu juhataja:

Kutsekvalifikatsiooni taotlemine oli loogiline jätk minu õpingutele Viljandi Kultuurikolledži raamatukogunduse ja infoteaduse osakonnas, mille lõpetasin 2003. aastal. Kuigi olin aastaid tagasi sama kooli lõpetanud, tundsin siiski vajadust omandada ka rakenduslik kõrgharidus, sest aastatega on raamatukogutöös nii mõndagi muutunud. Enam ei tähenda see ainult tööd kirjanduse ja raamatutega, vaid ka Interneti-põhiseid teadmisi, oskust tegeleda dokumendihalduse ja arhiivindusega, suhelda meediaga jne. Kõiki neid väärtusi kannab ka raamatukoguhoidjate kutsestandard. Kutsestandardis välja toodud viis taset annavad võimaluse hinnata enda kompetentsust ja kogemusi tööturul ning sellest lähtuvalt valida koolitusi ja ennast arendada. Samas on kutseoskusnõuded nagu mõõdupuud, mis annavad märku, milliste oskustega töötajat Eesti raamatukogundus vajab. Seni on ju puudunud täiendkoolituse süsteem, kus peaks kindla ajavahemiku järel oma erialateadmisi täiendada. Vastavalt kutseadusele on kvalifikatsiooni tõendamine vabatahtlik, kuid mina tunnen, et selline kaardistamine on vajalik ennekõike mulle endale.

KUTSEST JA KUTSUMUSEST

Raamatukoguhoidja elukutse ei ole Eestis tänapäeval väga kõrgelt hinnatute hulgas. Ometi peab seda ametit kõikides meie raamatukogudes kokku pea kolm tuhat inimest. Igal aastal lõpetab uus seltskond värskaid raamatukogutöötajaid/infospetsialiste. Mis on pannud neid inimesi valima just seda tööd? Põhjuseid on ilmselt väga erinevaid. Üks, millest on palju räägitud ja mida ma olen ka mitmes kooliraamatukogus korduvalt näinud, on missioonitunne. Inimene tunneb, et on õiges kohas, et ta suudab seal rohkem anda kui kusagil mujal. Teha just seda tööd, siin ja praegu, on tema kutsumus. Kui suur osa sellest pea kolmest tuhandest tunneb seda?

Ilma erialase haridusega võib raamatukogutöötaja jänni jääda või oma vastutusalas aastate jooksul paraja supi kokku keeta, kui keegi just vahepeal märkama ei juhtu. Kooliraamatukogudes, kus enamasti on ainult üks inimene tööl, võib seda aga üsna hõlpsasti ette tulla. Eriti kui arvestada, et üle poolte kooliraamatukoguhoidjatest ei oma erialast haridust. Kutsekoolitusele ja täiendõppekursustele tulevad eelkõige need, kes tunnevad kutsumust ja tahavad oma tööd võimalikult hästi teha.

Kõik oleks parimas korras, kui õiged inimesed oleksid õigel töökohal õige haridusega. Meil on olemas Kutsekoda. Ehk peaks meil Kutsekoja kõrvale asutama ka Kutsumuse Koja, kus inimesed saaksid selgust, mis on neile sobiv töö? Töö, mille tegemiseks neil on eeldusi ja mida nad saaksid südamega teha. Kas Kutsumuse Koja ülesandeks oleks siis ka südamehariduse edendamine?

Mis on südameharidus, kas südant üldse on võimalik harida? Südant peetakse armastuse asupaigaks. Armastav süda ütleb ise, mida mingis olukorras on tarvis teha. Kui palju on meil aega kuulata oma südame häält? Täpselt nii palju, kui me selleks aega võtame. See on meie endi valiku küsimus. Mis on meile oluline? Kui inimene on hädas ja väsinud, siis ta ei saa ka head tööd teha. Väga raske on rindel võidelda, kui tagalas on tuli lahti. Ja pidevast võitlusest väsinuna on raske meelde tuletada, mis on oluline.

Muidugi, mis mõtet on tänapäeval rääkida armastusest? Armastus on totaalselt *out*. Sõna on ülekasutatud ja kulunud, tähendus laiaili valgunud. See ei tähenda enam midagi.

Sellest kõlbab hädapärast kõnelda vaid romeojajulialiku kire mõttes. Ometi igatseme kõik selle järele. Armastuse järele selle laiemas tähenduses. Ehk on armastuse taunimisel puht majanduslikud põhjused? Kui inimesel on olemas parim, mis tal olla saab, siis ei saa talle pähe määrada kõik-

võimalikke aseaineid ja lohutustooteid. Ma arvan, et ka raamatukogus tuleb tihti kokku puutuda inimestega, kes otsivad lohutust ja tühja koha täidet. Neid saab mõista ja ehk ka mingil määral aidata see, kes on võimeline peale iseenda ka oma ligimest armastama.

Armastuse unustusehõlma vajunud avaldumisvorme aitab meenutada pilk minevikku. Armastust on eri aegadel erinevalt määratletud, tuntumad on ehk järgnevad kolm.

Vana-Kreekas eristati nelja liiki armastust: stiihiline, eksalteeritud, halastamatu kehaline või vaimne *eros*; individuaalsel sõprusel rajanev *philia*; õrnaloomuline *storge* ning ennastohverdav ja andestav *agape*.

Erich Fromm jagab armastuse mõiste tinglikult viieks: vennaarm, emaarm, erootiline armastus, enesearmastus, jumalaarmastus.

Platoni jaoks on armastus (*eros*) tõe, headuse ja ilu tunnetamise ühendus. Mis on tõe postmodernistlikul ajal, mil kõik on suhteline? Mis on headus? Mis on ilu? Kes ütleb seda meile? Meie ise oleme hindajad. Kes loogikaga läbi mõistuse, kes tunnetusega läbi südame.

Paracelsus on öelnud: „Inimene, kes ei tea midagi, ei armasta midagi. Inimene, kes ei oska midagi, ei mõista midagi. Inimene, kes midagi ei mõista, ei ole midagi väärt. Aga see, kes mõistab, see ka armastab, märkab, näeb... Mida rohkem on sisemist tarkust, seda suurem on armastus.“ Kuidas kasvab inimeses sisemine tarkus? Kas siin võib raamatukoguhoidjal kui teabevaramu vahendajal olla mingisugune osa?

Seaduste ja määrustega on võimalik inimesele ette kirjutada, kuidas nad käituma või tegutsema peavad. Mõtlemist, tundmist, armastust ei saa ette kirjutada. See areneb igaühel isemoodi. Ja tunded, mõtted ja lõpuks ka teod lähtuvad lõppkokkuvõttes ikkagi sellest, mis on inimese jaoks oluline. Sellest, mida ta oma südames kannab. Siin on raamatute lugemisel areneva inimese jaoks tähtis osa – lugemisel toimub sügavam ja kauakestvam sisseminek erinevatesse emotsioonidesse ja tegelastesse, kui seda võimaldab näiteks filmi vaatamine. Rohkem on aega ise mõelda, ette kujutada, läbi elada. Televisioon, filmitööstus tegeleb ikkagi peamiselt meelelahutusäri, kus vaataja tähelepanu hoidmine on ülimal, sest just see toob raha sisse. Tarbijate sisemisele tarkusele arenemisvõimaluse andmine võib äriks pigem ohtlik olla. Mõtlevad inimesed pole ju nii kergesti manipuleeritavad.

Teabeküllus on meid üle ujutanud. Lihtsurelikule pole aegade jooksul olnud kättesaadav selline hulk teabeallikaid. Sellest informatsioonist jõuab teadmiseks saada enamasti vaid väga väike osa. Üks pime mees on öelnud, et tähtis pole mitte see, kui palju sa näed, vaid see, et sa ei kaotaks silmist kõige olulisemat. Lihtne on olulist selle infohulga sisse ära kaotada. Hea, kui me oleme leidnud selle, mis meile on oluline, ja veel parem, kui me suudame ka teisi aidata nende arengutes ja otsingutes.

ÕPPIMINE RAAMATUKOGU KESKKONNAS: UUED VÕIMALUSED EESTI RAHVUSRAAMATUKOGUS

Ei ole uudis, et iga raamatukoguhoidja, kes soovib oma teadmisi täiendada, selleks võimaluse ka leiab. Aastakümneid on erialakoolitusega tegeleud Eesti Rahvusraamatukogu, kus viimastel aastatel on toimunud positiivsed muutused. Muutunud on:

- **koolituse keskkond:** 2005. aasta sügisest kuuluvad teadus- ja arenduskeskusele spetsiaalsed ja hea tehnikaga koolitusruumid – auditoorium ja arvutiklass;
- **koolitav sihtgrupp** – raamatukoguhoidjatele on lisandunud õpetajad, arhiivide, muuseumide töötajad. Koolitustest võtavad osa gümnaasiumide õpilased, kõrgkoolide üliõpilased. Vene keelt kõnelevaid raamatukoguhoidjaid on vajadusel nende emakeeles koolitatud;
- **koolitusteemad**, mis on mitmekesisemad, kuna Rahvusraamatukogu tegeleb mitmete raamatukogunduse või sellega piirnevate alade võtmeteemadega: standardid ja standardimine, raamatukoguhoidja oskuskeel ja raamatukogu terminoloogia, autoriõigus, tulemusjuhtimine jne. Rahvusraamatukogu osalemine mitmetes projektides koos arhiivide ja muuseumidega on andnud võimalusi korraldada ka nendel teemadel koostööseminare. Jätkuvalt on aktuaalne elektronkataloogi ESTER, Rahvusraamatukogu teemavärava ja artiklite andmebaasi ISE, aga ka erialasaalide andmebaaside ja Interneti-otsingu võimaluste õpetamine konkreetsetele sihtgruppidele;
- **infoteaduste saal**, mille teenuseid kasutavad nii koolitajad kui õppijad. Kogu sisaldab nii trükitud kui elektroonilist kirjandust, ainuüksi ajakirju on 50 eri nimetust. Saalis on võimalik kasutada rahvusvahelisi sidusandmebaase (*LISA: Library and Information Sciences Abstracts* – referaatandmebaas; *Academic Search Premier* – universaalse temaatikaga artiklite bibliograafia- ja täistekstandmebaaside kogum; *FirstSearch* – ühise otsisüsteemiga andmebaaside kogum; *Academic Research Library* – universaalse temaatikaga artiklite bibliograafia- ja täistekstandmebaas) raamatute ja artiklite leidmiseks. Rahvusraamatukogu kodulehekülje <http://www.nlib.ee> rubriik “Raamatukogudele” koondab ja teeb kättesaadavaks teabe raamatukogude, raamatukogu- ja infoteaduse kohta;
- Rahvusraamatukogu **näitusesaal**, mis asub koolituse keskkonnas ja kus eksponeeritakse nii temaatilisi kui isikunäitusi. Kõigest sellest saab emotsionaalse laengu ka õppija.

Koolitused

2004. aastal korraldas Rahvusraamatukogu 13 erialakoolitust 400 osavõtjaga, 2005. aastal 45 koolitust (seminari, kursust, õppe- või teabepäeva), milles osales 815 raamatukogutöötajat teadus- ja eriala-, rahva- ja kooliraamatukogust. Kõige nõutavamad ja populaarsemad koolitused olid: klienditeenindus koos videotreeninguga, läbirääkimised ja avalik esinemine, meeskonnatöö. Juhtimisalastest koolitustest toimusid andragoogika kursused, et õppida tundma täiskasvanud õppijat, temaga suhtlemist, tema koolitamist (kursus maakonna/linna keskraamatukogude peaspetsialistidele jätkub 2006. aastal). Koos koolitusfirmaga TJO korraldas Rahvusraamatukogu keskraamatukogude direktoritele seminari tulemusjuhtimisest ja kvaliteedist, tulemuslikkuse hindamisest (jätkub 2006. aastal).

Täienduskoolituse korraldamist iseloomustabki viimastel aastatel koostöö mitmete asutustega: TÜ Viljandi Kultuuriakadeemiaga, Tallinna Ülikooliga, Tallinna Ülikooli Avatud Ülikooliga, Sisekaitseakadeemia koolituskeskusega ATAK, Eesti Täiskasvanute Koolitajate Assotsiatsiooniga ANDRAS, koolitusfirmaga TJO. Kõrgkoolidega on sõlmitud koostöölepingud, samuti Sisekaitseakadeemia koolituskeskusega ATAK.

Raamatukoguhoidja ja kutsestandard

2003. aastal kinnitatud raamatukoguhoidja kutsestandard III, IV, V astmele määrab kindlaks kutsekvalifikatsioonist tulenevad nõuded teadmiste, oskuste, vilumuste, kogemuste, väärtushinnangute ja isikuomaduste.

Kutsekoolituse läbiviimist kutsestandardi III taseme programmi alusel alustasid 2005. aasta sügisel Tallinna Ülikooli infotöö keskus ja TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia. 2006. aasta kevadel lõpetas kutsekoolituse kursused 37 inimest.

Vastavalt kutsestandardile on Rahvusraamatukogu korraldanud raamatukoguhoidjatele täienduskoolitust järgmistel teemadel: standardid ja standardimine, teavikute kataloogimine, märksõnastamine ja liigitamine, lugejateenindus, juhtimine, suhtlemine koos praktilise treeninguga, raamatukoguhoidja keel ja raamatukoguterminoloogia. Korraldati ka arvutialast koolitust, õpetades teksti- ja andmetöötlust, andmebaasi loomist, esitlusprogrammi kasutamist. 2006. aastast korraldab RR ka kutsekoolitust.

Raamatukoguhoidja haridus

Raamatukoguhoidjate täienduskoolitusi on väga vaja. Statistilised näitajad kõnelevad sellest, et erihariduseta raamatukogutöötajate arv raamatukogudes on suur: teadus- ja erialaraamatukogude töötajaist 50,8%, rahvaraamatukogude töötajaist 45,8% ja kooliraamatukogude töötajaist 55,1% pole raamatukogunduslikku ja infoteaduse alast haridust.

Raamatukoguhoidjate haridus*

	Teadus- ja eriala- raamatu- kogud	Rahva- raamatu- kogud	Kooli- raamatu- kogud	Kokku
Raamatukogutöötajate arv, neist:	923	1 358	605	2 886
- keskharidus	137	748	242	1 127
sh raamatukogunduslik	33	319	98	450
- kõrgharidus	744	515	310	1 569
sh raamatukogunduslik	391	329	142	862
- rakenduslik kõrgharidus	42	95	53	190
sh raamatukogunduslik	30	88	32	150

*Andmed seisuga 1. jaanuar 2006, kooliraamatukoguhoidjad 2004/2005 õ-a.

Kutsekoolituse vajadus

Raamatukoguhoidjad, viimasel ajal just kooliraamatukoguhoidjad, küsivad tihti peale, kas (kooli)raamatukoguhoidja peab olema raamatukogunduse ja infoteaduse alase haridusega. Kuidas siis teisiti? Meie ju tahame väärtustada oma eriala. Töö raamatukogus ei saa olla juhuslik ega toimuda juhuslike inimestega. Ka kooliõpetaja ei astu õpilaste ette ilma pedagoogilise hariduseta, oma ainet tundmata ja teadmata. Nii et teadmiste omandamine taseme- või kutseõppes on väga soovitatav kõigile raamatukogutöötajatele, kellel puudub raamatukogunduse ja infoteaduse alane haridus.

Tervitav on ERÜ kooliraamatukogude sektsiooni liikmete mõte, et kooliraamatukoguhoidjal peab olema vähemalt III astme kutsekvalifikatsioon. Ning vastav nõue viiakse sisse "Kooliraamatukogude töökorralduse aluste" uude varianti. Rahvaraamatukogu seaduses on läbi aegade olnud nõue – raamatukogu juhataja peab olema erialase haridusega. Ka teadus- ja erialaraamatukogud vajavad muu haridusega spetsialistide kõrvale kindlasti ka raamatukogunduse ja infoteaduse alase haridusega või kutsekoolituse läbinud erialaste teadmistega töötajaid.

Rahvakultuuri Arendus- ja Koolituskeskus pakub üldkultuurilise, kirjanduse ja folkloori temaatikaga kursusi, mis, eriti vaimuvara kursus, on väga populaarsed just maaraamatukoguhoidjate hulgas. Kooliraamatukoguhoidjad loovad koolitusteks tihedamaid kontakte Tallinna Avatud Ülikooli täiendõppekeskusega.

Raamatukogundus on kiiresti muutuv, iga päev toob nii palju uut ja huvitavat, et teadmiste uuendamine ja värskendamine peaks muutuma elukestva õppe ajastul elamisviisiks ning möödapäasmatuks vajaduseks.

VAADATES AASTATE TAHA

Anne Klaassen

AKADEMIKUD PEEGELPILDIS. ISKUBIBLIOGRAAFIAD – KAS AJASTU NÄHTUS?

Üldise heaolu huvides on turgutada
individuaalsust: sest ainult indiviid saab
luua uusi ideid, mida ühiskond vajab oma
pidevaks edenemiseks ja tarvidusteks.
Albert Einstein

Käesolevas kirjatükis on vaatluse alla võetud Eestis eraldi raamatutena ilmunud ühe-mehe-bibliograafiad Teaduste Akadeemia akadeemikute kohta. Kõnealuste üllitiste väljaandmine algas 1970. aastatel, kasvas järsult 1980ndatel ega ole seniajani katkenud.

Öeldud on, et nii nagu kunst ja kirjandus ei ole hakkama saanud ilma teooriate ja uurimiseta, nii vajab ka teadus enda kõrvale teaduslugu ja teaduse metodoloogiat. Kui nii, siis on ju teaduse ajaloo ja meetodite uurimine võimalik vaid teadust teinud isikute kaudu ja selles vajalikus protsessis peaksid isikubibliograafiadki leidma endale väärilise koha.

Püüame siinkohal läheneda asjakohasele tegevusele, s.o selliste bibliograafiade kokkuseadmisele ja väljaandmisele konkreetsemalt, vaadata seda koostajate-väljaandjate ning ehk pisut ka praeguste ja tulevaste kasutajate pilgu läbi. Tähelepanu on keskendatud vaid ühele osale teadlaskonnast, sest Eesti Teaduste Akadeemia akadeemikute ring on kindlalt piiritletud, võimaldades hõlmavat vaatlust. Kõnealuse tiitli omajaid on Eestis kõikidel aegadel kokku 139, sealhulgas esimese Eesti Vabariigi aegsed, nõukogude aja (ka need, kes tollal TA korrespondentliikme nimetust kandsid) ja uuel iseseisvusajal valitud akadeemikud. Akadeemiku nimetus on eluaegne ja postuumne, seega kuuluvad huvialusesse gruppi nii praegu ilma tegevad, aktiivsest elust kõrvaletõmbunud kui ka jäädavalt lahkunud tippteadlased.

Akadeemikud kuuluvad kahtlemata teaduse ladvikusse ja ühiskonna vaimse eliidi hulka, sõltumata ühiskonnakorrast, millesse nende tegutsemisaeg langes. Need on isikud, kellest ei saa mööda minna, rääkides Eesti teadusest ja selle arenguloost. Võimalikest eranditest pole siinkohal

põhjult kõnelda. Teadlasele, kes ausalt uurib inimkonnale olulisi asju, ei pruugigi kehtiv ühiskonnakord eriti korda minna: tema teenib teadust, mitte valitsejaid. Ja kuigi kõigil ei saa olla Einsteini tohutut kujutlusvõimet, lapselikku uudishimu ja visadust tõe otsimisel, samuti tegevusvabadust ja materiaalse huvi puudumist, mida on peetud suurte avastuste eeltingimuseks, siis midagi sellest loetelust on igas silmapaistvas teadlases.

Kellele on vaja isikubibliograafiaid?

Markantse üksikisiku poolt kordasaadetu on alati olnud ja jääb tõenäoliselt edaspidigi kaaskodanike huvi- ja uurimise objektiks. Kirjutava ja avaldava inimese elutöö uurimise faktiliseks põhialuseks on tema tööde nimestik – alles enam-vähem täieliku bibliograafia olemasolu annab võimaluse tema tegevust uurida ja hinnata. Seega on taoline nimestik abivahend kultuuri- või teadusajaloolasele, olles samas kahtlemata ka iseseisvana kaalukaks panuseks kirjanduse, teaduse, muusika vms ajalukku. **Kultuuriajaloolist aspekti** tulekski isikunimestike koostamise põhiväärtuseks pidada. Kui monograafia kätkeb inimese elutöö hinnangut, mis võib suuresti oleneda autorist ja ajastust, siis bibliograafia on (või vähemasti peaks olema) neutraalne, seetõttu aegumatu.

Teiseks, enamasti lisandub **eetiline ja emotsionaalne tasapind** – selline raamat on lugupidamise ja tänu avaldus õpetajale või kolleegile, olgu siis elavale või lahkunule. Mõnikord ehk ka püüd tekkinud võlatunnet leevendada.

Kolmandaks, me ei tea, kui paljudel juhtudel on andnud ja annab nestori kaaluka elutöö tundmaõppimine nooremaile **motiivi edasiseks tegevuseks**.

Mille poolest on isikubibliograafiad erilised?

Tegemist on tõepoolest üpris spetsiifiliste trükistega. Võimalikult täieliku ettekujutuse saamiseks vaadeldavast isikust on personaalbibliograafiatel välja kujunenud kindel struktuur, mida laias laastus järgib enamik koostajaid. Esimese ülesandena registreeritakse ajalises järjestuses isiku trükis avaldatud tööd (eraldi osana ka toimetatud, retsenseeritud vms tööd). Nende puhul on võimalik saavutada ideaalilähedane täielikkus ning puudujäägid jäävad siin koostaja südametunnistusele. Teiseks suuremaks jaotiseks on kirjutised "tema kohta", mida ka parim bibliograaf tavaliselt kõiki üles ei leia. Kogu mainitud materjal esitatakse, teadagi, reeglipäraste bibliograafiliste kirjetena. Väljaandele lisatakse harilikult ka telegrammi stiilis eluloodaatumid ning kokkuvõttev, kõnesoleva isiku elutööle hinnangut andev artikkel autoriteetselt sellesama või lähedase eriala teadlaselt. Registrid, mille esmane ülesanne on hõlbustada nimestiku kasutamist, võivad sisaldada palju lisainfot, nt on huviga jälgitav isikuregister, millest selguvad isiku teadus- ja muudki sidemed

kaaskondlastega. Iga selliselt ülesehitatud raamat on sisutihe kontsentraat, mis osutub väärikaks kommunikatsioonivahendiks nii oleviku kui ka tuleviku kontekstis.

Kui suur on koostaja töö?

Varem on isikubibliograafiaid õigustatult peetud luksusväljaanneteks, sest asjakohase teabe kogumine mitmesugustest allikatest oli palju aega nõudev ettevõtmine. Lisaks riikliku bibliograafia väljaannete läbivaatamisele tuli teada, millistes raamatukogudes või teadusasutustes peetakse kartoteeke, toimikuid vms, kust võib leida vajalikku materjali, käia arhiivides, suhelda huvialuse isikuga ning tema töökaaslastega jne. Kogutud materjal tuli oma silmaga üle kontrollida, mis tähendas suure hulga kirjanduse väljatellimist hoidlatest, ning nõuetekohaselt vormistada.

Tänapäeval on isikunimestike kokkupanemine oluliselt lihtsustunud. Elektronkataloog ESTER kätkeb endas ju praktiliselt kõikide selles ettetulevate autorite isikubibliograafiaid, üldkättesaadavad on ka mitmesugused andmebaasid. Ometi ei piisa sellest materjalist vähegi ülevaatliku bibliograafia tarbeks: vahe on siin **täielikkuse astmes**, ja see vahe võib olla väga suur. Andmebaasid-kataloogid praegusel kujul ei sisalda andmeid autori kogu loomeperioodi kohta ega haara kõiki allikaid. Väga kesiseks jääb info rubriigist "tema kohta". Andmebaaside täielikkus on küll üheks ideaaliks, mille poole pürgitakse, kuid selleni ei jõuta niipea (loe: mitte kunagi). Sestap tehakse huvialuse isiku tööde nimestiku ettevalmistamisel seniajani tublisti detektiivitegevust meenutatavat kogumistööd.

Akadeemikute personaalbibliograafiate väljaandmise ajaloost Eestis

Järgnevas üritatakse lähemalt vaadelda Eestis eraldi raamatuina välja antud bibliograafiaid Eesti Teaduste Akadeemia akadeemikute kohta, ja ehk ka mõningaid koostamislugusid. Sisepõimitud mälestuskatked on seotud endises TA raamatukogus ettevalmistatud nimestikega. Kuidas muudes asutustes nimestike tegemine kulges, sellest teavad sealsed tegijad jutustada. Käesolev tagasivaade ei ole mineviku tagaigatsemine, vaid mõnede olulisemate teadmiste meenutamine, mis peaks andma kindlust edasiminekul.

Teave kõnealuste väljaannete kohta tugineb põhiliselt elektronkataloogile ESTER. Selle andmeil leidis asjakohaseid eri raamatuna ilmunud nimestikke mingil ajahetkel 42. Kuid elu läheb edasi ja ESTERgi täieneb pidevalt.

Arusaadavalt on akadeemikute bibliograafiate väljaandmine olnud Akadeemilise (varem: Teaduste Akadeemia) Raamatukogu (AR) mureks, neid ilmus aastatel 1980–1996 kokku 17 nimetust; lisaks on ka avaldamata

jäänud käsikirju. Koostamistööks vajalik algmaterjal on siin kogu aeg käepärast olnud: akadeemikute kirjutisi on selles raamatukogus registreeritud alates 1947. aastast, varem kartoteekidena, alates 1995. a andmebaasina. 1992. a kohandati Akadeemilises Raamatukogus ka andmebaas Teadus veebipõhise programmi vajadustele ning on praegu üldkättesaadav Interneti vahendusel.

Alustajaks oli aga Tallinna Tehnikaülikooli (tollal Polütehnilise Instituudi) raamatukogu, kus hakati 1970. aastate keskpaigas koostama oma erialade teadlaste-õppejõudude, sealhulgas akadeemikute bibliograafiaid, ja seda tegevust jätkatakse tihedas koostöös ülikooliga seniajani. Osa väljaandeid ongi ilmunud Tallinna Tehnikaülikooli (TTÜ) egiidi all. Ka Tartu Ülikoolil (TÜ), Eesti Rahvusraamatukogul (RR) ja Eesti Põllumajandusülikoolil (PMÜ) on muu hulgas üllitatud kõnealuseid bibliograafiaid. Viimasel kümnendil on küll raamatukogude osa selles valdkonnas vähenenud, ettevõtmist on edasi viinud rohkem teadusasutused, nt Geoloogia Instituut (GI), Eesti Kirjandusmuuseum (KM), Eesti Matemaatika Selts (EMS), aga ka üksikisikud.

Akadeemikute bibliograafiate väljaandmise ajaloost Eestis annab selgema ettekujutuse järgnev tabel:

Tabel 1

Akadeemikute bibliograafiad Eestis

Aasta	Nimi	Eriala	Väljaandja
1975	Agu Aarna	orgaaniline keemia	TTÜ
1977	Feodor Klement	füüsika	TÜ
1978	Hugo Raudsepp	orgaaniline keemia	TTÜ
1979	Ottomar Maddison	tehnika	TTÜ
1980	Karl Orviku	geoloogia	AR
	Eduard Päll	eesti keel	AR
	Heinrich Laul	mehaanika	TTÜ
1981	Harald Haberman	zooloogia	AR
	Aksel Kipper	astrofüüsika	AR
	Arnold Veimer	majandusteadus	AR
	Paul Kogerman	orgaaniline keemia	TTÜ
1983	Johan Eichfeld	taimikasvatus ja sordiaretus	AR
1985	Eerik Kumari	zooloogia	AR

	Viktor Masing	biogeograafia	TÜ
1986	Harald Keres	teoreetiline füüsika	AR
1987	Viktor Maamägi	ajalugu	AR
	Artur Vassar	ajalugu	AR
1988	Hans Kruus	ajalugu	AR
	Hans Trass	botaanika ja ökoloogia	TÜ
1989	Harri Moora	arheoloogia	AR
	Juhan Peegel	filoloogia	TÜ
	Nikolai Alumäe	ehitusmehaanika	AR
1990	Oskar Loorits	humanitaarteadused	KKI
1991	Lennart Meri	humanitaarteadused	RR
	Leo Jürgenson	ehitusmehaanika	TTÜ
	Joosep Saat	ajalugu	AR
1993	Mihhail Bronšteín	põllumajandusökonomika	AR
	Friedebert Tuglas	kirjandus	RR
1994	Ilmar Öpik	soojusfüüsika	AR
	Aleksander Paldrok	loodusteadused	TÜ
1996	Kalju Paaver	bioloogia	AR
1998	Dimitri Kaljo	geoloogia	GI
	Loit Reintam	mullateadus	PMÜ
	Gustav Suits	humanitaarteadused	KM
1999	Ülo Lumiste	matemaatika	EMS
2000	Paul Ariste	keeleteadus	TÜ
	Anto Raukas	geoloogia	GI
	Oskar Loorits	humanitaarteadused	
2001	Juhan Ross	biogeo füüsika	Tartu Observ.
	Lennart Meri	humanitaarteadused	RR
2004	Ülo Lumiste	matemaatika	EMS
	Harri Käär	soojustehnika	TTÜ

Sama pika või pikemagi loetelu saaksime akadeemikutest, kelle tööde nimestik pole ilmunud omaette kaante vahel, vaid kogumikus, ajakirjas, monograafias vms. Sellised bibliograafiad on olemas näiteks esimese iseisvusaja akadeemikutel, nagu Teodor Lippmaa, Ludvig Puusepp, Karl Schlossmann, Ernst Öpik, aga ka pisut hilisemast ajast: Juri Lotman, Mihkel Pill, Arnold Humal, ning kaasaegseist: Gennadi Vainikko, Peeter Tulviste jpt. Mõnikord võivad needki bibliograafiad olla küllaltki põhjalikud ja liigendatud ega erinegi palju traditsioonilistest isikunimestikest.

Akadeemikute seltskond on üsna kirju ja mitmepalgeline – seal leidub vastandlikke isiksusi, keda peale kõrge tiitli ja loovenergia vaevalt miski ühendab. Seetõttu kujunevad erinäolisteks ka nendele pühendatud raamatud.

Kui eri ajastuist johtuvad eripärad kõrvale jätta, siis on suur vahe juba reaali- ja humanitaarteadustega tegelejate vahel. Tabelist on näha, et isikubibliograafiate väljaandmist on alustatud reaalteadlastest ja neid on jätkuvalt ka rohkem ilmunud. Koostajate lemmikautoreiks näivad olevat keemikud, füüsikud, geoloogid, bioloogid. Reaalteadlasi käsitleda on olnud lihtsam ja vähem probleeme tekitav, sest esiteks, publikatsioonide hulk ei ole tavaliselt suur, ja teiseks, hinnangud isikuile ja nende tegevusele ajas kuigivõrd ei muutu. Reaalteadustes mahub iga sõna ja märgi alla palju mõtet, seal ülearuseid sõnu ei tehta. Humanitaarteadlased seevastu on sõnaohtramad ja sageli ka sõnaosavamad, produtseerides mõnikord kergel käel arvukaid kirjutisi. Samal ajal on palju kirjutava inimese elutööst ülevaate saamiseks asjakohane bibliograafia eriti oluline.

Humanitaarteadlaste, eriti ajaloolaste töökavva võtmine oli varasematel aegadel üsna suur julgustükk, ometi seda tehti, võttes järjestikku ette meie ajalooteaduse korüfeed. Ajaloolastest akadeemikutele pühendatud nimestike ettevalmistuslood on näidanud, et bibliograafiagi võib tendentslik olla. Põhjuseks ajalooteaduste habras uurimisruum, võimalus faktilist materjali eri aegadel ja eri riikides eri moodi tõlgendada, mistõttu osa kirjutisi valitsevale ladvikule lihtsalt ei sobi.

Markantseks näiteks on siin ajaloolane Hans Kruus, kes nõukogude ajal oli suurkujuna tunnustatud nii enne kui ka pärast vangistust ning kelle olulisem teaduslik produktsioon aga langes siiski aega 1909–1940. Juhan Kahk, kõnealuse nimestiku peatoimetaja, tuli "parteimajast" tagasi soovitusel kogu see varasem osa välja jätta; avaldamiseks ei kõlvanud muidugi ka kurikuulsale 1949. a pleenumile järgnenud, Hans Kruusi kui kodanlikku natsionalisti "paljastavad" soppaloopivad kirjutised, mida autorid ise õige pea häbenema hakkasid. Nii katkutanud bibliograafia ilmumine oleks olnud absurdne ja avaldamisega venitati, kuni 1988. aastal sai nimestik ilmuda täielikuna. Üsna pea tekkisid aga uuest vaatenurgast tingitud küsitavused suure ajaloolase tegevuse hindamisel.

Riigikorra vahetudes on toimunud ümberhindamisi ka reaalteadlaste puhul, kelle tegevus ei piirdunud teadustööga. Näiteks on saanud üldteatavaks, et putukate uurijana tuntud ja akadeemiku seisusesse tõstetud Harald Habermanil oli nõukogude võimu ees eriteeneid, millest aastakümneid vaikiti; asjakohased dokumendid ei kajastunud muidugi toonases bibliograafias.

Viktor Maamägi, NLKP ajaloo uurija, oli nõukogude ladvikule küll ülimalt sobilik tegelane, tema bibliograafia koostamist ja juubelipuhust avaldamist lausa nõudis raamatukogule saadetud kirjas tollane Teaduste Akadeemia presiidium. Pärast akadeemiku tihedat suhtlust nimestiku koostajatega kadusid käsikirjast mitmedki kirjed, mis oleksid praegu erilist huvi pakkunud.

Oma bibliograafia koostamise vastu tundis huvi ka Juhan Kahk, kes soovis, et selles registreeritaks ainult ajalooteaduslikke töid, jättes välja olupoliitilised kirjutised. Kui ta 1990. aastate teisel poolel kuulis, et raamatukogu on isikutele pühendatud nimestike väljaandmisest loobunud, arvas ta: "Vist ongi nii kõige parem."

Põhiliselt arheoloogidena tegutsenud Harri Moora ja Artur Vassara nimestike koostamisel ja avaldamisel ei kogetud erilisi raskusi, küllalt kergesti kulges töö ka ajaloolase Joosep Saati bibliograafiaga. Olgu märgitud, et varem oli Joosep Saat seotud ka Hans Kruusi bibliograafia ettevalmistuslooga – kui temale 1976. aastal see käsikiri läbivaatamiseks ja arvamuse avaldamiseks viidi, oli tema ajaloolaste hulgas esimene, kes ütles välja: "Peaks vist endale tuhka pähe raputama ja tehtud vigu tunnistama."

Ilmumata jäi aga üks bibliograafilise poole pealt korrektselt ette valmistatud, kuid vaatlusaluse isiku probleemse tõttu ja sobiva sissejuhatava artikli puudumisel seiskunud käsikiri – Gustav Naani bibliograafia. Võib-olla ei ole aeg nii keeruka isiksuse tegevusele õiglase hinnangu andmiseks seniajani küps.

Keeleteadlased ei ole reeglina olnud eriti huvitav materjal, kui mitte arvestada ennast karismaatilise isiksusena kehtestanud Paul Aristet, kelle tööde nimestikku on trükkis ilmunud mitmelgi korral, kuni TÜ Raamatukogu aastal 2000 jõudis soliidse raamatu "Professor Paul Ariste biobibliograafia" ilmumiseni. TA raamatukogus valmis ajutiselt seal töötanud Tallinna Pedagoogilise Instituudi üliõpilase diplomitöö Arnold Kase kohta, mis aga koostaja töölt lahkumise tõttu kahjuks ilmumata jäi.

Eraldi esiletõstmist väärivad akadeemikud, kelle oluliseks tegevuseks on olnud ilukirjandus: Gustav Suits, Friedebert Tuglas, Lennart Meri, vahest ka Eduard Päll *alias* Hugo Angervaks. Omalaadne sisu tingib nimestiku teistsuguse ülesehituse, aga kindlasti ka laiema kasutajaskonna.

Akadeemikute isikubibliograafiate ettevalmistamine on reeglina toimunud koostöös teadlase endaga. Teadlased, harilikult küll heatahtlikud, on sellega seoses käitunud üsna erisuguselt. Akadeemilise Raamatukogu koostamis- ja toimetamistöö kogemustest on hästi meeles, et kui Johan Eichfeld suhtus teesklematu austusega ka kõige lihtsamat tööd tegevasse inimesse, siis Harald Haberman näitas korduvalt üles oma kõrkust ja halvakspanu; kui Nikolai Alumäe väljendas oma vastumeelsust nimestiku ilmumise suhtes, siis oli ka asjast eriti huvitatud humanitaarteadlasi, kes koostajaid järjekindlalt kommide-konjakiga kostitasid. Igati korrektne ja tulemuslik koostöö on Akadeemilisel Raamatukogul olnud Karl Orvikuga, Aksel Kipperiga, Eerik Kumariga, Harald Keresega, Ilmar Öpikuga jt. Reaalteaduste puhul on teadlase koostöövalmidus olnud eriti oluline, kas või tõlgete õigsuse kontrollimisel, sest bibliograafid võivad spetsiifiliste erialade terminites eksida.

Omaette peaks veel vaatlema esimese Eesti Vabariigi aegseid akadeemikuid, keda oli arvult 13. Ainult üks neist – keemik Paul Kogerman – leidis koha ka nõukogudeaegses akadeemias.

Oskar Looritsa tööde nimestikku on välja antud koguni kolmel korral (1966, 1990, 2000). Hakatuseks oli Aime Luhti koostatu, mis ilmus Helsingis “Ural-Altäische Jahrbücheri” 37. köites. Pealkiri ja sissejuhatus muidugi saksa keeles, teistes keeltes kirjetelegi lisatud saksa tõlked. Sissejuhatuses loeme, et ettevõtte algatajaks oli Loorits ise, kes oma märkmeid A. Luhtile andes lootis bibliograafiat välja antavat oma 60. sünnipäevaks. Siiski valmis see alles 1962. aastal, pärast O. Looritsa surma, trükkki jõudis aga veel mõni aasta hiljem.

1980. aastate lõpul võttis Külli Tamkivi eesmärgiks teha see bibliograafia akadeemiku kodumaal kättesaadavaks. Ta täiendas käsikirja Kirjandusmuuseumi materjalide põhjal ja muutis kirjete vormi kehtivate reeglite kohaseks. Raamat ilmus 1990. a. Keele ja Kirjanduse Instituudi väljaandel.

Viimane, 2000. a Kirjandusmuuseumi välja antud bibliograafia kannab märget: 3., täiendatud trükk. Lisatud on 140 kirjet, ka struktuur on hästi paigas, trükikiri selge, välimus igati korrektne ja kaunis. Võiks öelda, et paremat ei oskaski soovida. Siiski jääb midagi olulist puudu – ei ole elulooandmeid, kirjutisi “tema kohta” ega ühtki registrit. Vähemalt kasutamist hõlbustava isikuregistri oleks saanud vähese vaevaga lisada.

Registrite puuduse all ei kannata aga teine Kirjandusmuuseumi väljaanne – 1998. a ilmunud Gustav Suitsu bibliograafia (valminud koostöös Akadeemilise Raamatukoguga). See on seni ka, lähtuvalt G. Suitsu viljakast luuletegevusest, mahukaim akadeemikute tegevusele pühendatud bibliograafiate hulgas.

Nn vanadest akadeemikutest on kõige nüüdisaegsemal kujul vormistatud Jüri Uluotsa tööde nimestik Tartu Ülikooli ajakirjas *Juridica* (2000, nr 2), mis on kättesaadav ka elektroonilise ajakirjana.

Uusi võimalusi kasutatakse isikubibliograafiate avalikkuse ette toomisel üha enam. Nii on elektroonilise teavikuna olemas "President Lennart Meri bibliograafia: juuli 1992 – september 2001".

Võrguteavikutena on kättesaadavad ka näiteks jurist Peeter Järvelaidi, antropoloog Juhan Auli jt tööde nimestikud. Enamasti on paralleelselt olemas ka samad nimestikud paber kandjal.

Siinkohal on aga jutt kaldunud juba teadlastele üldse, sest pole ju vahet akadeemiku ja seda tiitlit mitteomava eduka teadlase vahel. Bibliograafiate üllitamisest on hea meel, sest paljude elualade silmapaistvate esindajate hulgas on teadlased vahest kõige tagasihoidlikumgi kontingent – seda enam väärivad nad üldsusele tutvustamist.

Kui 1970. aastate trükitoodangu hulgas võis vaid väga hoolas silm leida mõne teadlasele pühendatud bibliograafia (tollases kõnepruugis personaalnimestiku), siis viimaste aastate publikatsioonide seas on neid üsna kerge märgata. Asi pole ainult välimuses. Järgnevalt mõned näited viimase iseseisvusaja arvukatest teadlaste isikubibliograafiatest (lisaks eespool olevas tabelis toodud akadeemikute omadele): metsateadlane Valdek Ritslaid (1990), kirjandusteadlane Sergei Issakov (1991), õigusteadlane Herbert Lindmäe (1991), geofüüsik Kaarel Kirde (1992), keeleteadlane Johannes Aavik (1994), geograaf Salme Nõmmik (1995), põllumajandusteadlased Jaan Lepajõe, Olev Saveli (1998) ja Harald Tikk (2001), majandusgeograaf Ann Marksoo (2000), geograaf ja klimatoloog Ants Raik (2001), meditsiiniajaloolane Viktor Kalnin (2002), pedagoogikateadlane Aleksander Elango (2002), arstiteadlane Mihkel Kask (2003), kasvatusteadlased Leo Villandi (2003) ja Lembit Andresen (2004), ajaloolane Raimo Pullat (2000, 2005). Kaugeltki kõiki ei jõua siin loetleda. Mis ajendab neid koostama meie ajal? On see inerts või vajadus? Materiaalne huvi jääb siin kohe kõrvale. Isikubibliograafiad, mis pakuvad tulevikule ehk enamgi kui olevikule, ei ole kuigi populaarsed, st nende kasutajate ring on üsna kitsuke.

Tegijatel võib motiive olla palju: austus võimeka inimese vastu, tänutunne, professionisisene küünarnukitunne. Võib-olla ka alateadlik pidepunkti otsimine meie praeguses nii ebakindlana tunduvas maailmas. Kahtlemata soosivad sedalaadi ettevõtmisi avardunud ja lihtsustunud koostamis- ja avaldamisvõimalused, mistõttu saab juubeliüllatusi valmistada ka sõber sõbrale.

2000. a algul ilmusid kaks vastastikku koostatud juubelipuhust bibliograafiat: 65seks saava akadeemiku Anto Raukase kohta oli raamatu kokku pannud 60seks saav professor Jaan-Mati Punning ja vastupidi.

Mõlemad trükised on erakordselt hästi õnnestunud, tunda on, et neid ei ole tehtud töökohustusena. Samal ajal on säilitatud objektiivsus, kolleegi tegevust pole vaja olnud ilustada – mõlema mehe teod räägivad iseenda eest. Ka Tallinna Botaanikaaias koostatud, võib-olla esialgselt asutuse-sisesteks juubelikingitusteks mõeldud “Meie Arno 70” (=Arnold Pukk) ja “Meie Hartz 70” (=Harri Karis) kannavad oma vajalikku teadusloolist sõnumit.

Elu on näidanud, et isikubibliograafiad, sealhulgas akadeemikuid tutvustavad väljaanded, ei kao kuhugi. Kui keegi kuskil leiabki nende kokkupanemise ja avaldamise vaeva mõttetu olevat ja lõpetab, siis keegi teine kusagil mujal hakkab neist puudust tundma ja võtab asja uuesti üles. See, milliste vahenditega ja millisel kujul nimestikku tehakse, pole peamine, sest eesmärk ja sisu jäävad samaks. Usutavasti on sedalaadi teavikutel nii olevikule kui ka tulevikule midagi väga olulist öelda.

ERÜ AASTA- JA TEENETEPREEMIA

VAIKE ORO ERÜ aastapreemia 2004

Vaike Oro, neipõlvenimega Kaup, on sündinud 1936. aastal Jõgevamaal. Väikese tüdrukutirtsuna õppis ta lugema juba 5-aastaselt ja luges lapsena palju. Koolitee algas 1945. aastal Aidu algkoolis, kus ta õppis kuus aastat. Õpingud jätkusid Jõgeval.

Raamatud on Vaikele kogu elu suur armastus olnud. Ta soovis saada tööle maaraamatukogusse. Ent 1957. a suvi tõi Vaike Põltsamaale. Rajooni kultuuriosakond pakkus talle tööd seales lasteraamatukogus laenutajana. Pärast aasta möödumist vabanes samas juhataja koht ja Vaike karjäär algas. Noorel juhatajal mõlkus meeles haridustee jätkamine. 1961 asus ta Tartu Riikliku Ülikooli kaugõppeosakonnas õppima raamatukogundust ja bibliograafiat. 1968. a juulis omandas Vaike igatsetud kõrghariduse Tallinna Pedagoogilises Instituudis, kuhu osakond vahepealsetel aastatel üle oli viidud.

Lasteraamatukogu päevil tegutses Vaike aktiivselt Põltsamaa noortega. Tema eestvedamisel korraldati lugematu arv raamatuüritusi: kirjandusõhtuid ja -hommikuid, raamatututvustusi, ettelugemisi, aga ka kirjanduslikke balle ja karnevale. Uudse üritusena hakati läbi viima viktoriiniteatejookse, organiseeriti lõkkeõhtuid, maastikumänge ning matku. Toimusid esimesed kohtumisõhtud kirjanikega. Ei olnud ühtegi kooli lasteüritust, kuhu poleks ulatunud raamatukogu abistav käsi, ja seda nii nõu kui osavõtuga. 1960ndatel aastatel oli Vaike juhendada ka mitmeid pioneerirühmi, kes tegutsesid raamatukogu juures lugejate aktiivina.

1969. aastal tunnistati Põltsamaa Lasteraamatukogu parimaks raamatukoguks Jõgeva rajoonis.

Saatuse tahtel sai Vaike Orost 9. märtsil 1970 Jõgeva Rajooniraamatukogu juhataja. 1974. aastal toimus üleminek tsentraliseeritud raamatukogusüsteemile. Rajooniraamatukogust sai Jõgeva Keskraamatukogu ja Vaikest selle direktor. Ajad olid keerulised, muudatusi ja ümberkorraldusi palju. Aastail 1978–1979 oli raamatukogus kapitaalremont, ahjukütte asemele pandi keskküte. Majandusmurede lahendamise ja suure naistekollektiivi juhtimise kõrval jätkus Vaikel aega ja energiat raamatuürituste korraldamiseks. Tubli töö sai ka tunnustatud. Nii

oli Jõgeva Keskraamatukogu korduvalt sotsialistliku võistluse esiridades. Tolleaegseid diplomeid nii Vaikele kui raamatukogule ei jõua üles lugeda.

1990ndate algus tõi raamatukogule nimemuutuse: Jõgeva Maakonna Keskraamatukogu. Vaike Oro jätkas direktorina ka uutes tingimustes. Nüüd tuli aeg, vaev ja mõistus suunata raamatukogu elektroonilise kataloogi loomisele. Samas olid raamatukogu ruumid jäänud kitsaks. Vaja oli juurdeehitust ning ka kogu maja renoveerimist.

Kolleegid teavad, kui palju kulus Vaikel aega, energiat ja närvirakke, enne kui jõuti maja piduliku taasavamiseni. Pärast pool aastat kestnud ehitustöid sündis 2004. a juunis Jõgeva Maakonna Keskraamatukogu uuesti. Põltsamaa oli saanud ilusad, avarad ja nüüdisaegsed raamatukoguruumid. Paranesid nii töötajate kui ka lugejate tingimused. Kahtlemata oli see üks Vaike elu tähetundidest. See oli talle väga raske, aga ka ilus aasta. Läbi valu ja vaeva, eelkõige aga läbi töö sünnib see, mis saab hingelähedaseks – seda on elu Vaikele õpetanud.

Vaike enda reisihuvi tõukas teda organiseerima reise ka maakonna raamatukogutöötajaile. Nii on käidud ekskursioonidel paljudes Eestimaa paikades, aga ka välismaal – Soomes, Norras, Leedus, Poolas ja Austrias.

Südi naine on osanud direktorina oma emotsionaalse iseloomu panna teenima sihikindlust ja sellega torkida tagant iseennast ja teisi. Endised kolleegid hindavad Vaike riskijulgust, kaastundlikkust ja lahkust ning omadust unustada halvad asjad ja pidada meeles häid. Vaike ei naerata – tema naerab, enamasti laginal, südamest. Otsekui poleks ta kuulnudki ettevaatliku ja alalhoidliku eestlase elutarkust, et pill tuleb pika ilu peale. Nagu oleks ta omaks võtnud ürgselt elurõõmsa prantslase Colas Breugnoni mõtte: „Mida rohkem inimene naerab, seda vähem teeb ta paha.“

2005. a suvel otsustas ka pensionärina särav ja sarmikas naine ameti maha panna.

Ta on unistanud võimalusest rohkem reisida, tegelda koduaias roosi- ja lillepeenardega. Noores eas oli Vaike aktiivne isetegevuslane, mängis näitemängudes, operettides, tantsis, luges luuletusi ... Tänapäevani armastab Vaike teatris käia, muusikat kuulata, tunneb rõõmu hea raamatu lugemisest, laseb ennast nakatada reisipisikust.

Hilja Toome, Anne Ütt, Rutt Rimmel

MALLE ERMEL

ERÜ teenetepremia 2004

Teenekas raamatukogutöötaja Malle Ermel on põline tartlane. Tartu ülikooli raamatukokku tuli Malle tööle juba 1974. aastal. Samal aastal sai ta Tartu ülikoolist ajaloolase diplomi.

Aastail 1975–1988 teadussekretärina töötades õppis Malle Ermel tundma raamatukogu kõiki töövaldkondi ja inimesi. Seistes aastaid raamatukogu legendaarse direktori Laine Peebu kõrval, elas ta kogemuslikult kaasa selle suure organismi juhtimisele. Samal ajal süvenenud huvi raamatukogu ajaloo vastu leidis rakendust 1988–1990 teadurina töötades. Kui 1990. aastal hakati uue aja saabudes raamatukogule direktorit valima, tehti ettepanek kandideerimiseks Malle Ermelile. Mallel oli kolleegide toetus ja tema poolt hääletas ka Tartu ülikooli nõukogu.

Aastad 1990–1995 direktori ametikohal ei olnud kerged. Ühiskonnaelu pöörangud tõid ka alalhoidlikku raamatukogundusse uued tuuled. Malle Ermel suutis ajaga kaasa minna ja uuenduste elluviimise heaks töötada. Järjest tihenes koostöö teiste raamatukogudega nii Eestis kui ka rahvusvahelisel tasemel. Majanduslikud olud olid kindlasti raskemadki kui kunagi varem. Taasiseseisvunud Eesti Vabariigis tuli teadvustada raamatukogude tähtsust ja nii sündis 1993. a mais koos Eesti Teaduste Akadeemia Raamatukogu, Tallinna Tehnikaülikooli Raamatukogu ja Meditsiiniraamatukogu direktoritega avalik pöördumine peaminister Mart Laari, kultuuri- ja haridusministri Paul-Erik Rummo ning Riigikogu eelarvekomisjoni esimehe Valve Kirsipuu poole, kus tõdeti, et finantsraskused ähvardavad jätta Eestile olulisi teadusvaldkondi ilma vajaliku kirjanduseta. Samas juhiti tähelepanu, et raha on vaja ka haruldaste kogude säilitamiseks ja restaureerimiseks ning nüüdisaegsete infosüsteemide arendamiseks. Tuli selgitada, et teadusraamatukogude varustatusest uute raamatute ja muude infokandjatega sõltub Eesti hariduse ja teaduse tulevik. Neil aastail olid raamatukogule suureks abiks rohked välisannetused nii raha, raamatute kui ka andmebaaside näol. Raamatukogu maine ja korrektne suhtlus tagasid, et annetusi saabus Saksamaalt, Rootsist, Kanadast ja mujaltki, nii et seni puudunud välisest kirjandust jätkus jagada teistelegi raamatukogudele.

Malle Ermeli direktoriks oleku ajal sai TÜ raamatukogust 1992. a LIBERi (Euroopa Teadusraamatukogude Ühing) ja 1993. a IAMLi (Rahvusvaheline Muusikaraamatukogude Ühendus) liige ning 1992. a EL-i dokumentatsioonikeskus. 1994. aastast on TÜ raamatukogu Läänemere-maade Raamatukogude Ühenduse *Bibliotheca Baltica* liige, olles üks selle asutajaid. *Bibliotheca Baltica* 2. sümposium korraldati 1994. a. mais Malle Ermeli eestvõttel Tartus, seal valiti ta ka ühenduse eestseisuse liikmeks.

Raamatukogus edenes elektronkataloogi loomine ja seda oma jõududega – 29. novembril 1994 sisestati TÜ raamatukogus, esimesena Eesti raamatukogudest, esimene kirje kohaloodud originaalsesse elektronkataloogi INGRID. Märtsis 1995 valmis raamatukogu kodulehekülj – esimene kodulehekülj Eestis. Eestlasliku visadusega läbiviidud arendustööd TÜ raamatukogus on Malle tutvustanud ka välismaailmale (Der Weg zur elektronischen Bibliothek: Rückblick auf die Automatisierung der Universitätsbibliothek Tartu // Bibliothek – Hansestadt – Ostseeraum: Festschrift für Dr. Jörg Fligge zum Abschied aus dem Amt des Direktors der Bibliothek der Hansestadt Lübeck / hrg. im Auftrag des Vereins der Freunde der Stadtbibliothek Lübeck von R. Schweitzer und B. Dohrendorf. Lübeck, 2005. Lk 44–54).

Malle toetusel hakkasid toimima esimesed vanaraamatu alased koostööprojektid välismaa raamatukogudega – ulatuslik kaastöö kapitaalsele Saksamaal koostatavale käsiraamatule “Handbuch der historischen Buchbestände in Deutschland” ja 17. sajandi TÜ trükikoja toodangu bibliograafia materjali kogumine koos koopiate hankimisega Rootsi ja Soome vanematest raamatukogudest ning mujaltki. Hiljem osaleti Malle Ermeli eestvõttel Osnabrücki ülikooli interdistsiplinaarse varase uusaja kultuuriloo instituudi 1996. a. algatatud projektis “Erfassung und kulturgeschichtliche Erschliessung des Personalschrifttums im alten deutschen Sprachraum des Ostens”, et koostada Läänemeremaade raamatukogudes ja arhiivides leiduvate juhutrükiste koondkataloog ja see ka publitseerida.

Malle Ermeli ametijärglane direktor Peeter Olesk kirjutas Malle juubeliloos, et mitte iga direktorit ei jäeta pärast juhi kohalt lahkumist majja edasi. Kes jäävad, nende kogemusi arvestatakse. Pärast 1995. aastat on Mallel olnud erinevaid ametinimetusi, kuid töö sisu on olnud jätkuvalt kandev. Temale usaldatakse strateegiliselt oluliste dokumentide ettevalmistamine, teaduskonverentside ja seminaride korraldamine ning paljus muuski raamatukogu esindamine. Oluliseks tööülesandeks on raamatukogu aastaraamatu koostamine, mis eeldab aastastatistika kokku kogumist ning kolleegidelt aastaaruannete ja artiklite pinnimist. Ta saab ühtviisi hästi hakkama igasuguse organiseerimistööga ja ise kirjutava inimesena ka väljaannete toimetamisega. Meenutagem raamatukogu juubelikonverentsi ja väljaannet “Trükiväljaandest digitaalseni. Tartu Ülikooli Raamatukogu 200: ettekanded” (Tartu, 2002)”, viimaste aastate Puksoo-päevade seminare, 2005. aasta ettekandepäeva “Ammendamatu Morgenstern II”.

Aeg-ajalt on Malle võtnud meeldiva kohustuse koostada mõni näitus – ikka raamatukogu ja siinsete tööde-töötajate tutvustamiseks. Ta on esinenud paljudel konverentsidel ja seminaridel ja avaldanud artikleid nii Eesti kui ka Saksamaa väljaannetes. Ta on kirjutanud raamatukogust üldse, aga ka Karl Morgensternist ja Friedrich Puksoost, Udo Ivaskist ja Laine Peebust,

Aimi Hiirest ja Kaja Noodlast, Lea Trikkantist, Siiri Lutsust, Tiina Sepast, Peeter Oleskist jt.

Mallet iseloomustab uuriv vaim, traditsioonide hindamine ja samas kõrvalseisjatele hulljulgetena tunduvate uuenduste väljapakkumine. Mitmedki neist hulljulgetest ettepanekutest otsustatakse mõne aja pärast, kui on jõutud mõttega harjuda, ellu viia.

Hea orienteerumine tänapäeva raamatukogunduses võimaldab tal tegutseda raamatukogunduse ning direktori referendina. Ajaloolasena tunneb ta ülikooli ja raamatukogu minevikku, millest oskab teha tähelepanekuid ja leida ideid tuleviku tarbeks. Meelepärane on töö raamatukogu 20. sajandi ajaloo uurimisel ja mõtestamisel, mis alatasa tähtsamate ülesannete tõttu katkeb. Koos temaga soovime, et peatselt saaks trükivalmis kolleeg Hain Tankleriga kahasse koostatav ajalooline ülevaateteos "Tartu Ülikooli Raamatukogu 1802–2002". Tema seniste ülevaateartiklite ja ettekannete põhjal teame juba nüüd, et TÜ raamatukogu arengulugu alates 1918. aastast paneb kirja hea asjatundja. Koos H. Tankleriga on avaldatud ülevaade kogude kujunemisloost „Die historische Entwicklung der Bestände der Universitätsbibliothek Tartu 1802–1940“ (Münster, 2005). Tartu ülikooli raamatukogu käsitlev artikkel ilmus koguteoses "Tartu – ajalugu ja kultuurilugu" (Tartu, 2005), Malle kaastöö võib leida ka teatmeteose "International Dictionary of Library Histories" (Chicago, London, 2001. Vol. 2.) lehekülgedelt.

Juba ammu ei piirdu Malle tegevus üksnes Tartu ülikooli raamatukoguga, tema teadmised on olulised kogu Eesti raamatukogundusele: ta kuulub ajakirja Raamatukogu toimetuskolleegiumi ja ERÜ koolituse toimkonda, on osalenud raamatukoguseaduse töögrupi töös (1994), olnud Kultuuriministeeriumi raamatukogutöötajate koolituse nõukogu esimees, lõonud kaasa raamatukogustatistika standardi töörühma töös, olnud Rahvusraamatukogu ajalootoimetiste kolleegiumi liige, raamatukoguhoidjate kutsenõukogu kutsestandardi töörühma liige ja tegutsenud ajaloolasena ka Õpetatud Eesti Seltsi revisjonikomisjoni esimehena.

Mallet kui tolerantset, mitte esiletükkivat ja rahulikult juurdlevat inimest iseloomustab ka järgmine kolleegi vestetud lugu:

„Vaielnud kord kaks asedirektorit ägedalt millegi üle. Ikka kallanud endale kohvi ja vaielnud nii et maa must. Äkki kostnud nurgast vaikne hääl ja küsinud häbelikul toonil: "Kas mulle ka kohvi antakse?"

„Ennäe, direktori unustasime ära“, märganud asedirektorid, tilgutanud veidikese kannupõhjast ja vaielnud edasi. "Aga minu arvates tuleb teha nii," kostnud mõne aja pärast nurgast vaikselt hääl häbelikul toonil. Enam-vähem nii tehtigi.

Kui on tekkinud probleem, kui on vaja neutraalse ja targa inimese nõu, siis on parim pöörduda Malle poole. Ta on hea kuulaja. Kuna ta tunneb hästi raamatukogu ja raamatukogundust minevikust tänapäevani, saab ta kiiresti asja tuumast aru ning on alati valmis ka uudseteks lahendusteks. Igapäevatoos tuleb kolleegidel ikka ette tööde venimist või venitamist, dokumendid, aruanded, ettekanded ja artiklid ei taha ju tavaliselt tähtajaliselt valmis saada. Malle kannatlikkus nende nõutamisel on imetlusväärne. Enda kohta on ta ise öelnud, et ta on halb inimestetundja – ta suhtub kõigisse ühtviisi hästi ja lugupidavalt. Tõesti – teist nii erapooletut ja eelarvamustevaba inimest annab otsida. Malle on üsna paikse loomuga ja pigem hoidub laiaast suhtlemisest – nii saab teda töö ajal alati kätte oma laua tagant.

Aga vahel saab siiski Mallet ka lobisema ahvatlema – küsige ainult, kuidas elab tema koer ja kuidas maal taimed kuuma suve üle elasid, ning te kuulete kindlasti mõne värvika ja humoorika loo.

Malle Ermel kuulub vaieldamatult Eesti raamatukogunduse juhtfiguuride hulka, kelle arvamusega arvestatakse ja kelle teadmised ja kogemused paljudele sageli ära kuluvad ning kes on lihtsalt tark ja mõnus inimene.

Malle tööd Tartu Ülikooli Raamatukogu direktorina aastatel 1990–1995 hindasid kolleegid 2002. aastal talle raamatukogu teenetemärgi andmisega. Raamatukogu juubelikonverentsi (13.–14. okt. 2002) ettevalmistamise ja läbiviimise eest pälvis Malle 2003. a. Tartu Ülikooli Raamatukogu aastapremia. Nüüd on Malle Ermel jõudnud laiema tunnustuseni.

Palju õnne, Malle, ERÜ teenetepremia puhul – oled selle kuhjaga ära teeninud!

Kolleegid

HEA RAAMATUTE HOIDJA KALJU TAMMARU ERÜ teenetepreemia 2004

Uudishimu veab eest ja teadmisjanu tõukab takka – nõnda võiks vist üldiseloostada terves Eesti raamatukoguavalikkuses ja laiemaltki tuntud Kalju Tammarut. Raske on temast kirjutada, sest eks katsu hõlmata hõlmamatut...

Kalju Tammaru (sünd 21. XII 1956) on olnud väga paigatruu – sündinud ja elanud Rannamõisas, õppinud ja töötanud Tallinnas. Kuid hästi tunneb ta end ilmselt igas maailma nurgas, kuhu tema arvukad reisirid teda on viinud. Töötanud on ta kõrgetel kohtadel: Toompeal, Tõnismäel ja Sõjamäel, raamatukoguhoidja, direktori, asedirektori ja praegu peavara-hoidjana. Viimane nimetus kõlab kõige sümpaatsemalt ja Kaljule omasemalt. See on Eesti raamatukogudes haruldane ametinimetus. Tore, et ka raamatuid varaks tunnistatakse! Ja Kalju on neile hea hoidja.

Tallinna Reaalkooli vilistlane Kalju Tammaru on koolitatud raamatukoguhoidja, lõpetanud 1979. aastal Tallinna Pedagoogilise Instituudi *cum laude*. Kursusekaaslane Matti Russ Võrumaa Keskraamatukogust meenutab, et Kalju raamatuhuvi ja liidriomadused ilmnesid juba esimesel kursusel. Raamatukoguhariduse käekäiku on ta edaspidi teraselt jälginud (vt Raamatukogu, 1997, nr 4). Täiendkoolitust on ta saanud nii kodu- kui välismail (sh Rootsisis ja USA-s) ning IFLA aastakoosolekutel on ta olnud regulaarne osaline, nagu varem ka Frankfurdi raamatumessidel.

Esimeses töökohas, Kreutzwaldi nim. Eesti NSV Riiklikus Raamatukogus tegeles Kalju Tammaru Eesti raamatukogude ajaloo uurimisega (1979–1984). Kogumikus „Nõukogude Eesti raamatukogundus. XIV” on Kalju Tammaru ülevaatlik artikkel „Raamatukogude ajaloo uurimisest Eestis” ja oma aja kohta põhjalik teemakohane bibliograafia. Et kogumik ilmus 1985. aastal ning vahepealsel ajal on ilmunud üksjagu raamatuid-artikleid Eesti raamatukoguajaloo kohta, kuluks ära bibliograafiat täiendada ja uuesti trükkida ajakirjas Raamatukogu või ERÜ aastaraamatus.

Aastatel 1984–1989 juhtis Kalju Tammaru Eesti NSV Riiklikku Raamatupalatit kuni selle reorganiseerimiseni ja liitmiseni Eesti Rahvusraamatukoguga (RR). Toonane RR-i direktor Ivi Eenmaa kutsus Kalju Tammaru teenindusdirektori ametikohale. Aeg oli tookord keeruline, uus maja tõi endaga kaasa suuri muutusi ja rohkesti mitmesugust tööd. Üha vähemaks jäi otsesest kokkupuudet raamatuga, teisalt pole Kaljul olnud ambitsiooni karjääri teha. Kalju ise on tõdenud: „Selleks et inimene elu ja teistega veidigi rahul oleks, peab ta eelkõige iseendaga rahul olema. Saavutama kokkuleppe iseendaga, olema rahul sellega, mida teed ja kuidas

teed.” Ning 1996. aastal lahkus Kalju Tammaru rahvusraamatukogust ja asus tööle Eesti Hoiuraamatukogu peavarahoidjana, kus ta paljude raamatukoguhoidjate ja teiste raamatuhuviliste rõõmuks tänaseni ametis on. Trükistega tegelda, neid uurida on talle meeldinud juba maast-madalast ning Kalju sõnutsi ongi ta praeguse töö üks erilisi väärtusi, et iga päev saab kätte võtta ja uurida sadu raamatuid. „See on üks trükise pluss e-maailma ees. Lisaks sisule on veel raamat kui ese, kui artefakt. Oma vormi, kujunduse ja teostusega, oma ajalooaga, mille nähtavaid märke ta kannab. Ja kui siis püüad veel tema saatuse otsustaja olla, talle uut elu või õiget kohta leida, ongi see see, mida ma meeleldi teen.”

Kalju Tammaru on teinud tõhusat tööd ning on üks neist vähestest, kes oskab huvitavalt, ilusas selges eesti keeles raamatukogutööst ja raamatutest pajatada-kirjutada. Ta on kirjutanud, koostanud, toimetanud, arvustanud ja tõlkinud ning seeläbi trükisõnasse jäädvustanud Eesti raamatukogunduses olulisi sündmusi ja isikuid. Huvi raamatukogude ajaloo vastu on teda uuemal ajal enam suunanud raamatukogunduse võtmeisikute poole. Tema pieteeditundlik suhtumine vanematesse inimestesse on väljendunud nii nende mälestuste talletamise kui neile osutatud inimliku abi näol. Vestlustes-intervjuudes vanema põlvkonna raamatukogukorüfeedega ilmneb selgelt tema empaatiatunne ning võime arvestada nende tausta ja kaasaja eripära. Nimetagem vaid mõned nimed, kelle kohta Kalju on koostanud bibliograafia, kirjutanud artikleid, salvestanud intervjuusid: Linda ja Helmi Masing, Helene Johani, Kaja Noodla, Voldemar Miller. Ometi tahaks, et ta rohkem kirjutaks: inimestest, raamatutest, raamatukogudest...

1988. aastal kuulus Kalju Tammaru Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu taasasutajate hulka, ta valiti ühingu esimesse juhatusse ning hiljem järgmistessegi kuni 1998. aastani. Viimasel ajal ei ole ta paraku enamasti lasknud end valitavatesse ametitesse esitada. Ent ei leidu raamatukogutöö lõiku, milles Kaljul „käsi sees” ei oleks. Lisaks ametijärgsetele kohustustele saaks pika loetelu nõukogudest, komisjonidest, toimkondadest ja töөрühmadest, milles ta aktiivselt on osalenud või osaleb. Paremini dokumenteeritud on tema tegevus terminoloogia ja autoriõiguse alal. Sellele lisanduvad rahvusvahelised kohustused: IFLA komiteed, mitmesugused projektid ja nõukogud (CECUP, CELIP). Ka Eesti Raamatu Aasta korraldamises oli Kalju Tammarul oma osa. Samuti on ta pidevalt kuulunud Friedrich Puksoo auhinna ja bibliograafiaauhinna žüriisse.

Inimesena on Kalju Tammaru heasüdamlik, abivalmis ja ääretult vastutulelik. Samal ajal on ta ka väsimatu ideede generaator, kes julgeb ja viitsib mõelda, arvamust avaldada, arvustada ja vajadusel ka karvustada. Ning kõik need lõputud küsimised-kostmised: „Kalju, sina ju tead, ütle...” Etskae – Kalju teabki, ütlebki, arwabki, arutlebki... Kes suudaks kokku arvata, kui palju kulub selleks aega ja vaimujõudu? Helene Johani sõnad,

mille Kalju Tammaru on valinud pealkirjaks oma mõistvas ja tasakaalukas toonis kirjutatud artiklile (ilmunud almanahhis „Raamat on... IV”) – „Arengu sihtjoon on enda arendamine” – kehtivad täiel määral ka tema enese kohta. Inimeste juures hindab Kalju eelkõige oma peaga mõtlemist, eneseusaldust ja tahtekindlust, oskust mõtestada oma tööd ning elu enda ümber. Teda kurvastab, kui keegi teeb oma tööd aru saamata, mida ja miks ta teeb, ega tunne millegi vastu huvi. Elu on teda kokku viinud paljude oma alale pühendunud inimestega, heas mõttes fanaatikutega, ning ta on tänulik kõigile, kellelt on midagi õppinud.

Kõige suuremal määral täidab Kalju Tammaru päevi aga ikkagi RAAMAT. Iga päev võtab Kalju Hoiuraamatukogusse vastu sadu raamatuid nii erasikutelt kui ka asutustelt-organisatsioonidelt, sealhulgas ka paljudes raamatukogudes tarbetuks osutunud trükiseid. Kalju Tammaru enda sõnul on Hoiuraamatukogu „kodutute raamatute varjupaik” (Eesti Päevaleht, 2005, 13. apr). Osa neist kuulub alalisele säilitamisele, suurem jagu aga läheb vahetuskogusse, kust siis teised raamatukogud neid oma kogudes tekkinud lünkade täitmiseks valida saavad. Kalju ise ütleb selle kohta nii: „Me korjame ja paneme riiulisse raamatu ainult selleks, et enne kui ta läheb kõige kaduva teed, leiaks ta endale uue kodu.” (SL Õhtuleht, 2004, 9. okt)

Kõik raamatud, mis Hoiuraamatukogusse tuuakse, käivad läbi Kalju valvsa pilgu alt. Ja sellest tõuseb suurt tulu. Tartu linnaraamatukogu direktori, hea raamatutundjana teatud Asko Tamme sõnul on Kalju Tammaru parim sõjajärgse Eesti raamatu tundja. Peale põhjalike teadmiste raamatute kohta teab-tunneb ta ka kõikvõimalike raamatukogude vajadusi ja soove. Ta ei põlga vaeva välja selgitada lünki raamatukogude kogudes. Vähe sellest, ta jätab need meelde ning tõstab kõnealused teosed uute raamatute läbivaatamisel kohe vastavate raamatukogude tarbeks kõrvale. Nõnda saavad ise suurt vaeva nägemata oma kogudele täiendust nii suured teaduslikud kui ka väikesed külaraamatukogud, igat masti seltsid ja seltsingud. Sageli pakub Kalju Tammaru ise neile koduloolisi trükiseid; kodulugu on ühtlasi kalendrite kogumise kõrval üks ta suuremaid huvi-alasid.

Nõnda võib tõdeda, et Kalju Tammaru on nagu Raamatute Jumal, kes on õiglane ja armuline, sest annab oma kodudest väljasaadetud trükistele uue elu, suunates neid uutesse kodudesse, kus neid oodatakse ja vajatakse – uute lugejate rõõmuks ja kasuks.

Elle Tarik, Tiina Tarik

POLE HOO EGA HOOBI VAHET TIINA HOOP ERÜ aastapreemia 2005

See ütlemine sobib hästi iseloomustama Põlvamaa Saverna raamatukogu juhatajat **Tiina Hoopi**, kes pälvis **2006. aastal ERÜ aastapreemia**. Tiina perekonnanimi on tore, kõnekas ning kandjale paslik.

Hoo sai Tiina sisse Tartumaal Alatskivi kandis Koosal. Maatüdrukut paelus esialgu aiandus ja nii ta oma tulevases kodumaakonnas aiandusagronoomiks õppiski. Rápina sovhoostehnikumi lõpetamise järel töötas Tiina seitse aastat ilusa nimega Kullaaru aiandussovhoosis tollases Rakvere rajoonis ja tuli siis Saverna kolhoosi väga nõudlikule ametikohale: traktoribrigaadi brigadiriks. Kuigi mootorrattaga põldude vahel tuiskavat Tiinat on praegugi vahva ette kujutada, on siiski väga tore, et ta hoopis kultuuripõldu kündma asus.

1980. aastast alates töötas ta Maaritsa kultuurimaja direktorina. Kuigi kultuurimajas pole juba ammu enam palgalist töötajat, korraldab Tiina koos mõttekaaslastega tänaseni majas üritusi, millest kõige tuntum on traditsiooniline raamatuball. 1987. aastal otsustas lapsepuhkuselt tööellu naasev Tiina asuda tööle Saverna raamatukokku. Raamatukogutöö sobib Tiinale igas mõttes. Hoogsust ja hakkamist jagub tal nii paberitöö tegemiseks, lugejatega suhtlemiseks kui ka ürituste korraldamiseks. Kogu on ta tasakaalukalt ja sisukalt kujundanud. Lugejate soovide täitmisel ei põlga vaeva, küsimaks abi teistelt raamatukogudelt. Maaraamatukogu puhul on üsna selge ja omajagu vastuolulinegi seos – mida sisukam kogu, seda rohkem tellitakse teavikuid ka teistelt raamatukogudelt. Sellise seose aga tekitab just nimelt tubli raamatukoguhoidja. Ikka lugejate mitmekesiste soovide järgi.

Saverna raamatukogus on hoogne olnud ringitöö. Raamatukogus on tegutsenud lastele liikumis-, estraadi- ja näiteringid. Juhendajaks loomulikult Tiina ise. Laste näiteringiga võeti 2004. aastal osa Edgar Valteri loomingu aineliste näidendite festivalist tulevasel Pokumaal. Käsitööring töötab raamatukogu juures juba 20 aastat. Tiina ise on tubli käsitöötegija ja viimastel aastatel ringi juhendamise oma kanda võtnud. Edaspidi tahabki Tiina pühenduda käsitööringile ja 2005. aastal loodud täiskasvanute näiteringile ning jätta lasteringid koolirahva hooleks.

Tiina on hoo sisse lükanud traditsiooniliseks muutunud ettevõtmisele nii valla kui maakonna tasandil. 2004. aastal sai alguse Valgjärve valla käsitööpäevade traditsioon. Täna on käsitööpäevi peetud juba kolm ja Tiina on suutnud kaasa haarata uusi tublisid korraldajaid.

2005. aastal tuli Tiina välja mõttega korraldada oma maakonna maaraamatukoguhoidja päev ning koostöös Mooste raamatukogu ja Põlva keskraamatukoguga viis ürituse Moostes ka läbi. Eesmärgiga tunnustada

maaraamatukoguhoidjat kui mitmekülgset ja missioonitundlikku inimest, kes aga sageli kipub oma enesestmõistetavuses tähelepanuta jääma. Üritusel viibinud Põlva maavanem Urmas Klaas väitis end juba järgmist kohtumist ootavat ning temaga ühinesid ka teised osavõtjad. Maaraamatukoguhoidja päevale olid palutud ka endised kolleegid.

2005. aastal kevadel toimus Tiina eestvõttel ka üks ülevabariigilise tähtsusega kultuurisündmus – meile kõigile armsa laulu „Õrn ööbik“ sõnade looja Gustav Wulff Öie mälestuspäev. Tiina tegi selleks tõhusat koostööd tema pojatütre Mariann Karupäega Otepäält, Piret Noorhaniga Eesti Kirjandusmuuseumist, Valgjärve vallavalitsuse ja Saverna põhikooliga. Luuletaja sünnitalu Juusal pandi mälestustahvel ning peeti ka väike konverents. Samal suvel käis Tiina näiteringi lastega esinemas Otepääl lähedal Nüplis toimuval Ööbiku festivalil, mida korraldab M. Karupää.

Tiina on väsimatu enesetäiendaja. Viimasel kahel aastal on ta palju kasulikku ammutanud raamatukoguhoidja suveakadeemia kursuselt Viljandis. Tiina kuulub toredasse ühendusse – õpiringide seltsi Semud. Tema kaalukas sõna kõlab ka ERÜ maaraamatukoguhoidjate sektsioonis ning ta on maaraamatukogude suviste seminarlaagrite entusiast.

Kuid...Tiina perekonnanimi on ju Hoop. Hoop (muidugi ülekantud tähenduses) oskab ta jagada küll, aga peamiselt ikka passiivsuse ja nurgas konutamise pihta. Hoop annab ta selleks, et hoogu anda. Ja parasjagu käremeelsust ja -häälsust kulub sinna juurde ära ka.

Viimasel ajal on Tiina rääkinud hoo maha võtmisest. Tundub justkui võimatu. Ometi on sellel üks põhjus, keskenduda raamatukogu uute ruumide valmimisele. Omal ajal jäi Savernas lõpuni ehitamata lasteaiamaja teine tiib. Nüüd on sellesse kavandatud saal, raamatukogu ja veel mitu vajalikku asutust. Ega raamatukogu senistelgi ruumidel (1999. aastal koliti koolimajja algselt ujulaks mõeldud ruumi) väga viga pole, kuid Tiina soovib loomulikult paremat ja loodab 2008. aastal uue raamatukogu avada. Ja ega ta teisigi tegemisi unarule jäta. Kavas on korrastada G. Wulf-Öie sünnitalu ümbrust, kokku seada järgmise raamatuballi kava...

Täielik ülevaade Tiina Hoobi tegevusest selle kirjatöö raamidesse ei mahu. Üht tahaks veel öelda. Tiina on väga tubli ema, kes üles kasvatanud Aike, Kätlini ja Marguse. Ta on väga soodustanud laste harrastusi (tantsimist ülemaakonnalises rahvatantsurühmas Kagu Kabujalakõsõ ja muudki), mis maaoludes sugugi kerge pole. Ja lapselapsestki saab varsti koolilaps.

Hoogu Tiina Hoobile!

Küllli Ots

IMEPÄRANE INIMENE, KOLLEEG JA ÕPETAJA LEIDA OLSZAK ERÜ teenetepremia 2005

Taevas, kui raske on temast kirjutada! Ma ei tea, kas on üldse inimest, kes seda ammendavalt teha suudaks! Tähdendan üles vaid mõned uitmõtted, mis just seda lugu tehes meenuvad.

Kõigepealt aitäh Loojale, et Leida olemas on! Suuresti tänu temale töötan juba parkümmend aastat tänases Eesti Lastekirjanduse Teabekeskuses.

Ma olen elus kokku puutunud väga paljude huvitavate ja põnevate inimestega, üks nendest on kindlasti Leida Olszak.

Kohtusin temaga esimest korda üle kolmekümne aasta tagasi Haapsalu lasteraamatukogus, kus ta käis meile tarkust jagamas. Mäletan, et istusin, kaustik ees ja kirjutamispulk näpu vahel, et hakata tegema ülestähendusi. Mida aga ei tulnud, need olid ülestähendused, sest Leida jutt oli niivõrd tihe ja epiteetiline; üks mõte haaras kinni teisest ja nii rändasime mõned tunnid jumal teab kus. Esialgu oli ikka päris raske teda jälgida, sest tema fantaasialennul polnud piire. Meeles on, et mõtlesin: "Vau, milline naine!" Ja, uskuge või mitte, mul tuli kohe kange tahtmine temasarnaseks saada.

Ajapikku õppisin ta mõttekäike jälgima ning mõne aja möödudes sain juba tema poolt öeldud paari lause järel aru, kuhu ta, näiteks kümne minuti pärast, oma jutuga jõuda tahab. Leidast on mulle külge jäänud nii mõndagi head. Oleme pea kõigis asjades ühel lainepikkusel ning näeme elu kaunis sarnaselt. Tema kõrgtasemel loomingulisus nakatas mind kohe ja selle üle on mul tõeliselt hea meel.

Leida mõttelend tõstis laste raamatukogunduse taevastesse kõrgustesse, kappas seal hoogsalt ringi, et siis jälle igapäevaellu tagasi naasta. Tean, et nii mõnedki kuulajatest ei ole mitte igakord tabanud Leida pikkade ja säravate monoloogide mõtet, kuid kui oled õppinud teda kuulama, võivad need pakkuda tõelist naudingut. Leida fenomen seisnebki selles, et ta võib imeväikese ja nii mõnegi jaoks tähtsusetu seiga või asjakese rääkida võluvalt maailmatuma suureks ja lausa eluliselt vajalikuks. Minu jaoks on see imede ime.

Leida jutukus on üldteada. Tegelikult on ta aga ääretult tagasihoidlik. Ta on heas mõttes kõrvaltjälgija. Talle pole ealeski meeldinud oma persooni rõhutamine avalikkuse ees. Kindlasti kortsutab ta kulmu ka seda lugu lugedes.

Tema mõttetihedus ja sõnaseadmise fluidum on kaks imelist asja, mis ühes ajus kokku on saanud. Mäletan, kui töötasime temaga koos ühes

ruumis, mõtlesin tihti, et kuidas tal küll need laused üksteise järel nii kiiresti jooksevad ja veel nii, et ükski sõna ei kordu ning iga väike lausejupikenegi kubiseb epiteetidest, metafooridest ja teistest eesti keele rikkustest. Kusjuures iga lause oli alati mõtestatud ning tühja-tähja polnud selles kunagi.

Meie ühes ruumis koos töötamise ajal sündis Nukitsa almanahhi idee, Nukitsa konkursi mõte, sündisid mitmed teisedki põnevad projektid.

Leida on paljude erialaste väljaannete autor, teaduskonverentside korraldaja, suurepärase õpetaja ja konsultant eesti lasteraamatukogunduses.

Pole kahtlustki, et läbi aastate on ta olnud meie eriala suur ja asendamatu tegija. Nii loomingu- ja andekat inimest on võimalus kohata väga harva! Ja need pole pelgalt suured sõnad, sest Leida lihtsalt on eriline.

Tema pikka loomingu- ja tegevuse meie asutuses võiks Leida moodi väljendatuna võrrelda realiseerunud säravate ideede paraadiga, mille puuduse üle ei saa kurta praegugi. Ta on eriline üllataja ja teeb seda mõnuga: ootamatud ideed ja lahendused põnevate näituste korraldamisel on tema üks tugevamaid külgi. Iga Leida poolt kujundatud näitus on nagu omaette etendus. Oleme mõelnud kolleegidega, kui palju küll mahutab tema Õismäe kodu igasuguseid pudinaid-padinaid, mida ta pea iga näituse kujundamiseks sealt kaasa toob! Iga Leida tehtud töö on kunstiteos ning maitsestatud väga ootamatute garneeringutega, olgu need tüllivahust pilved, millel istuvad inglid, tagurpidi pööratud vihmavarjudest kuused, kümned erinevad tapeedirullid ja paberid, rääkimata lugematust hulgast pisividinatest. Ükskõik mis ürituse kujundamisega on tegemist, ei puudu sealt kunagi Leida hing ja vaim, sest teistmoodi ta lihtsalt ei oska.

Ma austan ning armastan teda ütlema palju! Ta on teinud minu jaoks eesti lasteraamatukogundusest maailma huvitavaima ja põnevaima tegevuse.

Leida Olszak on Eesti Lastekirjanduse Teabekeskuse kõige pikaajalisem töötaja, kuid tema pöörased ideed ja ettenägematud teod jätkuvad. Loodan südamest, et veel pikka-pikka aega!

Teen imetledes sügava kummarduse Leida ees ning olen tänulik ja õnnelik, et töötan koos nii suurepärase kolleegi ja inimesega! Päikest talle!

Ikka tema õpilane Anne Rande

JUUBELID

ERÜ AULIIGE KAJA NOODLA 90

Kaja Noodla tähistas 11. jaanuaril 2005 oma 90. sünnipäeva. Kaja Noodla, keda paljud raamatukoguhoidjad üle Eesti oma õpetajaks peavad. On neid, kes on ülikoolis tema loenguid kuulanud. On neid, kes Tartu ülikooli raamatukogus tema kõrval töötades saanud tuule tiibadesse ning on täna tunnustatud raamatukoguhoidjad, bibliograafid ja teadurid. Paljude jaoks on Kaja Noodla eestiaegse vaimsuse ja akadeemilise väärikuse alalhoidja ja edasikandja. Kaja Noodla on ka Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu ning Õpetatud Eesti Seltsi järjepidevuse hoidja. Lapsepõlvkodust kaasa saadud hariduspüüdlus, töökus ja enesedistsipliin on olnud tema elu ja töö juhisteks ning seda on ta oma tagasihoidlikul moel püüdnud teistessegi sisendada.

1949. aastal, Tartu ülikooli raamatukogule väga raskel ajal (piisab kui nimetada tsensuuri puhastustööd raamatukogus, mis pärssis muud tegemised) määrati Kaja Noodla, tookord TÜ bibliograafia kateedri assistent, direktori kohusetäitjaks (1949–1951). Kindlakäeliselt suutis Kaja Noodla tuua raamatukogu välja maad võtnud kaosest ning sulatada ühiste eesmärkide nimel tegutsevaks kollektiiviks Puksoo-aegsed töötajad ning värskest ülikoolist tulnud raamatukogunduse eriala lõpetanud. Taastusid raamatukogu tuhmuma kippunud maine ning usaldus lugejate ja ülikooli juhtkonna silmis. Uute ideede otsimises ning algatustes taastus ka ülikooli raamatukoguhoidjate kutsealane eneseteadvus.

Direktorina, hiljem mitme osakonna (üldosakond, bibliograafiaosakond, käsikirjade ja haruldaste raamatute osakond) juhatajana, leidis Kaja Noodla oma õpetajavaistuga iga töö jaoks õige inimese.

Kaja Noodla juhtimise all (osakonna juhataja 1965–1972) kujunesid välja käsikirjade ja haruldaste raamatute osakonna töösuunad ja põhimõtted. Kuigi osakond eksisteeris *de jure* 1958. aastast võimaldasid uue juhataja suurepärase hariduslik alus (ajalugu, klassikalised keeled), raamatuajaloo õppejõu eruditsioon ning mitmekülgne raamatukogutöö kogemus seada sihid, mis tänini pole aktuaalsust kaotanud.

Kaja Noodla on kahtlemata ka bibliograaf. Tema algatusel hakati raamatukogus koostama Tartu ülikooli bibliograafiat, millest tänaseks on saanud hinnatav allikas ülikooli ajaloo ja Eesti teadusloo uurijatele. Kaja Noodla nimega on seotud ülikooli õppejõudude infovajaduste ulatuslik

uuring 1968. aastal, esimene omataoline Eestis, mille andmetele tuginedes arendati välja raamatukogu infotöö alused ja revideeriti seniseid komplekteerimispõhimõtteid.

Kaja Noodla on Eesti raamatuloo tunnustatud uurija, nimetagem vaid tema käsitlusi tsensuurist ja linnarahva kodusest lugemisvarast, K. E. von Baeri raamatukogust ja oma õpetajast-eeskujust Friedrich Puksoost. Tänuväärselt ärgitas ta raamatukogupere nooremates liikmetes huvi oma eelkäijate ja nende tehtu vastu, millest sündis 1980. aastatel terve rida huvitavaid ajaloopäevi. Suuresti tänu Kaja Noodlale elavnes sel ajal raamatukogude ajaloo uurimine Eestis üldse.

Tänuks tehtu eest andis Tartu ülikooli raamatukogu oma 200. aastapäeval hõbedase teenetemärgi nr 1 Kaja Noodlale.

Tervitades ja jõudu soovides

Malle Ermel

RAUGEMATUD TÖÖAASTAD ENDEL ANNUS 90

Töö raamatute keskel annab nähtavasti ergastavat jõudu ja töörõõmu pikkadeks eluaastateks. Mille muuga võiks seletada, et võime uhkust tunda esindusliku rea tuntud raamatu-uurijate ja raamatuloolaste üle, kes kõrge eani on säilitanud loovuse ning oma viljaka tegevusega lisanud rohkesti vaimuvara meie kultuurilukku. Nimetagem siin Friedrich Puksood, Richard Antikut, Helene Johanit, Voldemar Millerit, Kaja Noodlat, Vaime Kaburit, Kyra Robertit, Hilja Vihalemma ja teisigi. Uuritud ja kirja pandud on Eesti raamatulugu, koostatud rahvusbibliograafia väljaandeid, õpetussõnu on saanud mitu põlvkonda raamatuloolasi, bibliograafe ja raamatukoguhoidjaid.

Üks tõsisest tegijatest, Endel Annus on ületanud 90. versteposti piiri. 16. veebruaril 1915 sündinud mehe elutee on pakkunud nii katsumusi kui rõõme. Eesti riigile raskel ajal, 1940. aastal lõpetas ta Tartu Ülikooli filosoofiateaduskonna ja 1941 asus ametisse Eesti Kirjandusmuuseumi käsikirjade osakonda. Raamat ja selle ümber toimuv on sisustanud tervet tema tööelu.

Juba 1945, mil Endel Annusest sai Kirjandusmuuseumi arhiiv-raamatukogu juhataja, hakkas mõte liikuma selles suunas, kuidas jätkata oma eelkäija Richard Antiku alustatud Eesti raamatute üldnimestiku koostamist. Antik oli kokku seadnud esialgsed kavad ka varasema Eesti raamatu arvelevõtmiseks, 1946 valmis Endel Annusel vastav programm. Läbi aastakümnete oli töö pidevalt arutuse all, programmi täiendati ja parandati, tegudeni jõuti olude sunnil alles paarkümmend aastat hiljem.

Nagu Endel Annus meenutab, on tema huvide sihiks alati olnud vana raamat ja teaduslik uurimistöö 19. sajandi Eesti kirjanduskriitika ajaloost. Kandidaadiväitekirja kandis pealkirja “Eesti kalendrikirjandus aastatel 1720–1900”. Uuematest teemadest hoidis ta kõrvale. Üks erand siiski juhtus – 1947 sai ta ülesande koostada Johannes Vares Barbaruse bibliograafia. See ilmus Kirjandusmuuseumi aastaraamatus ja koostaja naelutati häbiposti, kuna oli bibliograafi täpsusega võtnud sinna ka kirjaniku kohta “kodanlikus” ajakirjanduses avaldatud kõmuartiklid.

Harva pälvib ajakirjanduses mingi personaalnimestik säärast tähelepanu, nagu Barbaruse oma. Oli teravat kriitikat ja patukahetsusi. Räägiti “ühest antimarksistlikust bibliograafiast” ja sedagi, et niisuguse bibliograafia ilmumine on tõsiseks hoiatuseks nii bibliograafidele kui ka kõigile, kes tegelevad nende ettevalmistamisega. Tolleaegse kirjustuse Teaduslik Kirjandus töötajate nõupidamisel leiti, et E. Annuse koostatud J. Vares-Barbaruse bibliograafia avaldamisega on raskesti eksitud parteilisuse

printsibi vastu kirjanduses ja kirjandusteaduses, koostajad pole mõistnud bibliograafia marksistlikku käsitlust ning puudu jäi ka poliitilisest valvsusest. Endel Annusele heideti ette, et ta on mehaaniliselt ja objektivistlikult arvele võtnud kõik autorid – nõukogude valitsuse ja partei juhid, aga ka kodumaa reeturid, kodanlikud natsionalistid ja valgekaartlased, kes kõik on sõna võtnud Barbaruse ja tema loomingu kohta. Tuues ära nende tööde nimekirja, reklaamitakse neid isegi kõrvuti teistega kui “tähtsamaid”.

Kommentaare pole tarvis. Oli aasta 1949. Just äsja, 1948, oli Endel Annusest saanud Eesti Teaduste Akadeemia Raamatukogu direktor. Pärast vihast kriitikat Barbaruse pärast kutsus akadeemia asepresident Jüri Nuut ta enda juurde ja käskis otsemaid kirjutada lahkumisavalduse. Keeldumise korral oleks ta vabastatud usalduse puudumise tõttu. Nii sai Endel Annus pidada raamatukogu direktori ametit ainult 11 kuud.

Kuid bibliograafiapisik istus Endel Annusel sügavalt veres. Töö jätkus 1949 Riiklikus Raamatukogus mitmel ametikohal, 1968–1978 rahvusbibliograafia osakonna juhatajana, mille loojaks ta oli. Jooksva perioodika bibliografeerimise kõrval käis osakonnas “parteilisuse printsiipe täielikult järgimata” Eesti vabariigi-aegse perioodika bibliografeerimine, mille köited küll erihoius seisis, kuid teave selle kohta oli rahvusbibliograafia osakonnas vaba. Milline tähelepanematus Glavliti poolt! Kus olid küll nende silmad!

Täiesti “antimarksistlikku ja bibliograafia koostamise leninlikke põhimõtteid eiravat” (Harald Habermani terminoloogiat kasutades) Eesti retrospektiivse bibliograafia programmi hakkas Endel Annus ellu viima 1978 TA raamatukogus. Sel ajal oli ta 63aastane mees, vanuses, mil paljudki eakaaslased olid juba puhkepalgal. Selleks ajaks oli selgeks saanud, et nii mahukas ettevõtmine on võimalik ainult raamatukogudevahelise ühistööna ja sellesse lisasid oma tööpanuse Teaduste Akadeemia Raamatukogu kõrval ka Tartu Ülikooli Raamatukogu, Eesti Kirjandusmuuseumi Arhiiv-raamatukogu, Eesti Rahvusraamatukogu ja Tallinna Tehnikaülikooli Raamatukogu.

Mahuka töö esimesed köited hakkasid välja tulema alles uue Eesti vabariigi ajal, 1993. Seetõttu võis ilma tsensori sekkumiseta trükivalgust näha kogu ilmunud kirjandus. Rahaline tugi raamatute trükikulude katteks tuli Eesti Vabariigi Valitsuselt, Avatud Eesti Fondilt, Rahvuskultuuri Fondilt, Eesti Teaduste Akadeemialt, Tuglas-seuralt ja mitmetelt teistelt asutustelt, kes mõistsid töö väärtust ja tähtsust Eesti kultuurile.

Eesti retrospektiivse rahvusbibliograafia kaheksa ilmunud köidet moodustavad Endel Annuse elutöö. Kergelt see ei sündinud, süüvida tuli kaugesse minevikku ja trükiseid neist aegadest otsida nii kodumaalt kui kaugemalt. Pikki lähetusi ja rasket uurimistööd arhiivides ja raamatukogudes tegi Endel Annus koos kolleegidega suure süvenemise ja asjatundlikkusega, õpetades välja noori, kel bibliograafiapisik tänaseni

veres. Kõigil, kes tema käe all tarkust kogusid, oli, mida kõrva taha panna. Tema töö jätkajad imetlevad ja austavad Endel Annuse täpsust, süvenemisvõimet, põhjalikku kultuuritundmist, intelligentsust, käitumisuskust. Kogu oma pika tööaja jooksul ei tõstnud ta kunagi kellegi peale häält. Seda ei lubanud väarikus. Töö tulemused räägivad ise enda eest.

Raamatukogutööst loobus Endel Annus aastal 2000, aga särasilmisel ja vaimuerksal vanameistril pole siiani raugenud raamatuhuvi ega töölust. Mõnigi kirjatükk on ootamas ilmumisjärge.

Elu ei ole Endel Annust hellitanud, ei rasketel neljakümnendatel, mil poliitilistel põhjustel tuli vahetada töökohti, ega isiklikus elus, mil leseks jäänuna tuli meheks kasvatada neli poega. Vaheldust on pakkunud aiatöö. See on aidanud turgutada tervist, kuid rasketel aegadel andnud perele ka toidupoolist. Õunapuu otsa ronimiseks ei ole praegu enam sobilik iga, kuid kasvuhuone kavandamiseks küll.

Mis on elus jõudu andnud, võib kõige paremini vastata mees ise, kuid indu on kindlasti lisanud teadmine, et tehtud töö on olnud hindamatu väärtusega kultuurile ja arvututele uurijatele ning raamatusõpradele.

Anne Valmas

HEA RAAMATUKOGUHALDJAS HILJA VIHALEM 85

Tänapäeval, mil igaüks, kel pisutki aega, kannatust ja oskusi, võib Interneti vahendusel leida vastuse mis tahes küsimusele, ei mäletatagi enam eriti, kuidas oli lugu teabehankimisega nn eelajaloolisel ehk Interneti-eelsel ajal. Ometi saadi ka siis oma küsimustele vastused, mõnikord isegi niisama kiiresti. Eriti siis, kui pöörduti Teaduste Akadeemia raamatukogu teatmeosakonna töötaja Hilja Vihalema poole.

Teatmetöö on raamatukogudes alati olnud eriline töövaldkond, millega igaüks hakkama pole saanud. See on nõudnud ka erilisi inimesi, kel looduse poolt olemas suur mälumaht, kiire mõttejooks ja hea suhtlemisoskus, lisaks veel lai lugemus, keelteoskus ja üldine kõrge intelligentsitase. Need omadused ei ole kunagi puudunud Hilja Vihalemal – ei siis, kui ta 1947. aastal Teaduste Akadeemia Keskraamatukokku tööle tuli ega ka siis, kui ta samast, kuid uue nimega Eesti Akadeemilisest Raamatukogust 1999. aasta lõpul lahkus pensionipõlve pidama.

Hilja Vihalem on sündinud 29. juunil 1920. aastal Paides haritlasteperekonnas. Tema isa, Hageri kihelkonnast pärit Johannes Vihalem pidas kooliõpetaja, vallakirjutaja ja notari ametit, ema Alma Vihalem, neiuna Rauch, oli koduõpetaja Helsingis, Kiievis ja Moskvas, hiljem jäi koduseks. Polnud ime, et sellises perekonnas kasvanuna oli Hiljal juba varases lapseeas lemmikharrastuseks lugemine, mistõttu teda koolis lausa raamatuinimeseks tituleeriti.

Hilja Vihalema haridustee algas 1928. aastal Paide linna algkoolis, jätkus 1933. a. Järvamaa Paide Ühisgümnaasiumis ja 1938. a. Tartu Ülikooli filosoofiateaduskonnas. Tartus omandas ta germaani filoloogia ülemastme, inglise filoloogia keskastme, eesti ja üldise kirjanduse ning eesti ja võrdleva rahvaluule alamastme ulatuses, millekohane diplom on talle välja antud veebruaris 1943.

Juba tudengiaastail püüdis Hilja leida ajutisi tööotsi – järeldamistunde õpilastele, tõlketöid jm. Pärast ülikooli lõpetamist õnnestus saada tööle toimetamis- ja tõlketöid tegeva sekretäri ametisse kindlustusseltsis ja Riikliku Plaanikomitee juures asuvasse Majanduse Teadusliku Uurimise Instituuti. Jäänud aga asutuse reorganiseerimise tõttu töökohata, leidis Hilja Vihalem uue leivateenimisvõimaluse – raamatukoguhoidja ameti – ajalehekuulutuse kaudu. Kui ta 1947. aasta veebruaris jala üle vastasutatud Teaduste Akadeemia Keskraamatukogu lävepaku tõstis, ei osanud ta aimata, et ta sellele asutusele enam kui pooleks sajandiks truuks jääb.

Alguses tuli Hiljal tollases väikesekoosseisulises raamatukogus tegelda praktiliselt kõigi tööloikudega, ajapikku aga kujunes peamiseks teatmetöö –

teatmekogu loomine, korrastamine, täiendamine ja lugejate teenindamine. Teaduste Akadeemia laienedes ja tema vajaduste suurenedes kasvas ka raamatukogu, üha rohkem hakati muretsema kirjandust. Teatmeosakonda tulid nõu ja abi saama paljude erialade teadlased nii akadeemiast kui ka väljastpoolt, samuti arhitektid, kirjanikud, kunstnikud... Hiljal tekkis arvukalt püsikliente, kes pöördusid ainult tema poole. Teatmetöö kõrvalt tuli leida aega muudegi ülesannete täitmiseks: korraldada raamatunäitusi, juhendada praktikante, välja õpetada uusi töötajaid, teha raamatukogule vajalikke tõlketöid. Saksa, inglise ja ladina keel olid tal perfektselt omandatud kooliajal, vene keelt oli ta aga õppinud kursustel. Pidevalt arenev ja igasse töösse suure süvenemisega suhtuv raamatukoguhoidja paistis silma ülemustele ning tunnustus ei jäänud tulemata. Sellele vastavalt muutusid ametikohtade nimetused, kuni 1968. aastal oli tema töökohaks teatmebibliograafia ja informatsiooni osakond ning ametinimetuseks peabibliograaf. Sellele ametikohale jäi Hilja kuni 1990. aastani, mil vanuse tõttu tuli mõtlema hakata oma tervisele ja väiksema koormusega töötamisele. 1995. aastal lisandus paljudele varasematele autasudele Akadeemia medal kauaaegse eduka töö eest. Uue aastatuhande saabumise eel otsustas Hilja Vihalem ametist loobumise kasuks.

Selline on lühidalt Hilja haridustee ja teenistuskäik, mis aga jääb üsna üheplaaniliseks ega anna aimu tema mitmekülgetest annetest ja harrastustest, milleks tal eduka põhitegevuse kõrval alati pea sama palju aega ja energiat on jätkunud. Juba kooliajal Paides kirjutas ja lavastas ta näidendeid, valmistas ise ka dekoratsioonid. Esimesel tudengiaastal hakkas ta aktiivselt tegutsema üliõpilasseltsis Veljesto.

Raamatukogus oli Hilja selle algaastail kirjandusringi sekretär ja seinalehe toimetaja, laulis mõnda aega segakooris ja tantsis rahvatantsuringis. Seinalehes on ta tõsiste artiklite kõrval avaldanud ka vemmalvärsse, omaloomingu võistlusel tulnud esikohale humoorika kirjutisega "Raamatukoi unenägu".

Osa ühiskondlikke ülesandeid, mis tollal Hiljale kui vastutulelikule noorele inimesele selga laoti, ei olnud siiski kuigi meeldivad, ometi püüdis Hilja ka neis leida positiivsemat poolt. Nii pidi ta palju aastaid tegelema valimiseelse agitatsioonitööga, käima igal kevadel ja sügisel mis tahes ilmaga kolhoose abistamas, marssima mai- ja oktoobriparaadidel. Ega ametiühingulisedki ülesanded olnud tema enda valik. Üsna kurioosne oli see, et kuna Saksa okupatsiooni aegset kõrghariduse diplomit juriidiliselt ei tunnustatud, üritas Hilja ametlikku kõrgharidust saada marksismi-leninismi õhtuülikoolis käies. Aga küll ta teadis, mida seesugustest õpingutest kõrva taha jätta ja mida mitte.

Enamasti olid töövälised tegemised siiski ette võetud südame sunnil, näiteks aktiivne osalemine alates 1965. aastast asutajaliikmena Teadlaste

Maja korraldatud üritustel ja alates 1969. aastast Tallinna Linnamuuseumi juures asuvas kodu-uurimisringis. Mõlemad organisatsioonid andsid võimaluse mitmekülgsete haritud inimestega suhelda, ja omaendagi mõtteid sai hoopis vabamalt avaldada kui töökohal. Laienev tutvusringkond tõi tellimusi ka raamatukogu välisteks tõlketöödeks, nii näiteks lisandus varasemale inglise keelest eesti keelde tõlgitud Fennimore Cooperi "Rajaleidjale" 1969. aastal Loreida Raudsepa "Antiklerikale estnische Schwänke" korrektseks saksa keelde viiduna.

Enda pidevat harimist ja arendamist on Hilja alati väga oluliseks pidanud, ta on otsekui parim näide elukestva õppe vajalikkusest ja kasulikkusest. Peale mitmesuguste eri aegadel korraldatud tööalaste kursuste ja seminaride ning keelteoskuse täiendamise on ta aastail 1962–1979 läbi kuulunud Tallinna Kultuuriülikooli kaheksa osakonda (teater, muusika, kujutav kunst, kino, turismikool, maailma maad, tarbekunst ja eesti kunst). Ta on olnud sage kunstinäituste, ooperi- ja balletietenduste ning kontsertide külastaja. Oma osa on silmaringi avardamisel ja keelteoskuse süvendamisel olnud kindlasti ka välisreisidel – juba 1937. aastal õpilasena Soome, 1939. Rootsi, pärast pikka vaheaega tollastele kitsendustele vaatamata siiski 1967 Tšehhoslovakkiasse ja Saksa DV-sse, 1968 küllakutsega Rootsi, 1971 Bulgaariasse, 1982 Ungarisse. Mööda külgi ei jooksnud maha ka nähtu-kuuldu tollase suure kodumaa piires korraldatud ekskursioonidel, samuti Baltimaade teaduste akadeemiate suveseminaridel "Bibliopolis".

Laial tegevusväljal omandatud võimed ja oskused, samuti kõik mällu kogutud teadmised on Hilja puhul realiseerunud esmajoones tema põhitöös. Hilja Vihalemma on alati tuntud kõigepealt kui kõrgetasemelist teatmetöö spetsialisti. Oma parimail tööaastail võis Hilja mällu kogutud teadmisi nagu varrukast raputada, mistõttu teda ka elavaks entsüklopeediaks on hüütud. Niisama tähtis oli tema võime nobedasti leida õige infoallikas – lennult haarata riulist otsitavat fakti sisaldav trükis, või hakata kohe liikuma õiges suunas, kui küsimuse vastus peitus kusagil kaugemal.

Töökaaslased on alati imetlenud Hilja täpsust ja korrektsust andmete leidmisel ja edasitoimetamisel, veel enam aga lausa haldjalikku abivalmidust ja heatahtlikkust lugejatega ning muudegi abivajajatega suhtlemisel. Poolnaljatamisi on omavahel räägitud, et kui raamatukogutöötajale peaks kunagi ausammas püstitatama, siis peaks seal posti otsas seisma kõigepealt Hilja Vihalem.

Oma viimaseil ametisoleku aastail hakkas H. Vihalem tegelema teise vajaliku valdkonnaga – kirja panema mälestusi, mida nüüdseks on avaldatud nii mitmeski erialases väljaandes. Tema mälu varasalvedest on välja tulnud lausa uskumatul hulgal huvipakkuvaid ning jäädvustamist väärivaid fakte ja sündmusi. Tänu Hilja Vihalema meenutustele ning tema

tehtud arhiivitööle on meil talletatud ühe suure raamatukogu lugu algaegadest peale. Meenutuste kirjapanek jätkub, sest juubilar on säilitanud oma hea mälu ja lahutamatu huumorimeele.

Enam kui viiskümmend aastat tagasihoidlikku raamatukogutööd väärrib tunnustust mitte ainult ajaloolisest vaatenurgast lähtudes, vaid tänapäevaseski kontekstis, sest kindlasti ei oleks meie rahvas oma praegusel arengutasemel, kui varematel aegadel ei oleks õigel ajal ja õiges kohas olnud vaimsuse kandjad – head raamatud ja neid vahendavad oskuslikud inimesed.

Sestap kuulub ühele tänuväärse missiooniga naisele, oma ala tõelisele professionaalile Hilja Vihalemale juubelipuhune siiras õnnesoov koos sügava austusega.

live Jagomägi, Anne Klaassen

Hilja Vihalema töid

Mälestuskilde aastaist 1933–1938. - Järva Teataja, 1989, 25. nov, lk 3.

Eesti Teaduste Akadeemia Raamatukogu algaastaist. - Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu aastaraamat, 1991. Tallinn, 1992, lk 65–72.

TA Raamatukogu teatmekogu kujunemislugu. - Eesti Teaduste Akadeemia Raamatukogu 50 : konverents, 12. aprill 1996: ettekanded. Tallinn, 1996, lk 30–36.

Meenutusi raamatukogu algaastaist. - Eesti Teaduste Akadeemia Raamatukogu 50: ülevaateid ja mälestusi. Tallinn, 1996, lk 103–114.

Teatmeosakonna ajaloost. – Aastaraamat. Eesti Akadeemiline Raamatukogu, 1998. Tallinn, 1999, lk 92–110.

Mälestusi pikast tööelust. - Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu Aastaraamat, 2002. Tartu, 2003, lk 111–118.

Tema kohta:

Tallinna Linnamuuseumi kodu-uurimise ring, 1963–2000: ringi liikmete biograafiline teatmik. - Tallinn, 2000, lk 250–251.

REIN ARU TÖÖELU

EESTI RAHVUSRAAMATUKOGUS

(kommentaar ERBA ankeedile)

2005. aastal alustati ERÜ eestvedamisel Eesti raamatukogunduse biograafilise andmebaasi (ERBA) jaoks andmete kogumist (ERÜ 2005). Andmebaasi loomise eesmärk on sõnastatud nii: jäädvustada Eesti raamatukogunduse arengut mõjutanud ja/või pikka aega tulemuslikult tegutsenud raamatukoguhoidjate isikuloolisi andmeid (ERÜ 2004). Koostajad nägid arvatavasti kõvasti vaeva, töötades välja ankeedivormi, mis lisaks väljapaistva raamatukoguhoidja peamistele elulooandmetele ja teenistuskäigule kirjeldaks ka tema tehtud tööd kõigis selle aspektides.

Vaatamata projekti tähtsusele ja kaheldamatule väärtusele on iga ankeet skemaatiline ning võib inimese tööalastest saavutustest kohati isegi moonutatud pildi luua. Ankeediandmete õigeks mõistmiseks läheb vaja täiendavaid fakte, võib-olla isegi eluloolist ja kultuuriajaloolist kommentaari. Neile aga, kes, nagu ütleb memuarist, otsib “mitte fakte, vaid elu” (Волконский 1994), on vaja isikupildi tähtsat osa, ja nimelt tema kaasaegsete tähelepanekuid kõnes olevast isikust. Arvan, et kolleegide, sõprade ja tuttavate jutustustele toetudes kujuneb portree, mis on vastakatest arvamustest hoolimata ülevaatlikum lihtsast elulooandmete reast³.

Et mitte jääda üldsõnaliseks, luban endale kommenteerida Eesti raamatukogunduses tuntud ja hinnatud spetsialisti, minu ammuse kolleegi Rein Aru isikuankeeti, mille ta koostas ERBA jaoks 2006. aasta veebruaris. ERBA küsitluslehel on kirjas, et Rein Aru asus Eesti Rahvusraamatukokku tööle 1969. aastal 35-aastaselt, kohe pärast Tartu Ülikooli lõpetamist, kus ta õppis ajaloo-keeleteaduskonnas romaani-germaani keelte ja kirjanduse erialal ning omandas saksa filoloogi kvalifikatsiooni. Traditsioonilisest filoloogi karjäärist loobumine ja üleminek teisele erialale oli tingitud terviseprobleemidest, samast põhjusest kõnelevad ka 9 aasta pikkuseks veninud, akadeemiliste puhkustega katkestatud ülikooliõpingud. Raamatukogutöö oli nõukogude ajal ja on ka praegu alamakstud ja väheprestiižne. Haritud, karskele ja töövõimelisele mehele kompenseeriti seda tavaliselt kiire tõusuga karjääriredelil. Nii juhtus ka Rein Aruga, kelle katkematu 30-aastane tööelu Rahvusraamatukogus kujutas endast liikumist ainult ülespoole ja sisaldas olulisi, juhtivaid ameteid: vanemraamatukoguhoidja (1971–1975), hoiuosakonna juhataja (1975–1976), fondide ja depoodirektor

³ Hea ja seni vist ainuke näide on hiljuti ilmunud monograafia “Majad, raamatud, inimesed: 90 aastat Tartu Linnaraamatukogu” (Tartu, 2005), mis sisaldab üheksa Tartu Linnaraamatukogu juhtinud raamatukoguhoidja elulugu, mis on kokku pandud kaasaegsete mälestustest, intervjuudest ja autobiograafilistest tekstidest.

(1976–1991), peavarahoidja (1992–1998), juhtiv spetsialist (1999). Seejuures tuleb silmas pidada, et parteitu töötaja, pealegi kultuuritöötaja tõus karjääriredelil nõukogude ajal kujutas endast pigem erandit kui reeglit ja kõneles kahtlemata isiku vajalikkusest ja professionaalsest võimekusest.

Rein Aru jaoks algas raamatukogutöö hoiuosakonnas, kus ta tegeles vanade ja haruldaste raamatutega, alustuseks Eesti vanaraamatuid kataloogides. Need, kes mingilgi määral on kokku puutunud vanade raamatutega, teavad, et nende kirjeldamine nõuab spetsiaalset ettevalmistust ja kõrget kvalifikatsiooni. Arvan, et Reinul aitas raskustest üle saada mitte ainult Tartu Ülikoolist saadud filoloogiharidus, mis traditsiooniliselt annab põhjalikke humanitaarteadmisi ega ka laialdane eruditsioon, mille poolest ta erines paljudest teistest juhtivatest raamatukogutöötajatest, vaid ka tema intelligentsus, mis väljendus tõelises huvis ja austuses raamatu vastu.

Õppisin juba esimesel tööaastal oma kolleegi hindama. Töötades koos hoiuosakonnas, kus ma 1973. aastal tööd alustasin pärast TÜ vene ja slaavi filoloogia osakonna lõpetamist, tekkis meil ühine vastasseis tolleaegse hoiuosakonna juhataja K-ga, kes, ilmselt isamaalisest meelsusest lähtudes, otsustas maha kanda nii palju venekeelseid raamatuid kui võimalik. Mulle ta ütles, et Lev Tolstoi eluajal ilmunud teoseid ja 19. sajandi huumoriajakirju võivad venelased ka Moskvas lugeda. Hommikuti pakkis K. koos alluvatega Laia ja Vaksali tänava hoidlates „vananenud“ kirjandust suurtesse kottidesse, aga õhtuti, pärast tööd, läksime Reinuga sinnasamasse ja võtsime kottidest kõik väärtusliku välja.

Tõeline koostöö algas meil hiljem, kui Rein sai hoiuosakonna juhatajaks. Ta toetas minu huvi vanaraamatu vastu, oli toeks sektori ja hiljem osakonna loomisel. Tema õpetas mulle vanaraamatu töötlemise ABC-d ja toetas minu tõusu ametiredelil. Viimast märkasid ka „heasoovijad“ kolleegide hulgas, kes jällegi isamaalistest tunnetest pakatades peagi mind juhataja lemmikuks (kui mitte enamaks), Reinu aga russofiiliks hakkasid pidama. Kahjuks ei jäänud Reinul osakonna juhatamise kõrval enam aega haruldaste raamatutega tegelda, kiirustamata süveneda vanade raamatute maailma. Tõelisele arhivaarile, toimetajale ja bibliograafile on põhjalikkus ja süvenemisevõime väga olulised oskused ning Reinu võime töötada iga paberi ja raamatuga piinliku täpsusega just nii kaua kui vaja oli eriti sobiv just tööks vanaraamatuga. Kasuks tuli ka keelteoskus (selgus, et peale saksa keele oskab Rein inglise, soome ja vene keelt ning vajaduse korral tuleb toime ka rootsi keelega). Siiski pole Rein, ilmselt tagasihoidlikkusest, ankeedis oma vanaraamatuga tehtud töö tulemusi kirja pannud. Seejuures saavutas ta mõndagi – seitsme aasta jooksul (vanaraamatu puhul lühike ajavahemik), mil ta hoiuosakonnas erinevates ametites töötas, kataloogis ta enamiku eestikeelsetest vanaraamatutest, seega üle 3000 trükise, ja toimetas haruldaste raamatute kogu instruksiooni (1984. aasta variant), mis juba

iseenesest nõudis kõigi vanade ja haruldaste raamatute töötlemise ja komplekteerimise probleemidega kursis olekut. Samuti võttis Rein Aru osa 18. sajandi Venemaal trükitud võõrkeelsete raamatute koondkataloogi 1. osa ettevalmistamisest⁴. Koondkataloogi koostamine algas 1975. aastal NL Teaduste Akadeemia Raamatukogu algatusel ja lõppes 1990. aastal juba ilma Reinu osavõtuta. See oli esimene tõsine rahvusvaheline projekt Rahvusraamatukogu haruldaste raamatute kirjeldamiseks ja tundmaõppimiseks, mille kasulikkus oli ilmne kõigile ja mis andis võimaluse pöörata tähelepanu vanemale *estonica* le ja *baltica* le.

Hoiuosakonna juhatajana, fondide ja depoodirektorina, samuti peavarahoidjana oli Reinu töökohustuseks, nagu ta ankeedis väljendab, RRI kogude korraldamine ja hoid. Oma organisatsioonilise tegevuse tulemuseks on ta ankeedis märkinud depootöö põhimõtete väljatöötamise. Lisaks tuleks esile tõsta restaureerimisosakonna loomist Rahvusraamatukogus ning aastatega omandatud kompleksseid teadmisi raamatukogu fondidest, mis tegid Reinust kõrge kvalifikatsiooniga hinnatud spetsialisti ja asendamatu konsultandi laias küsimusteringis, alates raamatute komplekteerimisest ja lõpetades hoiuga. Hoiutöö kogemused kulusid ära ka koostööprojektis Münsteri Ülikooliga, mille sihiks oli Saksamaal ja mujal Euroopas leiduvate saksa ajalooliste kogude tundmaõppimine. Mahukas artikkel, mille ta selle projekti raames kirjutas, sisaldas andmeid RRI kogude kujunemisest ja provenientsist ning neis kogudes leiduvast 15.–19. sajandi saksa raamatust ja ilmus sarjas “Handbuch deutscher historischer Buchbestände in Europa”⁵. Kahjuks pole seda artiklit eesti keelde tõlgitud.

Juhtivad ametid, nagu teada, mitte ainult kõditavad enesearmastust ja võimaldavad privileege, vaid tingivad sageli ka mitte kuigi meeldivaid kompromisse. Arvan, et Reinu jaoks oli üks niisugustest valulistest kompromissidest marksismi-leninismi õhtuülikool. Neist kursustest pidi osa võtma peagu kogu raamatukogu juhtivkoosseis, et näidata oma lojaalsust ametlikele võimudele. Mis puutub Reinu poliitilisse eelistusse, siis nagu enamik tolle aja tervemõistuslikke kodanikke, omandas ta selle „vaenulikke“ hääli kuulates ja vastavat kirjandust lugedes ning arusaadavalt põhjustel ei püüdnud ta oma teadmisi igal pool demonstreerida. Ning kui Rein poliithariduse küsimustes asja huvides pidigi vahel järeleandmisi tegema, siis käitumis- ja moraalinormid jäid tema jaoks kõigutamatuks. Tagasihoidlikkus,

⁴ Ankeedis on Rein ekslikult kirja pannud 3. osa. Õige on: Сводный каталог книг на иностранных языках, изданных в России в XVIII веке : 1701–1800. Т. 1: А-Г / Библиотека АН СССР; [сост. Е. А. Савельева, Р. Ару и др.]. Ленинград, 1984. – 370 с.

⁵ Handbuch deutscher historischer Buchbestände in Europa. Bd. 7.2: Finnland. Estland. Lettland. Litauen. – Hildesheim; Zürich; New York: Olms-Weidmann, 1998. – Andmed Eesti Rahvusraamatukogu kollektsoonide kohta: Lk. 55, 75–83.

administratiivse vaimustuse puudumine ja aupaklik suhtumine kolleegidesse polnud tema puhul mitte käitumisstiil või püüdlik demokratiavaldus, vaid need jooned olid ja on talle loomuomased. Tema eneseväarikustunne ei lubanud tal kasutada juhtivtöötaja privileege ja olla vaid pimedaks käsutäitjaks. Selles võisin veenduda ka omaenda kogemuste põhjal, kui 1990. aastate teisel poolel keeldus Rein otsustavalt vastu võtmast minu ametikohta, kui olin sattunud ebasoosingusse oma liigse tõrksuse (või iseseisvuse) tõttu. Need, kes Reinuga on suhelnud või suhtlevad, võivad hinnata tema peent irooniat ja huumorimeelt ning universaalseid teadmisi muusika vallas (mis on ka mõistatav, sest nooruses mängis ta puhkpilliorkestris) või siis ootamatult üksikasjalikke teadmisi humanitaariast kaugetel aladel – aianduses ja loomakasvatuses. Põllumajanduslikud teadmised olid ilmselt pärit isatalust Väike-Maarja vallas ja hiljem edasi arendatud elu nõudmisel – oli ju tarvis seda talu pidada. Ka praegu kulub suurem osa Reinu ajast talutöödele.

Reinu professionaalsed teened pälvisid ka ametliku tunnustuse. Ta sai autasusid, ministeeriumi tänukirju ning isegi N. Krupskaja medali, millega NL Kultuuriministeerium autasustas eriti väljapaistvaid pedagooge ja raamatukoguhoidjaid⁶. 1996. aastal sai Rein RRI aastate inimeseks⁷ ja 1999. aastal ERÜ auliikmeks. Häid sõnu võib tema kohta leida ka raamatukogu ajaloos, kus mainitakse tema tähtsamaid algatusi, aga ka vaikset ja asjatundlikku päästetööd (Lotman 2000)⁸.

Rein sai 65-aastaseks, kui oli sunnitud lõpetama oma raamatukogukarjääri. Terviseprobleemid sundisid hüvasti jätma raamatukogutööga, nagu kunagi ka seda alustama. Oma ametis õnnestus tal teha palju kasulikku.

Artiklit ette valmistades ja Reinu tööeluga seotud materjale läbi vaadates jõuan järeldusele, et raamatukogu ajalugu pole võimalik mõista pelgalt tööaruanded lugedes, isegi kui tunned ajastut ja poliitilist tagapõhja. Palju täpsemalt ja sisukamalt peegeldavad seda kaastöötajate saatused, eriti kui nende tegevust ei mõjutanud poliitiline konjunktuur ja ametlikud ettekirjutused, vaid eelkõige isiklik korralikkus, kompetentsus ja tööarmastus.

Larissa Petina

⁶ N. Krupskaja medali statuuti vt.: Народное образование в СССР. Общеобразовательная школа : сборник докладов 1917–1973 гг. / сост. А. А. Абакумов и др. Москва, 1974. С. 477. Medali nimetus tundub tänapäeval naljakas ja devalveerib selle väärtust. Eriti paradoksaalne on see Reinu puhul, kes suhtuski autasusse temale omase irooniaga – naisnimeline, sügavalt ideoloogiline medal parteitule vabameelsele mehele.

⁷ Ankeedis ekslikult “aasta inimene”.

⁸ *Siinjuures tahaks rõhutada Reinu retsensendi rolli selle raamatu ettevalmistamisel ning tema lisatud märkusi. (Samas, lk 7).*

Kasutatud kirjandus

ERÜ juhatuse aruanded 2005. a. [WWW]
www.nlib.ee/ERY/

ERÜ juhatuse aruanded 2004. a. [WWW]
www.nlib.ee/ERY/

Lotman, Piret. 2000. Parlamendiraamatukogust rahvusraamatukoguks. III, F. R. Kreutzwaldi nimeline Eesti NSV Riiklik Raamatukogu 1954–1988. Tallinn, lk 42, 68

Волконский, С. М. 1994. Воспоминания. Москва, С. 9

IN MEMORIAM

HELENE KULPA

20.05.1910–04.04.2005

Jürikuu alguse tujukate ilmade aegu 8. aprillil 2005 saatsid endised kolleegid, lähedased ja tuttavad Tartu Pauluse kalmistul maamulda Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu auliikme Helene Kulpa. Tema elu piir-daatumite vahele – 20. mai 1910 kuni 4. aprill 2005 – oli jäänud ligi 95 aastat. Sellest pea pool sajandit (1936–1986) oli ta töötanud Tartu keskses kultuuriasutustes – ülikooli raamatukogus, linnaraamatukogus ja arhiivraamatukogus.

Sündinud Moskvas oma isa, tuntud raamatuteadlase Udo-Nestor Ivaski (1878–1922) ja kunstnike Frolovide perest pärit ema Anna (1883–1948) ainsa tütre-na, asus ta koos vanematega 10-aastasena 1920.a. septembris Tartusse. Õppinud Tartus algkoolis ja lõpetanud Tallinnas gümnaasiumi, omandas ta kõrghariduse Tartu ülikoolis (1929–1936) ajaloo, romaani filoloogia, bibliograafia ja sotsioloogia erialal.

1936.a. abiellus ta filosoofiamagister Rudolf Kulpaga (1906–1997), kellest sai suurepärane mõttekaaslane pikkadeks aastateks. Neil sündis poeg Paul (1946–1960), kes ootamatult vara suri.

Helene Kulpa oli väga perekeskne, kõiki lähedasi (eriti isa, abikaasat ja poega) piiritult austav, sügavate kultuurihuvidega, kirjanduse-, kunsti- ja muusikalebene naine.

Esimeseks tökohaks sai Helene Kulpale ülikooli raamatukogu (1936–1942), kus ta oli tegev lugejateeninduses ja Baltimaade venekeelse trükisõna kartoteegi kujundamisel. Olnud vahepeal mõned aastad tööl Kirjandusmuuseumi arhiivraamatukogus, siis uuesti ülikooli raamatukogus (1950–1953), sai temast bibliograaf Tartu Linnaraamatukogus (1954–1964), kus tegeles pikemat aega koduloolise kirjandusega.

Helene Kulpa pidas ise ennast nii päritolult, hariduselt kui ka hingelt bibliograafiks. Suurim osa tema tööaastaist (1942–1947, 1964–1986) kulus Kirjandusmuuseumi arhiivraamatukogus, kus tema bibliograafiannet ja -oskusi sai täiel määral rakendada vanade eestikeelsete raamatute nimestiku uurimuslikul ettevalmistamisel. Selle kõrval valmis masinakirjaline täpne eestikeelse ajakirjanduse nimestik aastate 1931–1940 kohta. Trükist on Helene Kulpal ilmunud ligi parkümmend tööd nii bibliograafia alalt kui ka eesti kultuuriloo olulistest isikutest (Oskar Luts, Oskar Kallas, Udo Ivask), silmapaistvaimaks ulatuslik faktitihe käsitus „Oskar Kallas ja arhiivraamatukogu“ (ilmunud 1974 muuseumi aastaraamatus).

Alates 1958. aastast on Helene Kulpa avaldanud arvukalt artikleid oma isa taotlustest ja tegevusest, kirjeldanud Udo Ivaski arhiivi, teda kui raamatuteadlast ja bibliofiili, tema raamatukogu ja bibliograafiatööd. Samuti on ta korrastanud ja kommenteerinud perekonnas hoolikalt säilitatud isa arhiivmaterjale, andnud need Tartu Ülikooli Raamatukogule. Tihedas suhtluses ja kirjavahetuses vene kultuuriloo uurijatega jõudis nendeni väärtuslikke andmeid isa kohta, paljud olulised materjalid asuvad ka Moskvas Venemaa Riiklikus Raamatukogus. Mitmel teadlasel kavas olnud monograafia Udo Ivaskist pole kahjuks siiski valminud.

Isa arhiivi hoiukohta, ülikooli raamatukokku annetas Helene Kulpa abikaasa surma järel ka Rudolf Kulpa filosoofiakirjandust sisaldava raamatukogu ja käsikirjad.

Helene Kulpa oli erinevatele põlvkondadele hea vestluskaaslane. Ka möödanikus oli tema sõnastatud piltide kaudu võimalik paljuski osaleda, olla otsekui kohalviibija. Nõnda suutis ta luua südamliku nägemuse oma lapsepõlvest, vanematest, oma perest ja paljudest kohtumistest, olgu kodutäna luuletaja või päris haruldane külaline. Temas elasid lapsepõlve Moskva, noorusaastate Tallinn ja püsiva kiindumuse pälvinud Tartu, tulid lähedale rännud Eestimaa eri paikadesse. Kõike suutis ta meenutada heatahtliku leebuse, haruharva väikese kibeduse või vaikimisega.

Viimased neli aastat, kui jalad ja silmad ei võimaldanud enam iseseisvat elu, jäid kuulamine, meenutamine ja kavatsemine ikka ainukesteks võimalikeks elamise vormideks Tartu hooldekodu seinte vahel. Sealgi suutis ta jääda äärmiselt tähelepanelikuks ja heatahtlikuks suhtlejaks. Hoolimata saatuselöökidest (eriti isa ja poja ootamatult varane lahkumine) pakkusid talle püsivat meelerahu möödunud kaunid päevad ja tõeliselt hinge kosutavad presuhted, nagu ka 60 aastat kooselu abikaasaga. Enamasti püüdis ta rõhutada imelisi kokkusattumusi või karakterite erilisust.

Helene Kulpa elujaatav rännutee on algusest lõpuni olnud täis huvitavaid kavatsusi ja kaasahaaravat tegevust. Tema tehtud tööd on toonud rahuldust tegijale endale ja aitavad paljusid uurijaid ka tulevikus. Tema meelde jääv tundeküllane isiksus on köitnud ja innustab edaspidigi tänulikke lähedalseisnuid.

Heino Räim

RAAMATUD OLID TEMA ELU

VAIME KABUR

08.12.1914–09.02.2005

Kümmekond aastat enne jäädavat lahkumist mõtiskles Vaime Kabur: “On vabariike ja kuningriike, aga ka raamatute riik, milles olen elanud oma elu mina”.

Vaime Kaburi tööelu on aina keerelnud raamatu ja raamatukogu ümber. 1947 sai tema tööpaigaks Eesti Rahvusraamatukogu (tollane Riiklik Avalik Raamatukogu) ja sealt läks ta 1983 puhkepalgale.

“Olin oma vanemate viimane laps ja jõudsin koolis hästi edasi, siis tegid nad suuri pingutusi, et mulle kooliharidust anda. Pärast Vihula kuueklassilise algkooli lõpetamist astusin Rakvere Ühisgümnaasiumi, mille lõpetasin 1933,” kirjutas oma eluloos Vaime ise.

Edasine haridustee kulges käänuliselt. Raha esimese semestri õppemaksuks Tartu Ülikoolis – 60 krooni – laenas klassiõe ema. 1934 alanud õpingud filosoofiateaduskonnas läksid majanduslikult korda tänu enda töökusele ja saadud stipendiumidele. Õppimise kõrvalt tuli anda tunde ja teha korrektoritööd. Suveti käis ta Akadeemilise Emakeele Seltsi ja Eesti Rahva Muuseumi teadusliku stipendiaadina murdeainestikku ja etnograafilist materjali kogumas. Õpingud ülikoolis jõudsid lõpule 1940. aastal ja järgmisel kevadel sai Vaimest Gustav Suitsu aspirant, uurimisteemaks Jaan Kärneri luule. Alanud sõda katkestas aspirantuuri enne, kui tõsisem töö alata saigi. 1941 abiellus ta matemaatikaüliõpilase Boris Kaburiga ja 1945 sündis poeg Mati. Segastel sõja-aastatel elas Vaime Virumaal ema juures ja paar aastat oli võimalus pühenduda poja kasvatamisele. Erialase töö tegemist takistasid probleemid elupaigaga.

Kui Vaime Kabur 1947 töölesaamise sooviga tollase Riikliku Avaliku Raamatukogu direktori Helene Johani palge ette astus, oli direktori küsimus: “Kas te tahate õppida bibliograafiat?” Tööotsija vastas jaatavalt ja 1948–1950 tudeeris ta Tartu Ülikoolis eksternina bibliograafiat.

Tervelt 36 aastat oli Vaime Kabur Rahvusraamatukogu bibliograaf, suurema osa ajast peabibliograaf. Allakirjutanu isiklikud kokkupuuted Vaimega algasid aastal 1979, Rahvusraamatukogusse tööle asudes. Austus ja imetus tuntud bibliograafi tegevuse suhtes pärinesid aga varasemast ajast. Usun, et paljudele oli ta suureks eeskujuks, kelle tegusid püüti järgida. Alati jagus tal head nõu, oli sõbralik, kuid mitte ennast pealesuruv. Tema õpetussõnu olen eluks ajaks kõrva taha pannud. Kas või sedagi lihtsat tõde, et ükski bibliograafia ei saa kunagi olla täielik, ükskõik kuidas ka selle poole ei püüdleks. Iga hetk võib näha trükivalgust uus kirjatükk, mis juba ilmunud bibliograafiasse ei jõua. Õnneks laheneb arvutiajastul asi

hõlpsamalt – uue kirje lisamine andmebaasi on ainult hetke küsimus. Aga just täiuslikkus on iga bibliograafi ideaaliks.

Seni on loomata veel “Eesti bibliograafide punane raamat”, kuhu tuleks kanda Vaime Kaburi, aga paljude teistegi nimed. Need on inimesed, kelle töövili on Eesti kultuuri oluliseks alustalaks. Kust mujalt kui bibliograafiaväljaannetest tuleb otsida teavet ilmunud kirjavara kohta. Paraku ei osata seda tööd piisavalt hinnata ega ilma bibliograafi abita kasutada. Vaime Kaburi osaks on olnud Eesti bibliograafia alusmüüri laduda eesti kirjanduse kandvad kivid.

Vaime Kaburi bibliograafitööd on kõrgelt hinnanud paljud eesti kirjanikud, teiste hulgas Jaan Kross ja Aadu Hint. Krossidele on Vaime Kabur olnud perebibliograafiks mitmes mõttes. Ta on koostanud põhjaliku ja keeruka Jaan Krossi bibliograafia, kuid olnud vastajaks ka rahvakirjaniku ülimalt ettearvamatutele päringutele. Vaimel ei olnud raske ka vajalik raamat kirjanikepaarile kiiresti otse koju kätte viia. Kirjanikele oli Vaime omainimene, kelle poole alati võis pöörduda, sest ta oli asjatundlik ja vastutulelik, tõeline bibliograaf, kelle jaoks oli auküsimus igale küsimusele vastus leida.

Meenub Aadu Hindi 70. sünnipäev, mil juubilar Vaime õnnitlusele vastas siira vaimustusega – Armas Vaime, mida ma ilma sinuta üldse oleksin teha suutnud!

Vaime Kaburi elutööks Rahvusraamatukogus jäid eesti kirjanduse ja kirjanike bibliograafiad, kokku ligi 60 nimetust. Tema käe all on valminud Kreutzwaldi, Tammsaare, Tuglase, Smuuli, Hindi, Semperi, Vaarandi, Alveri, Prometi loomingu bibliograafiad. Mahukaks kujunes Jaan Krossi bibliograafia, mille viimane osa – aastate 1997–2005 kohta – alles tänava trükivalgust nägi. Tõhus oli koostöö kirjanike endiga. Nimetatuile lisandusid teisedki eesti kultuuriga seotud bibliograafiad. Kuid Vaime tööellu on mahtunud ka artiklid eesti kirjandusest, biograafiad “Eesti kirjanike leksikonile”, arvustused, soome kirjanike teoste tõlked, viimased koos Eha Lättemäega.

Pärast pensioneerumist, vabakutselisena, nagu ta ise armastas öelda, sai üheks tema põhitegevuseks ajakirja Looming koondbibliograafia koostamine. Kuigi töö oli mahukas ja abilisigi selleks antud, meenub Vaime murelik kurtmine, kui keegi kaastöolistest oma ülesande täitmata jättis ja kogu koorem Vaime õlule veeres. Vaatamata kõrgele eale jõudis ta asjaga siiski õigeaks ajaks valmis, kohusetunne lihtsalt ei lubanud alt vedada.

Mäletan viimast kohtumist Vaimega mõned kuud enne jäädavat lahkumist Akadeemilise Raamatukogu fuajees. Alati vahetasime mõne sõna ja enamasti oli Vaimel öelda midagi head ja tunnustavat, mõnikord tuli juttu sellest, mis parajasti teoksil. Sel viimasel korral mitte, sest mind kihutas aeg tagant. Miks jäävad küll parimad mõtted välja ütlemata, enne

kui adud, et on juba hilja? Paraku saab nüüd austust ja tänu tehtu eest lähetada vaid teispoolsusse.

Vaime Kaburi pojatütar Maarja Seppel on kogumikus “Õpilaste ajaloolased uurimistööd 2000–2001” (Tartu, 2002) avaldanud uurimistöö “Kirjandusteadlane ja bibliograaf Vaime Kabur”. Ta avab seal Vaime Kaburi elu- ja töökäigu, lisades omapoolse sooja ja austava suhtumise vanaemasse.

Raamatute riik pakkus Vaime Kaburile rahuldust terveks pikaks eluks. Bibliograafina oli ta oma raamatute riigis suunanäitajaks neile, kes seal hätta juhtusid sattuma. Parim tänu töö eest oli abisaanute rõõm.

Anne Valmas

HELGI ELKEN

21.11.1943–06.02.2005

Tartu Linna Keskraamatukogu töötajad ja selle raamatukogu paljud lugejad mäletavad, et kolm ja pool aastakümnet oli nende (raamatukoguhoidjate) töökaaslane või nonde (lugejate) teenindajaks Helgi Elken (varem Ratnik). Et ta väärís meelepidamist, on juba räägitud ajakirjas Raamatukogu (2005, nr 2, lk 81). Olgu siin mälestustest toodud veel lisaks üks joon tema kui raamatukoguhoidja iseloomustamiseks.

Helgi Elken oli ülikoolis omandatud hariduselt eesti filoloog. Raamatukogundus tuli erialana lisaks, kui ta asus 1976. aastal raamatukogusse tööle. Tema elutöök jäi raamatukogutöö. Kuid eesti filoloogia haridus tekitas temas ikkagi tahtmise kõige muu kõrval töötada eesti keele alal, korraldades raamatukoguhoidjale vajalikku terminoloogiat.

Aastal 1969 oli ilmunud “Raamatukogunduse sõnastik”. Ent juba paar aastat hiljem loodi terminoloogia arendamiseks Riiklikus Raamatukogus komisjon. Nüüdseks on sellest saanud Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu terminoloogia toimkond. Kavatsesi välja anda välja uus, mitut viisi täiendatud ja laiendatud sõnaraamat – oskussõnastik raamatukoguhoidjale.

Mulle ei meenu, millal osales Helgi Ratnik esimest korda komisjoni / toimkonna töös. Arvan, et vähemalt kolmandikul tööaastaist oli ta osaline komisjoni/toimkonna koosolekuil. Mäletan, et imeharva puudus ta kokkultunute hulgast. Tartust tulek nõudis terve päeva. See polnud kõnd Tõnismäe lossi ühest otsast teise, et jõuda koosolekule. Arutlustel ei olnud ta vaikne pealtkuulaja, vaid sageli oli tal pisemaid ja suuremaid märkusi kõne alla tulnud oskussõna, selle keelekuju ja tähenduse ning tõlkevastete kohta. Sellisena on ta meeles, kui nüüd teda enam pole meie keskel.

Kui ükskord ometi ilmub uus eesti oskussõnaraamat raamatukoguhoidjale, siis tiitellehel autorite hulgas Helgi Elkenit pole. Kuid mingi osa tema mõttest, ütlemistest, ettepanekuist on seal kaante vahel. Kuid ise ta seda enam ei näe. *Reguiescat in pace!*

Hans Jürman

HÜVASTI, LIISA DÜÜNA!

03.04.1943–14.07.2005

Üks eluraamat on jäädavalt sulgunud: 14. juulil 2005. aastal viis kuri haigus meie hulgast kauaaegse Lääne-Virumaa Keskraamatukogu direktori Liisa-Ann Düüna. See raamat koondab endasse Liisa elutöö, mõtted ja ütlemsed, meie osaks jääb selle lehitsemine mälestustes.

Liisa oli oma juurtelt põlisvirulane, Rakvere piiga. 1961. aastal lõpetas ta Rakvere 1. Keskkooli ja kui tuli aeg otsustada, millist ametit valida, siis raamatu-usku inimesena jätkas ta aastail 1964–1969 õpinguid E. Vilde nimelises Tallinna Pedagoogilises Instituudis kaugõppes raamatukogunduse erialal. Liisa on öelnud, et kui ta ei oleks valinud raamatutega seotud eluteed, siis oleks temast saanud ilmselt muuseumitöötaja, sest kodupaiga vaimuvara ja kultuuripärandi uurimine, jäädvustamine ja hoidmine on olnud talle nii tähtis kui ka hingelähedane. Oma diplomitöögi seostas ta just kodukandiga. Ülikooli lõputöö “Rakvere rajooni koduloobibliograafia 1960–1968” käsitles ju üsna lühikest ajalõiku ajaloo ulatust silmas pidades, kuid materjalis sügavutimine ja põhjalikkusest kõnelevad ühtekokku 3758 kodulookartoteegi kaarti, igaühes talle säilitamist väärivat. Aastakümneidki hiljem oli kodulookartoteegi pidev täiendamine Liisa jaoks tähtis tööloik. Küllap mõlkus tal mõttes juhtimisjärje üleandmise järel just koduloorhiivile pühendumine.

Raamatukogutööd alustas Liisa 1966. aastal Rakvere Rajooni-raamatukogu lugemissaalis. Viimasel tööaastal meenutas ta muigelsui, et esimene tähtis nõupidamine, kus ta noore töötajana osales, käsitles lugemissaalis kohalkasutatavate raamatute laenusena arvestamist või mittearvestamist. Samateemaline vaidlus leidis aset aastakümneid hiljem, ühel Liisa viimastest nõupidamistest. Nagu poleks vahepeal 40 aastat olnudki.

1971. aastal asus Liisa Düüna rajooniraamatukogu direktori ametikohale. Juhiaastaid sai lõpuks kokku tervelt 34. On selge, et nii pika aja sisse mahtus erinevaid ideoloogilisi tuuli, kampaaniaid, isegi riik jõudis vahetuda. Omamoodi ime on fakt, et Liisal õnnestus jääda parteituks ka kõige kuumemate värbamiskampaaniate kiuste. Raamatukogusid peeti ju ideoloogilisteks asutusteks ning nende juhtidelt oodati vankumatut parteitruudust. Ka iseseisvuse saabudes ei liitunud Liisa ühegi erakonnaga, kuigi jälgis teraselt poliitilisi sündmusi ja südames oli oma eelistused teinud. Parteijooksiklusse, mille eesmärgiks oli kasu saamine, suhtus ta irooniaga.

Pikad aastakümned maakonna raamatukogude eesotsas nõudsid niivõrd jäägitut pühendumist, et ei tulnud vist pähegi vahel ka iseendale mõelda. Oma piirkonna raamatukogude ühtseks pereks sidumise oskus väljendus vahest kõige selgemini, kui keskraamatukogu suure naisteväega

tõtati appi haruraamatukogude kolimistele, inventuuridele. Need olid omamoodi talgupäevad, mis lasid tunda meie-tunnet ja ühise tegemise jõudu. Kui tulid uued ajad, mis nõudsid uutmoodi enesekehtestamist, ei jätnud Liisa oma maakonna töötajaid nende palgavõitlustes kohalike otsustajatega üksi, vaid koostas kirju, nõustas, koputas omavalitsuste juhtidele südamele.

Liisa kuulus tegija, mitte käskija tüüpi juhtide hulka. Temas peitus suur annus tegutsemisvajadust, tahet olla ise asjade keskel. Ta ei olnud karjäärinaine, vaid asus juhirolli selleks, et tööd hästi tehtud saaks, käivitas kollektiivi teo ning innukuse, mitte käsuga. Ise käsi külge pannes teadis ta, millise vaevaga midagi saavutati, et ei nõuaks võimatut ning oskaks oma töötajate pingutusi hinnata. Liisa oligi pigem raamatukogu perenaine, kes kujundas oma majas külalislahke õhkkonna, oli igal üritusel kohal esimesena, lahkujate hulgas viimane. Ikka käis ta hoolitsev pilk üle saali – kas kõigil on mugav, kas kõigile on jätkunud toole.

Oma raamatukogule uue kodu rajamine oli Liisa elutöö krooniks, see oli vahest oma kodust rohkemgi südames. Vana raamatukogu ülikitsaste riulivahede aadressil sai sageli nalja heidetud, et need ongi vaid Liisa saleduse ja pikkusega töötajale sobivad.

Uue raamatukogu asukoht linna südames oli võitluse esimene võit. Maja kujundamisel said märksõnadeks värvijulgus, valgusküllus, kodusus, uue sisu sobitamine vana hoonega. Kuid raamatukogu ei ole vaid maja ja raamatud, seetõttu oli Liisa südameasjaks kogude sisestamine elektroonilisse andmebaasi ja arvutilaenutuse kiire rakendamine. Et uus maja pakuks ka uue kvaliteediga teenindust.

Suuri sõnu ei armastanud Liisa ise teha ega ka teiste suust kuulda. Ka tunnustuse kannul pole ta kunagi sammu kiirendanud. Õnneks on tema tegemisi märgatud ja ära märgitud. 2003. aastal pälvis Liisa Düüna Valgetähe V klassi ordeni, 2005. aastal tänas Rakvere linn teenekat raamatukogu juhti oma teenetemärgiga ning Lääne-Viru Maavalitsus tunnustas teda elutööpreemiaga.

Tähelepanu keskmesse pole Liisa kunagi tahtnud tükkida, tema enda tähelepanu oli ikka pööratud teistele inimestele: töökaaslastele, raamatukogu lugejatele, lähedastele, sõpradele.

Iseendast rääkis Liisa pigem võllanalja visates või väikese irooniaga, kui üldse. Ega vist paljud tema naljasoone sügavust aimanudki, see on rohkem omadele teada. Aga kõik teadsid Liisa kuulsaid kapsapirukaid, teadsid ka tema imelist võimet kududa ja lugeda üheaegselt ning ega jõudnudki enam ahhetada, kui Liisa tuli nõupidamisele jälle uue omakootud kampsuniga.

Paljud avastasid üllatusega, et Liisal on veel teinegi eesnimi – Ann – alles siis, kui ordenisaajate nimed ajalehes avaldati. Meie suus kõlas ju ikka:

Liisa teeb, Liisa toob, Liisa ütles, Liisa teab. Tema juubeli puhul nimetasime 3. aprilli naljatamisi liisapäevaks ning otsustasime seda tähistada edaspidi igal aastal nagu teisi rahvakalendrist teada-tuntud tähtpäevi. Kahjuks tuli järgmised liisapäeva tervitused saata aga juba haiglasse ning nüüdseks on liisapäeva kommetesse lisandunud küünalde süütamine ja pea langetamine tema haul.

2005. aasta suveks kavandas Liisa maakonna endiste raamatukogutöötajate kokkutulekut. Kahju, et kokkusaamisest sai hoopis hüvastijätt.

Reet Tomband

SVEN MAIVÄLI

20.04.1947–27.10.2005

Sven Maiväli sündis 20. aprillil 1947 Tallinnas. Lõpetanud 1965. a Tallinna 10. Keskkooli, asus ta 1966. a õppima Tallinna Pedagoogilisse Instituuti raamatukogunduse ja bibliograafia erialale, mille lõpetas 1970. aastal.

Aastatel 1970–1991 töötas Sven Maiväli ENSV Vabariiklikus Teaduslikus Tehnikaraamatukogus vanembibliograafina, bibliograafiaosakonna juhatajana, direktori asetäitjana ning 1985–1991 direktorina. Aastatel 1992–1994 oli Sven Maiväli Tallinna Tehnikaülikooli Raamatukogu asedirektor. 1995. a asus Sven Maiväli juhtima Eesti Hoiuraamatukogu, mis jäi saatuse tahtel tema viimaseks töökohaks.

Mäletuskilde

Täna, kui mõtlen Sulle, on kaunis päikseline sügispäev. Samasugune valusalt ilus, kui peaaegu aasta tagasi, mil Sind Pärnamäel ära saatsime.

Oli kaunis päikseline augusti lõpu päev 1971.(?) aastal, kui kohtusin Sinuga esmakordselt, juhuslikult tänaval, teadmata, et meist mõne päeva pärast saavad kolleegid. Olin puhkusel, jalutasin oma väikese pojaga Harju tänava raamatukaupluse juures. Pilku köitis salgake lõbusalt vestlevaid noori, kellest üks oli tähelepanuväärne – pikk, sale, blond, sinisilmne, päevitunud, viikingi välimusega noormees.

Puhkuselt naastes kohtasin Sind varahommikul, veel lugejatele suletud Vabariikliku Teadusliku Tehnikaraamatukogu pikas, tühjas, pimedavõitu koridoris. Jahmatasin ja mõtlesin, et mida teeb küll selline noormees siin? Peagi sain teada, et oled meie uus kolleeg bibliograafiaosakonnast. Kuna tegelesin tollal universaalse detsimaalklassifikatsiooniga, siis lisas Sulle aupaistet ja salapära teadmine, et olid oma diplomitöö kirjutanud Ranganathani fassettklassifikatsioonist, millest meile õpingute ajal üsna põgusalt oli räägitud. Peagi sai Sinust bibliograafiaosakonna juhataja ja mõne aasta pärast direktori asetäitja teadusalal. Raamatukogundus sobis Sulle, Sven! Sa armastasid raamatuid ja muusikat, loodust ja sporti. Ema oli kasvatanud Sind heatahtlikuks ja leebeks.

Oli üsna loomulik, et Sinu töö jätkus tehnikaraamatukogu direktorina. Lihtne see polnud, raamatukogud olid tollal ju liigitatud ideoloogia-asutusteks. Ülemusi oli palju: Eesti infoinstituudis ja plaanikomitees, Venemaa keskses tehnikaraamatukogus Moskvast. Kirju ja aruandeid tuli saata kõigile ja suurem osa neist oli vene keeles. Närvesööv oli Eesti raamatukogudele välisperioodika tellimise eest vastutamine. Hooltnõudev Eesti, Läti, Leedu, Valgevene ja Kaliningradi tehnikaraamatukogude kokku-

tulekutel osalemine ja nende organiseerimine Eestis. Sulg oli Sul hea ja ka teiste kirjutatu vaatasid väga hoolikalt üle, põhimõtteks oli, et kirjapandus ei tohtinud olla komavigagi. Üks Su lõpututest tegemistest direktorina oli raamatukogule lisaruumide ja uue hoone taotluste koostamine. Olles seitse aastat Su asetäitja, nägin seda tänamatut tegevust lähedalt. Viimane variant tulevases tehnikaraamatukogust, ühes hoones infoinstituudi ja loodava tehnikamuuseumiga, oli Sul kavandatud tõeliselt nüüdisaegseks. Kahjuks jäi see vaid unistuseks. Kui see poleks nii olnud, võimalik, et meil oleks ka praegu Eesti keskne tehnikaraamatukogu alles.

Olen veendunud, et naistekollektiivi sobivad juhtima mehed, kes on rahulikud, mõistvad ja üle arginäaklustest, sellised nagu olid Sina. Meenub, et lõbusamates situatsioonides tavatsesid Sa lõõpivatele alati vastata: „Töö ajal olen ma naine.” Ränka ja rusuvat distsipliini meie naised ei pidanud taluma, oli meeldiv ja vaba õhkkond. Ja kui vahel tuli mõte, et võib-olla kannatab töö selle tõttu, siis olles hiljem töötanud mõnes teises suurraamatukogus, võin öelda, et ei kannatanud. Pigem vastupidi, meil ei olnud kummastavaid tegematajätmissi. Halbades ja kitsastes töötingimustes sajan-ditevanuses majas Olevimäel saadi sõbralikult ja kenasti hakkama.

Meenub veel üks päikseline oktoobrihommik kolhoosipõllul, kus tollal tuli sageli saaki koristamas käia. Seekord olime seitsmekesi kaugel ja pikalt: nädala mulgimaal Läti piiri lähedal. Tuleb brigadir tööd andma. Suhtub meisse millegipärast väga tõredalt ja hakkab seletama, et on vaja kaalikad üles võtta – varrest kinni ja tõmmata ja siis traktori kärusse visata. Situatsioon on ebameeldiv ja alandav. Ja siis ütled Sina rahulikult: „Näidake meile palun ette!” Seejärel rivistume nagu üks mees poolkaares traktori järelkäru ümber, brigadir näitabki korduvalt ja meie hoiame suuri vaevu naeru tagasi. Pärast lõunat hakkab vihma sadama. Kuna suhted brigadiriga on rikutud, läheme siivselt põllule. Traktorit ei tule ega tule. Otsustame siis põllul ära juua selle viinapudeli, mille oled meile õhtuks ostnud, et seda tarbida ööbimispaigas, mahajäetud koolimajas, mis suvise õpilasmaleva järel näeb välja nagu narkourgas ilma süstaldeta. Peale võtta on ainult poriseid, kindaga puhtaks nühitud kaalikaid. Ja hakkabki soe, justkui oleks päike paistma hakanud.

Sinus oli Päikest, Sven!

Reet Kukk

Sven oli väga meeldiv vestluskaaslane. Kõige muu kõrval oli temaga sageli juttu ka sellest, mida keegi parajasti loeb. Ja nii tuli ilmsiks, et meil on ühiseid lemmikautoreid. Tundus, et Sveni köitsid romaanid, mille tegelased elasid küll aastasadu tagasi, kuid seisid eetiliste probleemide ees, mis pakuvad peamurdmist ka nüüdisajal. Siia kuuluvad näiteks Mika Waltari teosed. Nende eestindused olid Svenil pea kõik läbi töötatud ja ta otsis lisaks originaale, mis meil veel tõlkimata. Seejuures abistas teda korduvalt pearaamatukoguhoidja Tarmo Leetmaa, kelle hoole all on hoiuraamatukogus soomekeelne kirjandus.

Teine klassik, kellest sageli juttu tuli, oli Graham Greene. Tema puhul väärtustas Sven seda, et autor otsib oma keerulise ja vastuolulise karakteriga tegelastes inimlikkust, vaeb headuse ja kurjuse loomust, olles veendunud, et kumbagi ei saa selgesti eritleda, nad on omavahel seotud ja läbi põimunud. Mitmel korral oli meil vaatluse all suurromaan „Vägi ja au“.

Sveni lemmikuid oli ka itaallane Umberto Eco oma keskaega viivate romaanidega. Filosoofilises ja detektiivses „Roosi nimes“ on muu hulgas suggestiivselt kujutatud kloostri raamatukogu, selle salakäike, müstilist õhkkonda, mis üsnagi erinev tänapäeva ratsionaalsest miljööst. Kirjaniku viimaseid teoseid „Baudolino“ on aga paljukihiline raamat vale ja tõe vahekorra, sellest, kuidas vale saab tõeks ja vastupidi.

Kõigest sellest oli Sveniga juttu nii tööruumides kui ka paaril juhuslikul kohtumisel suvepäikeselises Stroomi rannas, mille ligidal ta elas. Ja lõpetagem tõdemusega: inimesest räägib mõndagi ka see, missuguseid raamatuid ta loeb.

Mihkel Loodus

ARVUSTUSI

Malle Ermel

MAAILMA RAAMATUKOGUDE AJALUGU BORIS VOLODINI PILGU LÄBI

Boris Volodiniga, keda tundsin üle kahekümne aasta, seondub lähiminevikust kaks vastandlikku tunnet – kurbus ja rõõm. Kurbus, kui lugesin RK-st teadet tema ülekohtuselt varajasest lahkumisest igavikuradadele. Rõõm, kui hoidsin käes tema monograafiat “Maailma raamatukogude ajalugu” (mille esimene trükk ilmus Peterburis 2002, teine täiendatud trükk sealsamas 2004) Piret Lotmani eestinduses (Tallinn: Eesti Rahvusraamatukogu, 2005).

Et raamatukogude – raamatukogunduse, ka informatsiooni(nduse), mis viimasel kümnendil üha laialdasemat kasutamist leiab – ajaloo uurimine maailmas jätkuvalt aktuaalne on, tõendab selleteemaliste publikatsioonide hulk. Käsitlemist leiab neis tavapäraselt kas mõne konkreetse raamatukogu ajalugu, küllalt tihti raamatukogude (raamatukogunduse) ajaloo mingi kitsam või laiem teema, mis ühe-kahe uurija töö tulem. Harvem kohtab uurimusi, kus vaatluse all raamatukogude areng mingis riigis või ajastul ning enamasti on sel puhul tegemist autorite kollektiiviga. See on ka mõistetav, sest raamatukogude ajalugu ulatub viie aastatuhande taha.

Kuidas mahutada need viis tuhat aastat mõnesajale leheküljele? Korrata üldteada kuulsate raamatukogude ja isikute nimesid, aastaarve ning muid fakte? Raamatukogu kui institutsiooni ajalugu on Volodini jaoks “... kahe esmase funktsiooni – fondi moodustamise ja teenindusfunktsiooni – suhte ning vastastikuse toime muutumine ajas ja ruumis” (lk 7), st informatsiooni talletamise ja kättesaadavaks tegemise ajalugu. Ta võttis seda käsitleda raamatukogu kui ühiskondliku institutsiooni ajaloona raamatukogutüüpide evolutsiooni kontekstis (lk 12) nii ajas kui ruumis, ideede lähtekohti ja mõju jälgides. See nõuab autorilt filosoofilise üldistamise võimet, mille eelduseks sügav eruditsioon. Peatükkide lõpus toodud viited ja kommentaarid tõendavad seda.

Erilise huviga süvenesin Nõukogude Liidu raamatukogude (raamatukogunduse) käsitluse – selles pole omaaegset paraadlikkust ning vastandumist välismaa raamatukogundusele, ka oma maa varasemale ajaloole. Totalitaarsete režiimide sarnasus vaatab vastu ka NL-i ja Kolmanda Reich'i raamatukogude ajaloost.

Boris Volodin oli estofiil ja nii on ka meie raamatukogundusel koht maailma raamatukogude ajaloo käsitluses. Ta selgitab meie kodu-raamatukogude pikka traditsiooni ning tõstab esile meie raamatukogude kõrget informatiseerituse taset nüüdisajal. Märkimata ei jää ka Tartu Ülikooli Raamatukogu uus hoone, mis oma funktsionaalsuses eristus NL-i toonasest raamatukoguarhitektuurist, samuti Rahvusraamatukogu nüüdisaegne kodu.

On selge, et sellise haardega ülevaate teose ilmumine äratav tähelepanu ka väljaspool autori kodumaad. Vastukajaid on ilmunud mainekates raamatukogundusajakirjades. Peter Hoare'i arvates takistab vaid keelebarjäär raamatut väljaspool Ida-Euroopat bestselleriks saamast (*Library History, Vol. 20, July 2004, 147–148*); Irina I. Lynden on nimetanud seda läbimurdeks raamatukogude (raamatukogunduse) ajaloost Vene raamatukogude/raamatukogunduse ajalookirjutuses, sest Volodin on esimese postnõukogude autorina asetanud Venemaa raamatukogud maailmaajaloo konteksti (*The Library Quarterly, Vol. 73, 2003, 472–474*). Michael Knoche hinnangul väärivad Volodini *opus magnum* ka tõlkimist saksa keelde (*Zeitschrift für Bibliothekswesen und Bibliographie, 2005, Heft 5, 281–282*). David Vseviov avaldas oma arvustuses (*Sirp, 14. juuli 2006, nr 27*) kahetsust, et maailma raamatukogude ajaloo tutvustamiseks eesti keeles ei valitud mõnd teist teost. Pidamata end raamatukogude ajaloo suureks asjatundjaks, kuid olles mõnda viimasel kümnel-viieteistkümnel aastal ilmunud ajalookäsitlust lugenud, julgen jääda eriarvamusele ja soovitada neile, kes pole veel Volodinit lugenud, seda teha. „Maailma raamatukogude ajalugu“ on kergesti loetav, rohketel illustratsioonidel on oma informatsiooniline lisaväärtus, samuti nime- ja koharegistril.

LEHITSEDES JA LUGEDES...

Majad, raamatud, inimesed: 90 aastat Tartu linnaraamatukogu / Tartu Oskar Lutsu nimeline Linnaraamatukogu ; koost. Elle Tarik, Linda Jahilo, Külli Peegel ; toim. Asta Niinemets, Viire Villandi ; kaanekujundus Kristjan Mändmaa. Tartu, 2005. 201 lk. : ill., portr. – Bibliogr. lk. 199-201.

Eesti raamatukogunduslikku kirjandusse on lisandunud üllatavalt huvitav raamat. Võtad kätte, lehitsed, loed, sirvid siit-sealt ja hakkadki lugema...

Huvitav on pealkirigi, milles esinevad kõik olulised komponendid, mis ühele raamatukogule on hädavajalikud, kuigi nende sõnade järjekord pealkirjas ei taha meelde jääda. Märkimata on jäänud “lugejad”, aga raamatust nad ei puudu, neil on oma sõna öelda.

Meeldiv ja inforohke on raamatu kujundus juba kaanest alates: kogu maakera on kimbuna su ees nagu ühes heas raamatukogus. Huvitav ja hariv on vaadata fotosid raamatukoguhoonest eri aegadel tänaste pargi-raamatukogudeni välja, raamatukoguhoidjaist ja muidugi portreesid isikuist – Tartu linnaraamatukogu direktoritest ja ka teistest, keda ei oskakski seostada raamatukogundusega. Illustratsioonidena on kasutatud raamatukogu templeid eri ajastuist (lk 19, 95, 133), ka isikute eksliibriseid (lk 89, 129) ning ametlikke dokumente, kirju (nt lk 40, 53, 60).

Oluliste kaunistuselementidena jäävad silma tagasihoidlikud, kuid üllisukad ja tänases päevas mõtlemapanevad ütlemlised raamatukogujuhatajailt, näiteks:

“Me peame üle saama sest seisukohast, mis on valitsev laiaades ringkondades, et raamatukoguhoidja on vaid ametnik [...] Vajalik üldhariduse nõue, kutseline ettevalmistus, isiku valik, soodustused edasiarendamiseks ja vastav tasu – need on tingimused meie raamatukogunduse edaspidisele arengule.” (Linda Ploompoo, 1938, lk 48).

“ Kõige raskem [töö] oli ikka raamatute hävitamine [...]. Seda oli raske pealt vaadata. See oli nii mõttetu.” (Eljo Kaldalu, 2002, lk 94).

“Tulgu millised meediumid tahes – raamat jääb.” (Elle Tarik, 1998, lk 114).

“Eestlased väärivad seda, et neil oleksid head raamatukogud.” (Asko Tamme, 2003, lk 146).

Raamatu saatesõna annab sisust väga hea, asjaliku ja põhjendatud ülevaate. Raamat koosneb eriilmelistest artiklitest: uurimused arhiivi-

materjalide alusel, usutlused/küsitlused ja raamatukogu 91. aastapäeva (3. apr. 2004) ettekandekoosoleku sõnavõttude tekstid või teesid.

Tartu linnaraamatukogu juhatajate tööde-tegemiste põhjal koorubki raamatukogu ajaloo põhiprobleemistik, mille detailne käsitus võiks valmida 100. aastapäevaks!

Allakirjutanule teeb raamatu lähedaseks see, et tean, tunnen, olen kohtunud kõigi intervjueeritutega: Eljo Kaldalu, Elle Tarik, Tiit Jänese ja Asko Tamme; veel ka Linda Ploompuu (suur Tartu patrioot ka Raamatu-palati teadusdirektorina), Alo Tilga ja Aimi Hiirega (ta võttis mu tööle ülikooli raamatukokku). Mart Pukitsat teadsin kunstniku ja tõlkijana ning tuntud figuurina omaaegses Tartus. Nimepidi olin kuulnud ka esimesest juhatajast Ivan Abarenkovist.

Mitme sisuka uurimuse autor on Elle Tarik. Tema artiklist “Tartu Rahvaraamatukogu Selts (1912-1925)” saame teada, et seltsilt saadud raamatud olidki aluseks Tartu Linna Avalikule Raamatukogule, mis avati 5. veebruaril 1921. Selts toetas rahaliselt veel mitmel aastal linnaraamatukogu tegevust. 4. aprillil 1925 otsustas peakoosolek seltsi likvideerida, kinkides raamatukogule kassajäägi eest ostetud kuus raamatut. Uurijail Annika Hramovil ja Linda Jahilol on kummalgi üks artikkel, vastavalt raamatu-kogujuhatajate Mart Pukitsa ja Aimi Hiire kohta. Küsitluste läbiviijad on Õie Tammissaar, Elle Kasemets ja Elle Tarik.

Uurimused ja küsitlused isikute kohta on head ka oma ülesehituselt: alguses portree vajalike daatumitega, järgneb biograafilise leksikoni suunitlusega lühilugu (faktistik), seejärel uurimuslik elu ja tegevuse ülevaade või usutleja küsimused ja isiku vastused neile. Küsimused puudutavad tööd, huvialasid, inimese elu, arvamusi ja mõtteavaldusi, kavatsusi. Iga küsitletu kajastab oma tegevust ja võimalusi ajastule iseloomulikena ja ausalt. Ükski isik ei jää ühekülgseks, nt ainult juhatajaks, vaid inimeseks selle sõna laiemas tähenduses. See on võluv.

Asko Tamme artiklitest seoses Tartu linnaraamatukogu vajaduste ja uue raamatukogu kavandamis- ja ehitusprobleemidega õhkub tõsist taht, hoogsust asja ajada ja saada Tartu rahvale uus raamatukoguhuone. Senised taotlused ja arutelud linnavalitsusega on kestnud aastatel 2002–2005: vastust ei ole, vajadus – ON!

Ajaloolise ülevaate raamatukogu majadest (ka harukogudest) annab Elle Tarik, mis ongi tõsiseks eellooks ja põhjenduseks praegustele taotlustele. Juba 1927. aastal on väitnud Mart Pukits: “Aastate pärast jõuame ehk ka moodsa raamatukogu hooneni, kus lugemisvõimalused veelgi avaramad ja mugavamad” (lk 35).

On loomulik, et raamatust kostab ka lugeja hääl. Ja kõnelevadki – nii vanuselt kui ka erialaliselt väga erinevad inimesed: õpilane, gümnasist,

müügi- ja teenindusjuht, kirjastustöötaja, literaat, teadlane. Soovitaksegi avaramaid ruume, avariileid, et raamatut vaadata ja käes hoida, kiiret ja asjatundlikku teenindamist, konkreetse infosoovi lahendamist, raamatukoguhoidjat, kes oskaks ja tohiks nii soovitada kui ka hoiatada, sõbralikku keskkonda, suuremat atraktiivsust, vaimukeskust, huviringe, malekooli jpm.

Huviga loetav ja raamatukogurahvale mõtlemisainet pakkuv on ka Anu Mõistliku arutlus “Tartu linnaraamatukogu ajakirjanduse pilgu all” (lk 181-186), kuidas sujuks ajakirjanike ja raamatukoguhoidjate sisuline koostöö paremini.

See raamat on mitmekihiline uurimuslik artiklikogu: Eesti ajalugu ja kultuurilugu, Tartu ajalugu, raamatukogu ajalugu, raamatukogunduse lugu paljude huvitavate isikute lugude reana, oluline andmeallikas. Teatmeteos!

Sel raamatul on ka väga head toimetajad ja tubli korrektor.

Mida võiks soovida?

Raamatus on mitmeid rühmafotosid (nt lk 36, 66, 71, 81, 97), allkirjas on nimetatud tavaliselt üks oluline isik. Kas olnuks mõeldav kindlaks teha veel teisi või kõiki isikuid?

Võinuks olla isikunimeregister, et esitada neidki, keda tekstis või fotode allkirjades on nimetatud (nt Miina Härma, Alice Kuperjanov, Juhan Tork, Linda ja Kaarel Eenpalu (Einbund), Konrad Mägi, Jaan Eilart, Laine Peep, Vaike Linnasmägi, Helene Kulpa, Udo Mägi, Ella Kaur, Mare Laos, Margarita Porovardja jpt). Register aidanuks uut teavet saada, seoseid luua, avanuks raamatu sisu laiemalt, tekitanuks huvi neiski, kes raamatukogundusest otseselt ei huvitu.

Valikbibliograafias on 37 nimetust, artiklite juurest (ka seest) võib leida veel allikaid. Bibliograafia ei ole küll kuigi mahukas, kuid isikuga seonduva otsimiseks tuleb kogu lugu läbi vaadata. Oleks ehk võinud rühmitada:

1) raamatukogu kohta, 2) isikutega seonduv nimede tähestikulises reas?

Kokkuvõtvalt: tänusõnad kõigile tegijaile. Tubli töö on tehtud! Eesti raamatukogude ajalugu on rikastunud ilusa, väga sisuka teosega.

MITMEKIHLINE SÜNNIPÄEVATORT

Majad, raamatud, inimesed: 90 aastat Tartu linnaraamatukogu / Tartu Oskar Lutsu nimeline Linnaraamatukogu ; koost. Elle Tarik, Linda Jahilo, Külli Peegel ; toim. Asta Niinemets, Viire Villandi ; kaanekujundus Kristjan Mändmaa. Tartu, 2005. 201 lk. : ill., portr. – Bibliogr. lk. 199-201.

Sünnipäevade üks ilmestajaid ning hinnanguandjaid on tort. Sünnipäevalaps võib selle tellida, aga tihti annab märgatavalt parema tulemuse ise valmistamine. Ülemkondiitrite Elle Tariku, Linda Jahilo ja Külli Peegli juhtimisel on valminud väga heal tasemel maiustus. Tasemel tort loob mõnusa meeleolu ja lennukaid mõtteid ning enda ümber vilka tegevuse. Algne tõuge – juubelinäitus – on leidnud mitmekihilise mõnusa lahenduse, millel ka silmailu.

Sünnipäeval võtab kindlasti sõna direktor või räägitakse ühe ning teise juhataja ajast. Meeldiv on, et on püütud kaasata kõik raamatukogu juhtinud isikud. Eks juhtivtöötajate lood ole natuke sarnased, boonuse annab teave, mida tehti rohkem, kui ajad ja olud võimaldasid. Vanemate juhatajate ülesastumised on monoloogivormis. Elevust tekitavad raamatute päästmise aktsioonid. Ilmekas on Kirjandusmuuseumi 1940ndate lõpu olukord, kus andes hommikul portfelli Leida Laidveele, said selle õhtul pööningult pärinevate raamatute-ajakirjadega täidetult tagasi. Tänuväärne on, et tordi lahtilõikamise juures viibib ka Eesti raamatukogunduse „müstik” Ivan Abarenkov. Inimeste tutvustamisel pole piirdutud nimesiltidega, vaid teatmeteose laadis infoga.

Kuluaarivestlustele üleminekul on esiplaanil ikka veel direktorid. Uuritakse nende mõtteid ja tegevusi, mis seonduvad raamatukogundusega. Osa küsimusi on konkreetseid, osa üldised, lihtsalt vestlust suunavad. Kui on teada huvitav jutuaines, piisab soovist: „Rääkige veel mõni vana lugu revident Sipriast”. Eljo Kaldalu toob väga hästi välja kogu aeg valitsenud kinnimineku hirmu, mis olevat olnud hullem kui raamatute hävitamine. Eks iga direktor kutsub pidustustele oma sõprusringkonna inimesi. Ilmekalt tuleb välja, kelle külalised on suuremas osas võimuesindajad, kelle puhul kultuuriinimesed või erialaüldsus. Vestluse arenedes ilmnevad ka erinevad seisukohad juhtide suhtes.

Sünnipäeval liiguvad inimesed ikka ruumist ruumi (maja tuleb ju üle vaadata) ehk tordi juurest kaugemale. Tegevust on palju ning kõike ei suuda haarata. Saginas läheb kaduma Linnar Priimäe esinemine, mida esitatakse teeside tasemel. Keegi ei kinnita, et tal on salvestus olemas. Ikka

veel viisakate inimestena arutakse raamatukogu häid ja halbu külgi. Urmas Tõnisson toob ilmekalt välja, millist infot ta raamatukogust soovib. Tordisöömisel ei puudu meedia esindajad. Nemas teavad, et raamatukogu meediakuvand kaldub kultuuriürituste korraldamise koha ning linnaasutuse (vastavalt 38 ja 30% lugudest) poole.

Eks ikka astutakse suhtlusse tordi läheduses seisva direktoriga ning uuritakse eelkõige tuleviku kohta. „Soomele järele ja mööda!” naljatleb juhtmees. Õhinaga räägib ta Südalinna parki kavandatavast raamatukogust, kuid ohkab ajaloolisele kogemusele tuginedes, et ehituse põhjendamine ja ettevalmistamine on aastakümneid kestev ränkraske tõusude ja languste jada.

Tort saabki otsa. Kuskil kraamitakse veel välja vanu fotosid ja dokumente, samal ajal klõpsutatakse uusi pilte. Varasematel pildistamistel on tihti objektiivi ette jäänud mõtlikku nägu tegev raamatukoguhoidja. Nüüdisaegsemates on õnnestunud raamatukogu elu fokuseerida. Armas dokument on Aimi Paas-Hiire avaldus, kus ta julgeb paluda töökohta ning teatab, et võib täielikult anduda teenistuskohustustele, sest teisi siduvaid kohustusi tal ei ole.

Tordist saadud maitseelamuste kirjeldamiseks sobiks raamatukogu kodulehekülg, kuid sellel klikkamine ei anna eriti palju tulemusi, rohkem bibliograafia kandi pealt. Samas on meisterdatud tordi kihid vägagi netipõhised. Õige pea tuleb raamatukogu 100. sünnipäevaga seonduvalt hakata mõtlema uutele maiustele. Vahet pole, kas valmiv on šarlott, *brownie* või muu, peasi, et tegijad mõtestaksid oma tegevust ning teeksid seda rõõmuga.

ERÜ TEGEVUSEST

MTÜ EESTI RAAMATUKOGUHOIDJATE ÜHING TEGEVUSEST 2004. AASTAL

Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing jätkas 2004. aastal tegevust põhikirjaliste eesmärkide täitmiseks, aidates kaasa raamatukogunduse arengule ja raamatukoguhoidjate kutsehuvide kaitsmisele. Seda eesmärki püüdsid täita ühingu korraldatud suuremad üritused ja arutelud. Töötasid kolm sektiooni, üks töörühm ja kuus toimkonda ning Eks-klubi. Aktiivsemad piirkondlikud ühendused tegutsesid Tartu- ja Võrumaal.

LIIKMESKOND

2004. aasta jooksul astus ERÜ-sse 38 inimest – 9 kooli-, 14 rahva- ja 15 teadus- raamatukogudest. Avalduse alusel astus välja 9, usaldusliikme vahendusel teatas lahkumissoovist 14, maksu tasumata jätmise tõttu arvati ühingust välja 12 liiget, 2004. aasta lõpul on ERÜs 733 liiget (12 auliiget, 684 aastamaksu maksnud liiget ja 37 maksuvõlglast).

Põhikirjast tulenevalt toimus ERÜ liikmeskonnas 2004. aastal põhjalik muudatus. Esmakordselt said ühinguga liituda lisaks üksikliikmetele ka asutused. Toetajaliikmeteks astusid Eesti Hoiuraamatukogu, Lääne Maakonna Keskraamatukogu, Valga Keskraamatukogu, Harju Maakonna-raamatukogu.

JUHATUS

Juhatus töötas aastakoosolekuni koosseisus: juhatause esinaine Krista Talvi (RR), aseesinaine Janne Andresoo (RR), aseesinaine Katrin Kaugver (EAR), liikmed Hele Ellermaa (Kõrveküla raamatukogu), Ludmilla Dubjeva (TÜR), Reet Raudkepp (Vaida raamatukogu), Endla Schasmin (Valga Keskraamatukogu), Marje Tamre (Rahvusvaheline Ülikool Concordia Audentes), Mihkel Volt (RR). Koosolekutel osales kooliraamatukogude sektiooni esindajana juhatause liikmekandidaat Vaike Mändmaa.

Aastakoosolekul valiti aastateks 2003–2004 juhatause esinaiseks Janne Andresoo, liikmeteks Katrin Gottlob (Riigikontroll), Vaike Mändmaa (Pärnu Ühisgümnaasiumi raamatukogu), Ille Riisk (Kõo raamatukogu, Viljandi-maa), Anneli Sepp (EMAR, TÜR) ja Krista Talvi. Senisest koosseisust jätkasid Ludmilla Dubjeva, Hele Ellermaa ja Katrin Kaugver. Juhatus alustas tööd uues koosseisus 1. märtsil.

Revisjonikomisjoni kuulusid Rutt Enok (Harju Maakonna-raamatukogu), Ruth Hiie (RR) ja Kersti Kikkas (TPÜR, Keskkonna-ministeerium).

Juhatus pidas kümme koosolekut, neist kaks laiendatud koosseisuga.

TEGEVUS

Raamatukogunduse üldküsimused

Juhatus püüdis selgitada eelmisel aastal tõstatatud probleemi Eesti raamatukogude koordineerimisest. Sellel eesmärgil kohtus ERÜ juhatus Kultuuriministeeriumi asekancleri Anton Pärna ja raamatukogunõuniku Meeli Veskusega. Jõuti seisukohale, et esmalt oleks vaja uurida tegelikku olukorda. Juhatus võttis enda kohustuseks koostada uuringu lähteülesanne, mille algvariandi panid kokku Ljudmilla Dubjeva ja Katrin Gottlob. Juhatus arutas seda algvarianti korduvalt ning ka koos raamatukogude ja õppeasutuste esindajatega. Uuringu "Raamatukogu- ja infoteenus Eesti arengus" lähteülesanne edastati novembris Kultuuriministeeriumile, kes tellib selle alusel uurimuse. Lähteülesanne seadis uuringu eesmärgiks anda hinnang sellele, kas Eesti raamatukoguvõrgu ja selle üksikute osade ja protsesside toimimiseks on piisavad õiguslikud tagatised ning milliseid abinõusid tuleb rakendada; anda soovitusi raamatukogunduse arendamiseks, et luua hästi funktsioneeriv, kasutajasõbralik ja ressursisäästlik raamatukoguvõrk, ning ergutades kutsealast ja poliitilist diskussiooni raamatukogu- ja infoteenus optimeerimise ja tulemuslikkuse üle, selgitada välja nimetatud teenuse koht Eesti riigi kultuuri-, haridus- ja infopoliitikas.

Sotsiaalministeerium teatas 2004. aasta 20. jaanuari pressiteates, et ministeerium alustab läbirääkimisi **Eesti Meditsiiniraamatukogu** välja viimiseks oma haldusalast ja üleandmiseks mõne suure haigla või teadusraamatukogu alluvusse. ERÜ juhatus sekkus ja väljendas oma märgukirjas (05.02.2004) sotsiaalminister Marko Pomerantsile seisukohta, et Eesti Meditsiiniraamatukogu tuleb säilitada tema praeguses asukohas ning raamatukogu arendamiseks tuleb ette näha täiendavaid vahendeid. Ministeerium moodustas EMRi sihtgrupi kaardistamise ja funktsioonide analüüsi töörühma, mille töös osales ERÜ esindajana algul Mihkel Volt, hiljem Janne Andresoo. 2004. aasta lõpul Riigikogu Sotsiaalkomisjoni esimehe Mai Treiali poolt sotsiaalministrile saadetud kirjas teatatakse, et sotsiaalkomisjon ei toeta "tervikliku meditsiiniraamatukogu lõpetamist ega ümberkujundamist" ning palutakse ministeeriumil kindlustada raamatukogu tegevuse jätkamine.

Kutseküsimused

Raamatukoguhoidja kutsestandard kinnitati 2003. aasta detsembris. ERÜ juhatus moodustas 2004. aasta esimesel koosolekul seitsmeliikmelise kutsekomisjoni, kuhu kuuluvad TÜRI referent Malle Ermel, TTÜRI direktor

Jüri Järs, TPÜ raamatukogunduse õppetooli professor Aira Lepik, Rapla KR peaspetsialist Katrin Niklus, Tallinna Laagna Gümnaasiumi raamatukogu juhataja Eve Rahkema, ERÜ juhatuse aseesinaine Krista Talvi, VKA raamatukogunduse ja infoteaduste kateedri juhataja Ilmar Vaaro. Kutsekomisjon valis 24. märtsil esimeheks Malle Ermeli ja asetäitjaks Krista Talvi. Komisjon pidas kolm töökoosolekut, neist ühe koos koolituse toimekonnaga. Aasta lõpuks valmisid “Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu kutsekomisjoni statuut” ja “Raamatukoguhoidja III, IV, V kutsekvalifikatsiooni tõendamise ja omistamise kord”, CV ja avalduse vormide projektid, mille ERÜ juhatas 2005. aasta jaanuaris heaks kiitis. Eelnimetatud dokumendid rakenduvad Kultuuri Kutsenõukogu kinnitamise järel.

ERÜ juhatuse heakskiidetud “Raamatukoguhoidja III, IV, V kutsekvalifikatsiooni tõendamise ja omistamise korra” kohaselt peavad kõrgharidust mitteomavad isikud Raamatukoguhoidja III kvalifikatsiooniastme taotlemiseks sooritama kutseksami, raamatukogundusalast keskhariidust ja kõrgharidust (olenemata erialast) omavad isikud võivad Raamatukoguhoidja III, IV ja V kutsekvalifikatsiooniastet taotleda ka dokumentide alusel. Raamatukoguhoidja III kutseksam on kirjalik (testid); Raamatukoguhoidja IV ja Raamatukoguhoidja V kutseksam on suuline (vestlus).

Koolituse toimkonna tööplaanis on teha raamatukoguhoidja kutseksami kursuse õppeprogrammid eraldi III, IV ja V astme kutsekvalifikatsiooni taotlejatele. Aluseks võetakse juba olemasolevad raamatukoguhoidjate kutseksamiprogrammide moodulid ning nende üle- ja ümbervaatamisele asuti jaanuaris.

Kuna vajalikud eeltööd kutsestandardi rakendamiseks venisid oodatust pikemaks, saab ERÜ juhatas kutset omistava organi nimetust taotleda alanud aastal.

Kõnekoosoleku “Kutse ja kutsumus” eesmärk oli väärtustada raamatukoguhoidja elukutset, ärgitada oma kutse üle mõtlema ja kõnelema.

ERÜ juhatas tegi IFLA presidendile teist korda ettepaneku tähistada igal aastal oktoobrikuu neljandal esmaspäeval ülemaailmset raamatukoguhoidja päeva alates 2005. aastast.

Raamatukoguhoidjate isikulooline andmebaas

Aastakoosolekut ärgitas ERÜ endine kauaaegne esinaine Anne Valmas (TPÜ AR) jäädvustama oma eriala väarikamaid esindajaid, eesti raamatukogunduse alusepanijaid, oma kutsetööd kutsumusega teinud inimesi.

Algatusrühm tuli kokku 6. aprillil ja veel viiel korral. Algselt oli idee koostada leksikon, arutelude käigus otsustati alustada Eesti raamatukoguhoidjate andmebaasi loomisega. See teostub raamatukogude ühistööna Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu eestvedamisel. Andmebaasi loomise eesmärk

on jäädvustada Eesti raamatukogunduse arengut mõjutanud ja/või pikka aega tulemuslikult tegutsenud raamatukoguhoidjate isikuloolisi andmeid ning sinna valitakse isikud ajaliste ja geograafiliste piiranguteta .

2004. lõpuks olid ettevalmistustööd Eesti raamatukogude ühisprojekti “Raamatukoguhoidjate andmebaas” käivitamiseks peaaegu lõpule jõudnud. Arutelude tulemusena olid valminud andmebaasi ülesehitus, valiku põhimõtted ja ankeet. Juhatus kinnitas 15. novembri koosolekul toimetuskolleegiumi koosseisus Anne Ainz (RR), Malle Ermel (TÜR), Linda Kask (ERÜ), Maare Kümnik (TÜR), Reet Oruste (TPÜAR), Helje Riives (TTÜR), Kalju Tammaru (EHR) ja Anne Valmas (peatoimetaja, TPÜAR) ning kiitis heaks andmebaasi koostamise ja valiku üldpõhimõtted.

ERÜ ja TPÜAR vahel on sõlmitud koostööleping andmebaasi hoidmiseks TRÜARi serveris. Kultuurkapitali ja Kultuuriministeeriumi toetusel ostis ERÜ Tarkvarastuudiolt tarkvara ISIK lisalitsentsi ning andmete kogumine ja töötlemine algab 2005. aastal. Lepingute ettevalmistamisel ja läbirääkimistel oli suureks abiks Riin Olonen (ELNET Konsortsium).

SUUREMAD ÜRITUSED

ERÜ aastakoosolekul 27. veebruaril 2004 osalenud 266 liiget kinnitasid juhatuse tegevusaruande, finants- ja revisjonikomisjoni aruanded ning valisid juhatuse esinaise ning viis liiget.

Toimusid maaraamatukogude sektsiooni suveseminar Türil ja kooliraamatukogude sektsiooni laager Tartus. Erialaraamatukogude sektsioon, kooliraamatukogude sektsioon ja rahvaraamatukogude komplekteerimise töörühm korraldasid igaüks kaks teabepäeva. Vanaraamatu toimikond korraldas seminari “Mõisate uurimise allikad” koos väljasõiduga Järvamaa mõisatesse, ERÜ Tartumaa Kogu jätkuseminari “Kuidas ennast turundada” jm. Rahvarohkeimaks ürituseks kujunes Maaraamatukoguhoidja päev Haapsalus.

ERÜ eestvedamistel korraldatavad **üleriigilised raamatukogupäevad** on leidnud raamatukogude elus kindla koha ja nad täidavad eesmärki – tutvustada raamatukogusid avalikkusele intensiivsemalt. Raamatukogupäevad toimusid 20.–30. oktoobrini ning möödusid moto all “Avastad raamatukogu – avastad maailma”. Avapäeva ettevõtmised toimusid seekord Narvas Hermanni kindluses ja keskraamatukogus ning möödusid mittetraditsioonilises, informatiivses ja südamlikus õhkkonnas. Avapäeva lahutamatu osa kirjanduse tundmise võistluse valmistasid ette ja viisid läbi Pärnu kooliraamatukoguhoidjad, osales 16 võistkonda. Esimese koha saavutas Jõgeva maakonna võistkond (Jaana Koppel, Jõgeva Linna-raamatukogu; Ene Karu, Jõgeva Maakonna Keskraamatukogu; Rutt Rimmel, Jõgeva Maakonna Keskraamatukogu), teise koha Rapla maakonna

võistkond (Taimi Jürgens, Rapla Keskraamatukogu; Mariina Madisson, Lelle raamatukogu; Tiina Talvet, Rapla Keskraamatukogu) ja kolmanda koha Pärnu linna võistkond (Irina Golenkova, Pärnu Keskraamatukogu, Külli Lorents, Pärnu Keskraamatukogu; Krista Visas, Pärnu Keskraamatukogu). Raamatukogupäevade avamise valmistas ette ja viis läbi Narva Keskraamatukogu direktor Ingrid Erilaid, kohalikul tasandil toetas avaüritust Narva Linnavalitsus.

Võistluse “Infootsing internetist” eelvoorus osales 65 inimest, 28. oktoobril Rahvusraamatukogu arvutiklassis toimunud lõppvõistlusel osutus parimaks Marek Saarmark (Eesti Patendiraamatukogu), teisele kohale tuli Anneli Gering (TPÜ AR) ja kolmanda koha saavutas Lea Raak (Järvamaa Keskraamatukogu). Juba seitsmendat korda toimunud võistluse korraldamise raskus oli ka sel korral eelmise aasta võistluse võitjal, Rahandusministeeriumi raamatukogu juhatajal Signe Pärdil.

Raamatukogudes toimus raamatukogupäevade raames palju mitmekesiseid ettevõtmisi, kuid olulisemaks võib pidada ERÜ, ajakirja Raamatukogu ja Kirjanike Liidu koostöös sündinud nn **kirjandustuuri**. 21.–23. oktoobril sõitis kaks meeskonda kirjanikke kohtuma lugejate – raamatukoguhoidjate, kirjandusõpetajate, kooliõpilastega. Ühe teekond kulges Viljandisse, Haapsallu, Järvamaale Albu valda ja Pärnusse. Meeskonda juhtis Jürgen Rooste (Sirbi toimetaja) ning sinna kuulusid Karl-Martin Sinijärv (kultuurisaate “OP” juht), Toomas Raudam ja fs (kodanikunimega Indrek Mesikepp, Loomingu toimetaja). Teine ekipaaž, kus osalesid kohtumiste juhina Jan Kaus (Kirjanike Liidu esimees), Leelo Tungal (ajakirja Hea Laps toimetaja), Urmas Vadi (Kultuurikaja toimetaja) ja Eva Park, jõudis Põlvasse, Võrru, Põltsamaale ja Jõhvi. Kaasa sõitis ka Maire Liivamets. Vastukajadest järeldub, et kohtumised, mis toimusid peamiselt raamatukogudes, olid vastastikku kasulikud ja huvitavad ning koostööd planeeritakse jätkuprogrammina 2005. aastal.

SEKTSIOONIDE, TOIMKONDADE, TÖÖRÜHMADE, PIIRKONDLIKE ÜHENDUSTE JT TEGEVUS

Erialaraamatukogude sektsioon (esinaine Kersti Naber, Eesti Panga raamatukogu)

Sektsiooni nimekirjas on 50 liiget. Geograafiliselt on esindatud kolm Eesti linna: Tallinn, Tartu ja Pärnu. Uuringu “Eesti erialaraamatukogud – kes me oleme?” põhjal selgub, et üldnimetuse “erialaraamatukogud” alt leiame nii riigiasutuste, kõrgkoolide, teadus- ja arendusasutuste ja kultuuriasutuste raamatukogusid-infokeskusi.

Erialaraamatukogude sektsiooni jaoks on informeeritus ja kommunikatsioon strateegilise tähtsusega, kuna liikmed töötavad valdavalt

hajutatult erinevates organisatsioonides ja on reeglina ka väga hõivatud. Kuni detsembrini toimis eduka kommunikatsioonivahendina veebileht, kuid jäi siis kahjuks staatiliseks, kuna veebihaldur lahkus erialaselt töölt. Olulise tähtsusega on sektsiooni liikmetele ka info ERÜ juhatuse otsustest. Sektsiooni esindab ERÜ juhatuses Katrin Gottlob.

Erialaraamatukogude sektsiooni ürituste korraldamise eesmärgiks on pakkuda oma liikmetele ja ka teistele huvilistele võimalust erialaseks suhtlemiseks läbi õppekülastuste ja erialaseminaride. Mais külastati Raamatukoi kauplust ja detsembris toimus sektsiooni aastalõpu seminar Politseiameti raamatukogus. Erialaraamatukogude sügisseminaril Rahvusraamatukogus osales 41 kolleegi, seminari valmistas maist septembrini ette initsiatiivgrupp: Keiu Saarniit TÜ Kliinikumi Medinfo Keskusest, Katrin Gottlob Riigikontrolli Infokeskusest, Signe Pärt Rahandusministeeriumi raamatukogust ja Kersti Naber Eesti Panga raamatukogust.

Erialaraamatukogude sektsioon ei ole aasta jooksul saavutanud ERÜ liikmelisuse suurendamise osas olulisi nihkeid ning teeb ettepaneku luua võimalus astuda ERÜ liikmeks veebipõhiselt.

Kooliraamatukoguhoidjate sektsioon (esineaine Vaike Mändmaa, Pärnu Ühisgümnaasiumi raamatukogu)

Kooliraamatukogude sektsiooni juhatuse koosolekuid toimus neli, asukohaga erinevates Tallinna koolides.

ERÜ kooliraamatukoguhoidjate sektsiooni 2004. aasta prioriteediks oli kooliraamatukogude töökorraldus, raamatukoguhoidja kutsestandardi tutvustamine ning raamatukoguhoidja ametikasvu tagamine, mis on oluline kooliraamatukogude jätkusuutliku arengu seisukohalt. Raamatukogu muutumine õpikeskuseks sõltub eelkõige kooliraamatukoguhoidja kutsepädevusest, tema põhi- ja üldoskustest, tema võimest teha koostööd õppeasutuse juhtkonna ning omavalitsusega.

Sektsioon korraldas kaks vabariiklikku teabepäeva. Aprillis toimus teabepäev “Kooliraamatukogude koostöö õppekirjanduse väljaandjatega”. Enne teabepäeva läbi viidud küsitluses käsitleti õpikute tellimist, valiku põhimõtteid, hinnapoliitikat jne. Lähtuvalt küsitluse tulemustest, arutelust, ettepanekutest koostati märgukirjad Haridus- ja Teadusministeeriumile, Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskusele ning õppekirjandust väljaandvatele kirjastustele. Novembris toimus teabepäev “Kogemuspäev – praktikult praktikule”.

Tulemuslik ja heal tasemel korraldatud vabariiklik suveseminar “Raamatukoguhoidja kutsestandard – väljakutse kooliraamatukoguhoidja isiksuseomaduste, üld- ja põhioskuste arendamiseks” toimus augustis Tartus.

Sektsioon on välja töötanud kooliraamatukoguhoidja professionaalse arengu tagamiseks vajaliku teabe- ning motivatsioonisüsteemi ning esitanud sellekohased ettepanekud Riiklikule Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskusele. Tähtsaimaks neist on riiklikul tasandil kooliraamatukogusid toetava ja nõustava keskuse loomine. On välja selgitatud kogemuspäevade teemavaldkonnad ja läbiviijad, koostamisel on kogemuspäevade toimumise kalenderplaan. (Kogemuspäeval annavad mingis kitsas raamatukogunduslikus valdkonnas paremaks tunnistatud kooliraamatukogude spetsialistid oma raamatukogus teatud kindlal ajal kaks korda aastas teistele raamatukoguhoidjatele konsultatsioone.)

Sektsioon on välja töötanud ettepanekud kooliraamatukogude arengustrategia väljatöötamiseks, tuues esile strateegiliselt olulised küsimused nii riiklikul tasandil (esindatus ministeeriumis, nõustava keskuse loomine jm) kui piirkondlikul (kohalik omavalitsus) tasandil (nõuniku-konsultandi olemasolu, süsteemne välishindamine jm).

Maaraamatukogude sektsiooni (esinaine Sirje Bärge, Kose-Uuemõisa raamatukogu)

2004. aastaks planeeritud põhiülesanded on täidetud. Sektsioon kogunes koosolekule kolmel korral, kus arutati raamatukogu töökorraldusjuhendiga seotud küsimusi, suvise laagri korraldamist, maaraamatukoguhoidja päeva korraldamist. Moodustati väike töörühm, et arutada maaraamatukogude probleeme, otsida neile lahendusi. Töörühma liikmete ettepanekutele toetudes koostati kiri Eesti Maaomavalitsuste Liidu (EMOL) büroo juhatajale Uno Silbergile (samasisuline Sirje Bärge artikkel ilmub ajakirjas Raamatukogu). Pöördumine arutati läbi EMOLi juhatuse koosolekul ja tehti ettepanek kohtuda hiljemalt veebruaris 2005.

Koos maakonnaraamatukogudega viidi läbi kaks suurüritust: juunis maaraamatukogude seminar-laager Järvemaal Türil ja IV maaraamatukoguhoidja päev Haapsalus.

Kokkuvõtteks tõdeb sektsiooni juhataja, et sektsioon töötas loiult, seda nii juhataja suure töökoormuse tõttu põhikohal kui ka liikmete vähese aktiivsuse tõttu. On liikmeid, kes pole suutnud kohal käia ühelgi sektsiooni koosolekul ega vastanud ka juhatuse pöördumistele e-posti teel.

Bibliograafiatoimkond lõpetas juhatuse 6. aprilli 2004 otsusega tegevuse.

Kogude toimkond (juht Silvi Metsar, Eesti Rahvusraamatukogu)

2004. aastal kohtus toimkonna põhikoosseis kahel korral. Novembris koguneti TPÜ Akadeemilise Raamatukogus ja detsembris Rahvusraamatukogus. Lisaks tavapärasele tegevusele olid toimkonna liikmed aastaringelt hõivatud raamatukogude statistika töörühma tegevusega.

Käsitletud võtmeteemad:

1. Kogude statistika.
2. Sundeeksemplari seadus ja selle täiendused.
3. Nõukogude-aegsete vahendusinformatsiooniväljaannete säilitamine kogudes.
4. E-monograafiade komplekteerimine ja peegeldamine ESTERis.
5. Raamatukogudes käivitatud projektide, korraldatavate erialaürituste tutvustamine.
6. Teadus- ja erialaraamatukogude komplekteerimise päevaprobleemid.

Koolituse toimkond (juht Ilmar Vaaro, Viljandi Kultuuriakadeemia)

Väikesearvuline toimkond püüdis keskenduda olulisemale. Raamatukoguhoidja kutset omistavaks organiks saab Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing. Kutsekvalifikatsiooni tõendamiseks ja omistamiseks loodi ühingu juurde kutsekomisjon (esimees Malle Ermel). Toimkonna liikmed püüdsid kaasa aidata komisjoni tööd käivituvate dokumentide valmimisele. Uut kutse tõendamise ja omistamise süsteemi tutvustati mitmetel seminaridel.

Pärast kutsekomisjoni dokumentide põhitekstide valmimist keskendus toimkond raamatukoguhoidja kutseeksami programmi kutsestandardiga vastavusse viimisele. Leiti, et raamatukoguhoidja III kutsekvalifikatsiooni kutsealase koolituse aluseks jääb senine moodulite süsteem. Moodulite uuendamiseks moodustati viis töörühma, mida juhivad: I moodul – Aira Lepik; II moodul – Aivi Sepp; III moodul – Ilmar Vaaro; IV moodul – Anne Uukkivi; V moodul – Malle Ermel

Toimkonna edasiste suundade arutelul ei leidnud toetust seisukoht, et toimkond moodustuks erinevate haridus- ja raamatukoguinstituutioonide esindajatest. Leiti, et tegevus peab tuginema põhikirjale, kus rõhutatakse tegevuse rajanemist demokraatia põhimõtetel, liikmete omaalgatust ja ühistegevust. Ridade täiendamise probleem tõstatati detsembri ühingu juhatuse laiendatud koosolekul.

Enamus koolitustoimkonna liikmeid olid seotud taseme-, kutse- või täiendkoolituse erinevate vormide läbiviimisega.

Toimkonna neli liiget osales 30. septembrist kuni 2. oktoobrini Lätis Jumurdas toimunud 7. Balti riikide raamatukoguhoidjate kongressil. Aira Lepik oli sektsiooni “Professional and Continuing Education” moderaator ning esines seal ettekandega “Postgraduate Education in Library and Information Science: Case Studies in the Baltic and Nordic Countries”.

IFLA Buenos Airese aastakongressi osavõtust tuli Ilmar Vaarol viimasel hetkel tööülesannete tõttu loobuda. Aira Lepik on jätkuvalt IFLA sektsiooni “Education and Training” alalise komitee liige.

Ilmar Vaaro koostas ühingu aastaraamatusse ülevaateartikli “Koolituse toimkonna viisteist tegevusaastat”. Selle kirjutamisel olid üheks olulisemaks

allikaks 27. novembril 2003 Grand Hotel Viljandi konverentsikeskuses toimunud toimkonna 15. tegevusaasta tähistamise ürituse materjalid.

Liigitamise ja märksõnastamise toimkond (juht Marje Aasmets, TPÜ AR)

UDK täiendusköite "Extensions and Corrections to the UDC" (nr 25, november 2003), mille tellis Kultuuriministeerium, sai toimkond pärast korduvaid järelepärimisi 15. aprillil 2004. (Samasugune olukord on kujunenud järgmise numbriga, mil UDK Haagi peakorteris jätkuvalt puudub personal ja KM tellimus on siiani täitmata.)

Täiendusi/muudatusi (nr 25) on võrdlemisi palju: kohamäärajate täpsustused nt endise Jugoslaavia, Araabia riikide, Kagu-Aasia riikide jpm osas; muudatused ajamäärajates; uus üldmääraja -04 Protsessid ja tegevused; liikidest on suuremad muutused 72 Arhitektuuri ja 78 Muusika puhul. Viimasele on pakutud täiesti uut struktuuri, lisaks muusikariistade liigi 681.8 annulleerimist ja ületoomist muusika liiki.

Toimkonna kevadist arutelukoosolekut polnud sellistes tingimustes (suuremahulise ingliskeelse teksti läbitöötamine pingelise igapäevatöö kõrval lühikese ajaga) võimalik ette valmistada. Toimkonna sügisene koosolek jäi ära toimkonna juhi pikemaajalise haiguse tõttu.

On jälgitud UDK liigitusmetoodikat ja ühtlustatud liigituserinevusi ESTER-is. IFLA liigitamise alalisele komiteele on saadetud aruanne ("Subject indexing and classification in Estonia: 2003/2004").

Terminoloogiatoimkond (juht Kalju Tammaru, Eesti Hoiuraamatukogu)

2004. aastal toimus kuus koosolekut, iga koosolek kestis neli tundi. 2004. aasta kolmel esimesel koosolekul (veebruaris, märtsis, aprillis) jätkati kataloogi- ja kirjeterminite läbivaatamist, ühtlustamist ja täpsustamist. Juuni koosolekul jõuti lõpule olemasolevate kataloogi- ja kirjeterminite läbivaatamisega. Eelmainitud terminiplokist jäi ligikaudu kümmekond terminit täpsustamiseks.

Aasta teine tööperiood algas septembris. Alustati infotehnoloogia ja infoteaduse terminiploki läbivaatamist. Terminite andmebaasist väljatrukitud IT-terminid jagati eelnevalt kahe rühma. Ligikaudu 900-st vastava valdkonna terminist püüti eraldada infotehnoloogia terminid. Toimkonnas vaadatakse läbi, täiendatakse ja ühtlustatakse infoteaduse sisuga seotud terminid. Toimkonnaga liitus TPÜ infoteaduste osakonna juhataja Elviine Uverskaja.

Novembrikuu koosolekul jätkati infoteaduse terminite läbivaatamist.

Koosolekutel arutati ka jooksvaid küsimusi, mis olid laekunud terminipäringutest, või üksikuid termineid, mis leiti mõnest keele- või kultuuriväljaandest.

Vanaraamatu toimkond (juht Kadri Tammur, TÜR)

ERÜ vanaraamatu toimkonnas oli 2004. aastal 24 tegevliiget. Jaanuaris toimus Eesti Rahvusraamatukogus seminar, mis käsitles CERLi organisatsiooni, andmebaase ning võimalikku liitumist sellega. Toimkond tões liitumise kasulikkust, kuid soovis eelnevat katsetusaega. CERLiga hakkab läbirääkimisi pidama ELNET Konsortsium. Mais korraldas vanaraamatu toimkond koos Eesti Rahvusraamatukogu ja Tallinna Pedagoogikaülikooli raamatuteaduse õppetooliga kahepäevase seminari teemal "Mõisate ajaloo uurimise allikad". Seminaril osales 53 inimest raamatukogudest, arhiividest ja muuseumidest. Ants Heina juhendamisel toimus ka ekskursioon Järvamaa mõisates.

Novembris osales Kadri Tammur Kultuuriministeeriumi kokkukutsutud vestlusringis arhiivides, muuseumides ja raamatukogudes oleva kultuuripärandi säilitamise strateegia teemal. Jõuti seisukohale, et ühtne, üleriiklik strateegia on tarvis välja töötada. Riikliku strateegia väljatöötamiseks moodustatakse töögrupp, kuhu toimkonna ettepanekul kaasati prof. Tiiu Reimo.

Rahvaraamatukogude komplekteerimise töörühm (juht Ere Raag, Võrumaa Keskraamatukogu)

Töörühma liikmed said kokku kolmel korral. Lisaks osaleti maaraamatukogude suveseminaril Järvamaal, keskraamatukogude laagris Võrumaal ja IV maaraamatukoguhoidja päeval Haapsalus. Peamiselt suheldi e-posti kaudu, telefoni ja kirja teel.

Koos ERÜ büroo, Tallinna ja Põlva Keskraamatukoguga korraldati ühisseminarid komplekteerimisosakondade juhatajatele, töörühma liikmetele ja kirjanduse valiknimestike koostajatele. Tallinna Keskraamatukogus aprillis oli peamiseks arutlusteemaks väärtkirjandus, tutvustati kirjandusnimestike koostamise põhimõtteid ja anti ülevaade komplekteerimise hetkeseisust. Tutvuti Tallinna Keskraamatukogu töötlusosakonnaga. Septembris saadi Põlva Keskraamatukogus ülevaade raamatukogu komplekteerimisosakonna tööst, Kultuuriministeeriumi nõunik Meeli Veskus tegi ülevaate riigieelarvest rahvaraamatukogudele eraldatud teavikute rahast ja selle kasutamisest, räägiti koostööst EMOLiga. Arutleti ka keskraamatukogus komplekteerimisotsuste tegemist, kooliraamatukogu võimalusi ja põhimõtteid nn kohustusliku kirjanduse komplekteerimisel, kirjanduse valiknimestike ning Urrami ja Riksigna seonduvate küsimuste üle. Neid küsimusi arutati ka nelja maakonna (Valga-, Põlva-, Tartu- ja Võrumaa) keskraamatukogude esindajate nõupidamisel Võrumaa Keskraamatukogus detsembris.

Eesti Rahvusraamatukogus toimunud nõupidamisel detsembris saadi ülevaade Rahvusraamatukogu teadus- ja arenduskeskuse ning ERÜ

tööplaanidest. Kuulati loengut Põhjamaade kirjandusest ja tehti koos Kirjanike Liidu esimehe Jan Kausiga plaane uueks aastaks. E. Raag tegi kokkuvõtte ERÜ komplekteerimise töörühma tegevusest lõppeval ja uuel aastal ning raamatukoguhoidjate arvamustest kirjanduse valiknimestike kohta. Otsustati nimestike koostamist jätkata, sest see on tänuväärne ja vajalik töö. (2004. aastal sai valmis kirjanduse valiknimestik 2003 I-II, 2004. aasta valiknimestik peaks meieni jõudma 2005. aasta I kvartali lõpus.)

Analüüsi teabekirjanduse leidumust ERÜ komplekteerimise töörühma poolt 1997. ja 2002. aastal maaraamatukogudes läbiviidud küsitluste kokkuvõtete põhjal. Töörühma liikmed osalesid aktiivselt maaraamatukoguhoidjate seminarlaagris maaraamatukogude probleemide lahendamiseks loodud ja EMOLiga koostöövõimalusi kavandavas töögrupis. Maaraamatukogudele koostati perioodika leidumust ja tellimisraha käsitlev ning kvaliteetse lugejateeninduse tagamiseks vajalikku ajalehtede ja ajakirjade valiknimestikku pakkuv metoodiline kiri. Võeti osa rahvaamatukogude seminar-laagrist ja IV maaraamatukoguhoidjate päevast.

Teadusraamatukogude direktorite ümarlaud (juht Elviira Mutt, Eesti Kunstiakadeemia Raamatukogu) koos ei käinud. Tuleb tõdeda, et käesoleval ajal ümarlaul puudub motivatsioon koostegutsemiseks.

Eks-klubi (president Aita Karjatse, TPÜ AR)

Eks-klubi kogunes keskmiselt korra kuus, et vaadata näitusi, külastada raamatukogusid ja muuseume jm. Tavapäraselt tähistati aruandevalmiskoosolekul ka klubi sünnipäeva, seekord juba kuuendat. Suurematest ettevõtmistest väärivad märkimist küünlavalgusõhtu küünlakuul, jalgsimatk Paldiskis, väljasõit Viinistusse ja Käsmu ning jõulupidu.

Tartumaa Kogu (esinaine Sirje Madisson, TÜR)

Tartumaalt käis 45 inimest ERÜ aastakoosolekul. Bussi rahastasid TÜ raamatukogu ja Tartu Linnaraamatukogu. Aprillis käis 50 inimest Olustvere lossis vaatamas Rakvere teatri etendust "Onu Vanja". Mais toimus seminari "Kuidas ennast turundada" teine osa. Juunis käis 45 inimest Pihkva - Petseri reisil. Oktoobris käidi koos Põlva ja Võru kolleegidega raamatukogupäevade avamisel Narvas. Detsembris peeti TÜ majandusteaduskonna hoones *Oeconomicum* jõulupidu, mida rahastasid TÜ raamatukogu ja Tartu Linnaraamatukogu. Tartumaa Kogu valis uueks juhiks Vaike Kureli (Tartu Kunstigümnaasium). Endine esinaine Sirje Madisson loodab, et ühisüritused aitasid kaasa tsunftitunde süvenemisele.

Võrumaa Ühendus (esimees Matti Russ, Võrumaa Keskraamatukogu)

Ühenduse liikmed osalesid väga aktiivselt Võrumaa Keskraamatukogu, MTÜ Järjehoidja jt korraldatud arvukatel üritustel kohapeal ja väljasõitudel, aga ka ERÜ, Rahvakultuuri Keskuse, EÕS Semude, Eesti Rahva Muuseumi

Sõprade Seltsi, RRI, TÜRI jt ettevõtmistel. Ühenduse liikmed osalesid ürituste ettevalmistamisel ja läbiviimisel, esinesid ettekannetega, kuulasid loenguid, võtsid osa õppereisidest jpm.

RAAMATUKOGUHOIDJATE TUNNUSTAMINE

Koostöös Tartu Ülikooli Raamatukoguga anti välja **F. Puksoo auhind**, mille 2004. aastal sai Anne Valmas uurimuse “Eestlaste kirjastustegevus välismaal 1944–2000” eest. 2003. a ilmunud töid hindas žürii koosseisus: Krista Aru (esimees, KMAR), Malle Ermel (sekretär, TÜR), Ruth Hiie (RR), Mare Rand (TÜR), ja Tiiu Reimo (TPÜ). Auhinna suurus oli 6500 krooni.

Koostöös TPÜ Akadeemilise Raamatukoguga anti välja **Bibliograafia auhind**, mille pälvisid Karin Ribenis ja Valve Jürisson. 2002–2003. a ilmunud tööde auhinnažüriis olid Kalju Tammaru (esimees, EHR), Merike Kiipus (KMAR), Aurika Kruus (TPÜ AR), Rita Hillermaa (RR) ja Anneli Sepp (EMAR, TÜR). Auhinna suurus oli 7 500 krooni.

ERÜ aastapremia 2004 otsustas juhatus anda Anu Vahterile (Saare Maakonna Keskraamatukogu) ja **teenetepremia 2004** Õie Tammissaarele (Tartu Linna Keskraamatukogu).

ERÜ auliikmed said juhatuse otsusega ka seekord väikese jõulutoetuse.

Maaraamatukoguhoidja päeval tunnustati neljandat korda iga maakonna **parimat maaraamatukoguhoidjat**, kelleks 2004 aastal olid:

Taie Saar, Kiili raamatukogu, Harjumaa
Maili Eller, Ellamaa raamatukogu, Hiiumaa
Ege Roosimägi, Pagari raamatukogu, Ida-Virumaa
Kaie Põdra, Maarja raamatukogu, Jõgevamaa
Viktoria Saarsalu, Roosna-Alliku vallaraamatukogu, Järvamaa
Helen Voogla, Kõmsi raamatukogu, Läänemaa
Ere Tammeorg, Vinni-Pajusti raamatukogu, Lääne-Virumaa
Imbi Saava, Himmaste raamatukogu, Põlvamaa
Ester Kerge, Pärnu-Jaagupi raamatukogu, Pärnumaa
Mariina Madisson, Lelle raamatukogu, Raplamaa
Erika Pints, Liiva raamatukogu, Saaremaa
Virve Tamm, Laeva raamatukogu, Tartumaa
Erja Liivson, Taagepera raamatukogu, Valgamaa
Anu Ojamäe, Sürgavere raamatukogu, Viljandimaa
Riina Ermel, Kuldre raamatukogu, Võrumaa

PUBLIKATSIOONID

Ilmusid Eesti raamatukoguhoidjate VIII kongressi “Ühiskonna teenistuses” ettekannete kogumik ja huumorikogumik “See juhtus raamatu-

kogus”. “ERÜ aastaraamat 2003” käsikiri valmis aasta lõpuks, ilmub 2005. aastal.

KOOSTÖÖPARTNERID JA TOETAJAD 2004. AASTAL:

Kultuuriministeerium
Haridus- ja Teadusministeerium
Eesti Kultuurkapital
Eesti Kirjanike Liit
Narva Linnavalitsus
Eesti Maaomavalitsusliit
Eesti Rahvusraamatukogu
Tallinna Pedagoogikaülikooli Akadeemiline Raamatukogu
Tallinna Tehnikaülikooli Raamatukogu
Tartu Ülikooli Raamatukogu
Järvamaa Keskraamatukogu
Lääne Maakonna Keskraamatukogu
Narva Keskraamatukogu

RAHVUSVAHELINE KOOSTÖÖ

Läti Raamatukoguühingu korraldusel toimus 30. septembrist 1. oktoobrini 2004 Jumurdas Lätis VII Balti raamatukoguhoidjate kongress. Eestis tegeles kongressi ettevalmistamisega ERÜ, osales kuueteistliikmeline delegatsioon ning peeti kümme ettekannet.

ERÜ on IFLA liige, esinaine võttis osa aastakonverentsist Argentiinas.

ERÜ on IFLA viie sektsiooni liige ja esindatud nelja sektsiooni alalises komitees:

- hariduse ja koolituse sektsioon (2001–2005 AiraLepik);
- liigitamise ja märksõnastamise sektsioon (2001–2005 Marje Aasmets);
- rahvaraamatukogude sektsioon (alalise komitee korrespondentliige Tiiu Valm);
- ülikooliraamatukogude ja teiste universaalsete teadusraamatukogude sektsioon (2001–2005 Toomas Liivamägi);
- raamatukoguühingute juhtimise sektsioon.

Jaauanuaris 2004 saabus Eestisse Hollandist ca 7500 lasteraamatust koosnev raamatukingitus, annetajaks fond *Biblioref Nederland* ja vahendajaks Eesti aukonsul Rotterdamis hr Jan Brouwer. Raamatuannetus jagati keskraamatukogude vahendusel ja Eesti Hoiuraamatukogu abil lastekodudele ja raamatukogudele.

ERÜ 2004. AASTA TULUD JA KULUTUSED

VARADE LIIKUMINE 2004. AASTAL

01.01.2004 oli ERÜl kassas ja pangas kokku	52 026.10
Kokku laekus 2004. aastal pankas ja kassasse, s.h.:	432 874.34
◦ <i>laekus 2003. aasta maksmata arvete eest</i>	<i>1 575.00</i>
Kulud kokku	423 391.87
31.12.2004 kassas ja pangas kokku, s.h.:	61 508.57
◦ <i>kassas</i>	<i>17 084.80</i>
◦ <i>pangas</i>	<i>44 423.77</i>

TULUD

Kultuuriministeerium tegevustoetus	90 000.00
Sihtfinantseerimine	59 463.00
Ürituste korraldamine (osavõtumaksud)	136 050.00
Trükiste müük	37 705.00
Sisseastumis- ja liikmemaksud	99 389.65
Pangaintress	266.69
OÜ Teek dividendid	5 000.00
Valesti laekunud	5 000.00
TULUD KOKKU 2004. aasta tulud, s.h.:	432 874.34
◦ <i>omafinantseerimine (üritused, trükised, liikmemaksud)</i>	<i>273 144.65</i>

KULUD

Ürituste korralduskulud	149 386.35
Trükikulud	5 269.00
Auhindade osamaks	8 250.00
Liikmemaksud	400.00
Tööjõukulud, s.h.:	145 365.00
◦ <i>töötasu (palk, auhinnad, loengutasu, preemiad, toetused)</i>	<i>108 882.00</i>
◦ <i>sotsiaalmaks</i>	<i>35 939.00</i>
◦ <i>töötuskindlustuse maks</i>	<i>544.00</i>
Mitmesugused tegevuskulud (transport, kommunaalkulud jm)	108 320.02
Pangateenused	1 401.50
Valesti laekunu tagasimaks	5 000.00
KULUD KOKKU	423 391.87

KOKKUVÕTE

ERÜ juhatus peab 2004. aasta tegevuses tähtsaks põhikirja muutusest tulenevat liikmeskonna laienemist (neli raamatukogu astus toetajaliikmeks), raamatukogunduse arendamise vallas raamatukoguteenuse kaardistamise lähteülesande püstitamist, kutsekomisjoni eeltööd raamatukoguhoidja kutsekvalifikatsiooni omistamiseks, raamatukoguhoidjate isikuandmebaasi loomiseks eelnenud arendustööd ja tarkvara litsentsi ostmist, kirjanike ja raamatukogurahva koostööd, kaasaitamist Eesti Meditsiiniraamatukogu jätkuvale toimimisele ja meditsiinialase infoteenuse säilimisele Põhja-Eesti regionis ning osalemist IFLA aastakonverentsil ja Balti raamatukoguhoidjate VII kongressil.

Janne Andresoo
Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu
juhatuse esinaine

MTÜ EESTI RAAMATUKOGUHOIDJATE ÜHING TEGEVUSEST 2005. AASTAL

Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing jätkas 2005. aastal tegevust põhikirjaliste eesmärkide täitmiseks, aidates kaasa raamatukogunduse arengule ja raamatukoguhoidjate kutsehuvide kaitsmisele. Seda eesmärki püüdsid täita ühingu korraldatud suuremad üritused ja arutelud. 2005. aastal moodustas juhatus lasteraamatukogude töötajate ettepanekul laste-teeninduse toimkonna, seega töötasid ühingu juures kolm sektsiooni, üks tööühm, kuus toimkonda ning Eks-klubi. Aktiivsemad piirkondlikud ühendused tegutsesid Tartu- ja Võrumaal.

LIKMESKOND

2005. aastal astus ERÜ-sse 31 inimest – 8 kooli-, 15 rahva- ja 7 teadus-raamatukogudest ning 1 õppeasutusest. Avalduse alusel astus välja 3, suri 5 liiget. 2005. aasta lõpul on ERÜs 756 liiget (10 auliiget, 641 aastamaksu maksnud liiget ja 105 maksuvõlglast). Toetajaliikmed olid Eesti Hoiuraamatukogu, Lääne Maakonna Keskraamatukogu, Valga Keskraamatukogu, Harju Maakonnaraamatukogu.

JUHATUS

Juhatus töötas aastakoosolekuni koosseisus: juhatuses esinaine Janne Andresoo (RR), aseesinaine Katrin Kaugver (TLÜ AR), aseesinaine Krista Talvi (RR), liikmed Katrin Gottlob (Riigikontroll), Hele Ellermaa (Kõrveküla raamatukogu), Ludmilla Dubjeva (TÜR), Ille Riisk (Kõo raamatukogu, Viljandimaa), Anneli Sepp (EMA, TÜR), Vaike Mändmaa (Pärnu Ühisgümnaasiumi raamatukogu).

Aastakoosolekul valiti aastateks 2005–2006 juhatuses liikmeteks Ülle Kuuse (Tallinna Keskraamatukogu), Lea Pett (Lääne Maakonna Keskraamatukogu) ja Vallo Kelder (Viljandi Kultuuriakadeemia). Senisest koosseisust jätkasid Janne Andresoo, Katrin Gottlob, Ille Riisk, Anneli Sepp, Krista Talvi ja Vaike Mändmaa. Juhatus alustas uues koosseisus tööd 1. märtsil.

Juhatus pidas aasta jooksul üheksa koosolekut, millest viimane oli ühiskoosolek Tartu Ülikooli Raamatukoguga, kus raamatukogu direktor Martin Hallik tutvustas TÜRi arengukava aastani 2010.

Juhatuses koosolekul arutati suuremate ERÜ ürituste korraldamist, kodulehe ajakohastamist, rahvaraamatukogu seaduse muutmise seaduse eelnõu, kutsekvalifikatsiooniga seonduvaid küsimusi ja kinnitati mitmeid kutse omistamisega seotud dokumente. Fr. Puksoo auhinna žürii ettepanekul muudeti koos teise väljaandja Tartu Ülikooli Raamatukoguga auhinna statuuti nii, et auhinda hakatakse välja andma üle aasta.

Revisjonikomisjoni kuulusid Rutt Enok (Harju Maakonnaraamatukogu), Ruth Hiie (RR) ja Kersti Kikkas (TPÜR, Keskkonnaministeerium).

2004. aasta lõpul esitas ERÜ juhatus Kultuuriministeeriumile uuringu "Raamatukogu- ja infoteenus Eesti arengus" lähteülesande. 2005. aastal kuulutas ministeerium uuringu läbiviimiseks välja konkursi, mille võitja PW Partners alustab uuringut 2006. aastal.

TEGEVUS

Kutsekvalifikatsiooni omistamine

ERÜ kutsekomisjoni kuuluvad Malle Ermel (esimees, TÜR), Jüri Järs (TTÜR), Aira Lepik (TLÜ), Katrin Niklus (Rapla KR), Eve Rahkema (Tallinna Laagna Gümnaasiumi raamatukogu), Krista Talvi (ERÜ), Ilmar Vaaro (TÜ VKA). Kutsekomisjon valmistas ette dokumendid "Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu kutsekomisjoni statuut" ja "Raamatukoguhoidja III, IV, V kutsekvalifikatsiooni tõendamise ja omistamise kord", mis kinnitati ERÜ juhatuse koosolekul 13. jaanuaril. Kutsekoja ettepanekul viidi korda mõned parandused 13. aprillil. Kultuuri kutsenõukogu andis 23. mail 2005. a. Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingule kutseomistamise tegevusloa. ERÜ juhatus kuulutas aasta lõpus välja dokumentide vastuvõtu kutsekvalifikatsiooni tõendamiseks ja kutsetunnistuse saamiseks. Teade ilmus ajakirjas "Raamatukogu" ja ERÜ kodulehel. Dokumentide vastuvõtu lõpuks 20. detsembriks oli avalduse esitanud kakskümmend üheksa inimest. Kutsekomisjoni koosolekul 9. jaanuaril 2006 vaadati dokumendi läbi ning otsustati kõigile omistada raamatukoguhoidja kutsekvalifikatsioon.

Paralleelselt kutsekomisjoniga tegutses koolituse toimkonna juurde loodud töörühm, et valmistada ette kutseõppeprogramm kõrghariduseta raamatukogutöötajate koolitamiseks. Töörühm võttis aluseks kultuuriministri määrusega 2001. aastal kinnitatud moodulite süsteemil põhineva õppekava. Iga moodulit valmistas ette rühm, keda juhtisid Aira Lepik (I moodul), Veronika Rogalevitš ja Aivi Sepp (II moodul), Ilmar Vaaro (III moodul), Anne Uukkivi (IV moodul) ja Malle Ermel (V moodul). ERÜ juhatus kinnitas "Raamatukoguhoidja III kutseõppeprogrammi" 15. juunil ning see on kooskõlas "Raamatukoguhoidja III, IV, V kutsestandardi" nõuetega. Kõigi kutseoskusalõpetuste sissevõtmise ning moodulõppe terviklikkuse huvides tõsteti koolituse mahtu 600 tunni ehk 15 ainepunktini. Tallinna Ülikool ja TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia alustasid 2005. aasta sügisel uuele õppekavale tuginevate kutseõppekursustega. Kutseõppekursus on samm kutsekvalifikatsiooni omistamise teel. Vana korra kohaselt andis kursuse edukas lõpetamine ka kutsetunnistuse, enam mitte. Alates 2005. aastast omistab raamatukoguhoidja kutsekvalifikatsiooni ERÜ ning

kursuse lõpetajal on seda võimalik teha ülikoolist saadud õiendi ja teiste nõutavate dokumentide alusel.

ERÜ juurde loodud kutsekomisjon jätkab tööd ka uuel aastal. On moodustatud kutseksamikomisjon, kes töötab välja kutseksami sooritamise korra. Praegu on kutseõppe kursuste programm suunatud eeskätt kõrgharidust mitteomavatele isikutele, kes taotlevad Raamatukoguhoidja III kvalifikatsiooniastet. Edaspidi tuleb tõsisemalt tegeleda raamatukoguhoidjate täienduskoolitusega, sest IV ja V kvalifikatsiooniastme taotlemisel on sellel oluline koht.

Eesti raamatukogunduse biograafiline andmebaas (ERBA)

2005. aasta oli Eesti raamatukogude ühisprojekti “Eesti raamatukogunduse biograafiline andmebaas (ERBA)” käivitamise ja andmete kogumise aasta. 17. veebruaril toimus koolituspäev maakondade ja raamatukogude kontaktisikutele, kus tutvustati aasta algul toimetuskolleegiumis valminud ankeedi vormi, andmebaasi ülesehitust, veebipõhist andmete sisestamist, täpsustati üksikasju andmete kogumiseks ja sisestamiseks. Kontaktisikud alustasid andmete kogumise mahukat tööd 2005. a. kevadel. Aasta lõpuks oli andmebaasi sisestatud 600 raamatukoguhoidja isikuandmed.

Toimetuskolleegium koosseisus Anne Ainz (RR), Malle Ermel (TÜR), Linda Kask (ERÜ), Maare Kümnik (TÜR), Reet Oruste (TLÜAR), Helje Riives (TTÜR), Kalju Tammaru (EHR) ja Anne Valmas (peatoimetaja, TLÜAR) kogunes neljal korral, et arutada andmebaasi ülesehitust, abimaterjalide koostamist, toimetamist jms.

ERBA avalikustatakse aastakoosolekul, kuid andmestiku kogumine ja toimetamine jätkub jooksvalt 2006. aastal.

SUUREMAD ÜRITUSED

Aasta- ja kõnekoosolek

Aastakoosolekul 28. veebruaril 2005 osalenud 268 liiget kinnitasid juhatuse tegevusaruande, finants- ja revisjonikomisjoni aruanded ning valisid juhatusse kolm uut liiget. Aastakoosolekul vahetus ka Ivi Tingre sõrmuse hoidja. Sõrmuse reglement näeb ette, et iga sõrmuse hoidja valib järgmise. Ivi Eenmaa lisas enda poolt kõrvarõngad ning andis need koos Ivi Tingre sõrmusega üle ELTK direktorile Anne Randlele.

Kõnekoosoleku “Raamatukogu teenuste turul” eesmärgiks oli kirjeldada erinevaid lähenemisnurki ja aidata raamatukogurahval oma seisukohta kujundada. Arutleti, kas konkurents kultuuris/hariduses on igal juhul kõlvatu, kõneldi ka kõneldi “turust” ja “turu survest”, millega kultuuri- ja haridusasutused igal sammul kohtuvad, ent millele vastamiseks sageli puudub vajalik selgus.

Raamatukogupäevad

ERÜ eestvedamisel 20.–30. oktoobrini korraldatavad üleriigilised raamatukogupäevad on leidnud raamatukoguhoidjate elus kindla koha ja nad täidavad eesmärki energilisemalt tutvustada raamatukogusid avalikkusele. 2005. aasta juhtmõtet “Raamatukogu kaudu e-maailma” tutvustas üle aastate värvikirev plakat, mille valmimisele aitasid kaasa TÜR ja kirjastus “Koolibri”. Plakati kujundas Maarika Tang (TÜR). Avapäeva korraldas Lääne-Virumaa Keskraamatukogu vastrenoveeritud Rakvere teatris ligi 300 raamatukoguhoidja osavõtul. Ettekandekoosolek tutvustas peamiselt Rakvere linna ja Lääne-Virumaad, teiste hulgas astus üles ka Rakvere linnapea Andres Jaadla. Lääne-Virumaa Keskraamatukogus toimunud kirjanduse tundmise võistlusel osales seitseteist võistkonda, nende hulgas ka esmakordselt gümnaasistide võistkond Türi Gümnaasiumist. Võitjaks ja ühtlasi järgmise aasta võistluse ettevalmistajaks tuli Tartu Linnaraamatukogu (Piret Kiivit, Anu Amor-Narits, Tiina Tarik,) talle järgnesid Viljandimaa võistkond (Raja Hallik ja Heidi Orasmaa Viljandi Linnaraamatukogust ning Aita Härm Tánassilma raamatukogust) ja Lääne Maakonna Keskraamatukogu (Kersti Brant, Helle Kaljusaar, Krista Kumberg). Küsimused koostasid ja võistluse viisid läbi eelmise aasta võtjad Jõgeva Maakonna Keskraamatukogust Sirje Undusk, Ene Karu, Nelli Orgmaa, Rutt Rimmel jt. Auhindadeks oli ERÜ seekord välja pannud GO Travel Cassandra reisibüroo ühepäevase reisi Riiga 19. novembril.

Võistluse “Infootsing internetist” eelvoorus osales 75 inimest, 28. oktoobril Rahvusraamatukogu arvutiklassis toimunud lõppvõistlusele pääses kümme parimat. Võitjana väljus Katrin Karus Rahvusraamatukogust, teisele kohale tuli Reet Lubi Viljandi Linnaraamatukogust ja kolmandale Kaire Kroon Kehra Linnaraamatukogust. Kaheksandat korda toimunud võistluse korraldas Marek Saarmark Patendiraamatukogust.

Raamatukogupäevade aegu toimus raamatukogudes traditsiooniliselt palju ettevõtmisi. Kõikidesse maakondadesse (v.a Harjumaa, kus kirjanikud käisid juba kevadel) jõudis ka selle aastal kirjandustuur. Eesti Kirjanike Liit ja Eesti Rahvusraamatukogu koos Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu väikese panusega korraldasid 24.–28. oktoobrini kirjandustuuri “Eesti kirjanikud Eesti raamatukogudes II”. Suure eeltöö tuuri õnnestumiseks tegid Maire Liivamets Rahvusraamatukogust ja Jan Kaus Kirjanike Liidust. Üle kahekümne kirjaniku oli koondunud seitsmesse meeskonda ja kohtus lugejatega ligi kolmekümnes raamatukogus või kultuurikeskuses.

Pühapäevale langenud eesti raamatu päeva tähistati seekord tagasihoidlikumalt. Raamatukogupäevade juhtmõttest ajendatuna kutsus juhatus ellu uue – infokirjaoskuse päeva 25. oktoobril, millega haakusid üritustega Eesti Rahvusraamatukogu ja Tallinna Ülikooli Akadeemiline Raamatukogu.

VI maaraamatukoguhoidja päevale Rapla Kultuurikeskusesse kogunes 31. oktoobril ligi 200 raamatukoguhoidjat. Esinesid Võru linnapea, ERÜ liige Ivi Eenmaa ja Eesti kaitseväge peainspektor, kolonelleitnant Einar Laigna. ERÜ kuulutas välja 2005. aasta iga maakonna parima maaraamatukoguhoidja.

SEKTSIOONIDE, TOIMKONDADE, TÖÖRÜHMADE, PIIRKONDLIKE ÜHENDUSTE JT TEGEVUS

Toimusid maaraamatukogude sektsiooni ja kooliraamatukogude sektsiooni seminarlaagrid, seekord mõlemad Saaremaal. Kooliraamatukogude sektsioon ja rahvaraamatukogude komplekteerimise töörühm korraldasid mõlemad kaks teabepäeva, koolituse toimkond seminari Jõgeva Keskraamatukogus jm. Vanaraamatu toimkond korraldas väljasõiduseminari “Kirjasõna Hiiumaal ja Hiiumaast” jm.

Erialaraamatukogude sektsioon (esinaine Kersti Naber, Eesti Panga raamatukogu)

Sektsiooni nimekirjas oli 2005. aastal 50 liiget. Liikmed jagunesid organisatsiooni tüüpide järgi: riigiasutused 13 liiget, kõrgkoolid 9 liiget, teadusasutused 8 liiget, muud 20 liiget. Aasta jooksul registreerus uuteks liikmeteks kolm kolleegi. Sektsiooni esindas ERÜ juhatuses Katrin Gottlob. Keiu Saarniit esindab Eestit Põhjamaade Meditsiiniraamatukogude Ühingu ja Baltimaade Meditsiiniraamatukogude Ühingu juhatustes.

Sektsiooni jaoks on olulisim kommunikatsioon. Töötatakse hajutatult, tihti üksinda oma erialal ja vajatakse suhtlemisvõimalust vahetamaks informatsiooni. 2005. aastal võttis erialaraamatukogude sektsiooni veebilehe haldamise üle TÜ Kliinikumi Medinfo Keskus. Veebileht on muutunud aasta jooksul sisukamaks.

Korraldati kaks kaks üritust: mais külastati raamatukauplust Rahva Raamat ja novembris Kaitsejõudude Peastaabi raamatukogu, kus peeti ka koosolek teemal “Minu raamatukogu pakutavad teenused”. Kavandatud seminar ISI andmebaasid ja nende kasutamine teaduse hindamisel lükati edasi ja toimub järgmise aasta 9. märtsil.

Alates 2006. aastast juhib erialaraamatukogude sektsiooni Ene Saar Keemilise ja Bioloogilise Füüsika Instituudi (KBFI) raamatukogust.

Kooliraamatukoguhoidjate sektsioon (esinaine Vaike Mändmaa, Pärnu Ühisgümnaasiumi raamatukogu)

ERÜ kooliraamatukogude sektsiooni 2005. aasta prioriteediks oli jätkuvalt kooliraamatukogu kui õpikeskuse lõimimine õppe- ja kasvatusprotsessi.

Kui eelmistel aastatel oli pearõhk õppeprotsessi toetamisel, siis tänavu keskenduti kasvatusprotsessi abistamisele õpilaste üldpädevuste kujundamise kaudu.

Sektsioon korraldas kaks vabariiklikku teabepäeva – aprillis info-tehnoloogia arengust kooliraamatukogus ja novembris kooliraamatukogu juhtimises. Saaremaal toimunud suveseminaril kuulati loenguid õpilaste pädevustest ja koolilaste koolikogemusest ning kodutööna olid ettevalmistatud erinevad teemad raamatukoguõpetusest. Iga seminarist osavõtja sai endaga kaasa CD, millele olid salvestatud kõikide loengute ja kodutööde materjalid.

Maaraamatukogude sektsiooni (esinaine Sirje Bärg, Kose-Uuemõisa raamatukogu ja Irma Raatma, Väike-Maarja Vallaraamatukogu)

Sektsiooni koosolekud toimusid kahel korral. Seoses Sirje Bärghi lahkumisega sektsiooni juhataja kohalt 2005. a. 1. veebruaris oli sektsioon aprilli keskpaigani ilma juhita. Uueks juhiks sai Irma Raatma Väike-Maarja Vallaraamatukogust.

Koosolekutel arutati võimalikku koostööd EMOLiga ja ühtlustati omavalitsustele esitatavaid maaraamatukogu nõuetekohaseks toimimiseks vajalikke eeltingimusi tööaja, töötaja lisäülesannete, rahastamise (töötasu, täienduskoolitus, kogude täiendamine, infotehnoloogia vahendid) osas; 2005. aasta suveseminar ja maaraamatukoguhoidja päeva korraldamist, otsustati koostada parima maaraamatukoguhoidja nimetuse andmise reeglistik ning korraldada koos kooliraamatukoguhoidjatega ühine kirjanduslik infopäev.

Sektsiooni juhataja allkirjaga saateti Riigikogu haridus- ja kultuurikomisjonile märgukiri palvega suurendada riigipoolset teavikute raha 2006. aastaks. Kahjuks saime sealt eitava vastuse. Koostöös Saaremaa Keskraamatukoguga korraldati 14. seminarlaager Saaremaal, Kipi-Koovil, kus arutluste põhiteemaks olid raamatukogu teenused ja maaraamatukogu maine. Koos Rapla Keskraamatukoguga korraldati V Maaraamatukoguhoidja päev Rapla Kultuuri- ja Huvikeskuses.

Sektsiooni tööd lihtsustab oluliselt maaraamatukoguhoidjate sektsiooni juhatuse infolist.

Kogude toimkond (juht Silvi Metsar, TLÜ AR)

Tööprobleemide arutamiseks kasutati peamiselt interneti, sh kogude toimkonna postiloendi võimalusi. Kokku saadi TTÜ raamatukogus 7. detsembril 2005. Päevakorras oli teadusraamatukogudes säilitatavate vanemate vahendusinfoväljaannete saatus. Otsustati, et kõik teadusraamatukogud otsustavad ise, milliseid ajakirju nad kogudes säilitavad

ning millised nimetused ja/või aastakäigud kantakse maha või antakse üle Hoiuraamatukogule.

2005. aasta võtmeteemadeks olid: kogude koostis ja kogude statistika, digitaalsete inforessursside hanked (koostöö ELNET Konsortsiumi andmebaaside tööruhaga).

Koolituse toimkond (juht Ilmar Vaaro, TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia)

Jätkus tihe koostöö ühingu juurde moodustatud kutsekomisjoniga, valmisid kutsequalifikatsiooni tõendamiseks vajalikud dokumendid.

Toimkonna juurde moodustatud töörihm, mida juhtisid Aira Lepik, Aivi Sepp, Ilmar Vaaro, Anne Uukkivi ja Malle Ermel uuendas kutseõppe programmi, et see vastaks Raamatukoguhoidja III kutsequalifikatsiooni koolitusprogrammile. ERÜ juhatus kiitis programmi heaks 15. juunil 2005. a. 2005/2006. õppeaasta sügissemestril algas uue programmi alusel kutsekoolitus Tallinna Ülikoolis ja TÜ Viljandi Kultuuriakadeemias.

6. aprillil koos raamatukogu- ja omavalitsustöötajatega toimunud teabepäeval “Raamatukoguhoidja haridus ja kutsequalifikatsioon” jagati informatsiooni raamatukoguhoidja kutsestandardi rakendamisest, tutvustati raamatukoguhoidja eriharidust, kutse- ja täienduskoolitust. Ettekannete slaidid asuvad ERÜ koduleheküljel ja tekstid avaldati väikekõnena.

16. septembril toimunud väljasõidu seminaril Jõgevamaa Keskraamatukogus kohtuti maakonna raamatukoguhoidjatega ja tutvustati taseme-, kutse- ja täiendõppe aktuaalseid teemasid.

Lasteteeninduse toimkond (juht Ülle Kuuse, Tallinna Keskraamatukogu)

21. septembril toimus Viljandis II üleriigiline lasteraamatukoguhoidjate päev, kus lastega tegelevad raamatukoguhoidjad otsustasid koonduda ERÜ juurde. Tegevuse eesmärkidena nägid kooslnud lasteteeninduse koordineerimist, kaasaraadkimist raamatukogunduslike probleemide lahendamisel, lasteraamatukogude (osakondade) töötajate huvide kaitset ja lasteraamatukogude töö tutvustamist laiemale üldsusele. Kord aastas on kavas korraldada üleriigiline lasteraamatukoguhoidjate päev (2006. aastal Elvas). Iga maakond valib oma esindaja lasteteeninduse toimkonda, informatsiooni hakatakse edastama listi kaudu.

Juhatus kiitis 29. septembril II lasteraamatukoguhoidjate päeva otsuse heaks ning moodustas ERÜ juurde lasteteeninduse toimkonna.

Liigitamise ja märksõnastamise toimkond (juhid Marje Aasmets, TPÜ AR ja Katrin Karus, RR)

Toimkonna põhitegevuseks aruandeaastal kujunes töö UDK täienduste ja muudatuste koondfailiga, mis sisaldab pärast eestikeelsete tabelite ilmumist, ajavahemikus 1999–2003 väljaandes “Extensions and Corrections

to the UDC” avaldatud täiendusi ja muudatusi. Selle äärmiselt mahuka (maht väljatrükina 60 lk) faili (eri köidetes ilmunud muudatuste rühmitamine ja tõlge eesti keelde) koostas Katrin Karus. Koondi kohta oli ELNET Konsortsiumi liikmesraamatukogudel (ja loomulikult kõigil toimkonna liikmeil) võimalik avaldada arvamust, mis arutati läbi toimkonna koosolekul 20. mail. Samas otsustati, et toimkonna esinaiseks saab alates 1. juulist 2005 Katrin Karus.

IFLA liigitamise ja märksõnastamise sektsiooni alalisele komiteele esitati aruanne liigitamise ja märksõnastamise alasest tegevusest Eestis (Eesti esindaja alates 2005. a on Sirje Nilbe). Regulaarselt on jälgitud UDK liigitusmetoodikat ja ühtlustatud liigituserinevusi ESTER-is.

Toimkond tutvus Mereakadeemia raamatukoguga, kus kolleegid andsid sisuka ülevaate oma tööst.

Terminoloogiatoimkond (juht Kalju Tammaru, Eesti Hoiuraamatukogu)

2005. aastal toimus kuus terminoloogiatoimkonna koosolekut, jätkati infoteaduse terminite läbivaatamist, täpsustamist ja täiendamist. Koosolekutel arutati ka jooksvaid küsimusi, mis olid laekunud elektroonilistest terminipäringutest või toimkonna liikmete esitatud termineid, mis vajasisid ühtlustamist ja täpsustamist.

Vanaraamatu toimkond (juht Kadri Tammur, TÜR)

Toimkonnas oli 2005. aastal 24 tegevliiget. Toimkonda esindas Kultuuriministeeriumi kokkukutsutud arhiivides, muuseumides ja raamatukogudes oleva kultuuripärandi säilitamise riikliku strateegia väljatöötamiseks moodustatud töögrupis Tiiu Reimo.

21. jaanuaril TÜR-is toimunud koosolekul järgnes Larissa Petina ettekandele “Omanikumärkide uurimise hetkeseis ja CERL-is esitletud Baieri Riigiraamatukogu koostatud inkunaablite andmebaas” elav arutelu retrokataloogimisest, CERL-iga ühinemise vajalikkusest ja võimalusest.

27.–29. maini toimus seminar Hiiumaa muuseumis teemal “Kirjasõna Hiiumaal ja Hiiumaast”. Toimkonna liikmed esinesid ettekannetega Hiiumaad puudutavatest trükistest ja käsikirjadest eri raamatukogudes, tutvuti muuseumi ekspositsiooniga ning Hiiumaa huviväärsustega.

Rahvaraamatukogude komplekteerimise töörühm (juht Ere Raag, Võrumaa Keskraamatukogu)

Töörühma kuulus seitse liiget. Peamiselt suheldi e-posti kaudu, telefoni ja kirja teel. Jätkati koolituspäevade korraldamist keskraamatukogude komplekteerimisosakondade juhatajatele, ERÜ komplekteerimise töörühma liikmetele ja kirjanduse valiknimestike koostajatele: aprillis Jõgeva Maakonna Keskraamatukogus Põltsamaal ja septembris Eesti Rahvus-

raamatukogu teadus- ja arenduskeskuse koolituskeskuses. Arutati rahvaraamatukogude komplekteerimist ja kuidas leida usaldatavat informatsiooni trükitoodangu kohta, arutati Mait Rauna koostööpakkumist raamatukogude otsevarustamiseks kirjandusega, kuulati loenguid norra ja eesti kirjandusest, muuhulgas räägiti ka töörühma tegevuse muutmise vajadusest.

Kirjanduse valiknimestike koostajatel valmisid aasta lõpuks nimestikud 2004. aasta I ja II poolaasta kohta.

Eks-klubi (president Aita Karjatse, TPÜ AR)

Eks-klubi kogunes keskmiselt korra kuus, et vaadata näitusi, külastada raamatukogusid ja muuseume jm. Tavapäraselt tähistati aruandevalmiskoosolekul ka klubi sünnipäeva, seekord juba kuuendat. Suurematest ettevõtmistest väärivad märkimist küünlavalgusõhtu koos G. Otsa nim Tallinna Muusikakooli õpilastega Rahvusraamatukogus, jalgsimatk Viru rabas, bussireis Viljandisse ning jõulupidu Kännukuke raamatukogus. Uuest aastast juhib klubi eestseisust Juta Kaps.

Tartumaa Kogu (esinaine Vaike Kurel, Tartu Kunstigümnaasiumi raamatukogu)

Tartumaa Kogu ühendab 147 liiget Tartust ja Tartumaalt. 24. jaanuaril hakkas tööle Tartumaa Kogu list aadressiga *ery@tkug.tartu.ee*. Postloendi teel on teada antud ERÜ ning Tartumaa Kogu üritustest, vahendatud informatsiooni lektorite kohta ning teavitatud erinevates raamatukogudes toimuvatest üritustest.

Osaleti ERÜ aastakoosolekul ja raamatukogupäevade avamisel. Suvel toimusid ekskursioonid Ahvenamaale ja Soomaale ning Leigo järvemuusika ühiskülastus. Einar Laigna pidas loengu juriidilisest teadvusest keskajal, Olga Einasto raamatukoguhoidja imagost, Piret Tegova isikupärasest moest, kohtuti kirjanik Kati Murutariga jpm.

Võrumaa Ühendus (esimees Ere Raag, Võrumaa Keskraamatukogu)

Ühendusse kuulub 44 liiget. Osaleti raamatukogupäevade avamisel Rakveres, ERÜ aastakoosolekul ja mujal. ERÜ Võrumaa Ühenduse poolt 2005. aastaks kavandatu sai põhiliselt teoks, suur tänu koostööpartneritele ja headele abilistele! Koostöö jätkub ühistes ettevõtmistes, sest ühenduses peitub jõud!

RAAMATUKOGUHOIDJATE TUNNUSTAMINE

Koostöös Tartu Ülikooli raamatukoguga jätkati F. Puksoo auhinna väljaandmist, mille 2005. aastal sai **Indrek Jürjo** monograafia "August Wilhelm Hupel 1737-1819" (Tallinn: Riigiarhiiv, 2004) eest. Auhinna komisjon tunnustas **Vello Paatsi** Eesti Kirjandusmuuseumi aastaraamatus

ilmunud uurimuse "Raamat Tartu- ja Võrumaal 19. sajandi esimesel poolel. I" eest.

ERÜ aastapreemia 2005 otsustas juhatus anda **Vaike Orole** (Jõgevamaa Maakonna Keskraamatukogu) ning teenetepreemiad **Malle Ermelile** (TÜR) ja **Kalju Tammarule** (EHR).

Parima maaraamatukoguhoidja nimetuse pälvisid 2005. aastal

Eha Podgornova Raasiku raamatukogust Harjumaalt,
Tiina Kask Käina raamatukogust Hiiumaalt,
Koidu Leppik Soonurme raamatukogust Ida-Virumaalt,
Tiina Mihhailov Siimusti raamatukogust Jõgevamaalt,
Mare Nurmsalu Koigi raamatukogust Järvamaalt,
Õnne Pool Oru raamatukogust Läänemaalt,
Maarika Lausvee Muuga raamatukogust Lääne-Virumaalt,
Ilse Aigro Valgjärve raamatukogust Põlvamaalt,
Hiie Piirsalu Vändra raamatukogust Pärnumaalt,
Hele-Mai Truuts Kabala raamatukogust Raplamaalt,
Urve Vakker Taritu raamatukogust Saaremaalt,
Aasa Sulg Melliste raamatukogust Tartumaalt,
Ly Haaviste Pühajärve raamatukogust Valgamaalt,
Ille Riisk Kõo raamatukogust Viljandimaalt,
Ene Sõmer Tsooru raamatukogust Võrumaalt.

Kultuurkapitali rahvakultuuri sihtkapital otsustas Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu juhatuse ettepanekul anda 2005. a. tänutoetuse **Marje Aasmetsale** (TLÜ AR), **Imbi Härsonile** (Elva Linnaraamatukogu), **Katrin Karusele** (RR), **Krista Kumbergile** (Lääne Maakonna Keskraamatukogu), **Vaike Kurelile** (Tartu Kunstigümnaasiumi raamatukogu), **Ädu Neemrele** (Tartu Linnaraamatukogu), **Katrin Niklusele** (Rapla Keskraamatukogu) ja **Tiina Tarikule** (Tartu Linnaraamatukogu).

KOOSTÖÖPARTNERID JA TOETAJAD 2005. AASTAL:

Eesti Kirjanike Liit
Eesti Kultuurkapital
Eesti Rahvusraamatukogu
Haridus- ja Teadusministeerium
Kirjastus Koolibri
Kultuuriministeerium
Lääne-Virumaa Keskraamatukogu
Rakvere Linnavalitsus
Rapla Keskraamatukogu
Saare Maakonna Keskraamatukogu
Tallinna Tehnikaülikooli Raamatukogu
Tallinna Ülikooli Akadeemiline Raamatukogu
Tartu Ülikooli Raamatukogu

RAHVUSVAHELINE KOOSTÖÖ

ERÜ on Rahvusvahelise Raamatukoguühingute Liidu (IFLA) liige. Eesti delegatsiooni koosseisus võtsid liidu aastakonverentsist Oslos osa juhatuse esinaine Janne Andresoo ja tema asetäitja Anneli Sepp (KOPINOR-i stipendiumiga).

ERÜ on alates 2005. aastast registreeritud IFLA nelja sektsiooni ning aastateks 2005–2009 on kolme sektsiooni alalistesse komiteesse valitud ERÜ poolt esitatud liikmed:

- hariduse ja koolituse sektsioon, alalise komitee liige Aira Lepik;
- liigitamise ja märksõnastamise sektsioon, alalise komitee liige Sirje Nilbe;
- - ülikooliraamatukogude ja teiste universaalsete teadusraamatukogude sektsioon, alalise komitee liige Mare-Nelli Ilus;
- - iga IFLA rahvuslik liige kuulub automaatselt ka raamatukoguühingute juhtimise sektsiooni.

Juba traditsiooniks kujunenud Põhja- ja Baltimaade raamatukoguhoidjate koostöö raames toimus IV nõupidamine “Research and Innovation: Nordic–Baltic Strategies for Library Development” Lätis, Liepajas, kus osales 12 eestlast, sh ka ERÜ juhatuse aseesinaine Anneli Sepp. Ürituse Eesti-poolne korraldaja oli ERÜ.

Juhatuse aseesinaine Katrin Kaugver osales Saksamaa Raamatukoguhoidjate Liidu (*Verein Deutscher Bibliothekare*) kutsel 15.–18. märtsini Düsseldorfis Saksa raamatukoguhoidjate üheteistkümnendal konverentsil.

Juhatuse esindajana osales Kalju Tammaru 1.-12. novembrini EBLIDA seminaril Riias, mis korraldati Eesti, Läti ja Leedu esindajatele seoses EBLIDA täitevkomitee istungiga.

ERÜ BÜROO KOLIMINE UUTESSE RUUMIDESSE

Seoses vajadusega laiendada Rahvusraamatukogu valvekeskust kolis ERÜ büroo välja oma vanadest ruumidest. Büroo tööruum asub ruumis C-3108 ning lisaks on kasutada ka arhiiviruum. Ümberpaiknemine toimus ajavahemikul 28. aprillist kuni 20. maini 2005. a.

ERÜ 2005. AASTA TULUD JA KULUTUSED

VARA LIIKUMINE 2005. AASTAL

01.01.2005 ERÜI kassas ja pangas kokku	61 509
Kokku laekus 2005. aastal pank ja kassasse, s.h:	321 116
◦ <i>laekus eelmise aasta maksmata arvete eest</i>	<i>950</i>
Kulutati kokku	329 368
31.12.2005 kassas ja pangas kokku *, s.h.:	53 257
◦ <i>kassas</i>	<i>9 079</i>
◦ <i>pangas</i>	<i>44 178</i>
* <i>ettemaksud 2006. aasta tegevuseks</i>	<i>22 700</i>

TULUD

Sisseastumis- ja liikmemaksud	83 367
Sihtfinantseerimine, tegevustoetus	74 300
AS Teek toetus	0
Ürituste korraldamine (osavõtumaksud), sh	108 125
◦ <i>laekumata arved</i>	<i>-250</i>
Trükiste müük	31 795
Pangaintress	129
Kokku 2005. aasta tulud:	297 716
◦ <i>s.h omafinantseerimine (üritused, trükised, liikmemaksud)</i>	<i>223 416</i>

KULUD

Sihtfinantseerimise projektide otsesed kulud	74 300
Muude projektide ja ürituste otsesed kulud	67 413
Mitmesugused tegevuskulud (transport, kommunaalkulud jm)	52 026
Tööjõukulud, s.h.:	133 742
◦ <i>töötasu (palk, auhinnad, loengutasu, preemiad, toetused)</i>	<i>100 178</i>
◦ <i>sotsiaalmaks</i>	<i>33 061</i>
◦ <i>töötuskindlustuse maks</i>	<i>503</i>
Muud kulud (liikmemaksud, VHL, IFLA jm)	5 917
Kulud kokku	333 398

ARUANDEAASTA TULEM (+/-)	-35 682
---------------------------------	----------------

KOKKUVÕTE

2005. aastal on ERÜ liikmeskond mõnevõrra suurenenud, samas tuleb märkida, et aasta lõpuks oli neist igal seitsmendal liikmemaks tasumata. Tuleb jätkata tööd kollektiivliikmete arvu suurendamiseks, et suudaksime ühingu eelarve viia tasakaalu. Taas tõusetus vajadus täpsustada ja korrastada ERÜ struktuuriüksuste liikmeskonda.

Kutsekvalifikatsiooniga tegelemine on ühingu üks põhiülesandeid ja prioriteete. 2005. aasta õnnestumiste hulka võib lugeda ka selle, et aasta lõpus alustati avalduste vastuvõtmist kutsetunnistuse saamiseks.

2005. aastast väärib eriti esiletõstmist raamatukogude ühiste jõududega Eesti raamatukogunduse biograafilise andmebaasi ERBA käivitamine. Loodame raamatukogude toetusele ja kaasalöömisele ka tulevikus.

Rõõm on tõdeda, et seksioonid, toimkonnad, töörühmad tegutsesid aktiivselt. Kiiduväärt on lasteteeninduse toimkonna loomine ning tegevuskava väljatöötamine.

Paranes ühingusisene infovahetus, postiloendid loodi maaraamatukogude seksioonile, Tartumaa Kogule, lasteteeninduse toimkonnale. Juhatus arutas korduvalt ERÜ kodulehe uuendamise vajadust ja võimalusi, loodetavasti realiseerub osa kavadest 2006. aastal.

Traditsioon korraldada raamatukogupäevade suuremaid üritusi eri kohtades on ennast õigustanud ja andnud raamatukogudele võimaluse ennast kolleegidele rohkem avada ja tutvustada. Seda tava kavatseb ERÜ kindlasti jätkata.

Puuduseks tuleb lugeda, et mitmesugustel põhjustel ei ole viimastel aastatel ilmunud ERÜ aastaraamat. Juhatus on otsustanud, et tuleb teha jõupingutusi puuduvate aastakäikude avaldamiseks.

Janne Andresoo

Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu juhatuse esinaine

EESTI RAAMATUKOGUHOIDJATE ÜHINGU KROONIKA 2004–2005

2004

21. jaanuar ERÜ juhatuses koosolekul arutati kutsestandardi rakendamise seotud küsimusi, aasta- ja kõnekoosoleku ettevalmistamist, ERÜ tegev- ja toetajaliikmeks astumise dokumente, määrati aasta- ja teenetepreemiad jm.
21. jaanuar Eks-klubi külastas näitust “Kroonikate aeg” RRis.
10. veebruar ERÜ juhatuses koosolekul kinnitati ERÜ 2003. a. aruanne jm.
11. veebruar Eks-klubi tähistas RRis küünlapäeva. Esinesid G. Otsa nim. Tallinna Muusikakooli õpilased.
27. veebruar ERÜ aastakoosolek ja kõnekoosolek “Kutse ja kutsumus” RRis.
9. märts ERÜ juhatuses koosolekul RRis tutvustas Patendi- raamatukogu direktor Harri-Koit Lahek ideed e-patendi- raamatukogust, Anne Valmas tegi ettepaneku alustada raamatukogutegelaste elu ja tegevuse jäädvustamist jm.
17. märts Eks-klubi tutvus A. Särevi kortermuuseumiga.
24. märts Kutsekomisjoni esimese koosoleku eesmärgiks oli komisjoni töö käivitamine ja töö kavandamine.
6. aprill ERÜ juhatuses koosolekul võeti ERÜ toetajaliikmeteks Lääne Maakonna Keskraamatukogu ja Valga Keskraama- tukogu, arutati Eesti Meditsiiniraamatukogu järele- pärimist seoses ERÜ esindaja seisukohavõttudega arutelul Sotsiaalministeeriumis, nimetati juhatuses kontaktisikud tööruhmade, toimkondade ja sektsioonide juures.
13. aprill Kooliraamatukogude sektsiooni teabepäev “Kooli- raamatukogude koostöö õppekirjanduse väljaandjatega” RRis. Saadeti märgukirjad õpikute tellimise, valiku põhimõtete, hinnapoliitika jne kohta Haridus- ja Teadus- ministeeriumile, Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskusele ja õppekirjandust väljaandvatele kirjastustele.
14. aprill Eks-klubi tähistas TPÜ ARis 6. sünnipäeva ja valis uue eestseisuse, esines Tallinna Kesklinna Sotsiaalkeskuse ansambel “Miraaž”.
21. aprill Rahvaraamatukogude komplekteerimise tööruhma teabe- päev Tallinna Keskraamatukogus.

5. mai Eks-Klubi külastas Albrecht Düreri näitust Väliskunsti muuseumis Kadrioru lossis.
- 7.–8. mai Vanaraamatu toimkond korraldas RRI ja TPÜ raamatu-teaduse õppetooliga seminari teemal “Mõisate ajaloo uurimise allikad” RRis. Teisel päeval ekskursioon Ants Heina juhendamisel Järvamaa mõisates.
18. mai ERÜ juhatuse koosolekul RRis kuulati Eesti Meditsiiniraamatukogu direktori informatsiooni raamatukogu olukorrast. Ühisarutelul Kultuuri-ministeeriumi asekanstler Anton Pärna ja raamatukogude nõunik Meeli Veskusega otsustati, et juhatus esitab ministeeriumile raamatukogunduse kaardistamise lähteülesande.
21. mai Erialaraamatukogude sektsioon külastas Raamatukoi kauplust.
23. mai Kultuuri Kutsenõukogu otsusega anti ERÜle kutseomistamise tegevusluba.
31. mai Kutsekomisjoni koosolekul TÜRIs arutati kutseomistamise käivitamiseks vajalike dokumentide projekte.
7. juuni Terminoloogia toimkonna koosolek RRis.
- 8.-10. juuni Maaraamatukogude sektsiooni seminar-laager Türil Järvamaal.
16. juuni ERÜ juhatuse koosolekul võeti toetajaliikmeks Eesti Hoiuraamatukogu.
16. juuni Eks-klubi väljasõit Paldiskisse.
- 11.-13. august Kooliraamatukogude sektsiooni suveseminar “Raamatukoguhoidja kutsestandard – väljakutse kooliraamatukoguhoidja isiksuseomaduste, üld- ja põhioskuste arendamiseks” Tartus.
8. september Eks-klubi väljasõit Viinistusse ja Käsmu.
20. september Terminoloogia toimkonna koosolek RRis.
21. september Rahvaraamatukogude komplekteerimise töörühma koolituspäev Põlva Keskraamatukogus.
30. september–2. oktoober Balti riikide raamatukoguhoidjate VII kongress Lätis Jumurdas.
7. oktoober ERÜ juhatuse laiendatud koosolekul RRis arutati Eesti raamatukogude teenuste kaardistamise lähteülesande kavandit.

13. oktoober Eks-klubi käis Kristjan Raua majamuuseumis.
15. oktoober Erialaraamatukogude sektsiooni sügisseminar RRis.
- 20.–30. oktoober Raamatukogupäevad “Avastad raamatukogu – avastad maailma”
20. oktoober Raamatukogupäevade avamine Narvas Hermani kindluse Rüütliisaalis ja kirjanduse tundmise võistlus Narva Keskraamatukogus.
21. oktoober Võistluse “Infootsing internetist 2004” eelvoor.
- 21.–23. oktoober Kirjanike Liit koos ajakirja Raamatukogu ja ERÜga korraldas kirjandustuuri I : kirjanike kohtumised raamatukoguhoidjate, kirjandusõpetajate ja kooliõpilastega rahvaraamatukogudes.
28. oktoober Võistluse “Infootsing internetist 2004” lõppvoor RRis.
29. oktoober IV maaraamatukoguhoidja päev Haapsalu kultuurikeskuses.
2. novembril Kogude toimkonna koosolek TPÜ ARis.
15. november ERÜ juhatause koosolekul võeti toetajaliikmeks Harju Maakonnaraamatukogu, tehti kokkuvõtteid raamatukogupäevadest, kavandati 2005. aasta tegevust, otsustati kandidaatide esitamine Kultuurkapitali tänutoetusele, kiideti heaks isikute valiku põhimõtted isikuloolisse andmebaasi ning kinnitati toimetuskolleegiumi koosseis.
15. november Kooliraamatukogude sektsiooni teabepäev “Kogemuspäev – praktikult praktikule” RRis.
22. november Kutsekomisjoni ja koolituse toimkonna ühiskoosolekul arutati komisjoni statuudi ja kutse omistamise korra kavandeid.
7. detsember Erialaraamatukogude sektsiooni aastalõpu seminar Politseiameti raamatukogus.
7. detsembril Kogude toimkonna koosolek RRis.
8. detsember Rahvaraamatukogude komplekteerimise töörühma koolituspäev RRis.
17. november Eks-klubi ekskursioon Kännukuke raamatukokku.
11. detsember Eks-klubi jõulupidu TPÜ ARis.
14. detsember ERÜ juhatause laiendatud koosolekul Eesti Muusikaakadeemias tehti aastakokkuvõtte ja kavandati tegevust järgmiseks aastaks.

2005

13. jaanuar ERÜ juhatuse koosolekul kinnitati kutsekomisjoni statuut ja "Raamatukoguhoidja III, IV, V kutsevalifikatsiooni tõendamise ja omistamise kord", määrati aasta- ja teenete-preemia, esitati kandidaadid IFLA seksioonide alalistesse komiteedesse jm.
19. jaanuar Eks-klubi külastas Joh. Pääsukese fotonäitust Maarjamäel.
21. jaanuar Vanaraamatu toimkonna koosolek TÜRIs.
7. veebruar Maaraamatukogude seksiooni koosolek RRIs.
9. veebruar ERÜ juhatuse koosolekul tehti ettevalmistusi kõne- ja aastakoosolekuks jm.
16. veebruar Raamatukoguhoidja kutsekoolituse programmi uuendamise töörühma koosolek TPÜs.
Eks-klubi tähistas küünlakuud RRIs. Esinesid G. Otsa nim Tallinna Muusikakooli õpilased.
17. veebruar Eesti raamatukoguhoidjate biograafilise andmebaasi (ERBA) kontaktisikute koolituspäev RRIs.
28. veebruar ERÜ aastakoosolek ja kõnekoosolek "Raamatukogu teenuste turul" RRIs. Ivi Tingre sõrmuse hoidja Ivi Eenmaa andis sõrmuse edasi Anne Randlele.
3. märts ERBA toimetuskolleegiumi koosolek ERÜ büroos.
- 15.-18. märts Katrin Kaugver osales Saksa Raamatukoguhoidjate Liidu (VDB) kutsel Saksa raamatukoguhoidjate 11. konverentsil Düsseldorfis.
16. märts Eks-klubi külastas E. Vilde muuseumi.
22. märts Erialaraamatukogude seksioon tutvus Rahva Raamatu raamatukauplusega.
23. märts Koolituse toimkonna koosolekul RRIs arutati raamatukoguhoidja kutsekoolituse programmi kavandit, probleeme kutseomistamise käivitamisel jm.
23. märts ERBA toimetuskolleegiumi koosolek ERÜ büroos.
30. märts Tartumaa Kogu tutvus O. Lutsu nim. Tartu Linna Keskraamatukogu Tammelinna harukoguga.
6. aprill Koolituse toimkonna teabepäev "Raamatukoguhoidja haridus ja kutsevalifikatsioon" RRIs.
11. aprill Kooliraamatukogude seksiooni teabepäev „Infotehnoloogiline areng kooliraamatukogus“ RRIs.

13. aprill ERÜ juhatuse koosolekul kavandati järgmise aasta tegevussuundi, maaraamatukogude sektsiooni juhatajaks kinnitati Irma Raatma jm.
20. aprill Rahvaraamatukogude komplekteerimise töörühma seminar Jõgeva Maakonna Keskraamatukogus Põltsamaal.
27. aprill Einar Laigna pidas Tartumaa Kogule loengu juriidilisest teadvusest keskaja kultuuris.
- 2.-3. mai Põhja- ja Baltimaade raamatukoguhoidjate IV nõupidamine Liepajas Lätis.
18. mai ERÜ juhatuse koosolekul RRis kinnitati "Aasta kooliraamatukoguhoidja statuut", arutati ERÜ veebilehe uuendamist jm.
18. mai Eks-klubi külastas Jüri Kuuskemaa juhatusel Peetri maja Kadriorus.
20. mai ERÜ büroo lõpetas kolimise uude ruumi RRis. Liigitamise ja märksõnastamise toimkonna koosolekul RRis valiti juhatajaks Katrin Karus.
- 27.-29. mai Vanaraamatu toimkonna seminar "Kirjasõna Hiiumaal ja Hiiumaast" Hiiumaa muuseumis ning tutvumine saare huviväärsustega.
1. juuni Tartumaa Kogule rääkis isikupärasest moest Piret Tegova.
- 7.-10. juuni Maaraamatukogude sektsiooni 14. suveseminar Kipi-Koovil Saaremaal
11. juuni Tartumaa Kogu ekskursioon Soomaale ja Carl Robert Jakobsoni talumuuseumi.
15. juuni ERÜ juhatuse koosolekul Pärnu Kolledžis kiideti heaks "Raamatukoguhoidja III kutseõppeprogramm" jm.
15. juuni Eks-klubi matk Viru rabasse.
- 11.-14. juuli ja
- 23.-26. juuli Tartumaa Kogu ekskursioon Ahvenamaale.
13. august Tartumaa Kogu Leigo järvemuusika kontserdi ühiskülustus.
- 17.-19. august Kooliraamatukogude sektsiooni 8. vabariiklik suveseminar „Kooliraamatukogu osatähtsus õpilaste üldpäädevuste kujundamisel“ Kuressaares.
29. august ERÜ juhatuse koosolekul vastvalminud RRI teadus- ja arenduskeskuse koolituskeskuses kavandati raamatukogupäevi jm.
7. september Eks-klubi väljasõit Viljandimaale.

11.–16. september

ERÜ juhatuse esinaine asetäitja Krista Talvi osales ja esines ettekandega IFLA munitsipaalraamatukogude sektsiooni aastakoosolekul Riias.

16. september

Koolituse toimkonna väljasõiduseminaril Jõgeva Maakonna Keskraamatukogus Põltsamaal tutvustati taseme-, kutse- ja täiendõppe aktuaalseid teemasid.

20. september

Eks-klubi kohtus Kalju Mandrega Tallinna Keskraamatukogus.

21. september

2. üleriigilisel lasteraamatukoguhoidjate päeval Viljandis otsustati moodustada ERÜ juurde lasteteeninduse toimkond.

28. september

Olga Einasto rääkis Tartumaa Kogule teemal „Raamatukoguhoidja imago: sinisukk või kõhutantsija?“.

28. september

Rahvaraamatukogude komplekteerimise töörühma koolituspäev RRis.

29. september

ERÜ juhatuse koosolekul otsustati kuulutada välja dokumentide vastuvõtmine Raamatukoguhoidja kutsekvalifikatsiooni taotlemiseks, moodustada ERÜ juurde lasteteeninduse toimkond, sõlmida leping RRis loodud Digitaalse Arhiiviga (DIGAR), toetada Fr. Puksoo auhinna žürii ettepanekut anda järgmine auhind välja aastatel 2005–2006 ilmunud tööde eest ning edaspidi igal teisel aastal jm.

10. oktoober

Maaraamatukogude sektsiooni märgukiri Riigikogu kultuurikomisjonile ettepanekuga suurendada rahvaraamatukogude teavikute soetamise raha.

19. oktoober

Eks-klubi külastas Tallinna Raamatutrükikoda.

20.-30. oktoober

Üleriigilised raamatukogupäevad “Raamatukogu kaudu e-maailma”.

21. oktoober

Raamatukogupäevade avamine Rakvere teatris ja kirjanduse tundmise võistlus Lääne-Virumaa Keskraamatukogus.

23. oktoober

Üleriigiline eesti raamatu päev.

24.-28. oktoober

Eesti kirjanikud Eesti raamatukogudes: kirjandustuur II

25. oktoober

Üleriigiline infokirjaoskuse päev.

28. oktoober

Infootsingu võistluse lõppvoor RRis.

26. oktoober

Tartumaa Kogu ja O. Lutsu nim. Tartu Linna Keskraamatukogu ühisüritusel esines Kristiina Ehin.

31. oktoober V maaraamatukoguhoidja päev Rapla Kultuuri- ja Huvi-keskuses.
4. november Kutsekomisjoni koosolekul otsustati moodustada 5-liikmeline kutseeksami komisjon .
9. november Juhatuse koosolekul RRis arutati ERÜ osalemist rahvusvahelistes organisatsioonides, kiideti heaks Fr. Puksoo auhinna statuudi uus redaktsioon, esitati kandidaadid Kultuurkapitali rahvakultuuri sihtkapitali tänutoetusele jm.
10. november Kooliraamatukogude sektsiooni teabepäev „Kooliraamatukogu juhtimine“ RRis.
11. november Kalju Tammaru esindas ERÜ juhatus EBLIDA täitevkomitee Eesti, Läti ja Leedu esindajatele korraldatud seminaril Riias.
14. november Maaraamatukogude sektsiooni koosolek RRis.
16. november Tartumaa Kogu kohtumine Kati Murutariga.
16. november Eks-klubi külastas Pääsküla raamatukogu.
19. november Kirjanduse tundmise võistluse võitjate auhinnareis Riiga.
6. detsember ERÜ juhatus koosolekul TÜRIs arutati raamatukogu direktor Martin Hallikuga Tartu Ülikooli Raamatukogu arengukava projekti aastani 2010, allkirjastati Fr. Puksoo auhinna statuut, otsustati esitada ERÜ esindajaks kutseeksamikomisjoni Janne Andresoo jm.
7. detsember Erialaraamatukogude sektsiooni aastalõpuseminar-nõupidamine Politseiameti raamatukogus.
7. detsember Kogude toimkonna kokkusaamine TTÜRIs.
10. detsember Eks-klubi jõulupidu Kännukuke raamatukogus. Uueks eestseisuse presidendiks valiti Juta Kaps ja liikmeteks Ester Lepik, Ivi Tingre, Maie Gross, Evi Ratassepp.
14. detsember Tartumaa Kogu jõuluõhtu, loenguga esines ka Einar Laigna.

Koostas Reet Olevsoo

ERÜ TRÜKISÕNAS 2004–2005

2004

See juhtus raamatukogus : tõestisündinud lugusid / ERÜ; [koost. Linda Kask, Katrin Kaugver ja Külli Ots ; toim. Katrin Kaugver]. - Tallinn, 2004. - 36 lk. : ill.

Ühiskonna teenistuses : Eesti raamatukoguhoidjate VIII kongress : [9.-10. juuni 2003 : kongressikogumik] / ERÜ ; [koost. Linda Kask, Reet Olevsoo]. - Tallinn, 2004. - 107 lk. : ill. - Bibliograafia ettekannete lõpus.

Andresoo, Janne. Kutsestandardist. *Raamatukogu* (2004) nr. 1, lk. 37. *Librarians' professional standard*, lk. 43.

Arike, Tiina. Kuidas me oleme nähtavad Internetis? : [maaraamatukogude kodulehekülgedest]. *Raamatukogu* (2004) nr. 4 , lk. 36-37. *How are we visible on the Internet?*, lk. 43.

Bunder, Margit. Eesti kirjanikud tulid lugejale lähemale : [eesti kirjanikud kohtusid Põlva Keskraamatukogus raamatukogupäevade kirjandustuuri raames lugejatega]. *Koit* (2004) 23. okt., lk. 5.

Eesti kirjanikud teevad ringsõidu : [Eesti Kirjanike Liit ja ERÜ korraldavad seoses raamatukogupäevadega ürituse "Eesti kirjanikud Eesti raamatukogudes"]. *Postimees* (2004) 20. okt., lk. 15.

Eesti Kultuurkapitali 2003. aasta aastapreemiad : [rahvakultuuri sihtkapitali preemia laureaadiks sai ka Krista Talvi – pikaajalise ja järjepideva töö eest raamatukogunduse arendamisel]. *Sirp* (2004) 23. jaan., lk. 18.

F. Puksoo auhind : [Tartu Ülikooli Raamatukogus peetakse Friedrich Puksoo 114. sünniaastapäevale pühendatud ettekandepäeva "Raamatu aeg", antakse üle ka F. Puksoo 2004. aasta auhind Anne Valmasele Tallinna Pedagoogikaülikooli Akadeemilisest Raamatukogust monograafia eest "Eestlaste kirjastustegevusest välismaal 1944-2000. I-II" : sõnum]. *Universitas Tartuensis* (2004) 23. jaan., lk. 2.

Ilves, Lehte. Haapsallu tuleb neli kirjanikku : [ERÜ ja Eesti Kirjanike Liidu raamatukogupäevade üritus Lääne Maaakonna Keskraamatukogus]. *Lääne Elu* (2004) 21. okt., lk. 3.

Kalberg, Signe. Raamatukogule annab hinge tema hoidja : [Roosna-Alliku Vallaraamatukogu juhataja Viktoria Saarsalu tunnistati maakonna parimaks raamatukoguhoidjaks]. *Järva Teataja* (2004) 28. okt., lk. 1.

Kaus, Jan. Jan Kaus ei aita lahendada kirjaniku korteriprobleeme : [eesti kirjanikud kohtusid Jõhvi Linna Keskraamatukogus raamatukogupäevade

kirjandustuuri raames lugejatega, intervjuu Eesti Kirjanike Liidu esimehe Jan Kausiga / interv.] Teet Korsten. *Põhjarannik* (2004) 26. okt., lk. 4.

[III bibliograafiapäev “Kartoteegist andmebaasini” Tallinna Pedagoogika-ülikooli Akadeemilises Raamatukogus, parimaks bibliograafiaks tunnistati Karin Ribenise “Eesti rahvaluule bibliograafia (1993-2000)” (Eesti Keele Sihtasutus) ning Ülle Tamme, Valve Jürissoni ja Anu Mälgandi koostatud “Eesti noodid 1918-1944. I-II” (RR) : sõnum]. *Sirp* (2004) 5. märts, lk. 18.

Konnula, Margus. Lugejate juures raamatukogus : [raamatukogupäevade kirjandustuurist Võru Keskraamatukogus]. *Maaleht* (2004) 28. okt., lk. 20-21.

Kononenko, Elina. Eesti kirjanikud näitasid ennast Võrus : [eesti kirjanikud kohtusid raamatukogupäevade kirjandustuuri raames Võru Keskraamatukogus lugejatega]. *Võrumaa Teataja* (2004) 23. okt., lk. 4.

Kononenko, Elina. Kirjanikud soovivad lugeda eesti raamatuid : [eesti kirjanikud kohtusid raamatukogupäevade kirjandustuuri raames Võru Keskraamatukogus lugejatega]. *Võrumaa Teataja* (2004) 28. okt., lk. 5

Kononenko, Elina. Raamatukogu valmistub raamatukogupäevadeks : [Kuldre Raamatukogu juhataja Riina Ermel valiti Võrumaa Keskraamatukogus 2004. aasta maakonna parimaks raamatukoguhoidjaks]. *Võrumaa Teataja* (2004) 7. okt., lk. 5.

Kuljus, Inga. Mõnus naljaraamat : [ERÜ eestvõtmisel välja antud naljaraamatust “See juhtus raamatukogus”, mille koostajad on Linda Kask, Katrin Kaugver ja Külli Ots]. *Raamatukogu* (2004) nr. 5, lk. 37. *Pleasant and funny stories*, lk. 43.

Kultuurkapitali preemiade laureaadid : [preemia pälvis ka Krista Talvi pikaajalise ja järjepideva töö eest raamatukogunduse arendamisel]. *Eesti Päevaleht* (2004) 17. jaan., lk. 11.

Kurel, Vaike. Koolide ja kirjastuste koostöö : [ERÜ kooliraamatukogude seksiooni teabepäevast]. *Raamatukogu* (2004) nr. 3, lk. 34-35. *For better cooperation*, lk. 43.

Kurel, Vaike ; Seisler, Liina-Jaanika. Kooliraamatukoguhoidjad kogunevad suveseminarile : [“Raamatukoguhoidja kutsestandard – väljakutse kooliraamatukoguhoidja isiksuseomaduste, üld- ja põhioskuste arendamiseks” Tartus]. *Nädaline* (2004) 10. aug., lk. 11.

Lauring-Vaska, Sirje. TPÜ akadeemilises raamatukogus peeti bibliograafiapäeva : [parimaks bibliograafiaks tunnistati Karin Ribenise “Eesti rahvaluule bibliograafia (1993-2000)” (Eesti Keele Sihtasutus) ning Ülle Tamme, Valve Jürissoni ja Anu Mälgandi koostatud “Eesti noodid 1918-1944. I-II” (RR)]. *Pedagoogikaülikool* (2004) 8. märts, lk. 1.

Liivamets, Maire. Bibliograafiahuvi kestab : [III bibliograafiapäev Tallinna Pedagoogikaülikooli Akadeemilises Raamatukogus, bibliograafia auhinna

pälvisid “Eesti noodid 1918-1944”, koostajateks Ülle Tamm ja Valve Jürisson Eesti Rahvusraamatukogust ning “Eesti rahvaluule bibliograafia (1933-2000)”, koostaja Karin Ribenis Eesti Kirjandusmuuseumist]. *Raamatukogu* (2004) nr. 2, lk. 40. *Bibliography still interests people*, lk. 43.

Liivamets, Maire. Tundeline teekond kirjarahvaga ehk Eesti kirjanikud Eesti raamatukogudes : [raamatukogupäevade ajal raamatukogudes toimunud kohtumistest kirjanikega]. *Raamatukogu* (2004) nr. 6, lk. 31-33. *Sentimental journey with litterateurs*, lk. 43.

Lilleorg, Regina. Harjumaa 2004. aasta parim maaraamatukoguhoidja on Taie Saar : [Kiili Külaraamatukogust]. *Harjumaa* (2004) 9. nov., lk. 3.

Maasikmets, Kristel. Raamatukoguhoidjad tähistasid oma päeva : [maaraamatukoguhoidjate päevast Haapsalu Kultuurikeskuses, Läänemaa parima raamatukoguhoidja tiitli sai Helen Voogla Kõmsi Külaraamatukogust]. *Lääne Elu* (2004) 30. okt., lk. 3.

Nõlvak, Kaie. Maaraamatukogude töötajad said Haapsalus kokku : [maaraamatukoguhoidjate päevast Haapsalu Kultuurikeskuses, Jõgevamaa parima raamatukoguhoidja tiitli sai Kaie Põdra Maarja Raamatukogust]. *Vooremaa* (2004) 2. nov., lk. 1.

Olevsoo, Reet. ERÜ pidas 27. veebruaril üldkoosolekut : [ettekannetest Eesti Rahvusraamatukogus, ERÜ aastapremia sai Saare Maakonna Keskraamatukogu direktor Anu Vahter, teenetepremia Tartu Linna Keskraamatukogu teenindusosakonna juhataja Õie Tammissaar]. *Raamatukogu* (2004) nr. 2, lk. 41. *The ELA annual meeting*, lk. 43.

Olevsoo, Reet. Kohtuti Haapsalus : [IV maaraamatukoguhoidja päev Haapsalus, premeeriti parimaid maakondade raamatukoguhoidjaid]. *Raamatukogu* (2004) nr. 6, lk. 30. *Rural librarians' day in Haapsalu*, lk. 43.

Pitk, Aimi. Lõppesid raamatukogupäevad : [raamatukogupäevade üritustest Saaremaal, maakonna parima raamatukoguhoidja tiitli sai Erika Pints Liiva Raamatukogust]. *Meie Maa* (2004) 29. okt., lk. 3.

Puksoo preemia Anne Valmasele : [ERÜ ja Tartu Ülikooli Raamatukogu auhinna sai Tallinna Pedagoogikaülikooli Akadeemilise Raamatukogu teadur Anne Valmas uurimuse “Eestlaste kirjastustegevus välismaal 1944-2000. I-II” eest : sõnum]. *Postimees* (2004) 30. jaan., lk. 16.

Puksoo preemia tuli TPÜ akadeemilisse raamatukokku : [ERÜ ja Tartu Ülikooli Raamatukogu andsid preemia Anne Valmasele uurimuse “Eestlaste kirjastustegevus välismaal 1944-2000. I-II” eest : sõnum]. *Pedagoogikaülikool* (2004) 10 veebr., lk. 6.

Pärnumaa kultuurimosaiigi säravaimad killud aastal 2004 : [ka Pärnu-Jaagupi Raamatukogu juhtajast Ester Kergest kui Pärnumaa 2004. aasta parimast raamatukoguhoidjast]. *Pärnu Postimees* (2004) 31. dets., lk. 5.

Pärt, Signe. Infootsingus parimad : [raamatukogupäevade ajal toimunud raamatukoguhoidjate ja infotöötajate infootsingu võistlusest]. *Raamatukogu* (2004) nr. 6, lk. 31. *Winners of information search contest*, lk. 43.

Raamatukoguhoidjad kogunevad aastakoosolekuks : [ERÜ aastakoosolek Eesti Rahvusraamatukogus, aastapremia sai Saare Maakonna Keskraamatukogu direktor Anu Vahter, teenetepremia Õie Tammissaar Tartu Linna Keskraamatukogust : sõnum]. *Postimees* (2004) 27. veebr., lk. 17.

Raamatukoguhoidjad valisid parima : [Lääne-Virumaa parimaks raamatukoguhoidjaks valiti Vinni-Pajusti Raamatukogu juhataja Ere Tammeorg]. *Virumaa Teataja* (2004) 6. nov., lk. 5.

Rang, Merle. Kohtumised kevadpealinnas Türil : [maaraamatukoguhoidjate suveseminarist]. *Raamatukogu* (2004) nr. 4 , lk. 34-35. *Meeting in Türi, the spring capital of Estonia*, lk. 43.

Riet, Ene. Raamatu aeg : [Friedrich Puksoo päeva ettekannetest Tartu Ülikooli Raamatukogus, auhinna pälvis Anne Valmas uurimuse “Eestlaste kirjastustegevus välismaal 1944-2000. I-II” eest]. *Raamatukogu* (2004) nr. 2, lk. 39-40. *The time of books – Friedrich Puksoo day at Tartu University Library*, lk. 43.

Sarv, Tiina. Keegi ei hiilinud minema : [eesti kirjanikud kohtusid raamatukogupäevade kirjandustuuri raames Viljandi Linnaraamatukogus lugejatega]. *Sakala* (2004) 27. okt., lk. 5.

Seisler, Liina-Jaanika. Kooliraamatukoguhoidjate suveseminar : [“Raamatukoguhoidja kutsestandard – väljakutse kooliraamatukoguhoidja isiksuseomaduste, üld- ja põhioskuste arendamiseks” Tartus]. *Õpetajate Leht* (2004) 13. aug., lk. 3.

Sinijärv, Karl Martin. Rahva sekka minek : [kirjanike kirjandustuurist raamatukogudes raamatukogupäevade raames]. *Sirp* (2004) 29. okt., lk. 1.

Sommer-Kalda, Sirle. Ege Roosimägi naudib pingelisi olukordi : [Pagari Raamatukogu juhataja valiti Ida-Virumaa parimaks maaraamatukoguhoidjaks]. *Põhjarannik : Laupäev* (2004) 6. nov., lk. 4.

Talvi, Krista. Aleksander Sibulat meenutades. *Raamatukogu* (2004) nr. 6 , lk. 39. *Recalling Aleksander Sibul*, lk. 43.

Talvi, Krista. Paari miljoni eest lasteraamatuid : [organisatsioon “Biblioref” Hollandis annetas Eesti raamatukogudele jt. lasteasutustele ingliskeelseid lasteraamatuid]. *Raamatukogu* (2004) nr. 3, lk. 32-33. *Children’s books worth several millions of kroons*, lk. 43.

Tammur, Kadri. Esinduslik seminar käsitles mõisaid kujunemisest kuni hääbumiseni : [ERÜ vanaraamatu toimkond, Tallinna Pedagoogikaülikooli raamatuteaduse õppetool ja Eesti Rahvusraamatukogu korraldasid RR-is seminari “Mõisate ajaloo uurimise allikad”]. *Raamatukogu* (2004) nr. 4, lk. 37.

An impressive workshop on the development and decay of manors, lk. 43.

Truu, Tiia. Hagudi raamatukogu juhataja jäi võistlusel seitsmendaks : [raamatukogupäevade raames toimunud raamatukogutöötajate infootsingu võitlusel saavutas Maret Aavik seitsmenda koha : sõnum]. *Nädaline* (2004) 30. okt., lk. 2.

Truu, Tiia. Keskraamatukogus hinnati parimaks Leili Oja : [Rapla Keskraamatukogu vanemraamatukoguhoidja valiti Raplamaa parimaks raamatukoguhoidjaks : sõnum]. *Nädaline* (2004) 6. nov., lk. 3.

Truu, Tiia. Lelle Mariina on tänavu Raplamaa parim raamatukoguhoidja : [Lelle raamatukogu juhataja Mariina Madisson]. *Nädaline* (2004) 30. okt., lk. 5.

Vadi, Urmas. Kas siis selle maa kirjandus ei olegi midagi muud kui roppused? : [kirjandustuurist raamatukogudes raamatukogupäevade raames]. *Eesti Päevaleht* (2004) 29. okt., lk. 13.

Õnnitleme : Ester Lepik 70 : [Lääne Maakonna Keskraamatukogu kauaaegne direktor, ERÜ Eks-klubi president : sõnum]. *Raamatukogu* (2004) nr. 3, lk. 40. *Congratulations : Ester Lepik – 70*, lk. 43.

Üleriigilised raamatukogupäevad 20.-30. XI : [avamisest Narvas, eesti raamatu päeva üritustest, maaraamatukoguhoidjate päevast ning raamatukogupäevade üritustest Tallinna Keskraamatukogus : sõnum] // *Sirp* (2004) 22. okt., lk. 19.

2005

World guide to library, archive, and information science associations. - München, 2005. – 510 p. - (IFLA publications ; 112-114). - Sisaldab ka: Eesti Raamatukoguhoidjate Ühung (ELA) : (Estonian Librarians Association), lk. 220.

Bärg, Sirje. Koostööootus : [ERÜ maaraamatukogude sektsiooni tööst]. *Raamatukogu* (2005) nr. 1, lk. 33-35. *Expecting cooperation*, lk. 43.

[ERÜ eestvedamisel toimuvad 20.–30. okt. üleriigilised raamatukogupäevad “Raamatukogu kaudu e-maailma” : sõnum]. *Sirp* (2005) 21. okt., lk. 19.

Friedrich Puksoo ettekandepäev : [“Kultuurivarad ajas” Tartu Ülikooli Raamatukogus, Puksoo auhinna saab Riigiarhiivi publitseerimistalituse juhataja Indrek Jürjo monograafia “Liivimaa valgustaja August Wilhelm Hupel 1737-1819” eest : sõnum]. *Universitas Tartuensis* (2005) 21. jaan., lk. 2.

Gottlob, Katrin. Tagasivaade sügisseminarile : [ERÜ erialaraamatukogude sektsiooni seminarist Eesti Rahvusraamatukogus e-raamatukogu teemal]. *Raamatukogu* (2005) nr. 1, lk. 33. *A retrospect on the autumn seminar*, lk. 43.

Gottlob, Katrin. Veebiküsitlus andis ülevaate erialaraamatukogudest : [ERÜ erialasektsiooni liikmete hulgas läbi viidud veebiküsitlusest]. *Raamatukogu* (2005) nr. 1, lk. 26-27. *Special libraries – who are we?*, lk. 43.

Henno, Sass. Autogrammi küsinud neiu roosa pastkas : [eesti kirjanikud kohtumistest lugejatega raamatukogupäevade raames]. *Postimees* (2005) 4. nov., lk. 17.

Ilves, Kaie. Teisipäeval vallutas Läänemaa kirjanike Tartu-dessant : kirjanikud käisid Haapsalus ja Kullamaal tagasisidet saamas : [eesti kirjanike kohtumisest lugejatega raamatukogupäevade raames]. *Lääne Elu* (2005) 29. okt., lk. 5.

Joon, Silja. Raamatukogurahvas kiitis parimaid : [Pärnumaa parimad raamatukoguhoidjad on Hiie Piirsalu Vändra Raamatukogust ja Ene Roosti Pärnu Keskraamatukogust]. *Pärnu Postimees* (2005) 29. okt., lk. 1.

Kallas, Teet. Sügismaastikud kirjanike ja lugejatega : [raamatukogupäevade kirjandustuurist “Eesti kirjanikud Eesti raamatukogudes”]. *Maaleht* (2005) 3. nov., lk. 24.

Kaus, Jan. Kirjanikud lugejate seas : [intervjuu Kirjanike Liidu esimehega raamatukogupäevade ajal toimuvast kirjandustuurist Eesti raamatukogudes / interv.] Mele Pesti. *Eesti Ekspress : Areen* (2005) 27. okt., lk. B6.

Killar, Maire. [Lasteraamatukoguhoidja päev Viljandi Linnaraamatukogus : sõnum]. *Sirp* (2005) 7. okt., lk. 20.

Kirjanikud kohtuvad viljandimaalastega : [eesti kirjanikud kohtuvad lugejatega Viljandi Linnaraamatukogus]. *Sakala* (2005) 22. okt., lk. 3.

Kuuse, Ülle. Laste lugemisest sõltub raamatukogu elujõud : [lasteraamatukoguhoidjate päevast Viljandis, loodi ERÜ lasteteeninduse toimkond]. *Raamatukogu* (2005) nr. 5, lk. 37. *The libraries' vitality depends on the reading of children*, lk. 43.

Käosaar, Vaike. Tiina Mihhailov – üks Eesti parimatest maaraamatukoguhoidjatest : [Jõgevamaa parim raamatukoguhoidja 2005. aastal on Siimusti Raamatukogu juhataja]. *Vooremaa* (2005) 5. nov., lk. 5.

Käosaar, Vaike. Vaike Oro sai Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu aastapremia : [Jõgeva Maakonna Keskraamatukogu direktor]. *Vooremaa* (2005) 5. märts, lk. 3.

Laugen, Marje. Kirjanikud tutvustasid ennast ja oma loomingut : [eesti kirjanikud kohtusid raamatukogupäevade raames lugejatega Valga Keskraamatukogus]. *Valgamaalane* (2005) 1. nov., lk. 6.

Lausvee, Maarika. Sööst elektronkataloogi tõi tiitli : [intervjuu Lääne-Virumaa parima raamatukoguhoidjaga Muuga Raamatukogust / interv.] Inna Grünfeldt. *Virumaa Teataja* (2005) 22. nov., lk. 2.

Liivamets, Maire. Turujutud on sedapuhku aetud : [ERÜ kõnekoosolekust

“Raamatukogu teenuste turul” Eesti Rahvusraamatukogus]. *Raamatukogu* (2005) nr. 2, lk. 38-39. *Marketing discussion has ended for this time being*, lk. 43.

Luik, Else. Parim maaraamatukoguhoidja Valgjärvel : [Põlvamaa parimaks maaraamatukoguhoidjaks tunnistati Ilse Aigro Valgjärve Raamatukogust]. *Koit* (2005) 3. nov., lk. 5.

Maaraamatukoguhoidjad kohtusid eile Raplas : [5. maaraamatukoguhoidjate päevaga lõppesid raamatukogupäevad]. *Võrumaa Teataja* (2005) 1. nov., lk. 5.

Olevsoo, Reet. Aastakoosolek : [ERÜ aastakoosolekust Eesti Rahvusraamatukogus]. *Raamatukogu* (2005) nr. 2, lk. 38. *Annual meeting*, lk. 43.

Olevsoo, Reet. Koolituspäev Põltsamaal : [ERÜ rahvaraamatukogude komplekteerimise töörühma korraldatud koolituspäevast 20. aprillil Jõgeva Maakonna Keskraamatukogus : sõnum]. *Raamatukogu* (2005) nr. 3, lk. 32. *A training event at Põltsamaa*, lk. 43.

Olevsoo, Reet. Teabepäev Tallinnas : [kutsekvalifikatsiooni teabepäevast 6. aprillil Eesti Rahvusraamatukogus]. *Raamatukogu* (2005) nr. 3, lk. 32. *Information day*, lk. 43.

Parim maaraamatukoguhoidja 2005 : [sõnum]. *Raamatukogu* (2005) nr. 6, lk. 27.

Parim maaraamatukoguhoidja töötab Kõos : [Viljandimaa parim on Ille Riisk Kõo Raamatukogust]. *Sakala* (2005) 2. nov., lk. 3.

Parim raamatukoguhoidja töötab Muugal : [Lääne-Virumaa parim maaraamatukoguhoidja on Maarika Lausvee Muuga Raamatukogust]. *Virumaa Teataja* (2005) 29. okt., lk. 3.

Pulk, Kadri. Raamatukoguhoidjad kohtusid Raplas : [viieendast maaraamatukoguhoidjate päevast Raplas, parimaks Hiiumaa maaraamatukoguhoidjaks tunnistati Tiina Kask Käina Raamatukogust]. *Hiiu Leht* (2005) 8. nov., lk. 1.

Puutsa, Monika. Kirjanikud jõudsid raamatukogureisil Kuressaarde : [eesti kirjanikud kohtusid raamatukogupäevade projekti “Eesti kirjanikud Eesti raamatukogudes” raames Kuressaare kultuurikeskuses lugejatega]. *Meie Maa* (2005) 29. okt., lk. 3.

“**Raamatukogu** kaudu e-maailma” : [raamatukogupäevade avamisest 21. oktoobril 2005 Rakvere teatris : sõnum]. *Raamatukogu* (2005) nr. 6, lk. 26. *Library days 2005 “Via the libraries into the e-world”*, lk. 43.

Rakveres avati üleriigilised raamatukogupäevad. *Virumaa Teataja* (2005) 22. okt., lk. 3.

Rand, Mare. Valgustuslik monograafia valgustajast : [monograafia pälvis Fr. Puksoo auhinna 2005. aastal]. *Raamatukogu* (2005) nr. 6, lk. 21-22. *An enlightening monograph of an Enlightener*, lk. 43.

Rets. rmt.: **Jürjo, Indrek**. Liivimaa valgustaja August Wilhelm Hupel 1737-1819. - Tallinn, 2004. - 556 lk.

Riet, Ene. Friedrich Puksoo auhind 2005 : [Tartu Ülikooli Raamatukogu ja ERÜ andsid Friedrich Puksoo 2005. auhinna Indrek Jürjole Hupeli monograafia eest]. *Raamatukogu* (2005) nr. 1, lk. 35. *The Friedrich Puksoo Prize 2005*, lk. 43.

Rooste, Jürgen. Eesti kirjanikud Eesti raamatukogudes : kirjandustuur II, 24.–29. X 2005. *Sirp* (2005) 21. okt., lk. 1.

Räim, Heino. Helene Kulpa : [20.05.1910–4.04.2005 : ERÜ auliige]. *Raamatukogu* (2005) nr. 3, lk. 41. *In memoriam : Helene Kulpa*, lk. 43 .

Saarmark, Marek. 2005. aastal on parim infootsija Katrin Karus : [raamatukogupäevade üritus : sõnum]. *Raamatukogu* (2005) nr. 6, lk. 28. *Information search contest*, lk. 43.

Sõrmus, Ester. Kooliraamatukogu õpilaste üldpädevuste kujundajana. *Raamatukogu* (2005) nr. 5, lk. 34-35. *School libraries as the developers of pupils' general competence*, lk. 43.

Tammaru, Kalju. Mees, kes kogub kodutuid raamatuid : [intervjuu ERÜ 2004. aasta teenetepremia saajaga / interv.] Maire Liivamets. *Postimees* (2005) 2. apr., lk. 13.

Tammur, Kadri. Kirjasõna Hiiumaal ja Hiiumaast : [ERÜ vanaraamatu toimikond tutvus vanaraamatu- ja käsikirjakoguga Hiiumaa Muuseumis]. *Raamatukogu* (2005) nr. 4, lk. 31-32. *Written word on Hiiumaa and about Hiiumaa*, lk. 43.

Tegelman, Arnika. Tädi Maret teavad Koigis kõik lapsed : [Järvamaa parimaks maaraamatukoguhoidjaks tunnistati Mare Nurmsalu Koigi Raamatukogust]. *Järva Teataja* (2005) 29. okt., lk. 4.

Truu, Tiia. Parima maaraamatukoguhoidja tiitli pälvis tänavu Hele-Mai Truuts : [Kabala Raamatukogust]. *Nädaline* (2005) 5. nov., lk. 5.

Truu, Tiia. Raplamaalased tulid koju viienda kohaga : [raamatukogupäevade ajal korraldatud infootsingu võistlusest : sõnum]. *Nädaline* (2005) 25. okt., lk. 4.

Valgamaa valis parima maaraamatukogutöötaja : [Ly Haaviste Pühajärve Raamatukogust]. *Valgamaalane* (2005) 20. okt., lk. 5.

Valper, Liina. Taas on kätte jõudnud raamatukogupäevad : [parimaks Võrumaa raamatukoguhoidjaks tunnistati Ene Sõmer Tsooru Raamatukogust]. *Võrumaa Teataja* (2005) 22. okt., lk. 5.

Vaarik, Kristiina. Kirjandustuur lähendas lugejaid kirjanikele. *Sakala* (2005) 27. okt., lk. 3.

ELNET KONSORTSIUM

Mare Nelli Ilus

EESTI RAAMATUKOGUVÕRGU KONSORTSIUM 2004–2005

Aastad 2004–2005 olid Eesti Raamatukoguvõrgu Konsortsiumile tava-päraselt töörohked, märksõnadeks infosüsteem ESTER, ühisportaal, elektrooniliste väljaannete ühishanked, koostööprojekt DEA. Tähelepanu kuulus põhikirja muudatustele ning käibemaksu küsimustele, mistõttu aeglustus töö muude lepinguliste küsimustega. Toimus ka personali-muudatusi.

21. juunil 2004 võttis üldkoosolek vastu põhikirja redaktsiooni, mis määrab täpsemalt konsortsiumi tegevusvaldkonnad ning liikmete õigused ja kohustused.

Konsortsiumi kõrgeim organ on üldkoosolek ja juhtorgan on vähemalt kolmeliikmeline juhatus. Konsortsiumi igapäevatööd juhivad tegevdirektor-asjaajaja Riin Olonen. Sisuline töö tehakse ära konsortsiumi juurde loodud tööruhmade abil. Töörühmade otsuseid rakendavad andmebaaside üldhaldur Ülo Treikelder ja elektroonilise teadusinformatsiooni ühis-hangete projektijuht Marika Meltsas, kes on mõlemad Eesti Raamatu-koguvõrgu Konsortsiumi palgal.

Pärast Eesti liitumist Euroopa Liiduga jõustus 1. mail 2004 uus käibemaksuseadus, mille alusel on juurdepääsu võimaldamine kaug-ressurssidele (sh andmebaasidele jm elektroonilistele väljaannetele) ja tarkvara kaughooldus elektroonilised teenused, mis kuuluvad käibe-maksustamisele teenuse saaja riigis. Vastavalt seaduses esitatud nõuetele tuli konsortsium registreerida piiratud käibemaksukohustuslasena ja leida eelarvesse juurde puuduv summa käibemaksu tasumiseks.

7. aprillil 2005 kiideti heaks konsortsiumi liikmestaatuse reglement, millega määrati asutuste ja organisatsioonide liikmelisus. Konsortsiumi liikmeskond vähenes kaheteistkümnelt kümnele liikmele, kuna EV esindab senist kolme liikmesraamatukogu.

Konsortsiumi tegevdirektorina asus 1. oktoobrist 2005 tööle Mare-Nelli Ilus, Riin Olonen jätkas arendusjuhina.

9. novembril 2005 võttis üldkoosolek vastu põhikirja uue redaktsiooni, milles fikseeriti liikmemaksu kujunemise uus kord.

	31. dets. 2004	31. dets. 2005
Konsortsiumi liikmeid	12	10
ESTERis osalevaid raamatukogusid	12	12

ESTER	31.dets. 2004	31. dets. 2005
Samaaegse kasutaja litsentse kokku	426	432
-- litsentse Tallinnas	261	267
-- litsentse Tartus	165	165
Kasutatav infosüsteemi versioon	Rel. 2002 Phase 3	Millennium Silver
Nimetusi	1 594 000	1 818 600
-- nimetuste aastane juurdekasv	+ 177 000	+ 224 600
Eksemplare	4 941 000	5 462 300
-- eksemplaride aastane juurdekasv	+ 569 000	+ 521 300
Laenutusi	1 982 290	2 198 700
Laenutähtaja pikendusi	1 189 656	1 412 400
Tagastusi	1 920 859	---
Otsinguid e-kataloogis	9,4 miljonit	9,4 miljonit

Üleminekuks infosüsteemi tarkvara versioonile Millennium Silver vahetati 24. veebruaril 2004 välja Tartu server ja 24. veebruaril 2005 Tallinna server. Versioonivahetus toimus 24. juunil 2005.

Alates 2004. aastast on e-kataloog ESTER vaikimisi Unicode'i toetav, võimaldades otsingut paralleelselt ka kirillitsas. E-kataloogis avati võimalus ise oma laenutähtaega pikendada.

2005. aastal viidi lõpule fraasiregistrite ümberindekseerimine ja võeti kasutusele veebikataloogi testport, e-kataloogi arenduste testimiseks enne nende rakendamist lugejakataloogis.

Rakendamata jäid My Millennium ja otsingul lisavõimalusi pakkuv Advanced Keyword Searching.

Mitme raamatukogu koostöös ja konsortsiumi koordineerimisel valmis septembris-oktoobris 2005 lugejavärava eritarkvara lõplik versioon, mis sisaldas ka statistikamoodulit. Patron API oli lugejaväravates kasutusele võetud viies raamatukogus juba 2003. aastal.

Jätkuva arutelu all olid autentimise küsimused ja ID-kaardi rakendamise võimalused. Lugejate positiivse tagasiside on pälvinud viis raamatukogu, mis võimaldavad ID-kaarti rakendada ka lugejakaardina.

Suurematest potentsiaalsetest arendustest uuriti Millennium Media Management'i moodulit. 2005. aasta sügisel Tallinnas toimunud RVL-i rahvusvahelise konverentsi raames tutvuti Millenniumi RVL-mooduliga.

Tartu ja Tallinna keskraamatukogud on tundnud huvi lastekataloogi juurutamise vastu.

Infosüsteemi ESTER haldamist ja arendamist toetati riigieelarvest 2004. ja 2005. aastal vastavalt Haridus- ja Teadusministeeriumi koostöölepingule 2 miljoni krooniga.

INFOPORTAAL

Moodustati töörühm, mille eesmärk oli kaardistada raamatukogude vajadused ja soovid integreeritud, kontekstipõhist otsingut võimaldavale tarkvarale. Projektijuhi Aurika Gergeležiu ülesanne oli koostada portaalitarkvara valiku ja juurutamise projekti dokumentatsioon koos võimalike stsenaariumidega projekti rahastamiseks ja läbiviimiseks.

2005. aasta septembris tutvustati Innovative'i ja Exlibrise toodete demoversioone, oktoobris HIS-i demoversiooni.

Portaali töörühm tutvus kõigi pakkumistega. Portaali valiku tähtsaimaks nõudeks kasutaja ja infospetsialisti seisukohalt on funktsionaalsus. Seda silmas pidades on töörühma esialgse arvamuse järgi esikohal Metalib. Koostati pakkumiste tingimustele vastavuse koondtabel ja maatriks vastuste võrdlemiseks.

ELEKTROONILISED ÜHISHANKED

Järjest olulisemaks ülesandeks saab raamatukogudele elektroonilise teadusinformatsiooni hankimine. Algselt finantseeriti ühisprojekte informatsioonist huvitatud raamatukogude eelarvetest, alates 2002. aastast on ühishangete korraldamist finantseeritud ka riigieelarvest.

Eesti Raamatukoguvõrgu Konsortsium pidas mitmete kirjastuste ja infokompaniidega läbirääkimisi katsetuste tellimiseks, ühistellimuste uuendamiseks, edaspidiste võimalike ühishangete kooskõlastamiseks.

2004. aastal oli proovikasutuseks (katsetuseks) avatud umbes 20 andmebaasi. Katsetustes osalesid kõik andmebaasidest huvitatud Eesti Raamatukoguvõrgu Konsortsiumi liikmesraamatukogud. Ühishankeni jõuti 27 andmebaasi osas. 2005. aastal oli katsetuseks avatud umbes 12 andmebaasi, ühishankeni jõuti 26 andmebaasi osas.

EBSCO/eIFL projekt

Alates 2001. aastast Haridus- ja Teadusministeeriumi finantseeritud EBSCO andmebaaside riigilitsentsi raames oli 2005. aasta lõpuks kasutajaks registreeritud 108 asutust. Tegelikke kasutajaid oli 57. Aasta jooksul tehti EBSCO andmebaasides kokku 671 383 päringut (2004. aastal 424 445 päringut), loeti/salvestati 301 703 artiklit (2004. aastal 214 526 artiklit). Aktiivsemad kasutajad olid: TÜ, TLÜ, TTÜ, Rahvusraamatukogu, Tallinna Meditsiinikool, EBS, Tartu Meditsiinikool, Eesti Meditsiiniraamatukogu,

Audentes, Mainori Kõrgkool, Riigikaitseakadeemia. Kasutajate osakaal oli 2005. aastal järgmine: avalik-õiguslikke ülikoole 74%, rakenduslikke kõrgkoole 9%, erakõrgkoole 10%.

Elsevieri ScienceDirect/Scopus

2005. aastal olid seoses kirjastusepoolse veaga ScienceDirecti andmebaasis jätkuvalt avatud kõik kirjastuse Elsevier ajakirjad, kaasa arvatud endised Academic Pressile kuuluvad ajakirjad. Aastal jooksul loeti/salvestati ScienceDirecti andmebaasist 227 429 (2004. aastal 224 789; 2003. aastal 164 069) artiklit.

Andmebaasi Scopus tasuta katsetamiseks sõlmiti pikaajaline leping (2006. a sügiseni).

ISI Web of Science, Proceedings, Essential Science Indicators

ISI Web of Science tasuta proovikasutust TÜ-le, TTÜ-le, TPÜ-le, EPMÜ-le ja Rahvusraamatukogule pikendati 2004. a läbirääkimiste käigus poole aastani. Tartu Ülikool ja Tallinna Tehnikaülikool sõlmisid ühise 3-aastase litsentsilepingu. Selle tulemusel on Tartus ja Tallinnas esmakordselt kättesaadav kogu ISI Web of Science alates 1980. aastast, samuti ajakirjade impaktfaktorit kajastav andmebaas ISI Journal Citation Reports. Suurenenud huvi ISI andmestike vastu sundis 2005. aastal korraldama uusi ISI andmebaaside katsetusi Eesti ülikoolidele. Elektroonilise teadus-informatsiooni ühishankeid toetati riigieelarvest 2004. aastal 12 666 493 krooniga; 2005. aastal 16 285 644 krooniga, sõlmitud on vastavad koostöölepingud Haridus- ja Teadusministeeriumiga.

DEA – digiteeritud Eesti ajalehed

2003. aasta lõpuks võis konsortsiumi digiteerimiskeskuse lugeda looduks. Hangiti vastav riistvara – mikrofilmiskänner, tasapinnaline skänner, skaneeriija töökoht, pildifailide indekseerijate töökohad, keskserved; loodi pildifailide indekseerimise ja veebis esitlemise tarkvara esimene versioon jne. Arenduse eesotsas oli Rahvusraamatukogu ja 2003. aastal alustati seal mikrofilmitud Eesti ajalehtede digiteerimise ja saadud pildifailide indekseerimisega. 21. aprillil 2004. aastal sõlmiti neljapoolne koostööleping, tööga ühinesid ka Tallinna Ülikooli Akadeemiline Raamatukogu ja Eesti Kirjandusmuuseumi Arhiivraamatukogu. Samal päeval avati andmebaas DEA lugejaile (<http://dea.nlib.ee>).

	mai 2006
DEA andmebaasis kokku	784 filmi
Indekseerimine lõpetatud ja lugejamoodulisse imporditud	633 filmi (400 000 pildifaili)
Konverteerimisel ja indekseerimisel, kontrollimisel	151 filmi (100 000 pildifaili)

2005. aastal digiteeritud põhiväljaanded:

Eesti Postimees	1863–1889
Ristirahva Pühapäevaleht	1900–1919
Tallinna Sõber	1879–1895
Uus Eesti	1935–1940
Uus Sõna	1934–1935
Vaba Maa	1918–1938
Vaba Sõna	1933–1934
Võitlus	1931–1934
Võru Teataja	1913–1935

Projekti administreerimis-, indekseerimistarkvara ning lugejamooduli töötas välja tarkvarabüroo SIRVI, praegune Tarkvarastuudio OÜ. Lugejamoodulit on täiendanud Rahvusraamatukogu.

Pärast kolme osapoole samaaegset intensiivset tööd süsteemis on ilmnenud terve rida süsteemi funktsioone, mis nõuaksid muutmist ja arendamist. Filmide ja pildifailide haldamine on üldnimetatud mahu juures muutunud ebamugavaks ja aeglaseks.

Arvestades andmemahutude järsku kasvu, tuleb süsteemi töö muuta paindlikumaks ja luua mõned lisafunktsioonid filmide haldamiseks.

Plaanis on alustada ajakirjade digiteerimist, seoses sellega peetakse läbirääkimisi tarkvara uue, täiendatud versiooni spetsifikatsiooni koostamiseks ja süsteemi arenduseks. Orienteeruv versiooni uuendus võiks praeguste prognooside kohaselt valmida vahemikus november 2006–mai 2007.

Ka edaspidi jääb digiteerimiskeskuse riist- ja tarkvara haldamise ja arendamise eest vastutama konsortsium ning digiteerimine ja pildifailide indekseerimine jääb ühistöös osalevate raamatukogude kanda.

RAHVUSVAHELINE KOOSTÖÖ

Konsortsium osaleb aktiivselt firma Innovative toodete kasutajate grupi IUG töös (*Innovative Users Group*). IUG aastakonverentsidel on osaletud alates 1998. aastast.

Konsortsium on Euroopa Teadusraamatukogude Konsortsiumi (*Consortium of European Research Libraries*, CERL) assotsieerunud liige, omades informatsiooni organisatsioonis toimuva kohta, kuid omamata õigust juurdepääsuks CERL-i vana raamatu andmebaasidele. 2005. aasta algul oli võimalus CERL-i andmebaaside proovikasutuseks.

Aktiivselt osaletakse eIFL (*Electronic Information for Libraries*) Konsortsiumi töögrupis (*Content Task Force*) kirjastuse poolt pakutava hindamises ning uute läbirääkimiste algatamises. Jätkuvalt tehti koostööd Põhjamaade Konsortsiumiga nii kogemusi vahetades kui e-ajakirjade

ühistellimisel. eIFL Konsortsiumi egiidi all on osaletud ja esinetud ettekannetega rahvusvahelistel konverentsidel, kollokviumitel, töötubades ja infomessidel.

Konsortsium on saanud liitumiskutse ONE Association'ilt (*Open Network in Europe*). Organisatsiooni löid Taani, Soome, Ungari, Itaalia, Rootsi ja Suurbritannia rahvusraamatukogud eesmärgiga vahetada bibliikirjeid omavahel tasuta. Läbirääkimised seiskusid 2004. aastal.

2005. aastal jõuti põhimõteteliste kokkulepeteni organisatsiooniga SVUC (*Scandinavian Virtual Union Catalogue*), liitumisleping sõlmitakse 2006. aastal.

JUHENDDOKUMENDID

KUTSESTANDARD RAAMATUKOGUHOIDJA III, IV, V

Kinnitatud Raamatukoguhoidjate Kutsenõukogus 08. detsembril 2003. a.

EESSÕNA

See kutsestandard sisaldab asjaomaste institutsioonide poolt kokkulepitud nõudeid raamatukoguhoidja III, IV ja V kvalifikatsioonile.

Kutsestandardi kavandi koostas Raamatukoguhoidjate Kutsenõukogu juurde moodustatud raamatukoguhoidjate töörühm koosseisus:

Anneli Sepp	Tartu Ülikooli Raamatukogu; Eesti Muusikaakadeemia Raamatukogu
Malle Ermel	Tartu Ülikooli Raamatukogu
Rutt Enok	Harju Maakonnaraamatukogu
Kai Kalvik	Eesti Akadeemiline Raamatukogu
Reet Kukk	Jõgeva Maakonna Keskraamatukogu
Janne Andresoo	Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing
Ülle Talihärm	Eesti Rahvusraamatukogu
Ester Sõrmus	Tallinna Pedagoogiline Seminar

Ajavahemikus juuni – november 2003 a. viidi läbi kutsestandardi kavandi arvamusküsitluse 7 koosolekut

Raamatukoguhoidja III, IV ja V kvalifikatsiooni sisaldava kutsestandardi lõppredaktsiooni koostamisel on eeltoodud töörühm arvestanud kutsestandardi kavandi kohta arvamusküsitlusel tehtud ettepanekuid ja märkusi.

Nõuded raamatukoguhoidja III, IV ja V kvalifikatsioonile on koostatud esmakordselt.

Raamatukoguhoidja III, IV ja V kvalifikatsiooni sisaldav kutsestandard on kinnitatud 08. detsembril 2003. a. Raamatukoguhoidjate Kutsenõukogu otsusega nr. 2

Kutsestandardis sisalduvad kutsekvalifikatsioonid on kantud kutseregistrisse.

1 KASUTUSALA

- 1) töötajate kvalifikatsiooninõuete määramine
- 2) õppekavade, koolitusprogrammide väljatöötamine
- 3) eksaminõuete väljatöötamine, kutsekvalifikatsiooni tõendamine ja hindamine
- 4) aluse andmine rahvusvaheliste kvalifikatsiooni tõendavate dokumentide võrdlemiseks

2 KUTSEKVALIFIKATSIOONISÜSTEEMI TERMINID

Kutsestandard – dokument, mis määrab kindlaks kutsekvalifikatsioonist tulenevad nõuded teadmiste, oskustele, vilumustele, kogemustele, väärtushinnangutele ja isikuomadustele.

Kutsekvalifikatsioon – antud kutsealal nõutav kompetentsuse tase, mida tunnustatakse kas reguleeritud, ajalooliselt või rahvusvaheliselt kujunenud nõuete alusel. Kutsekvalifikatsioonisüsteemis on viis taset, kusjuures I tase on madalaim ja V tase kõrgeim.

I tase – töötaja täidab tööülesandeid ühesuguses olukorras, on omandanud kutsealased oskused ja teadmised enamasti kutsealasel väljaõppel, võib vajada juhendamist töö käigus, vastutab oma tööülesannete täitmise eest;

II tase – töötaja täidab tööülesandeid erisuguses olukorras, lisaks enamasti kutsealasel väljaõppel omandatud oskustele ja teadmiste omab vilumust ja kogemust, töötab iseseisvalt, vastutab oma tööülesannete täitmise eest;

III tase – töötaja täidab tööülesandeid erisuguses ja vahelduvas olukorras, lisaks enamasti kutsealasel väljaõppel omandatud oskustele ja teadmiste ning vilumustele ja kogemustele omab meisterlikkust, valmisolekut kutsealaste oskuste ja teadmiste edasiandmiseks, korraldab ressursside jagamist ja teiste tööd ning vastutab selle eest;

IV tase – töötaja täidab analüüsimist ja otsustamist eeldavaid tööülesandeid muutuv olukorras, omab kutsealaseid teadmisi ja oskusi; korraldab ressursside jagamist ja teiste tööd ning vastutab selle eest;

V tase – töötaja täidab teadmiste laiendamist, probleemide lahendamist, teaduslike teooriate ja mõistete rakendamist, olemasolevate teadmiste analüüsimist, süstematiseerimist ja edasiarendamist ning õpetamist eeldavaid tööülesandeid muutuv olukorras, omab laialdasi kutsealaseid teadmisi ja oskusi, korraldab ressursside jagamist ja teiste tööd ning vastutab selle eest.

Kõik kutsed ei eelda kvalifikatsioonitasemete fikseerimist I kuni V tasemeni. Iga konkreetse kutse kvalifikatsioonitasemed, sealhulgas vajaduse korral ka haridusnõuded, määrab kindlaks kutsenõukogu.

Kutseoskused

Üldoskused ja -teadmised – tegevusvaldkondi läbivad nõuded üldistele oskustele ja teadmistele.

Põhioskused ja -teadmised – kutsealal tegutsemiseks vajalikud nõuded oskustele ja teadmistele.

Erioskused ja -teadmised – nõuded oskustele ja teadmistele, mis on seotud spetsialiseerumisega.

Lisaoskused ja -teadmised – soovituslikud oskused ja teadmised, mis toetavad ja laiendavad kutseoskusi või seonduvad lisakvalifikatsiooniga.

Isikuomadused ja võimed – nõuded kutsealal töötamiseks eeldatavatele isiku- ja isiksuslikele omadustele ja füüsilistele võimetele.

Konkreetsete teadmiste ja oskuste tasemete kirjeldused

Algtase – mõistete, faktide ja põhimõtete teadmine; põhiliste tövõtete valdamine.

Keskase – mõistete ja faktide tõlgendamine ja võrdlus, seoste loomine; mitmekesiste tövõtete valdamine.

Kõrgtase – seostatud faktide alusel analüüsimine, prognoosimine, järeldamine, üldistamine, hindamine; mitmekesiste keerukate tövõtete valdamine.

3 KUTSESTANDARDIGA SEONDUVAD STATISTILISED KOODID

Eesti Majanduse Tegevusalade Klassifikaatori⁹ järgi kuulub raamatukoguhoidja töö vabaaja veetmise, kultuuri- ja spordiasutuste valdkonda, kood 92

Ametite Klassifikaatori¹⁰ järgi kuulub raamatukoguhoidja 2. pearühma “Tippspetsialistid”, kood 243 ja 4. pearühma “Ametnikud”, kood 4141.

4 KUTSEKVALIFIKATSIOON

Eesti keeles: Raamatukoguhoidja III, IV, V

Inglise keeles: Librarian III, IV, V

Vene keeles: Библиотекаръ III, IV, V

5 KUTSEKIRJELDUS

Raamatukoguhoidja töö peamisteks eesmärkideks on pakkuda kõrgetasemelist infoteenust kõikidele teabevajajatele, võimaldades juurdepääsu hästi komplekteeritud ja korrastatud raamatuvaradele ja inforessurssidele, osaleda Eesti rahvuslikku teabevaramut luues rahvusvahelises infovahetuses ning toetada elukestvat õpet ja kultuuridevahelist suhtlemist.

Raamatukoguhoidja töö sisuks on kogude kujundamine, säilitamine ja kättesaadavaks tegemine, tagades nii teabenõudluse täitmise ning

⁹ Statistical Classification of Economics Activities in the European Community (NACE) eestistatud versioon

¹⁰ International Standard Classification of Occupations (ISCO-88) eestistatud versioon

kultuuripärandi säilimise tulevastele põlvkondadele. Vajalik on pidev enesetäiendamine.

Töö raamatukogus eeldab valmisolekut töötada graafiku alusel.

Töös on võimalik kokkupuude allergeenidega.

Raamatukoguhoidja III töö koosneb kindlate eeskirjade järgi tehtavatest tööülesannetest, mis nõuavad erialaseid teadmisi. Raamatukoguhoidja töö nõuab iseseisvat otsustamist oma tööülesannete piires.

Raamatukoguhoidja IV on spetsialist tööloikudes, mis nõuavad aine ja teooria tundmist ning erialateadmisi. Tema töö koosneb erinevatest tööülesannetest, mis nõuavad iseseisvat otsustamist.

Raamatukoguhoidja V on spetsialist raamatukogunduse teatud valdkondades üleraamatukoguliste ja/või raamatukoguvõrku hõlmavate funktsioonidega. Töö nõuab erialaselt laia silmaringi, aine ja teooria tundmist.

Raamatukoguhoidja III kutsekvalifikatsiooni taotlemisel on nõutav

- raamatukogunduslik või infoteaduste alane kõrgharidus ja töötamine erialal;
- või kõrgharidus mõnel muul erialal ja raamatukogunduslik või infoteaduste alane täiendkoolitus ja 1-aastane erialane töökogemus;
- või keskharidus (soovitavalt raamatukogunduslik), kutsealane koolitus ning viimased 5-aastat erialast töökogemust.

Raamatukoguhoidja IV kutsekvalifikatsiooni taotlemisel on nõutav

- raamatukogunduslik või infoteaduste alane kõrgharidus ja 3-aastane erialane töökogemus;
- või kõrgharidus mõnel muul erialal ja raamatukogunduslik või infoteaduste alane täiendkoolitus ja 3-aastane erialane töökogemus.

Raamatukoguhoidja V kutsekvalifikatsiooni taotlemisel on nõutav

- raamatukogunduslik või infoteaduste alane kõrgharidus, 4-aastane erialane töökogemus ja 1-aastane erialase juhendamise või juhtimisalane töökogemus, raamatukogunduslik või infoteaduste alane täiendkoolitus, erialane uurimistöö ja arendustegevus;
- või kõrgharidus mõnel muul erialal ja raamatukogunduslik või infoteaduste alane täiendkoolitus ja 5-aastane erialane töökogemus ja 1-aastane erialase juhendamise või juhtimisalane töökogemus, erialane uurimistöö ja arendustegevus.

Nõuded kutsekvalifikatsiooni taotlejale täpsustatakse kutseomistamise korras.

6 RAAMATUKOGUHOIDJA III KUTSEOSKUSNÕUDED

6.1 Üldoskused ja -teadmised

6.1.1 Majandusalused

6.1.2 Õigusaktid – algtase

- 1) kutsealaga seotud õigusaktid ja standardid
- 2) tööõigus

6.1.3 Organisatsioonikäitumine - algtase

6.1.4 Keeleoskus (vt. lisa A)

- 1) eesti keel – kõrgtasemel
- 2) 2 võõrkeelt algtasemel

6.1.5 Arvuti kasutamine (vt. lisa B) - moodulid AO1-AO3, AO5 (punktid 3,4,5), AO7

6.1.6 Kutse-eetika

6.1.7 Klienditeenindus (vt lisa C)

6.2 Põhioskused ja -teadmised

6.2.1 Teavikute kirjeldamine ja kataloogimine - kesktase

6.2.2 Vormikohane andmesisestus andmebaasidesse

- 1) bibliograafilised andmed
- 2) lugeja andmed jms.

6.2.3 Kohaviidastamine, raamatukoguvormistus

6.2.4 Kogude korraldamine ja säilitamine

6.2.5 Lugejateenindus

6.2.6 Erialane terminoloogia

6.2.7 Eesti raamatukoguvõrgu organisatsioon

6.3 Lisaoskused ja -teadmised

6.3.1 Töö erilaadidega

7 RAAMATUKOGUHOIDJA IV KUTSEOSKUSNÕUDED

Raamatukoguhoidja IV kutsekvalifikatsioon sisaldab lisaks raamatukoguhoidja III kutseoskusnõuetele (vt. pt 6) alljärgnevat:

7.1 Üldoskused- ja teadmised

7.1.1 Juhtimise alused

7.1.2 Kutsealaga seotud õigusaktid ja standardid - kesktase

7.1.3 Pedagoogika ja psühholoogia alused – algtase

7.1.4 Suhtlemine

- 1) esindamine
- 2) läbirääkimine
- 3) konfliktidega toimetulek
- 4) kehtestamisoskus
- 5) kuulamisoskus
- 6) meeskonnatöö

7.1.5 Keeleoskus (vt. lisa A)

- 1) võõrkeel - algtase

- 2) võõrkeel – kesktase
- 7.1.6 Arvuti kasutamine (vt. lisa B) - moodul AO5 (punktid 1 ja 2)
- 7.2 Põhioskused- ja teadmised**
- 7.2.1 Kogude kujundamise põhimõtted, komplekteerimise allikad ja viisid
- 7.2.2 Teavikute sisu analüüs (liigitamine, märksõnastamine, anoteerimine, refereerimine)
- 7.2.3 Info- ja teatmeteeneindus
- 7.2.4 Raamatukogunduse ja infoteaduse arengusuunad
- 7.2.5 Erialane juhendamine, konsulteerimine
- 7.3 Lisaoskused ja –teadmised**
- 7.3.1 Projektide kirjutamine ja juhtimine
- 7.3.2 Töö käsikirjade ja haruldaste trükistega

8 RAAMATUKOGUHOIDJA V KUTSEOSKUSNÕUDED

Raamatukoguhoidja V kutsekvalifikatsioon sisaldab lisaks raamatukoguhoidja III ja raamatukoguhoidja IV kutseoskusunõuetele (vt. pt 6, 7) alljärgnevat:

- 8.1 Üldoskused ja –teadmised**
- 8.1.1 Suhtlemine – kõrgtase
- 8.1.2 Arvuti kasutamine (vt. lisa B) - moodul AO6
- 8.2 Põhioskused ja –teadmised**
- 8.2.1 Projektide kirjutamine ja juhtimine
- 8.2.2 Kogude- ja teenindusalaste tööprotsesside kavandamine, fikseerimine, koordineerimine ja arendamine
- 8.2.3. Raamatukogunduse ja infoteadusalane uurimis- ja arendustöö

9 ISIKUOMADUSED JA VÕIMED

- 1) analüüsi- ja üldistamisvõime
- 2) empaatiavõime
- 3) kohanemisvõime ja pingetaluvus
- 4) õpivalmidus
- 5) täpsus
- 6) kohusetunne
- 7) vastutustunne
- 8) koostöövalmidus
- 9) iseseisvus

10 KEHTIVUSAEG

Kutsestandard kehtib 4 aastat. Vastavalt vajadusele võib kutsestandardit muuta enne selle kehtivusaja lõppu.

KEELTE OSKUSTASEMETE KIRJELDUSED

Alljärgnevat nõuetes on lähtunud Eesti Vabariigi keeleteaduses kasutatavatest keeleoskustasemetest, laiendades samad nõuded võõrkeelele.

Eristatakse kolme keeleoskustaset:

Algtase – keele piiratud suuline ja elementaarne kirjalik oskus. Isik tuleb toime tuttavates keelekasutusolukordades, saab aru selgest kõnest igapäeva elu puudutavatel teemadel, mõistab üldjoontes lihtsama teksti sisu ning oskab täita lihtsaid tüüpdokumente ja kirjutada lühikesi tarbetekste.

Kesktaase – keele suuline ja piiratud kirjalik oskus. Isik tuleb toime mitmekesistes keelekasutusolukordades, saab aru normaalse tempoga kõnest, mõistab raskusteta igapäeva elu kajastavate tekstide sisu, suudab kirjutada oma tegevusvaldkonda puudutavaid tekste.

Kõrgtaase – keele suuline ja kirjalik oskus. Isik väljendab ennast vabalt, sõltumata keelekasutusolukorrast, saab aru ka kiire tempoga kõnest, mõistab raskusteta keerulisemate tekstide sisu, suudab kirjutada stiililt ja funktsioonilt erinevaid tekste.

ARVUTI KASUTAMISE OSKUS

Arvutikasutaja oskustunnistus – AO (ECDL/ICDL – *The European Computer Driving Licence/The International Computer Driving Licence*) tõendab selle omaja praktilisi põhioskusi laiatarbe tarkvara kasutamisel. (AO tunnistuse omamine ei ole kutsekvalifikatsiooni taotlemisel kohustuslik.)

7 moodulit:

AO1 – Infotehnoloogia põhimõisted ja infoühiskond

AO2 – Arvuti kasutamine ja failihaldus

AO3 – Tekstitöötlus

AO4 – Tabelitöötlus

AO5 – Andmebaasid

AO6 – Esitlus

AO7 – Informatsioon ja kommunikatsioon

AO1 INFOTEHNOLOOGIA PÕHIMÕISTED JA INFOÜHISKOND

1. Põhimõisted
2. Riistvara
3. Mälu
4. Tarkvara

5. Arvutivõrgud
6. Arvutid igapäevaelus
7. Infotehnoloogia ja ühiskond
8. Turvalisus, õiguskaitse ja seadusandlus
9. Infotehnoloogia ja Eesti

AO2 ARVUTI KASUTAMINE JA FAILIHALDUS

1. Elementaaroskused
2. Töölaud
3. Failihaldus
4. Failide lihtne redigeerimine
5. Prindihaldus

AO3 TEKSTITÖÖTLUS

1. Alustamine
2. Põhioperatsioonid
3. Kujundamine (vormindamine)
4. Dokumendi viimistlemine
5. Printimine
6. Muud oskused

AO4 TABELITÖÖTLUS

1. Elementaaroskused
2. Põhioperatsioonid
3. Valemid ja funktsioonid
4. Kujundamine (vormindamine)
5. Diagrammid ja objektid
6. Printimine

AO5 ANDMEBAASID

1. Alustamine
2. Andmebaasi loomine
3. Vormi kasutamine
4. Informatsiooni otsimine
5. Aruanded

AO6 ESITLUS

1. Elementaaroskused
2. Põhitegevused
3. Vormindamine
4. Graafika ja diagrammid
5. Printimine ja levitamine
6. Slaidiseansi efektid
7. Slaidiseansi vaatamine

AO7 INFORMATSIOON JA KOMMUNIKATSIOON

1. Veebi kasutamise elementaarskused
2. Veebis navigeerimine
3. Otsing veebis
4. Järjehoidjad (bookmarks)
5. Elektronposti kasutamise elementaarskused
6. Kirjavahetus
7. Adresseerimine
8. Postkasti haldamine
9. Listid ja uudisgrupid

Lisa C

KLIENDITEENINDUSE ALASED OSKUSED JA TEADMISED

1. Teeninduse mõiste ja olemus, teeninduskultuur
2. Teenindaja roll, teenindaja tööks olulised isikuomadused ning nende arendamine
3. Teeninduse korraldamine – III nõue puudub
4. Erinevad suhtlemistehnikad: verbaalne- ja mitteverbaalne suhtlemine, kehtestav käitumine jms.
5. Hääletehnika: oma kõnemaneeeri, diktsiooni ja intonatsiooni kontrollimine
6. Kuulamisoskus
7. Konfliktidega toimetulek ning probleemide lahendamine
8. Kaebuste ja pretensioonide käsitlemine – III nõue puudub
9. Teenindaja kui organisatsiooni esindaja roll, positiivse mulje loomine
10. Positiivsetele ja negatiivsetele avaldustele reageerimine
11. Erivajadustega inimeste teenindamine
12. Erineva kultuuritaustaga inimeste teenindamine
13. Vastutus klientide ohutuse eest – III nõue puudub

EESTI RAAMATUKOGUHOIDJATE ÜHINGU KUTSEKOMISJONI STATUUT

I. ÜLDSÄTTED

1. Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu (ERÜ) Kutsekomisjon on raamatukoguhoidjate kutsequalifikatsiooni tõendamist ja omistamist korraldav organ (KOO)
2. Käesolev statuut sätestab ERÜ Kutsekomisjoni moodustamise korra ja koosseisu, pädevuse, õigused ja vastutuse ning töökorra
3. Kutsekomisjon lähtub oma tegevuses Kutseseadusest (RT I, 2003, 13, 68), Raamatukoguhoidja III, Raamatukoguhoidja IV ja Raamatukoguhoidja V kutsestandardist (2003), Standarditest EVS-EN 45013:1995 "Üldkriteeriumid personali sertifitseerimisega tegelevatele sertifitseerimisorganitele" ja EVS-EN ISO/IES 17024:2003 "Vastavushindamine – Üldnõuded personali sertifitseerimisasutustele", ERÜ põhikirjast, Raamatukoguhoidja kutsequalifikatsiooni tõendamise ja omistamise korrast ning käesolevast statuudist
4. Kutsekomisjoni statuudi ja selle muudatused kinnitab ERÜ juhatus

II. KUTSEKOMISJONI MOODUSTAMINE JA KOOSSEIS

5. Kutsekomisjoni moodustab Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu juhatus, kui raamatukoguhoidjatele kutsequalifikatsioone omistava organi juhatus
6. Kutsekomisjon moodustatakse raamatukoguhoidja kutse omistamise protsessist huvitatud osapoolte – ERÜ kui raamatukoguhoidjate kutseühenduse, tööandjate, töövõtjate ja koolitajate – esindajatest
7. Kutsekomisjon on seitsmeliikmeline, siia kuuluvad:
 - 7.1. ERÜ juhatuse nimetamisel ERÜ kui kutseühenduse esindaja (1); tööandja esindaja (1), teadusraamatukogude esindaja (1), rahvaraamatukogude esindaja (1) ning kooliraamatukogude esindaja (1)
 - 7.2. Tallinna Ülikooli esindaja (1)
 - 7.3. Viljandi Kultuuriakadeemia esindaja (1)
 - 7.4. Komisjoni igale liikmele võib vajadusel määrata nimelise asendusliikme. Komisjoni liikmed nimetatakse neljaks aastaks
8. Kui Kutsekomisjonil on põhjendatud pretensioone liikme tegevuse või tegevusetuse kohta, esitab Kutsekomisjoni esimees kirjaliku põhjendatud taotluse ERÜ juhatusel tema tagasi kutsumiseks ja uue nimetamiseks.

III. KUTSEKOMISJONI PÄDEVUS, ÕIGUSED JA VASTUTUS

9. Kutsekomisjoni pädevusse kuulub Raamatukoguhoidja III, Raamatukoguhoidja IV ja Raamatukoguhoidja V kutsekvalifikatsiooni omistamine
10. Kutsekomisjoni tegevuse eesmärgiks arendada ja hinnata raamatukoguhoidjate kutsealaseid teadmisi ja oskusi
11. Kutsekvalifikatsiooni omistamiseks vajalike nõuete ja protseduuride väljatöötamine ning nende regulaarne kaasajastamine
12. Oma eesmärkide saavutamiseks on Kutsekomisjonil õigus:
 - 12.1 Moodustada kutseksamite läbiviimiseks komisjone; koordineerida ja korraldada nende tööd. Kutseksamite vastuvõtmiseks võib kutsekomisjon sõlmida ka lepinguid infoteaduste alast tasemekoolitust pakkuvate kõrgkoolide ja täiendkoolitust läbiviivate raamatukogudega
 - 12.2 Teha ERÜ juhatusel (KOO) ettepanekuid lepingute sõlmimiseks kutseksami komisjoni liikmetega
 - 12.3 Lahendada eksamikomisjonide tegevuse kohta laekunud apellatsioonid
 - 12.4 Välja töötada ja esitada ERÜ juhatusel kinnitamiseks kutsetunnistuse väljaandmisega seotud eelarve ning eksamikomisjoni ja kutsekomisjoni liikmete tasustamise alused
13. Kutsekomisjon on kohustatud tagama raamatukoguhoidja kutsekvalifikatsioonide omistamise vastavuse kehtivatele õigusaktidele ning kutsestandardile
14. Kutsekomisjon vastutab eksamikomisjoni liikmete pädevuse eest hinnata kutsekvalifikatsiooni taotlejate teadmiste ja oskuste vastavust kutsestandardi nõuetele
15. Kutsekomisjon tagab kõikidele soovijatele kutsekvalifikatsiooni tõendamiseks ja kutsetunnistuse taotlemiseks vajaliku teabe võrdse kättesaadavuse
16. Kutsekomisjon tagab kutsekvalifikatsiooni tõendamise ja omistamise käigus saadud avaldamisele mittekuuluva teabe kaitstuse
17. Kutsekomisjon vastutab riiklikku kutseregistrisse antud andmete õigsuse eest
18. Kutsekomisjoni liikmetel on õigus saada oma töö eest tasu

IV. KUTSEKOMISJONI TÖÖKORD

19. Kutsekomisjoni töövorm on koosolek
20. Kutsekomisjoni liikmed valivad oma hulgast esimehe, esimehe asetäitja ja sekretäri
21. Kutsekomisjoni koosoleku kutsub vastavalt vajadusele kokku kutsekomisjoni esimees, tema äraolekul aseesimees, teatades koosoleku

- toimumise aja, koha ning päevakorra vähemalt 7 päeva enne selle toimumist (posti, e-posti, või faksi teel)
22. Kutsekomisjoni koosolekut juhatab esimees, tema äraolekul aseesimees ning protokollib sekretär, viimase äraolekul koosoleku juhataja poolt määratud isik. Protokollile kirjutavad koosoleku juhataja ja protokollija. Protokoll saadetakse kõikidele kutsekomisjoni liikmetele
 23. Kutsekomisjon on töövõimeline kui kohal on vähemalt neli komisjoni liiget, sh kutsekomisjoni esimees või tema äraolekul aseesimees
 24. Juhul kui kutsekomisjoni liige ei saa koosolekul osaleda teavitab ta sellest koosoleku kokkukutsujat ning esitab päevakorraliste küsimuste osas oma kirjaliku arvamuse enne koosoleku algust või volitab oma esindajat enda eest hääletama
 25. Kutsekomisjoni otsused võetakse vastu lihthäälteenamusega
 26. Kutsekomisjoni otsuseid võib vastu võtta ka koosolekut kokku kutsumata, kui komisjoni liikmed hääletavad kirjalikult
 27. Allkirjaõigus kutsekomisjoni nimel on esimehel, tema äraolekul või volitusel aseesimehel
 28. Kutsekomisjoni töö käigus tekkinud asjaajamisdokumentatsiooni säilitatakse alaliselt ERÜ büros

Kinnitatud ERÜ juhatuse koosoleku otsusega 13. aprillil 2005. a

RAAMATUKOGU III, IV, V KUTSEKVALIFIKATSIOONI TÕENDAMISE JA OMISTAMISE KORD

I. ÜLDOSA

1. Raamatukoguhoidja kutset omistav organ (KOO) on Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing (ERÜ)
2. Käesolev kord reguleerib järgmiste kutsekvalifikatsiooni astmete tõendamist ja omistamist:
 - a) Raamatukoguhoidja III
 - b) Raamatukoguhoidja IV
 - c) Raamatukoguhoidja V
3. Käesolevas dokumendis mõistetakse kutseomistamisena kutsekvalifikatsiooni taotlemist, taotluste läbivaatamist, kutsekvalifikatsiooni tõendamist ja omistamist, kutsetunnistuste väljastamist ja kutseregistrisse kandmist
4. Kutsekvalifikatsiooni tõendamise ja omistamise (edaspidi kutseomistamine) korraldamiseks moodustatakse ERÜ juurde juhatuse otsusega kutsekomisjon
5. Kutsekomisjonil on õigus moodustada kutseksamite vastuvõtmiseks eksamikomisjone või sõlmida kutseksamite vastuvõtmiseks lepinguid infoteaduste alast tasemekoolitust pakkuvate kõrgkoolide ja täiendus-koolitust läbiviivate raamatukogudega
6. Kutsekvalifikatsiooni tõendamine on vabatahtlik, toimub taotleja kirjaliku avalduse alusel ja on tasuline
7. Kutsekomisjon lähtub kutse omistamisel Kutseeadusest (RT I, 2003, 13, 68) ja selle alusel väljatöötatud määrustest; Raamatukoguhoidja III, IV, V kutsestandardist (2003); Kutsekomisjoni tegevusstatuudist, käesolevast korrast ning kutsekomisjoni poolt antud juhistest
8. Käesoleva korra ja selle muudatused kinnitab ERÜ juhatus

II. KUTSEKVALIFIKATSIOONI TÕENDAMINE

9. Kutsekvalifikatsiooni tõendamise vormid on järgmised:
 - a) kutseksam.
 - b) dokumentide alusel tõendamine
 - c) eelpoolnimetatute kombinatsioon.
10. Kutsekvalifikatsiooni tõendamise vormi otsustab esitatud dokumentide alusel kutsekomisjon.

III. KUTSEEKSAAMI KORRALDUS JA HINDAMISPÕHIMÕTTED

11. Kutseeksam kuulutatakse välja ning viiakse läbi vastavalt „Raamatukoguhoidja kutseeksami juhendile”, mille kooskõlastab ERÜ kutsekomisjon ning kinnitab ERÜ juhatus
12. Raamatukoguhoidja III kutseeksam on kirjalik; Raamatukoguhoidja IV ja V kutseeksam on suuline.
13. Kutseeksam toimub eesti keeles
14. Raamatukogundusalase keskharidusega või kõrgharidusega (olenemata erialast) isikud võivad Raamatukoguhoidja III, IV ja V kutse-kvalifikatsiooniastet taotleda ka dokumentide alusel.
15. Kõrghariduseta või raamatukogundusalase keskhariduseta ja kutse-koolituse kursust mitteläbinud isikud peavad Raamatukoguhoidja III kvalifikatsiooniastme taotlemiseks sooritama kutseeksami.
16. Raamatukoguhoidja III, Raamatukoguhoidja IV ja Raamatukoguhoidja V kutseeksami programm peab olema vastavuses Kutsestandardi nõuetega
17. Kutseeksamile lubatakse eelnevalt registreerunud ja eksamitasu maksnud isikud
18. Eksamiruumi sisenemisel peab eksimineeritav esitama eksamikomisjonile isikut tõendava dokumendi (ID kaart, pass)
19. Eksamineeritaval võib olla lubatud kasutada eksamineerijate poolt antud lisamaterjale
20. Kirjaliku ja suulise eksami tulemusi hinnatakse kuuepallisüsteemis: A (suurepärase – programmi mahust on omandatud 91–100 %); B (väga hea – 81–90%); C (hea – 71–80 %); D (rahuldav – 61–70 %); E (kasin – 51–60 %); F (puudulik – alla 50 %)
21. Kutseeksam loetakse sooritatuks kui tulemus vastab vähemalt E-tasemele
22. Eksamitulemused protokollitakse. Protokollid kuuluvad alalisele säilitamisele ERÜ büroos
23. Kutseeksami sooritajale antakse õiend eksamitulemuste kohta (sooritatud või mittesooritatud). Õiendil peavad olema: asutuse nimi, mille juures eksamikomisjon tegutseb; eksami toimumise aeg; eksamikomisjoni liikmete nimed; eksamikomisjoni esimehe ja sekretäri allkirjad

IV. TAOTLEJALE ESITATAVAD NÕUDED

24. Kutse kvalifikatsiooni taotleja teadmised ja oskused peavad vastama Raamatukoguhoidja III, Raamatukoguhoidja IV, Raamatukoguhoidja V kutsestandardiga kehtestatud nõuetele
25. Kutseeksami sooritamiseks vajalikud teadmised ja oskused võib kutse kvalifikatsiooni taotleja omandada vastavatel kursustel või iseseisvalt

V. KUTSEKVALIFIKATSIOONI TAOTLEMINE JA TAOTLUSTE LÄBIVAATAMINE

26. ERÜ juhatus kuulutab ajakirjas Raamatukogu ning ERÜ koduleheküljel (www.nlib.ee/ERY/) välja taotluste vastuvõtmise Raamatukoguhoidja III, Raamatukoguhoidja IV ja Raamatukoguhoidja V kutsekvalifikatsiooni tõendamiseks ning omistamiseks vähemalt kord aastas, teatades ühtlasi selleks vajalike dokumentide loetelu, esitamise tähtajaaja ja koha
27. Taotleja esitab ERÜ bürosse järgmised dokumendid:
 - a) vormikohane sooviavaldus (Lisa 1)
 - b) vormikohane *Curriculum vitae* (Lisa 2)
 - c) isikut tõendava dokumendi koopia
 - d) haridust ja olemasolevat kutsekvalifikatsiooni (kui soovitakse kõrgemat kvalifikatsiooniastet) tõendavate dokumentide koopiad
 - e) õiendi koopia kutseeksami sooritamise kohta või täienduskoolitust tõendavate dokumentide koopiad. Täienduskoolitusena tulevad arvesse kursused, millel taotleja on osalenud viimasel viiel aastal ning mis oma sisult käsitlevad kutsestandardis toodud teemasid. Läbitud täienduskoolituse kursuste kogumaht peab olema vähemalt 40 akadeemilist tundi, kusjuures ühe kursuse maht peab olema vähemalt 6 akadeemilist tundi.
 - f) kutseomistamistasu maksmist tõendav dokument
 - g) muud dokumendid, mida taotleja peab vajalikuks esitada
28. Esitatud dokumentide õigsuse eest vastutab taotleja
29. Nõutud dokumentide olemasolu ja vormikohasust kontrollitakse nende vastuvõtmisel ja registreeritakse ERÜ büros. Esitatud dokumentide koopiaid ei tagastata
30. Puudulikult komplekteeritud dokumentide puhul annab ERÜ büroo taotlejale tähtaja täiendavate dokumentide esitamiseks ja andmete täpsustamiseks. Kui nimetatud tähtajaks ei ole puudused kõrvaldatud, loetakse avaldus mitteesitatuks ning sellest informeeritakse kirjalikult ka kutsekvalifikatsiooni taotlejat
31. Üksikasjade täpsustamiseks või dokumentide autentsuse kontrollimiseks on kutsekomisjonil õigus pöörduda dokumente väljastanud institutsioonide või isikute poole
32. Kutseomistamisega seotud kulude katteks tasutud raha ei tagastata, v.a juhul kui taotleja esitab kirjaliku avalduse taotlusest loobumise kohta enne dokumentide esitamise väljakuulutatud tähtaja lõppemist
33. Kutsekomisjon teeb otsuse kutse omistamise või mitteomistamise kohta 30 kalendripäeva jooksul

VI. KUTSEKVALIFIKATSIOONI OMISTAMINE JA KUTSETUNNISTUSTE VÄLJASTAMINE

34. Kutsekomisjoni otsus kutsekvalifikatsiooni omistamise või mitteomistamise kohta protokollitakse
35. ERÜ büroo edastab Kutsekvalifikatsiooni Sihtasutusele 15 päeva jooksul pärast kutsekvalifikatsiooni omistamise otsuse vastuvõtmist kutsetunnistuse vormistamiseks ja kutseregistrisse kandmiseks järgmised andmed:
 - a) kutsetunnistuse väljaandja, väljaandmise koht, kuupäev
 - b) kutsetunnistuse saaja ees- ja perekonnanimi, isikukood
 - c) omistatud kutsekvalifikatsioon
 - d) KOO nimi, aadress, kontaktandmed ja logo
 - e) KOO registrikood
 - f) kutsekomisjoni esimees
 - g) kutseomistamise vorm ja kord
 - h) kutseeksami toimumise aeg ja koht
 - i) taotlejate arv
36. Kutsetunnistuse saab kätte ERÜ büroost või see saadetakse taotlejale soovi korral tähtpostiga (postikulude eest tasub kutsetunnistuse saaja)
37. Isikul, kelle kutsekvalifikatsiooni taotlus jäi rahuldamata, on õigus otsus 30 kalendripäeva jooksul pärast selle teatavaks tegemist vaidlustada ning esitada vastavasisuline apellatsioon ERÜ juhatusle
38. ERÜ juhatus vaatab apellatsiooni läbi ning teeb oma otsuse apelleerijale teatavaks 30 kalendripäeva jooksul
39. Kutsetunnistus on tähtajatu.

VII. KUTSETUNNISTUSE VÄLJAANDMISEGA SEOTUD KULUD

40. Kutsetunnistuse väljaandmisega seotud kuludeks loetakse:
 - a) kutsekvalifikatsiooni omistamise ettevalmistamisega seotud kulud
 - b) kutseeksami vastuvõtmisega seotud kulud
 - c) kutsekomisjoni tööga seotud kulud
 - d) kutsekvalifikatsiooni omistamisega seotud kulud
 - e) kutsetunnistuse tehnilise väljaandmisega seotud kulud
41. ERÜ juhatus kinnitab kutsetunnistuse väljaandmisega seotud kulude kalkulatsiooni ning esitab selle koos finantsaruandega Kultuuri kutsenõukogule
42. Kutsetunnistuse väljaandmisega seotud kulud võib tasuda:
 - a) kutsekvalifikatsiooni omistamist taotlev isik
 - b) kutsekvalifikatsiooni omistamist taotleva isiku tööandja
43. Kui kutsetunnistuses leidub vigu või kutsetunnistus on hävinud, kaotatud, rikutud või varastatud kutsekomisjoni või ERÜ büroo süül, tasub duplikaadi väljaandmise kulud ERÜ

VIII. KUTSEKOMISJONI LIIKMETE TASUSTAMINE

44. Kutsekomisjoni liikmetele võib maksta tasu kutsekomisjoni töös osalemise eest ERÜ juhatuse poolt kehtestatud korra alusel
45. Kui kutsekomisjoni liige ei osalenud mingil ajavahemikul mõjuva põhjusega kutsekomisjoni töös, siis selle ajavahemiku eest talle tasu ei maksta.

Kinnitatud ERÜ juhatuse koosoleku otsusega 13. aprill 2005, parandatud 30. mail 2006. a.

Lisa 1. Avalduse vorm

Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu kutsekomisjonile

Ees- ja perekonnanimi
Aadress

avaldus.

Käesolevaga esitan dokumendid Raamatukoguhoidja (III, IV, V)
kutsetunnistuse saamiseks
(kutseeksami tulemuste põhjal/ dokumentide alusel).

Lisad:

1. *Curriculum vitae*
2. Isikutunnistuse koopia
3. Haridust ja olemasolevat kutsequalifikatsiooni (kui soovitakse kõrgemat kvalifikatsiooniastet) tõendavate dokumentide koopia
4. Koopia(d) täiendkoolituse kursus(te) tunnistus(t)est
5. Koopia õiendist kutseeksami sooritamise kohta
6. Tõend kutseomistamise tasu maksmise kohta
7.
8.

Kuupäev

Allkiri

Curriculum vitae

I. Üldandmed

1. Ees- ja perekonnanimi
2. Sünniaeg ja koht
3. Kodakondsus
4. Aadress, telefon, e-post
5. Töökoht.
6. Haridus (õppeasutus, lõpetamise aeg, eriala)
7. Keelteoskus
8. Teenistuskäik

II. Erialane enesetäiendamine

III. Teaduslik ja arendustegevus

1. Osalemine raamatukogu, kus taotleja töötab, või raamatukogudevahelistes arendusprojektides; ekspert- jm komisjonide töös
2. Muu organisatsiooniline ja erialane tegevus (osavõtt konverentside, seminaride korraldamisest, osavõtt toimetuskolleegiumide tööst, osalemine erinevates nõukogudes, erialastes seltsides, jms)
3. Peamised uurimisvaldkonnad, lühikokkuvõte koos viidetega publikatsioonidele teadustööde nimekirjas.
4. Avaldatud publikatsioonide ning viimase viie aasta avalike esinemiste nimekiri

Kuupäev

Allkiri

RAAMATUKOGUHOIDJA III KUTSEKOOLITUS PROGRAMM

600 tundi ehk 15 ainepunkti
(286 tundi lähiõpet, 314 tundi iseseisvat tööd)

I moodul

Raamatukogunduse ja informatsiooninduse alused
(66 tundi lähiõpet – 30 tundi loenguid, 36 tundi seminare ja õppekäike, 54 tundi iseseisvat tööd)

Moodulis „Raamatukogunduse ja informatsiooninduse alused“ käsitletakse raamatukogunduse ja infoteaduse põhimõisteid ning neist tulenevaid seisukohti, et kujundada põhjendatud arusaam raamatukogunduse kui raamatukogude tegevus- ja ainevaldkonna kujunemisest ja peamistest seaduspärasustest.

Moodulis analüüsitavad teemad avatakse erinevates õppetegevuse vormides – loengud (30 tundi), seminarid (30 tundi), õppekäigud (6 tundi, 3 õppekäiku), iseseisev töö (54 tundi), mis täiendavad ja teineteist ning annavad võimaluse õppuril süveneda nii erialakirjandusse kui auditoorses töös vahendatule ja analüüsitule.

Moodulis käsitletavat teemad, nende sisu ja erinevate õppevormide maht:

1. teema

Raamatukogunduse põhimõisted

2 tundi loenguid

Põhimõisted – raamatukogu, raamatukogundus. Raamatukogunduse uurimisaine, seos infoteadustega. Raamatukogude olemus ja ülesanded. Raamatukogud ja ühiskond. Raamatukogu põhifunktsioonid: info-, haridus-, kultuuri- ja meelelahutusfunktsioon.

2. teema

Infoteaduse põhimõisted

2 tundi loenguid

2 tundi seminare

Infoteaduse uurimisaine ja objekt. Infoteaduse kujunemine ja poeamised tegevussuunad. Informatsioon ja kommunikatsioon. Kommunikastiooni põhilülid. Infoprotsessid teaduslikus kommunikastioonis. Infopoliitika ja –strateegia. Eesti infopoliitika põhialused.

3. teema

Raamatukogutüpoloogia alused

4 tundi loenguid

2 tundi seminare

6 tundi õppekäigud eri tüüpi raamatukogudesse (3 õppekäiku)

Raamatukogutüpoloogiat käsitletakse kui raamatukoguvõrgu analüüsi alust, antakse ülevaade eri tüüpi raamatukogudele omastest tunnusjoontest ja vastutusalaadest raamatukogusüsteemis. Raamatukogutüpoloogiat käsitletakse õpetusena, mille järgi raamatukogud jaotatakse tüüpidesse nende koostise, ülesannete, lugejate, alluvuse jm alusel. Eri tüüpi raamatukogudele omased tunnusjooned ja prioriteetsed tegevusvaldkonnad.

4. teema

Raamatukogu makrokeskkond

2 tundi loenguid

4 tundi seminare

Makrokeskkonna mõju raamatukoguvõrgu kujunemisele. Raamatukogu kultuuri-, haridus- ja teadusasutuste kontekstis. Raamatukoguvõrk Eestis: muutused ja põhjuslikud seosed. Raamatukogude organisatsioon ja juhtimine.

5. teema

Raamatukogu õiguslik ruum

2 tundi loenguid

4 tundi seminare

Raamatukogu seadusandluse üldprintsüübid. Raamatukogu seadusandlus ja poliitika Euroopas. Raamatukogude õiguslik regulatsioon Eestis (seadused jt õigusaktid).

6. teema

Standardimine raamatukogunduses

4 tundi loenguid

4 tundi seminare

Raamatukogutöö standardimine: rahvusvahelised ja Eesti standardid. Raamatukogutöö üldnormatiivsed aktid (juhendid, korrad jms), rahvusvahelised ja Eestis.

7. teema

Raamatukogunduse majanduslikud alused ja juhtimine

6 tundi loenguid

6 tundi seminare

Raamatukogu kui organisatsiooni juhtimine. Töökorraldus ja struktuur. Personal (kutsenõuded, ametirühmad ja nende spetsifikatsioon, ametinimetused). Raamatukogutöö planeerimine ja analüüsimine. Raamatukogu eelarve kujundamise printsüübid. Raamatukogu tulude planeerimine. Tulude ja kulude klassifikaator.

8. teema

Taseme- ja täienduskoollitus infoteadustes

2 tundi loenguid

2 tundi seminare

Raamatukoguhoidja haridus ja täienduskoolitus. Tasemeõpe Tallinna Ülikoolis ja Viljandi Kultuuriakadeemias. Täienduskoolituse süsteem (riiklik, regionaalne ja lokaalne tasand). Raamatukoguhoidja erialaharidusega tegelevad institutsioonid Eestis.

9. teema

Raamatukogude koostöö Eestis

2 tundi loenguid

2 tundi seminare

Raamatukogude koostöö Eestis. Eesti Raamatukoguvõrgu Konsortsium. Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing (ERÜ). ERÜ. tegevus raamatukogunduse arendamisel, raamatukoguhoidjate kutseoskuste tõstmisel ja kutsehuvide kaitsmisel. Eesti Muusikakogude Ühendus, Eesti Kunstiraamatukogude Ühendus.

10. teema

Raamatukogude tegevuse organisatsiooniline raamistik

4 tundi loenguid

4 tundi seminare

Raamatukogud avatud ühiskonnas. Raamatukogud, muuseumid ja arhiivid kultuuriväärtuste säilitajad: programmid ja projektid. Raamatukoguorganisatsioonid ja projektid.

Iseseisva töö sisu:

seminaride (seminare 36 tundi) ettevalmistamiseks asjakohase erialakirjanduse analüüs;

loengutes kasutatud ja soovitatud erialakirjanduse (täiendav) analüüs;

õppekäikude analüüs (tulenevalt õpijuhistest).

Kontrolli vorm:

Moodulis omandatud pädevusi kontrollitakse kirjaliku vabade vastustega testi vormis.

Kirjandus:

Apostle, R., Raymond, B. Librarianship and the information paradigm. Lanham ; London : Scarecrow Press, 1997. XIII, 162 p.

Rubin, R. Foundations of Library and Information Science. New York ; London : Neal-Schuman Publishers, 1998. XII, 495 p.

Die moderne Bibliothek : ein Kompendium der Bibliotheksverwaltung. München, 2004. 459 S

Eestikeelsed erialateabe allikad:

Ajakirja Raamatukogu aastakäigud 1999 – , väljaanne “Uut välismaa raamatukogudes” (ilmus aastatel 1990-1998), Eesti teadusraamatukogude ja Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu aastaraamatud, Eesti Rahvusraamatukogu ja TLÜ infoteaduste osakonna toimetised.

EVS-ISO 11620:2000 Eesti standard. Informatsioon ja dokumentatsioon. Raamatukogutöö tulemuslikkuse indikaatorid = Information and documentation. library performance indicators. [Tallinn] : Eesti Standardikeskus. 70 lk

Eesti raamatukogude statistika. URL <http://www.nlib.ee/110> (14.11.2006)

Raamatukogudele. URL <http://www.nlib.ee/93> (14.11.2006)

Raamatukogusõnastik. URL <http://oldwww.nlib.ee/termin/> (14.11.2006)

Raamatukogud ja raamatukogundus taasiseseivunud Eestis 1991-2001.: artiklite kogumik. Tallinn : Eesti Rahvusraamatukogu, 2002. 238 lk.

Valm, T. Raamatukogunduse ja raamatukogude juhtimine Eesti Vabariigis : loengukonspekt. Tallinn : Tallinna Pedagoogikaülikool, 1999. 19 lk.

II moodul

Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia rakendamine raamatukogudes (60 tundi lähiõpet, 60 tundi iseseisvat tööd)

Moodul “Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia rakendamise raamatukogudes” koosneb kahest osast. **Esimene** osa keskendub üldistele IKT teadmistele ja oskustele – infotehnoloogia põhimõisted, infoühiskond, arvuti kasutamine ja failihaldus. **Teise** osa teemad on enam seotud raamatukogu- ja infotöoga – andmebaasisüsteemid, andmebaasid, integreeritud raamatukogusüsteemid. Mooduli maht on **60 tundi auditoorset tööd**. Samas mahus (60 tundi) on ette nähtud iseseisvat tööd.

Käesolev moodul katab Raamatukoguhoidja kutsestandardi Raamatukoguhoidja III kutseoskusnõuded, mis on seotud IKT kasutamisega – nii põhioskuste ja teadmiste osas kui arvuti kasutamise oskuste osas - AO1, AO2, AO3, AO5 (3,4,5), AO7). AO3 mahus tekstitöötamise oskused omandatakse praktikumides ja iseseisvate tööde koostamise käigus.

I osa – INFOTEHNOLOOGIA PÕHIMÕISTED JA INFOÜHISKOND; ARVUTI KASUTAMINE JA FAILIHALDUS.

Kokku 20 tundi auditoorset tööd ja 20 tundi iseseisvat tööd.

1. teema

Põhimõisted (riistvara, mälu, tarkvara). Arvutid igapäevaelus. Infotehnoloogia ja ühiskond. Infotehnoloogia ja Eesti.

3 tundi loenguid

2. teema

Arvuti kasutuse elementaarskused. Töölaud. Failihaldus. Failide lihtne redigeerimine. Prindihaldus.

2 tundi loenguid

4 tundi praktikume

Õpitakse operatsioonisüsteemis MS Windows faile looma, otsima, haldama, printima, pakkima ja kustutama. Tutvutakse praktiliste/iseseisvate tööde vormistamise nõuetega.

3. teema

Arvutivõrgud. Internet, interneti teenused (veeb, elektronpost, meililistid, ftp, jt). Veebi kasutamise oskused – veebis navigeerimine; järjehoidjad (bookmarks); veebibrauserid. Elektronposti kasutamise oskused. Listid ja uudisgrupid. FTP. Arvutivõrkude ja Interneti võimalused ning rakendused raamatukogudes ja infoasutustes.

4 tundi loenguid

4 tundi praktikume

Õpitakse kasutama arvutivõrkude erinevaid võimalusi.

4. teema

Turvalisus, õiguslikud ja eetilised probleemid.

3 tundi loenguid

Iseseisva töö sisu:

töö kirjandusega (nii käesolevas juhendis viidatud kirjandus kui loengutes/praktikumides soovitatud allikad);

praktikumide ülesannete iseseisev läbitöötamine;
erinevate veebibrauserite võimalustega tutvumine;
iseseisev tutvumine erinevate Interneti teenustega.

Kontrolli vorm:

Kirjalik test loengutes käsitletud materjali kohta.

Testifaili kättesaamine ja tagastamine on osa eksamist, mille käigus tuleb kasutada ka praktilisi oskusi arvutivõrkudest, failihaldusest ja interneti-teenustest.

Kirjandus:

Hanson, V. Muide, Internet on võrk : võrgumõistete süstemaatikat : 1-4 // Arvutimaailm (1996) nr. 9; nr. 10 ; (1997) nr. 1; nr. 2.

Laur, M. Tehisintellekt // Arvutimaailm (1999), nr. 5, lk. 46-48.

Leping, V., Kaseorg, M. Informaatika I. Tartu : Tartu Ülikool, 1996. Lk. 11-24
Pihlau, J. Infotehnoloogia käsiraamat koolidele ja iseõppijatele : I : arvutiga kahekesi ja andmeside. Tallinn : Külim, 1997. 231 lk.

Pihlau, J. Internet 2000. Tallinn : Külim, 2000. 215 lk.

Praust, V. Infoühiskonna aabits. Tallinn, 1997. Lk. 25-31; 65-77; 95-136; 169-224. URL <http://www.eik.ee/valdo/aabits/>

Pöder, M. Kuri müstiline viirus // Arvutimaailm (1997) nr. 4, lk. 50-51.

Rannamäe, R. Arvuti mõju tervisele // Arvutimaailm (1997) nr. 4, lk. 18-22.

Wawa, P. Ettevaatust, AIDS! // Arvutimaailm (1993) nr. 6, lk. 34-35.

II osa – ANDMEBAASISÜSTEEMID JA ANDMEBAASID; INTEGREERITUD RAAMATUKOGUSÜSTEEMID

Kokku 40 tundi auditoorset tööd ja 40 tundi iseseisvat tööd.

1. teema

Excel

2 tundi loenguid

4 tundi praktikume

2. teema

Andmebaasisüsteemi mõiste; Andmebaasi mõiste ja liigitused.

2 tundi loenguid

3. teema

Andmebaasisüsteemi kasutamine - vormi kasutamine; informatsiooni otsimine; aruanded.

4 tundi loenguid

12 tundi praktikume

Õpitakse kasutama andmebaasisüsteemi võimalusi (Access vm).

4. teema

Sidusotsingutööstuse tekkimine ja areng.

2 tundi loenguid

4 tundi praktikume

Tutvutakse sidusotsingutööstuse ettevõtetega.

5. teema

Integreeritud raamatukogusüsteemid ja nende arengutendentsid. Eesti raamatukogude automatiseerimine.

6 tundi loenguid

6. teema

Eesti raamatukogudes kasutatavad integreeritud raamatukogusüsteemid.

4 tundi praktikume

Ülevaade Eestis kasutatavatest raamatukogusüsteemidest.

Iseseisva töö sisu:

iseseisev tutvumine mõne andmebaasisüsteemiga;
ühe (vabalt valitud) väiksema raamatukogu automatiseerimise arengu analüüs ning tulevikuperspektiivid;
erialaajakirjas Raamatukogu ilmunud raamatukogude automatiseerimist käsitlevate artiklitega tutvumine;
iseseisev tutvumine veebis leiduvate materjalidega, mis on seotud (Eesti) raamatukogude automatiseerimisega;
iseseisev töö sidusotsingutööstuse praktikumide materjalidega.

Kontrolli vorm:

Lihtsama andmebaasi koostamine Pro-Cite'i vm andmebaasisüsteemi kasutades.

Praktikumi ülesannete täitmine.

Kirjalik ülevaade (min 4000 tähemärki, nõuetele vastavalt vormistatud) kas oma töökoha või vabalt valitud (väiksema) raamatukogu automatiseerimise arengust ja hetkeolukorrast.

Kirjalik test loengutes käsitletud materjali kohta.

Kirjandus:

Eesti raamatukogude automatiseerimist käsitlevad artiklid ajakirjas Raamatukogu. Konkreetseid tarkvarapakette käsitlevatele allikatele viidatakse loengutes-praktikumides.

III moodul

Kogude kujundamine, kirjeldamine ja säilitamine (60 tundi lähiõpet, 60 tundi iseseisvat tööd)

Moodul käsitleb terviklikult kolme olulist raamatukogunduse valdkonda: kogud, kataloogid ning liigitamine-märksõnastamine. Lähiõppe ja individuaalõppe maht jaguneb pooleks. Raamatukogu kogude teemas on ülekaalus loenguline tegevus. Kahe teise teema puhul on suur rõhk praktistel töödel.

1. teema

Raamatukogu kogud

(12 tundi: 8 tundi loenguid, 4 tundi praktilist tööd)

Kogude kujundamisega seonduvad mõisted. Kogude kujundamise põhimõtted eri tüüpi raamatukogudes. Teaviku erilaadide ja -tüüpide

komplekteerimine. Teavikuturg: väljaandjad, vahendajad, kauplused. Litsenseerimispoliitika. Raamatukogude komplekteerimisalane koostöö. Kogude kujundamise alusdokumentide koostamine. Komplekteerimise viisid ja allikad. Teavikute vastuvõtmine, arvestus ja kustutamine. Inventuur. Teavikute tehniline töötlemine. Kogude paigutus, hooldamine ja säilitamine.

2. teema

Kataloogid, kataloogimine

(24 tundi: 10 tundi loenguid, 14 tundi praktilist tööd)

Kataloogimise ja teavikute kirjeldamise põhimõisted. Kataloogitüübid. Teavikute bibliograafiline kirjeldamine vastavalt rahvusvahelistele kirje-reeglitele (ISBDdele) Kataloogimisreeglid. Kataloogimise põhimõtted (kataloogi ülesehitus, otsiandmed) vastavalt anglo-ameerika kataloogimis-reeglitele (AACR2). Elektronkataloogimise vormingu (MARC-vorming) põhistruktuur. MARC21-vormingu rakendamine elektronkataloogi loomisel.

3. teema

Liigitamine, märksõnastamine

(24 tundi: 10 tundi loenguid, 14 tundi praktilist tööd)

Liigitamise põhimõisted. Liigitamise meetodika. Märksõnastamise põhimõisted. Märksõnastamise meetodika.

Iseseisva töö sisu:

Elektronkataloogi funktsionaalsuse analüüs, automatiseeritud raamatukogusüsteemi komplekteerimismooduli ülevaade-tutvustus.

Kontrolli vorm:

Praktilised tööd.

Kirjandus:

Aasmets, M. Trükiste liigitamise meetodika : lühikokkuvõte. Tallinn, Tallinna Pedagoogikaülikool, 1999. 33 lk.

Eesti ISBN Agentuur. URL <http://www.nlib.ee/isbn> (14.11.2006)

Eesti ISMN Agentuur. URL <http://www.nlib.ee/ismn> (14.11.2006)

Eesti ISSN keskus. URL <http://www.nlib.ee/issn> (14.11.2006)

Eesti üldine märksõnastik / koost. K. Weidebaum, U. Erm, M. Pikkoja ; toim. S. Nilbe, M. Hõbemägi. Tallinn, Eesti Rahvusraamatukogu, 1999. 811 lk.

Eesti üldine märksõnastik : täiendusvihik / koost. U. Erm, S. Nilbe. Tallinn : Eesti Rahvusraamatukogu, 2003.

URL http://www.nlib.ee/html/anded/marks_lisa_2003.PDF (14.11.2006)

Eesti üldine märksõnastik URL <http://eum.nlib.ee/> (14.11.2006)

ISBD(M) : rahvusvahelised monograafiate bibliograafilise kirjeldamise reeglid. 2.tr. Tallinn : Eesti Rahvusraamatukogu, 2004. 82 lk.

Konsa, K. ; Tiidus, M. Säilitusjuht raamatukogudele ja arhiividele. Tallinn : Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing, 1999. 140 k.

Märksõnaliigitus : meetodiline materjal / koost. H. Masing. 2.tr. Tallinn : Tallinna Pedagoogiline Instituut, 1987. 49 lk.

Nilbe, S. Dokumentide sisu avamine ja aineotsing arvutikataloogis // Raamatukogu (1995) nr. 1, lk. 12-13.

Rahvaraamatukogu töökorralduse juhend : Kultuuriministri 12. juuli 2004. a määrus nr 9. Riigi Teataja lisa 2004, 97, 1529.

Soovitusi kogude kujundamiseks rahvaraamatukogudele. ERÜ kodulehekülg.

URL http://www.nlib.ee/ERY/komp_tooryhm/soovitus.html (14.11.2006)

Soovitusi raamatu kirje koostamiseks / koost. J. Andresoo. Tallinn : Tallinna Pedagoogikaülikool, 1997. 26 lk.

Sundeksemplari seadus. Riigi Teataja I 1997, 16, 259, muudatused: RT I 1998, 61, 983; RT I 2002, 61, 375; RT I 2002, 63, 387.

UDK : universaalne detsimaalklassifikatsioon : liigitustabelid. Tallinn : Kultuuriministeerium, 1999. 1084 lk.

IV moodul

Kogude ja informatsiooni kättesaadavaks tegemine (60 tundi lähiõpet, 60 tundi iseseisvat tööd)

Käesolev moodul katab Raamatukoguhoidja kutsestandardi raamatukoguhoidja III astme kutseoskusnõuded, mis on seotud raamatukogu- ja infoteenindusega. Moodul "Kogude ja informatsiooni kättesaadavaks tegemine" koosneb neljast osast. Esimene osa keskendub infovajaduse väljaselgitamisele ja raamatukogu teenindussüsteemile, teine raamatukogu infoteenustele ning nende arendamisele ja hindamisele, kolmas infoteenindusele ja infoteenindaja pädevusnõuetele ning neljas infoallikate kasutamisele infoteenindusprotsessis. Mooduli maht on 60 tundi lähiõpet, samas mahus on ette nähtud ka iseseisvat tööd kirjandusega.

I osa – RAAMATUKOGUTEENUSTE KASUTAJATE INFOVAJADUSED JA TEENINDUSE KORRALDUS

Kokku 12 tundi lähiõpet ja 12 tundi iseseisvat tööd

1. teema

Raamatukoguteenuste kasutajate infovajadused

4 tundi loenguid

Infovajaduse mõiste, olemus, tüübid. Infovajaduse väljaselgitamise vormid ja meetodid. Raamatukogu kasutajad, nende infovajadused ja lugemishuvid.

2. teema

Teeninduse korraldus raamatukogus

8 tundi loenguid

Teeninduse mõiste ja olemus, teeninduskultuur. Raamatukogu teenindussüsteem ja raamatukogu poolt pakutavad teenused. Raamatukoguteeninduse eri vormid ja meetodid (kohal- ja kojulaenus, raamatukogudevaheline laenus, elektroonilised andmete ja dokumentide edastusviisid, e-teenindus). Eri kasutajagruppide teenindus. Erivajadustega kasutaja teenindus. Lasteteenindus.

II osa – RAAMATUKOGU INFOTEENUSED, TEENUSTE ARENDAMINE JA HINDAMINE

Kokku 10 tundi lähiõpet ja 10 tundi iseseisvat tööd

1. teema

Raamatukogu infoteenused

8 tundi loenguid

Infoteeninduse korraldus, ülesanded ja infoteenuste tüpoloogia eri vormid (nõustamine, teatmeteening, infoteadistus, ülevaated, nimestikud). Infoteenindusprotsessi etapid – infopäring ja päringuintervjuu, infootsing, tulemuste hindamine. Infoteeninduse tasandid ja mudelid. Raamatukogututvustus ja kasutajakoolitus.

2 teema

Teenuste arendamine ja hindamine raamatukogus

2 tundi loenguid

Uute teenuste arendamine. Teenuste kvaliteedi hindamine. Teenuste hinnakujundus.

III osa – INFOTEENINDUS SUHTLEMISPROTSESSINA. INFOTEENINDAJA PÄDEVUSNÕUDED

Kokku 6 tundi lähiõpet ja 6 tundi iseseisvat tööd

1. teema

Infoteenindus suhtlemisprotsessina

2 tundi loenguid

Infoteenindus kui suhtlemisprotsess, erinevad suhtlemistehnikad.

2. teema

Infoteenindaja pädevusnõuded

2 tundi loenguid

2 tundi seminare

Teenindaja kutseteadvus ja kutse-eeetika.

Teenindaja roll, teadmised, oskused, isikuomadused ja hoiakud.

IV osa – INFOTEENINDUSES KASUTATAVAD INFORESSURSID

Kokku 32 tundi lähiõpet ja 32 tundi iseseisvat tööd

1. teema

Raamatukogusisesed ja välised inforessursid infoteeninduses

2 tundi loenguid

Raamatukogu teatmestu ja raamatukoguvälised ressursid. Raamatukogusiseste ja -välise inforessursside osa infoteeninduses. Asetleidnud muutused.

2 teema

Infootsing traditsioonilistes ja elektroonilistes infoallikates

14 tundi loenguid

16 tundi praktikume

1 praktikum: Infootsing bibliograafiates

2 praktikum: Infootsing raamatukogude kataloogides

3 praktikum: Infootsing faktiinfoallikates

4 praktikum: Infootsing andmebaasides

5 praktikum: Infootsing Interneti infootsingusüsteemides

2 tundi seminare

Infootsingusüsteemi tutvustus

Teatmestu mõiste ja koostis. Kataloogid ja kartoteegid. Bibliograafia mõiste, funktsioonid, liigid. Rahvus-, eriala-, raamatuturu-, soovitus-, isiku-, koduloo- ja rahvusvahelised bibliograafiad. Teatmeteose mõiste ja liigid.

Sidusinfootsing. Infopäringu sõnastamine. Infootsingu strateegiad ja taktikad. Koondkataloogid: Eesti Raamatukoguvõrgu Konsortsiumi ja teiste maade raamatukogude elektronkataloogid. Interneti vahendusel kättesaadavad andmebaasid. Digitaal- ja virtuaalraamatukogude ressursid. E-raamatud. Interneti infootsingusüsteemid, nende valikupõhimõtted ja võimalused. Nähtamatu veeb.

Iseseisva töö sisu:

seminariettekannet (2000 tähemärki, nõuetele vastavalt vormistatud) valitud infootsüsteemist ning kutse-eetikast; kirjanduse läbitöötamine.

Kontrolli vorm:

Lõpptulemus moodustub praktiliste tööde, seminariettekannete ja kirjaliku testi tulemustest.

Kirjandus:

Andresoo, J. Rahvusbibliograafia - pilk tänasesse ja homsesse // Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu aastaraamat 12. Tallinn, 2001. Lk 81-87.

Annus, E. Eesti retrospektiivse rahvusbibliograafia koostamisest // Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu aastaraamat 4. Tallinn, 1993. Lk 9-23.

Bopp, R. E., Smith, L. C. Reference and information services: an introduction. 2nd ed. Engelwood : Libraries Unlimited, Inc., 1995.

Grogan, D. Practical reference work. London: Clive Bingley; Munich; New York : K. G. Saur, 1989.

Kalvik, M. Eesti bibliograafiaväljaanded minevikus ja tänapäeval // Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu aastaraamat 5. Tallinn, 1994. Lk 105-115.

Katz, William A. Introduction to reference work. Vol. 1, 2. 6th ed. New York : McGraw Hill, 1992.

Modern library technology and reference services. New York; London : The Haworth Press, Inc, 1993.

Pihlau, J. Edukas otsing Internetis, ehk, Kuidas leida nõela heinakuhjast. Tallinn : Külim, 2003. 128 lk.

Raamatukogu- ja infotöötaja kutse-eetika : seminari ettekanded : Tallinn, 28.-29. oktoobrini 1999. [Tallinn] : Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing, 1999. 54 lk.

Raamatukoguhoidja ja infotöötaja eetikakoodeks. URL <http://www.nlib.ee/ERY/koodeks.html> (14.11.2006)

Raamatukoguhoidjate Kutsenõukogu. Raamatukoguhoidja III, IV, V kutsestandard. URL <http://www.kutsekoda.ee/> -> Link: Kutseregister -> Kutsestandardid -> Kultuur -> Raamatukoguhoidja III, IV, V (14.11.2006)

Tooman, H. Teenindusühiskond, teeninduskultuur ja klienditeenindusõppe kontseptuaalsed lähtekohad. Tallinn: : [Tallinna Pedagoogikaülikooli Akadeemiline Raamatukogu], 2003 - 2. ja 3. peatükk. URL

<http://www.tlulib.ee/files/arts/24/toomaa45af8742bda0f06e24fe0bcedfa9f6d.pdf> (14.11.2004)

UNESCO kooliraamatukogude manifest. URL

http://www.nlib.ee/ERY/kooli_rk_sekts/dokumentid.html (14.11.2006)

UNESCO rahvaraamatukogude manifest. URL <http://www.nlib.ee/7934> (14.11.2006)

Uverskaja, E. Jooksva rahvusbibliograafia mõistest // Tallinna Pedagoogikaülikooli Toimetised : Humanoria. A14. Tallinn, 1998. Lk 130-145.

Uverskaja, E. Rahvusbibliograafia rahvuslikud ja rahvusvahelised ülesanded // Tallinna Pedagoogikaülikooli Toimetised : Humanoria. A14. Tallinn, 1998. Lk 146-151.

V moodul

Eesti raamatu, bibliograafia ja raamatukogunduse ajalugu (40 tundi lähiõpet, 80 tundi iseseisvat tööd)

Mooduli raames käsitletakse kolme teemat: eesti raamatu, bibliograafia ning raamatukogunduse ajalugu. Üldmaht on 120 tundi - 40 tundi auditoorset tööd (loengud, seminarid) 80 tundi iseseisvat tööd kirjandusega. Kutsestandard ei puuduta otseselt neid teemasid, kuid lai erialane silmaring eeldab ka teadmisi oma tegevusala ajaloost. Raamatukogudes talletatava kultuuripärandi säilitamine tulevastele põlvetele on mõeldamatu tundmata raamatu ajalugu. Mooduli läbinu peaks omandama üldised teadmised eesti raamatu, bibliograafia ning raamatukogunduse ajaloost.

1. teema:

Eesti raamatu ajalugu

Reformatsiooni osa eestikeelse raamatute ilmumisel, esimesed eestikeelsed raamatud. Trükikodade asutamine Tartus ja Tallinnas 17. sajandil. Eestikeelse kiriku- ja koolikirjanduse kujunemine. Raamatute levik eestlaste hulka. 18. sajand: eestikeelse Piibli ilmumine, tarbekirjanduse kujunemine ja ajakirjanduse algus. 19. sajand: raamat eestlaselt eestlasele (eestlaste osatähtsuse kasv emakeelse trükisõna väljaandjatena (O. W. Masing, Fr. Kreutzwald, J. W. Janssen, C. R. Jakobson). Baltisaksa raamat Eesti kultuuriloos.

Raamat Eesti Vabariigis 1918-1940: žanriline mitmekesisustumine, eestikeelse teaduskirjanduse ja teatmekirjanduse tekkimine. Kirjastustegevuse üldiseloomustus ja tähtsamad kirjastused.

Raamat okupeeritud Eestis. Tsensuur. Eesti raamatu kirjastamine välismaal.

Soovitatav kirjandus:

Jansen, E. Baltisaksa raamat Eesti kultuuriloos // Raamatu osa Eesti arengus. Tartu, 2001, lk. 200-220.

Liivaku, U. Eesti raamatu lugu. Tallinn : Monokkel, 1995. 314 lk.

Lott, M. ; Möldre, A. Lühike Eesti raamatu ajalugu. Tallinn : Eesti Rahvusraamatukogu, 2000. 64 lk.

Noodla, N. Eesti raamatu lugeja XVIII sajandi lõpul ja XIX sajandi algul // Paar sammukest eesti kirjanduse uurimise teed. XI. Tallinn, 1986. lk. 8-30.

Reimo, T. Eesti raamatu kronoloogia. Tallinn : Teaduste Akadeemia Kirjastus, 2000. 132 lk.

Möldre, M. Kirjastustegevus ja raamatulevi Eestis aastatel 1940-2000. Tallinn : Tallinna Ülikool, 2005. 407 lk.

Roos, A. Eesti raamat paguluses -- vaade sealtpoolt // Raamatu osa Eesti arengus / toim. T. Tender. Tartu, 2001. Lk. 157-164.

Valmas, A. Eesti raamat paguluses // Raamatu osa Eesti arengus / Toim. Tõnu Tender. Tartu, 2001. Lk. 143-156.

2. teema

Eesti bibliograafia ajalugu

1. Eestikeelse trükiteodangu jooksvate ja retrospektiivsete nimestike koostamine

H. J. Rosenplänteri, Õpetatud Eesti Seltsi, M. Jürgensi, ja ajakirja "Eesti Kirjandus" osa eesti trükiteodangu jooksvate ja retrospektiivsete nimestike koostamisel.

Rahvusbibliograafia areng Eesti Vabariigis 1920.-1930. aastatel: bibliograafiakeskused, "Eesti raamatute üldnimestik", R. Antiku bibliograafiline tegevus.

Nõukogude okupatsiooni aeg: ENSV Riiklik Raamatupalat ja jooksva bibliograafia väljaannete süsteem.

Eesti retrospektiivse rahvusbibliograafia koostamine, E. Annus.

2. Eestikeelse ajakirjanduse bibliografeerimine ja erialabibliograafiate koostamine

Eesti Bibliograafia Asutis ja tema tegevus eesti ajakirjanduse bibliografeerimisel. Ajaloobibliograafia (Eduard August Winkelmann; E. Blumfeldt, N. Loone), eesti filoloogia ja ajaloo aasta ülevaated, J. Jõgever. Herbert Normann ja meditsiinibibliograafia.

Erialabibliograafiad ENSV-s.

Soovitav kirjandus:

Annus, E. Eesti retrospektiivse rahvusbibliograafia 1525–1940 valikupõhimõtetest // Keel ja Kirjandus (1994) nr. 4, lk. 419–421.

Hamburg, I. Eesti bibliograafia ajalugu 1901–1917. Tallinn, 2001. Lk. 7–74.

Ermel, M. "Eesti raamatute üldnimestiku" koostamine 1924–1939 // Tartu Ülikooli Raamatukogu 1918–1940. Tartu, 1990. Lk. 131–144.

Kalvik, M. Eesti bibliograafiaväljaanded minevikus ja tänapäeval // Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu aastaraamat 1993. 5. Tallinn, 1994. Lk. 105–109.

Kiipus, M. Eesti Bibliograafia Asutis ja tänapäev // Raamatukogu (1996) nr. 6, lk. 13–15.

Uverskaja, E. Eesti NSV riiklik bibliograafia : õppematerjal raamatukogunduse eriala üliõpilastele. Tallinn : Tallinna Pedagoogiline Instituut, 1984. 33 lk.

3. teema

Eesti raamatukogunduse ajalugu

Raamatukogud Vana-Liivimaal. Reformatsioon ja uut tüüpi linnaraamatukogude loomine (Tallinna Oleviste raamatukogu). Rahvuslik liikumine ja raamatukogude areng. Haridusseltsid ja raamatukogud. Eesti rahvusliku arhiivraamatukogu idee kandjad 19. saj. (J. H. Rosenplänter, M. Jürgens, O. Kallas) ja Eesti Rahva Muuseumi arhiivraamatukogu asutamine 1909. a. Noor-Eesti ja raamatukoguliikumine enne I maailmasõda (Kaarel Einpalu).

Raamatukogud Eesti Vabariigis 1918–1940. Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu asutamine ja tegevus. Raamatukogunduse arendajad A. Sibul, Fr. Puksoo, R. Antik.

Raamatukogud nõukogude okupatsiooni ajal. Uute teadusraamatukogude rajamine pärast sõja aastatel (Teaduste Akadeemia Raamatukogu, Meditsiiniraamatukogu, Tehnikaraamatukogu jt).

Soovitav kirjandus:

Veskimägi, K.-O. Lühiülevaade raamatukogude ajaloost Eestis XIII saj. – 1917 : õppematerjal raamatukogunduse ja bibliograafia eriala kaugüliõpilastele. Tallinn : Tallinna Pedagoogiline Instituut, 1983. 27 lk.

Veskimägi, K.-O. Kahte kappi on ühhetassa majas tarvis: leiwakappi ja raamatokappi : Eesti raamatukogude ajalugu. [Tallinn] : K.-O. Veskimägi, 2001. Lk. 297–453

Robert, R. Tallinna linna Oleviste raamatukogu ajaloost // Bibliotheca Revaliensis ad D. Olai. Tallinn, 2002. Lk. 15-25.

Läll, L. Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing // Uurimusi eesti raamatukogunduse ajaloost. Tallinn, 1985. Lk. 45-65.

Lotman, P. Teaduslike raamatukogude arenguhooni Eesti Vabariigis 1918–1940 // Raamatukogu Eesti Vabariigi kultuurikontekstis 1918–1940. Tallinn, 1997. Lk. 94–112.

Ruutsoo, R.; Kopso, I. Avalikud raamatukogud ja kultuuri areng Eestis 1920–1940 // Uurimusi eesti raamatukogunduse ajaloost. Tallinn, 1985. Lk. 24-44.

Kontrolli vorm:

Teadmiste kontrolli aluseks on lühireferaat ning kirjalik eksam (test).

SUMMARIES

Kersti Rodes

THE ESTONIAN SYSTEM OF PROFESSIONS

The article introduces Estonian system of professions, pointing out its goals, principles, levels, details (drawing up professional standards and awarding professional qualifications) and outputs (professional standards and professional certificates).

The author gives a thorough overview of professional councils, established at the Estonian Qualification Authority, of their membership and tasks, and of drawing up and the ways to implement professional standards.

The article explains the essence of professional levels. The Estonian system of professions includes five professional levels, which are awarded on the basis of the complexity of the work, relative importance of skills and knowledge, and the scope of independence and responsibility.

The author describes the process of awarding professional qualifications. The body awarding professional qualifications assesses, if the knowledge and skills of the person, applying for qualification, correspond to the requirements set in professional standard. If the result is positive, the body issues professional certificate.

The piece points out the participants in the process, their role, tasks and activities that includes outlining awarding professional qualifications, establishing professional qualification committees, applying for authorisation to award professional qualifications, drawing up materials for awarding professional qualifications, establishing examination boards, proclaiming and implementing awarded professional qualifications, making decisions about awarding professional qualifications and entering these into the register of professions.

The article introduces register of professions and provides an overview of the Estonian Qualification Authority.

PROFESSIONAL QUALIFICATION OF LIBRARIANS AND THE ELA

The article provides an overview of the Estonian Librarians' Association's (ELA) part in developing professional qualification of and drawing up professional training programme for librarians. The ELA was established in 1923 and it has provided professional knowledge for librarians from the beginning.

The ELA working group drew up Public Libraries Act, adopted in 1992, that triggered off more serious valuation of library profession. In 1993, the Librarians' Training Council was established at the Ministry of Culture and Education, which in cooperation with the ELA Committee on Education drew up educational requirements for the post of librarian, professional requirements for librarians employed in different types of libraries, and instructions and programme for professional examination.

The author gives an overview of the provision of professional examination and the structure of the programme, as well as of the background of establishing Librarians' Professional Council. On the proposal of the ELA, the Librarians' Professional Council established working group of specialists in the profession for developing librarians' professional standard in 2003.

The article introduces the Estonian qualification system of employees and the course of drawing up a professional standard "Librarian III, IV, V", accomplished in 2003, providing also a brief insight into it. The professional standard specifies requirements on knowledge, skills, experience, values and personal characteristics arising from professional qualifications. The author describes the work of the ELA Committee on Education in drawing up vocational training programme on the basis of librarians' professional standard.

Since the autumn of 2005, Tallinn University's Department of Information Studies and the Library, Information Science and Document Management Department of Viljandi Culture Academy of the University of Tartu provide vocational training, based on the new programme.

The article gives an overview of the basic principles of attestation and award of professional qualifications. The attestation and award of professional qualifications is a process in which course a person proves his level of vocational and professional competencies and the body responsible for awarding professional qualifications evaluates their conformity to the applied level of professional qualifications and issues a professional certificate. On the 24 of May 2005 the ELA was authorised to award professional qualifications.

Janne Andresoo

ABOUT LIBRARIANS' PROFESSIONAL STANDARD

The article treats issues related to drawing up Estonian librarians' professional standard, considering its frame of reference. In the widest meaning, it is made up of the Professions Act that took effect in 2001 and opened up possibilities for systematical organisation of all professions. The professional standard for Librarians III, IV and V was managed to lay down by the end of 2003. Determining the educational level of Librarian III has been a major issue in public opinion poll about professional standard and discussions after enacting it. According to the current standard, valid up to the end of 2007, librarians with secondary education can also access library community. Many people do not consider this level of education sufficient. There is another problem that vocational training programme does not correspond to the professional standard. In 2007, the professional standard will be improved, in which course there it will be possible to make amendments based on practical work experience.

Malle Ermel

ABOUT PROFESSIONAL QUALIFICATION OF LIBRARIANS

The author, the Chair of the ELA's Professional Qualifications Committee, gives an overview of the aspects of attestation of librarians' professional qualifications, of relevant bodies, involved in it, and professional examination requirements.

The changes in attestation of professional qualifications' system were determined by a need to bring it into conformity with the Professions Act, adopted in 2000.

In 2002, a Librarian's Professional Council and a working group for drawing up librarians' professional standard were established at the Estonian Qualification Authority. In 2003, the Professional Council approved librarians' professional standard. In spring 2004, the Professional Qualifications Committee was established at the ELA Board for awarding professional qualifications. "The procedure for the attestation and award of professional qualifications of Librarian III, IV, V" and "Instructions for professional examination of librarians" have been drawn up. These documents specify the provisions of Professions Act and librarians' professional standard.

The author lists documents, necessary for attesting professional skills and knowledge, and training courses that are acceptable as in-service training.

The situation with in-service training in the library field is quite complicated, especially considering that this is important for applying for the qualification levels of Librarian IV and V solely on documentary basis. If one has had no opportunity to improve his knowledge and skills, there is no other option left, but to take a professional examination.

Tallinn University's Information Work Centre, the Library and Information Science Department of Viljandi Culture Academy of the University of Tartu, and the National Library of Estonia provide professional training for librarians – module learning of five modules.

The article gives an overview of professional examination requirements.

Professional standard envisages that persons, who do not have higher or secondary education certificate, should take professional examination and, passing the examination, thereafter provided with qualification level of Librarian III.

The author ponders upon the question, whether Estonian librarians' professional qualification system is properly balanced. The period of validity of librarians' professional standard will soon come to its end and the Professional Qualifications Committee has proposed the ELA Board to gather a new working group to work upon the new version. The Estonian Qualification Authority has been discussing the harmonisation of the levels of qualification within the framework of the European Union, that is, establishing a new system of five levels instead of current three ones. The new system would be more flexible.

Õie Tammissaar

PROFESSIONAL QUALIFICATION OF LIBRARIANS THROUGH THE EYES OF EMPLOYERS

Relying on her experiences as the Director of Lääne-Viru County Central Library, the author gives an employer's view of librarians' response to adopting librarians' professional standard and the readiness of employees to apply for attesting their professional qualifications.

The article analyses a library manager's possibilities in implementing the requirements of the professional standard in engaging new employees and drawing up job descriptions.

It explains the qualification needs for employees of a county library and of a rural library.

Because applying for attesting professional qualifications is on the voluntary basis, both employers as well as employees should be interested in awarding those. How to achieve it, is still problematic. Today the

professional certificate is useful in making the choice between the applicants for the job, but it is, however, more complicated to evaluate the level of professional qualifications for the posts of already employed librarians – being local government bodies, the libraries are subject to laid down salary grades and wage rates.

The author is of the opinion that in-service and vocational training cover the needs of librarians for applying for attesting their professional qualifications. County libraries also have a part in training rural librarians.

Librarians' professional standard is currently valid up to the end of 2007. The author holds that the standard should be profoundly reviewed and, if necessary, amended before its next validation, because new knowledge and skills required for library work are constantly increasing.

Jaanus Kõuts

ABOUT PROFESSION AND VOCATION

The article discusses the library profession and vocation of being a librarian. Library and information work is frequently motivated by the sense of mission. But only this is not enough. Today you also need professional education. The author claims that the participants of vocational and in-service training courses are, first and foremost, those, who sense their mission and want to give their best.

The article rises an issue about whether Estonians need a vocational authority in addition to the Estonian Qualification Authority. This would be a place, where people could make it clear for themselves what kind of line of work they are suitable for that they can do with all their heart.

The author analyses the forms of showing love in a wider sense and poses a question, whether librarians, being the treasurers of information, might have a certain role in the growth of the inner wisdom of men.

As information has flooded us, it is easy to get lost in its abundance. While philosophising on the profession and vocation of librarians, the author reaches the conclusion that this is good, if one has found, what is important to him, and even better, when one can help others in their development and quest.

Krista Talvi

LEARNING IN LIBRARY ENVIRONMENT: NEW POSSIBILITIES PROVIDED BY THE NATIONAL LIBRARY OF ESTONIA

The article gives an overview of new possibilities for educating research, special, public and school librarians at the National Library of Estonia.

In the autumn of 2005, the Research and Development Centre of the National Library was provided with well-equipped training premises – a lecture room and a computer lab – that livened up the National Library's user training activities and in-service training of librarians.

The National Library has diversified its in-service training courses. The author suggests that librarians without academic degree in library and information sciences should take five-module professional training courses currently provided by the Tallinn University and the Viljandi Culture Academy of the University of Tartu.

Anne Klaassen

REFLECTIONS UPON ACADEMICIANS. PERSONAL BIBLIOGRAPHIES – PERHAPS A ZEITGEIST PHENOMENON?

The article concerns personal bibliographies on the members of the Academy of Sciences, published in Estonia, and the ways they have been compiled and published.

The author analyses who and why needs personal bibliographies, what are their main values and what makes them special. The particularities of compiling a personal bibliography are also introduced.

The article provides an overview of the history of publishing bibliographies of academicians in Estonia; chronological data about personal bibliographies has also been presented in the form of a table.

The academic circle is quite variegated and diverse, and so are unlike books that treat the members of it. There is a great difference between the treatment of those involved in natural and exact sciences and in liberal arts. The personal bibliographies of the first mentioned scientists have been published considerably more, because the number of their publications is usually quite limited and the evaluation of their personalities and activities do not change in time. In natural and exact sciences every word and sign carries a lot of meaning; the researchers in the Humanities, on the other hand, are more verbose and publish a lot more pieces of writing. In previous times it was quite a venture to dare to reflect the works of historians. Nevertheless, it was undertaken, covering one by one our

coryphaei in historical research. The author describes the preparations for compiling bibliographic lists of the academicians involved in historical research. It revealed that bibliography work can also be tendentious, reasoned by the fact that factual material can be interpreted in several ways in different times and in different countries. The author intertwines into her historical overview the excerpts of memoirs of preparatory work for compiling bibliographic lists in the Library of the Academy of Sciences.

The article ponders upon the motives of compiling personal bibliographies in the modern times, as the circle of their users is comparatively small. However, personal bibliographies might offer more to the future generations than those of today. The author claims that personal bibliographies, including those that introduce academicians, do not vanish. If somebody somewhere does not bother to compile and publish these any more, and quits, then somewhere else someone feels the need for those and starts again. The means of compilation and the form of publishing are not important – the goal and the essence remain the same.

Hilja Toome, Anne Ütt, Rutt Rimmel

VAIKE ORO
The ELA Annual Prize Winner in 2004

The authors provide an overview of Vaike Oro's activities in Põltsamaa libraries during a little less than fifty years, being Director of Jõgeva County Central Library for the last twenty-five years.

In the course of time, several changes and reorganisations have taken place in the library. The premises have needed maintenance, too. In the end of 1970s, major repairs and, in 2004, extension to the library building and renewal of the whole premises took place – in June new beautiful, spacious and modern premises of Jõgeva County Central Library were opened to the public in Põltsamaa.

Besides solving economical problems and leading a big collective of women, Vaike also found time and energy to organise book events. Both Vaike's as well the library's work have been acknowledged several times.

Her thirst for knowledge encouraged her to acquire education via distance learning and interest in travelling to organise study trips in Estonia and abroad for the staff of county's libraries.

MALLE ERMEL WAS AWARDED
THE ELA PRIZE FOR MERITS IN 2004

Malle Ermel has been working in Tartu University Library since 1974 – from 1975 up to 1988 as the Learned Secretary, from 1988 up to 1990 as a researcher, from 1990 up to 1995 as the Director, and currently as the Assistant of the Director.

Malle's activities are not limited to her work at Tartu University Library. She is a member of the Editorial Board of the Estonian library journal, *Raamatukogu*, and of the ELA Committee on Education. She has participated in the working group for drawing up Estonian library law in 1994, chaired the Ministry of Culture's Librarians' Training Council and taken part in the activities of the working groups that drew up Estonian library statistics standard and a professional standard "Librarian III, IV, V". She has also participated in the audit committee of the Estonian Learned Society and in the ELA Board. Today she chairs the ELA Professional Qualifications Committee.

Malle Ermel has an excellent expertise in the library matters from the past up to the present and is a fair and open-minded person.

Colleagues

Elle Tarik, Tiina Tarik

A GOOD KEEPER OF BOOKS
KALJU TAMMARU
Winner of the ELA Prize for Merits in 2004

Curiosity drives and thirst for knowledge impels – so do the authors characterise Kalju Tammaru, who has been employed as a librarian, library director, deputy director and currently as a collection management officer. He has practiced as the author, compiler, editor, critical reviewer and translator, and therefore recorded in written word (compiled bibliographies, written articles, recorded interviews) important events and persons in Estonian librarianship, including Linda and Helmi Masing, Helene Johani, Kaja Noodla, and Voldemar Miller.

In addition to official duties, he has been active in several councils, commissions and committees (terminology, copyright, etc.), at the ELA Board, been a juror of Friedrich Puksoo Prize and Bibliography Prize, a member of the Committee of the Year of the Estonian Book, carried several international duties in CECUP, CELIP, etc.

At the same time, he is a tireless generator of ideas, who dares to think, voice his opinions, criticise and, if necessary, severely.

Küllli Ots

SWEEP AND GO
TIINA HOOP
The ELA Annual Prize Winner in 2005

Exercise, entertaining and acting clubs for children, and acting and handicraft clubs for adults are active at Saverna library in Põlva County, managed by Tiina Hoop since 1987. She has been the bellwether of three handicraft days of Valgjärve rural municipality and Rural Libraries' Day of Põlva County in 2005. Tiina is tirelessly involved in individual development and actively participates in the work of the Board of ELA Rural Libraries' Section.

Anne Rande

A WONDERFUL PERSON, COLLEAGUE AND INSTRUCTOR
LEIDA OLSZAK
Winner of the ELA Prize for Merits in 2005

Leida Olszak, a staff member of the Estonian Children's Literature Information Centre is characterised as the following: high level of creativity, packed with thought, fluid wording and meaningful actions; author of numerous professional publications, organiser of scientific conferences, a wonderful instructor and reader's adviser on children's literature.

She took part in generating the ideas for publishing the Information Centre's almanac, *Nukits*, and organising the Nukits-contest – a prize awarded for the best Estonian original literary work for children since 1992. One of her strongest sides is organising fascinating, surprising exhibitions – every exhibition that Leida designs is like an extra show. Her wild ideas and extraordinary deeds continue.

Malle Ermel

KAJA NOODLA 90
Honorary Member of the ELA

Kaja Noodla, an instructor of many Estonian librarians, a bearer and propagator of mental attitude and academic dignity, a keeper of the continuity of the Estonian Librarians' Association and the Estonian Learned Society, celebrated her 90th birthday on the 11th of January 2005.

She has been guided in her life and work by the aspiration towards education, diligence and self-discipline. Being the Acting Director of Tartu University Library in the period from 1949 up to 1951, she managed to restore the library's a little fading reputation and win back the trust of users and the university's management.

The working trends and principles of the Manuscripts and Rare Books Department were moulded under Kaja Noodla's management, her being head of the department from 1965 up to 1972. Due to her educational background (history, classical languages), erudition as a teacher of library history and library work experience, these have not lost their actuality even today. She initiated the compilation of the Tartu University's bibliography; in 1968, a survey of information needs of lecturers was conducted, etc.

Kaja Noodla is a recognised researcher of the history of the Estonian book. She appealed for initiating a number of interesting history days at Tartu University Library and library history research livened up in the whole Estonia in the 1980s.

Kaja Noodla was awarded the Medal of the Order of the White Star in 2002. On its 200th anniversary, Tartu University Library awarded Kaja Noodla its Silver Decoration No 1.

Anne Valmas

CEASELESS YEARS OF WORK
ENDEL ANNUS – 90

The author takes a glimpse on the path of work of recognised bibliographer from the year of 1941 in the Estonian Literary Museum, where he conceived a programme to carry on the compilation of the General Bibliography of Estonian Book, initiated by Richard Antik, which he continued to proceed at the State Library in 1949. He has been always interested in antiquarian books and Estonian literary criticism of the 19th century. His Ph.D. thesis also treated Estonian calendars, published between 1720 and 1900. He

initiated the establishment of the National Bibliography Department in the National Library in 1968, which he headed for the next ten years.

In 1978, he started to realise in cooperation with other libraries (Tartu University Library, the Archival Library of Estonian Literary Museum, the National Library of Estonia and the Tallinn University of Technology Library) the programme of Estonian Retrospective National Bibliography, while already employed by the Scientific Library of the Academy of Sciences. The first volumes were, however, published in 1993. His life's works are indeed the eight published volumes of Estonian retrospective national bibliography that are invaluable for culture, book lovers and researchers. Energetic grand old man, who left the library work behind in 2000, is ceaselessly interested in books and full of eagerness to work. The merits of Endel Annus have been appreciated with awarding him the 4th Class Order of the National Coat of Arms.

live Jagomägi, Anne Klaassen

A GOOD LIBRARY FAIRY HILJA VIHALEM – 85

Huge memory, quick thinking and good interpersonal skills, wide book knowledge, language skills and overall high-level intelligence characterised Hilja Vihalem, when she came to work at the Central Library of the Academy of Sciences in 1947 and when she retired from the same institution, then already the Estonian Academic Library, in the end of 1999. She spent most of her career as the Chief Bibliographer of Bibliographic Reference and Information Department.

Off-hours, she participated in the events of the Scientists' House since 1965, being the institutions chartered member, and in the Club of Local History Research at Tallinn Town Museum since 1969.

In addition to already conferred numerous awards, she was given the Medal of the Academy of Sciences in 1995 and elected honorary member of the ELA in 1999.

Hilja Vihalem is, first and foremost, known as a reference work professional, a 'living encyclopaedia'.

Larissa Petina

REIN ARU'S WORKING LIFE
AT THE NATIONAL LIBRARY OF ESTONIA

The ELA honorary member Rein Aru, who celebrated his 70th birthday on 17 September 2004, started his library career in the today's National Library of Estonia in 1969. Hard work and professional capability brought along promotion. Rein's duties of employment as the Head of Collection Management Department, Director of Holdings and Depository, and as the Collection Management Officer included organising and managing the collection of the National Library. He has catalogued the major part of antiquarian books in Estonian in the National Library's collection (over 3,000 publications); supported establishing Old Book and Restoration Departments at the library; drawn up the principles of managing the depository collection.

Rein Aru has been awarded the N. Krupskaya Medal – an award that the Soviet Union's Ministry of Culture conferred to leading educational specialists and librarians – and the Ministry of Culture's letters of appreciation. In 1996, he was named the National Library's employee of years, and, in 1999, honorary member of the ELA.

Heino Rääim

HELENE KULPA
20 May 1910 – 4 April 2005

An obituary of Helene Kulpa, a honorary member of the ELA. She spent about half a century (from 1936 up to 1986) of her almost ninety-five years of lifetime working in major cultural institutions of Tartu – in Tartu University Library, in Tartu Public Library, and in the Archival Library of the Estonian Literary Museum. Helene Kulpa considered herself a bibliographer from her origin, educational background and heart. Most of her years of service passed in the Archival Library of the Estonian Literary Museum (from 1942 up to 1947, and from 1964 up to 1986), where she could make full use of her bibliographic talent and skills in researching and preparing bibliographic lists of antiquarian books in the Estonian language. She published about twenty bibliographies and works on important Estonian cultural figures (Oskar Luts, Oskar Kallas, Udo Ivask), of which the most outstanding is a capacious treatment about the relations of Oskar Kallas and the Archival Library, rich in facts. Since 1958, Helene Kulpa published numerous articles about the ambitions and activities of her father, Udo Ivask, describing his archives, him as a book researcher and bibliophile, his library, and bibliographic work.

Helene Kulpa infinitely respected her close ones and was a woman with deep cultural interests, loving literature, fine arts and music. Her vital journey of life was full of interesting intentions and ravishing action from the beginning to the end.

Anne Valmas

BOOKS WERE HER LIFE

VAIME KABUR

8 December 1914 – 9 February 2005

An obituary of a recognised bibliographer, who enjoyed the world of books all her long life. Vaime Kabur was a bibliographer at the National Library of Estonia thirty-six years (from 1947 up to 1983), most of this time being employed as Chief Bibliographer.

Vaime Kabur's life's works were bibliographies of Estonian literature and writers, amounting to approximately sixty bibliographies (Kreutzwald, Tammsaare, Tuglas, Smuul, Hint, Semper, Vaarandi, Alver, Promet, etc.). The most capacious of these was the bibliography of Jaan Kross, which last part about the period from 1997 up to 2005 was printed already after the compilers death. Operating as a freelancer, one of her main activities after retirement was compiling the cumulative bibliographical index of an Estonian literary journal, *Looming*.

Writers new Vaime well as a person to whom they could always turn to. She was competent and helpful, a real bibliographer, who considered finding answer to every question a matter of honour.

Vaime's work also included articles about Estonian literature, biographies to the Lexicon of Estonian Writers, critical reviews and translations of several works by Finnish authors.'

As a bibliographer she provided guidance to those, who were in trouble. Her merits were appreciated with awarding her the 5th Class Order of the National Coat of Arms.

Hans Jürman

HELGI ELKEN

21 November 1943 – 6 February 2005

Reminiscence of the activities of Helgi Elken, a long-standing employee of Tartu Public Library, as a member of the ELA's Committee on Terminology. Her Estonian philology studies at the University of Tartu qualified her for and arouse her interest in terminology work. She was not a

silent listener in discussions, but frequently commented upon terms, their expression, meaning and equivalents in foreign languages.

Reet Tomband

FAREWELL, LIISA DÜÜNA!

3 April 1943 – 14 July 2005

An obituary of Liisa-Ann Düüna, a long-standing Director of Lääne-Viru County Central Library.

Liisa, who had begun her library work in a reading room of Rakvere Regional Library, was appointed the director of the institution in 1971. Her library manager's career lasted for thirty-four years that covered several ideological turns. Decades leading the county's libraries required complete devotion. She was able to bind her region's libraries into one family. Liisa belonged to the 'doer' type of leaders. She had a great deal of need for action, a desire of being amidst the things herself. She was a promoter of her collective by her activities and spirit, not by giving commands.

The crown of Liisa Düüna's life's work was building a new home for the central library. The first victory was situating the library building in the heart of the town. The keywords in designing the house were the bold use of colours, abundance of light, cosiness. Liisa's most important matter was to enter collections into electronic database and swift implementation of computerised lending system, so that the new building could provide services of new quality.

In 2003, the President of the Republic awarded Liisa-Ann Düüna the 5th Class Order of the White Star. In 2005, the town of Rakvere showed its gratitude to merited library leader by awarding her its decoration and Lääne-Viru County Government appreciated her activities with reward for life's work.

Liisa always paid attention to other people – to colleagues, library users, close ones and friends.

SVEN MAIVÄLI

20 April 1947 – 27 October 2005

Reminiscence

Reet Kukk

The author recalls of her contacts with Sven Maiväli from the days of the Scientific Technical Library of the Estonian Soviet Socialist Republic, where Sven was initially employed as the Head of Bibliography

Department, then as a Deputy Director, and in the end as the Director. His task was not an easy one. There were a lot of superiors – in the Information Institute and Planning Committee in Estonia and in the Russian Central Technical Library in Moscow. They all had to receive reports and other documents, the majority of them in Russian. Carrying out responsibility for ordering foreign periodicals for Estonian libraries was nerve-racking, and organising meetings of technical libraries of Estonia, Latvia, Lithuania, Belorus and Kaliningrad needed to be paid attention. Drawing up applications for acquiring additional premises and new building was also part of the endless activities of the director. Unfortunately, these did not bear results.

Mihkel Loodus

The author recognises that people can be judged upon, what kind of books they read, and recalls of his conversations with Sven Maiväli, Director of the Estonian Repository Library from 1995 up to 2005, about the works of their common favourite authors – Mika Waltari, Graham Greene and Umberto Eco.

THE ACTIVITIES OF ESTONIAN LIBRARIANS' ASSOCIATION IN 2004

By the end of 2004, the librarians' professional association included 733 active members, of which eleven were honorary members and four associate members. Pursuant to the amendments of Statutes, institutions also gained a possibility to join the association in addition to individuals and the organisation had four associate members by the end of the year.

Librarians' professional standard was approved in December 2003 and the ELA's Professional Qualifications Committee started its work in the spring of 2004. By the end of the year, the Statutes of the Professional Qualifications Committee of Estonian Librarians' Association and "The procedure for the attestation and award of professional qualifications of Librarian III, IV, V", the project design of CV and application form were accomplished.

Preparations for launching an Estonian libraries' joint project "Librarians' database" were made. Discussions resulted in completing the structure of the database and questionnaire. A supplementary license for software ISIK was bought, funded by the grant of the Cultural Endowment of Estonia.

The initial task for the survey "Library and information services in the context of Estonian development" was completed that was delivered to the

Ministry of Culture for contracting for the survey. The initial task set the goal to evaluate whether Estonian library network and its components and processes are sufficiently provided with legal safeguards for operating and to determine library and information services position in Estonian state cultural, educational and information policy.

The ELA Prize for Merits and Annual Prize were awarded at the association's annual meeting. Best rural librarians of every counties were acknowledged at Rural Librarians' Day. Friedrich Puksoo Prize was traditionally awarded in cooperation with Tartu University Library and Bibliography Prize in cooperation with the Estonian Academic Library.

A speech meeting "Profession and Vocation" was held for valuing the profession. The President of IFLA was again proposed to celebrate Librarians' Day worldwide.

The Sections of Special Libraries, School Libraries and Rural Libraries, Committees on Collections, Education, Subject Indexing, Terminology and Old Books, Working Group on Public Libraries Acquisition, the Eks-club of retired librarians carried on their activities.

Summer seminars for rural libraries and school libraries were held. The Special Libraries' and School Libraries' Sections, and the Working Group on Public Libraries Acquisition organised two information days each. The Committee on Old Books organised a seminar "Sources for Researching Manor Houses", the Tartu County regional branch a follow-up seminar "Marketing – How to Do It Yourself", etc.

National Library Days "Discover the Library – Discover the World" were inaugurated in Narva and ended with Rural Libraries' Day in Haapsalu. Librarians competed in their knowledge of literature and information search on the Internet. Cooperation relations with the Estonian Writers' Union were established – writers meetings with readers and librarians were held in eight different locations.

THE ACTIVITIES OF ESTONIAN LIBRARIANS' ASSOCIATION IN 2005

By the end of 2005, the librarians' professional association included 756 active members, of which ten were honorary members and four associate members. In 2005, the Committee on Children's Library Services was established. Hence, three sections, one working group, six committees and the Eks-club carried on their activities. The most active regional branches were, as before, Tartu and Võru county.

The most important achievement in 2005 was the implementation of librarians' professional qualifications system. The Statutes of the

Professional Qualifications Committee of Estonian Librarians' Association and "The procedure for the attestation and award of professional qualifications of Librarian III, IV, V" were approved, and the ELA was authorised to award professional qualifications at the sitting of the Professional Council on Culture, held on 24 May 2005. Led by the ELA Committee on Education, the vocational training programme for the qualification of Librarian III was prepared by the summer, on which basis Tallinn University and the Viljandi Culture Academy of the University of Tartu started to provide vocational training courses in autumn. In the end of 2005, the ELA commenced to receive applications for obtaining professional certificates.

The ELA Annual Prize and two Prizes for Merits were awarded; best rural librarians of every counties were acknowledged at Rural Librarians' Day. Friedrich Puksoo Prize was traditionally awarded in cooperation with Tartu University Library.

Summer seminars for rural libraries and school libraries were held, this time both on Saaremaa. Both School Libraries' Section as well as the Working Group on Public Libraries Acquisition organised two information days, Committee on Education – a seminar in Jõgeva County Central Library, Committee on Old Books – a seminar on Hiiumaa, etc. During Library Days, librarians competed in their knowledge of literature and information search on the Internet.

The theme of Library Days – "To the Electronic World via the Library" – was over several years promoted by a colourful poster, produced in cooperation with Tartu University Library and Koolibri Publishers Ltd. The Library Days were inaugurated in a newly renovated Rakvere Theatre and ended with Rural Libraries' Day in Rapla, where numerous librarians participated.

Initiating the compilation of biographical database of Estonian librarianship ERBA, a joint effort of all Estonian libraries, should be highlighted when talking about the year 2005. Contact persons from county and other major libraries started to collect data in the spring of 2005. By the end of the year, personal data of approximately 600 librarians were entered into the database.

Information exchange within the ELA was improved – a mailing list was established for Rural Libraries' Section, for Tartu branch and for the Committee on Children's Library Services. It should be considered a shortcoming that for several reasons the ELA Yearbook has not been published in the recent years.

A traditional Nordic-Baltic Library Meeting was held this time, being a fourth gathering in turn, in Liepaja, Latvia. Twelve Estonians participated.

The President of the ELA and her deputy participated in the IFLA General Conference and Council, held in Oslo, Norway, as members of Estonian delegation.

Mare Nelli Ilus

THE ESTONIAN LIBRARIES NETWORK CONSORTIUM IN 2004 AND 2005

The article surveys the work of Estonian Libraries Network Consortium (ELNET Consortium) in the years of 2004 and 2005.

The piece treats changes in the statutes and permanent staff of the ELNET Consortium and issues related to amending Value Added Tax Act.

The author gives an overview of developing and managing information system ESTER and of the aspects of generating information portal.

Acquiring electronic scientific information for libraries gains ever more importance. Since 2002, the joint acquisition has also been financed from the state budget. The article gives an overview of certain projects for jointly acquiring databases (EBSCO/eIFL; ScienceDirect/Scopus ISI Web of Science; Proceedings, Essential Science Indicators).

It also reviews the developments concerning a joint project, DEA (digitised Estonian newspapers). Digitising journals and magazines is also on the agenda and the Consortium's Digitisation Centre will continually carry on the responsibility for managing and developing hardware and software.

International cooperation is an important field of work for the ELNET Consortium. The Consortium actively participates in the work of IUG (Innovative Users Group) and eIFL (Electronic Information for Libraries) Consortia and enjoys associate membership of CERL (Consortium of European Research Libraries). The ONE Association (Open Network in Europe) has proposed the ELNET Consortium to join its membership and a subscription contract with an organisation SVUC (Scandinavian Virtual Union Catalogue) will be concluded in 2006.

AUTORID * AUTHORS

- Janne ANDRESOO Eesti Rahvusraamatukogu teadus- ja arendus-
keskuse juhataja
*National Library of Estonia, Research and Development
Centre, Head*
- Sirje BÄRG Kose- Uuemõisa Raamatukogu juhataja
Kose-Uuemõisa Library, Head
- Malle ERMEL Tartu Ülikooli Raamatukogu direktori referent
Tartu University Library, Assistant of the Director
- Mare-Nelli ILUS ELNET Konsortsiumi tegevdirektor
*Estonian Libraries Network Consortium, Executive
Director*
- Iive JAGOMÄGI Pensionär, *Retired librarian*
- Hans JÜRMAN ERÜ auliige, *Honorary Member of the ELA*
- Anne KLAASSEN Pensionär, *Retired librarian*
- Reet KUKK Riigi Teataja Kirjastuse toimetaja
State Gazette Publishing House, Editor
- Inga KULJUS Võrumaa Keskraamatukogu direktor
Võru County Central Library, Director
- Jaanus KÕUTS Rocca al Mare Kooli raamatukogu juhataja
Rocca al Mare School Library, Head
- Maare KÜMNIK Tartu Ülikooli Raamatukogu bibliograaf
Tartu University Library, Bibliographer
- Mihkel LOODUS Eesti Hoiuraamatukogu vahetusosakonna
vanemraamatukoguhoidja
Estonian Repository Library, Librarian
- Reet OLEVSOO Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing, büroojuhataja
Estonian Librarians Association, Secretary
- Külli OTS Põlva Keskraamatukogu pearaamatukoguhoidja
Põlva County Library, Chief Librarian
- Maris PAAS Vaimastvere raamatukogu juhataja
Vaimastvere Library, Head
- Larissa PETINA Eesti Rahvusraamatukogu kogude osakonna
vanemteadur
*National Library of Estonia, Collections Department,
Researcher*

Ere RAAG	Võrumaa Keskraamatukogu pearaamatukoguhoidja <i>Võru County Central Library, Chief Librarian</i>
Anne RANDE	Eesti Lastekirjanduse Teabekeskuse direktor <i>Estonian Children's Literature Information Centre, Director</i>
Rutt RIMMEL	Jõgeva Maakonna Keskraamatukogu direktor <i>Jõgeva County Central Library, Director</i>
Kersti RODES	Kutsekvalifikatsiooni Sihtasutuse vanemkoordinaator <i>Estonian Qualification Authority, Senior Coordinator</i>
Heino RÄIM	Eesti Kirjandusmuuseumi Arhiivraamatukogu vanemraamatukoguhoidja <i>Estonian Literary Museum, The Archival Library, Librarian</i>
Margit STAMM	Eesti Rahvusraamatukogu teadus- ja arenduskeskuse infoteaduste saali juhataja <i>National Library of Estonia, Research and Development Centre, Head of Information Sciences Reading Room</i>
Olga ZONINA	Ehte Humanitaargümnaasiumi raamatukoguhoidja <i>Ehte Upper Secondary School for the Humanities, Librarian</i>
Krista TALVI	Eesti Rahvusraamatukogu teadus- ja arenduskeskuse koolituse peaspetsialist <i>National Library of Estonia, Research and Development Center, Chief Specialist on Continuing Professional Education</i>
Elle TARIK	Tartu Oskar Lutsu nimelise Linnaraamatukogu raamatukoguhoidja <i>Tartu Public Library, Librarian</i>
Tiina TARIK	Tartu Oskar Lutsu nimelise Linnaraamatukogu väliseesti ja vanema raamatu osakonna peaspetsialist <i>Tartu Public Library, Department of Estonian Exile and Older Literature, Chief Specialist</i>
Reet TOMBAND	Lääne-Virumaa Keskraamatukogu laste- ja noorteosakonna juhataja <i>Lääne-Virumaa County Library, Children's and Youth Department, Head</i>
Hilja TOOME	Pensionär, <i>Retired</i>

- Mare TORIM Karksi-Nuia Linnaraamatukogu juhataja
Karksi-Nuia Town Library, Head
- Ilmar VAARO Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia
raamatukogunduse, infoteaduse ja
dokumendihalduse osakonna juhataja
*University of Tartu, Viljandi Culture Academy,
Department of Library and Information Science, Head*
- Anne VALMAS Tallinna Ülikooli Akadeemilise Raamatukogu
väliseesti kirjanduse sektori teadur
*Tallinn University Academic Library, Department of
Estonian Exile Literature, researcher*
- Anne ÜTT Jõgeva Maakonna Keskraamatukogu
lasteosakonna bibliograaf
Jõgeva County Central Library, bibliographer